

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologiae Mysticae Sive Exercitiorum Spiritualium Admodum Reverendi Patris P. Aloysii Siderei, Alias Vincentii Caraffa, Societatis Iesv Praepositi Generali, Tomvs ...

ex Italico Latino recenter idiomate opera et studio fidelissimi cuiusdam
interpretis donatus

Peregrinus terræ. Fascicvlvs Myrrhæ Siue Considerationes Variæ Super
Plagas Et Vulnera Christi D.N. Itinerarium. Seraphinus. Civis coeli

Caraffa, Vincenzo

Coloniae Agrippinae, 1660

Peregrinus Terræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49469](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49469)

PEREGRINVS
TERRÆ.

sinè
Collegij Soc Jesu Paderbornæ 1694

Præparatio

Ad bonam Mortem.

AVTHORE

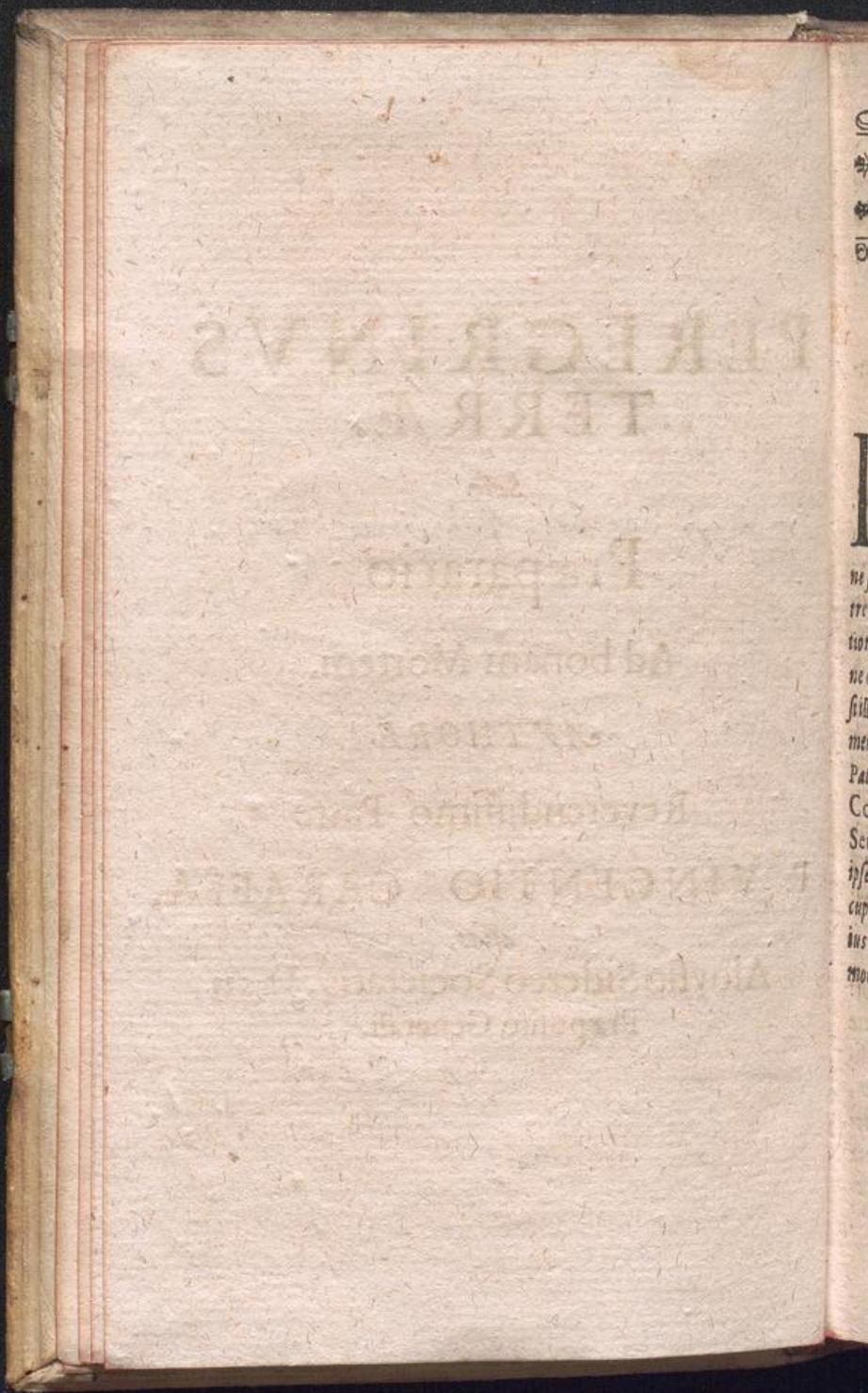
Reverendissimo Patre

P. VINCENTIO CARAFFA,

aliàs,

Aloysio Sidereo Societatis, JESU
Præposito Generali.

ALOYSII
SIDEREI
OPUS
II
O.V.

FRANCISCVS
TERRA

FRANCISCVS

Abbot of Mont...

AT...

Reverendissimo...

FRANCISCVS

Abbot of Mont...

FRANCISCVS

ne p
tre
tion
ne o
fili
men
Pat
Co
Sec
ip
cup
ius
mo

Typographus Italus
Lectori.

Preparatio ad bonam mortem est quaedam inuestitura immortalis vite in Paradiso. Quapropter, cum in Itinerario pro futura vita instructionem tibi exhibeam pro dispositione seu preparatione proxima; in presenti opusculo in tres partes subdiviso priorem aliam porrigo pro dispositione remota in vitam ante mortem faciendam: qua ratione offero tibi perfectum Peregrinum Terrae. Quod similis trineris vestigia, & secutus fueris sancta documenta & consilia, absque villo obstaculo beatam attinges Patriam, cuius felicitas tibi monstratur per Civem Caeli: imo inter supernos caeli incolas euades vnus Seraphinus: talem enim te esse optat & pretendit ipsemet Author per vsum alterius opusculi, quod nuncupatur, Schola sancti Amoris, qua tertio libro huius voluminis annectenda erat; at pro maiori tuo commodo eam separare, & speciale opusculum, dictum Seraphinus, seu Schola sancti Amoris, exinde formare voluit.

Vale.

ARGUMENTA

Materiarum, quæ in sex liberis præsentis operis pertractantur.

In I. libro.

PROBatur ex Scripturis, Authoritatibus SS. Patrum, Rationibus, & Exemplis, bona opera non esse differenda ad vitæ finem vsq; simulque ostenditur grauissimum periculum finalis impœnitentiæ, quod si incurrunt, qui pœnitentiam ad mortē vsq; prolongare præsumunt.

In II. libro.

• Demonstratur, quàm ingens malum sit Peccatum mortale, & quàm turpes & abominandos generet effectus in anima. Et, vt maius de dicto peccato concipiatur, ac imprimatur odium, describuntur pessimæ illius proprietates. Insuper docetur, quantâ curâ euitanda etiam sint peccata venialia.

In III. libro.

Ostenditur, in quo consistat operatio boni: quâ ratione nobis imaginari, & apprehendere debeamus, negotium salutis nostræ esse grauissimum: vt propterea tantum requirat timorem, quantam postulat diligentiam. Prosequitur deinde & probat Author, quod Diuinâ Gratiâ benè vti debeamus, ac quanti facienda sit vita virtuosa, & plura alia ad salutem animæ spectantia.

In IV.

In IV. libro.

Declaratur, Mortem non esse timori subii-
ciendam. Adducuntur nonnulli fructus ex ea
provenientes. Quàm ad benè beatèque viuen-
dum, mortemque respuendam necessaria sit con-
tinua memoria mortis & Iudicii particularis: cu-
ius horror occasione Iudicis, & temporis, quo in-
dicabit, describitur.

In V. libro.

Exponitur, quàm tremendus erit dies Iudicii
vniuersalis, a tantâ commotione, quæ primò
continget in elementis, in hominibus & Angelis;
& crudelissimâ Anti-Christi persecutione, sicut
& lugubri tubæ sono, quo totum genus hu-
manum ad præfatum Iudicium conuocabitur.

In VI. libro

Ostenditur tremendus dies vniuersalis Iudicii,
propter qualitatem Iudicis: videlicet, propter
eius Maiestatem, & magnificum comitatum;
propter locum & tempus, quo iudicabit: propter
sententiam, quam in damnatos fulminabit, adiu-
dicaturus eosdem pœnis Inferni: cuius horror
& tormentum pariter describuntur.

A D
PEREGRINUM
TERRÆ,

Sive

Dispositionem ad bonam
 mortem.

INTRODUCTIO.

Hebr. c. 12.

Non habemus hic civitatem permanentem, sed futuram inquirimus. Sensus Apostoli verbis hęc comprehensus hic est: nullus sit ad eò sui palpo, qui fallacibus, apparentibus, blandis que rationibus sibi persuadeat, non neminem huius simul & alterius Mundi civem esse posse, regnare fœlicem in sæculo præsentis, & in futuro triumphare beatum, frui creaturis in vita præsentis, & satiari Creatore in altera; sed necessè est, vita succedat altera, & vnam quis eligat è duabus: aut peregrinetur in terra, & viuat vt civis cœli; aut è contra profiteatur se esse peregrinum futuræ vitæ, & conuerfetur civis instar vitæ præsentis.

In hac electione, vt docet Apostolus, nemini dubium est, præferendum esse cœlum terræ, bonum æternum temporali, Diuinum humano. Quapropter
 idem

idem Apostolus, veluti Spiritus sancti tuba, allegato
 Scripturæ loco, tanquam vniuersali quodam Mani-
 festo, vniuerso deaunciat Mundo, vt vnusquisque, ef-
 ficacem salutis suæ gerens curam, semel intelligat &
 comprehendat, quod *non habemus hic*, in hoc loci pun-
 do, *nunc*, hoc temporis momento, *ciuitatem per-
 manentem & stabilem, sed futuram inquirimus*, & ne-
 cesse est, nos, vt veri peregrini terræ, desideremus,
 procuremusq; patriâ nostrâ cœlestē, ad illam aspiremus,
 propter illâ suspiremus, ac viuamus solis vitæ necessariis
 contenti, sponte nos priuantes his, quæ in Mundo super-
 flua sunt. Ita affirmat S. Bernardus: *Peregrinus est qui ad*
Patriâ suspirat, ad Patriâ tendit, & victum & vestitū ha-
bens nō vult aliis onerari. Auscultē hanc doctrinam vni-
 uersi Mundi amatores, qui veriusq; patriæ ciues esse cupiunt,
 veriusque regni possessores, cœli terræque Domini ef-
 se ambiunt. Attendant ad illud D. Augustini dictum:
Qui non gemit peregrinus, non gaudebit ciuis. *Peregrinus*
deorsum, & ciuis sursum. Si fuerit hic in terris pe-
 regrinus, in cœlis ciuis erit. Hinc veritatē, vt idem
 sanctus Doctor affirmat, præclarum Deus perhibuit
 testimonium in Abel & Cain sub Mundi initium: pri-
 mus, vt prædestinatorum exemplum, fuit peregrinus
 terræ, cœli ciuis: secundus, veluti reproborum ca-
 put, fuit ciuis terræ, peregrinus cœli. Ecce signum
 euidentis, quo cognoscas, e quorum, an prædestina-
 torum, an reproborum, sis numero; considera, cu-
 ius patriæ ciuis existas. Site, vt patriâ, alliciat terra,
 ibidem nomen tuum scriptum reperies: *Ciuis terræ*: at
 site prouocet, consoleturque cœli habitatio, nomen
 tuum pariter eidem inscriptum leges: *Ciuis cœli.* Ve-
 rum progrediamur, videamusque, quid factu opus
 sit, vt quis tanquam peregrinus in terra, & vt ciuis in
 cœlo viuat. Primo respondetur quæsito, peregrina-
 tionem terræ sitam esse in præparatione ad bonam mor-
 tem, iuxta doctrinam S. Apostoli Petri: *Obsecro vos,*
tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnali-
bui desiderii. Tanquam peregrini terræ inordinatas
 vestras mortificate passiones. In hac mortificatione
 propriè consistit vera præparatio ad bonam mortem:

S. Bern. ser.
 3 Qua-
 drag.

S. Aug. Pj.
 144. lib. 15.
 de Ciuit. c.

S. Petr. 1. c. 2.

IOYSSII
 DERAI
 O.V.

etenim illius suffragio mediante conseruatur anima in
 gratiâ Dei, quæ est vestis nuptialis ad benè sanctèque
 moriendum necessaria. Responderetur secundo quasi
 to, esse ciuem cœli, nil aliud est quàm conuersari inter
 Philip. 3. Angelos, viuere inter Sanctos, viuere & habitare in Deo,
 secundum dictum S. Apostoli Pauli : *Conuersatio nostra
 in cœlis est.* In hac igitur viraq; veritate ad salutem adco
 necessaria, veluti in duplici basi & fundamento præci
 pto, duos, Diuinâ opitulante gratiâ, fundabimus tracta
 tus: primus erit de *Peregrino terra*, seu de præparatione
 ad bonam mortem: alter aget de *Ciue cœli*, seu de *cœlesti
 conuersatione.* Primus subdividetur in dispositionem
 seu præparationem remotam in vita faciendam, & in dis
 positionem proximam tempore morti viciao peragen
 dam, & erit veluti quoddam *Itinerarium pro futura vi
 ta.* Et inchoantes à dispositione remota, agemus primò
 de necessitate huius dispositionis: deindè de modo, quo
 facienda est. Hic tractatus in plures secabitur libros:
 in primò agetur de præparationis huius necessitate, vt
 diximus: in secundo de abstinentia à malo: in tertio de
 operatione boni: in quarto de expectatione Christi in
 morte: in quinto de Aduentu eius ad Iudicium vniuer
 sale: in sexto de poenis laferni. Pro materia
 paradisi cœlestis remittitur lector
 ad ciuem cœli.

PERE-

PEREGRINI TERRÆ

scu

*Preparationis & dispositionis ad
bonam mortem.*

PARS I.

LIBER PRIMVS.

*De necessitate preparationis ad
bonam mortem.*

Ræcipua hallucinatio, quâ irretiti
sunt Mundi sequaces & delictores, est
quod firmiter sibi persuasum habeant,
credantque, sub finem vitæ ad benè mo-
riendum se fore dispositos, vel saltem dis-
ponere posse, esto nulla præcedat benè viuendi norma
ad bonam disponens mortem; cogitant sufficere bonam
voluntatem de futuro, tamen si mala sit de præsentis: mi-
sericordiam Dei in vita non acceptatam, imò neglectam
& speratam debere posseque resumere in morte iudicant:
peruadent sibi, etiam cum fuerint agoni proximi non
de futurum sibi, nec deesse posse tantum temporis,
quod sufficiet saltem ad eliciendum actum contritionis,
obtinere.

IOYSSI
IDEREI
L. II
O. V.

E-

obtinendamque salutem. Hæc est falsa Mundi imaginatio, pestifera doctrina hæc est à Dæmone edocta & suggesta, hæc est ratio status, quæ Sathanæ regnum in Inferno ditavit, cumulavit & ampliavit. Quamobrem contra hoc dogma Diabolicum, quod adeo pestiferum, Mundoque perniciosum est, nonnulla proferemus motiva, & rationes probantes, quod iuxta ordinariam Dei legem præparatio ad bonam mortem, supponat dispositionem bonæ vitæ, veluti forma suam dispositionem: & qui in vita vult vivere & esse inimicus & hostis Dei, eundem in morte quoque reperiet inimicum, & qui viuendo Diuinâ vult esse orbatus gratiâ, eâdem quoque orbatus manebit moriendo. Juxta cursum ordinarium ex vita capitur prognosticon mortis: cupisne scire, quâ morte morieris, inspice, quam ducis, vitam; si vita tua bona est, bonam securè spera mortem: si mala est & impia, malam time mortem. Sed ad rationes, quæ hanc euincunt veritatem, procedamus, & sex erunt.

Prima, Decretum Dei.

Secunda, Oraculum Christi,

Tertia, Authoritas sacræ Scripturæ.

Quarta, Testimonia Sanctorum.

Quinta, Rationes & argumenta.

Sexta, Exempla.

Decretum Dei.

CAPUT I.

Necessaria est in vita præparatio ad bonum mortis exitum propter iustum Decretum Dei, quo determinavit & sancivit, quod, de lege ordinaria, si quis in vita obliuiscatur Dei, è contra Deus illius obliuiscatur in morte: *Obluione obliuiscar eorum, quia oblitus est mei populus meus.* Hic modus loquendi idem replicans vocabulum (*obluione obliuiscar*) in se continet vim ampli-

psa. c. i.

Isa. c. 18.

amplificandi. Et Deus vult dicere: tali modo peccantium obliuiscar, vt nunquam deinceps meæ occurant memoriæ. O punitionem inexplicabilem tremendæ iustitiæ vindictiue Dei! & vnam obliuionem castigat per aliam: obliuiscitur peccator Dei, & Deus obliuiscitur illius. Obliuiscitur peccator, ecce culpam; obliuioni traditur, ecce pœnam. Sed quis enarrare potest, quàm grauis & magna sit pœna ista, obliuio Dei: quia esse aliquem à Deo obliuioni traditum, est esse à Deo derelictum, derelictum ab eius gratia, derelictum ab eiusdē protectione & tutela: signum finalis impœnitentiæ; Diuinæ reprobationis indicium, artha damnationis æternæ. Serid igitur peruolue animo, perdisacte Christiane, quid facis, quando in vita Dei tui obliuisceris, quando eius amicitiam & familiaritatem flocci pendis, nihil curas: omnipotentem Dei manum, qui te prosternat, euerat, & in abyssum summae infinitæq; miseriæ præcipitem agat, prouocas. Cogita igitur, quâ ratione Dominus exercituum decreuit, *Isa. 14.* quis poterit infirmare? Deus exercituum ab æterno sic determinauit: quod negligentia in vita commissa, à Christiano persoluatur in morte, & quis Diuinam poterit impedire voluntatem? Ego Deus & non mutor. *Malach. i.* Quemadmodum, inquit Deus, ego in natura immutabilis sum; ita & in voluntate: quamobrem quod semel volo efficaciter; semper volo. Verum quænam est causa, interrogat S. Augustinus, quod Deus deserit desertorem, S. Aug. ser. & obliuiscitur sui oblitus? Respondet, vt iustitiam seruet. *82. de temp. & de Nat. & Grat. c. 26.* quia si peccator primò fuit oblitus Dei, rationi omninò conforme est, sicque Diuina exigit iustitia, vt Deus obliuiscatur quoque peccatoris. Hæc est causa Diuino eius inserta Decreto suprâ nominatò: *Obliuione obliuiscar* prorsus, & in omnibus, & semper peccatoris. Etsi petas causam, ecce; *Quia oblitus est meo populus meus.* Obliuiscar eius in morte, quia ipse mei primò oblitus fuit in vita. Vbi notandum est, quod, cum Deus sit summè misericors & iustus, & non minùs infinitè iustus, quàm infinitè misericors, vtrique virtuti satisfacere cupiat: satisfacit misericordiz, nunquam deserendo quempiam, *Trid. Sess. 6.* nisi primò ab eo deseratur: *Deus non deserit nisi e. 11.*
prius

Ribera loc.
cit. Osa.

LOYSII
DEREI
LIB. I
O. V.

paral. c. 2. prius deferatur. Satisfacit Iusticiæ, relinquendo & deferendo peccatorem, quando à peccatore delictus & relictus fuit: *Vos reliquistis me, & ego relinquam vos.* Quasi dixerit Deus: Vos estis in causa, de vobismetipsis doleatis, vestram vos inchoatis ruinam & perditionem, vos æternæ vestræ miseræ datis principium: me vos illuminante, lumen impedivistis vos ipsos excorcano, me vos vocante, aures obturastis, me vos excitante & mouente, obstinatione vestra vos reddidistis immobiles. Hæc igitur Dei consuetudo est, hæc eius natura & lex infallibilis, ut non misericors tantum, neque solum iustus existat; sed vtramque simul exercent virtutem, cum benevolis est misericors, cum obstinatis & rebellibus iustus. *Psal. 15.* *Cum sancto sanctus eris, cum peruerso peruerseris.* Personis pietati & misericordiam deditis pietatem tuam & misericordiam præstabis, at peruersis & obduratis corde exhibebis iustitiam. Quo loquendi modo Psalmista inferre videtur pro consolatione nostra, nimirum, in nostra esse potestate habere Deum, sicut volumus. Vis cum inuenire misericordem? quod è tua parte, tibiq; incumbit, age, exhibendo aliis misericordiam. Vis, ut tui memor sit mortis tuæ tempore ad eod periculo *Psal. 79.* *ostendas faciem suam super te? semper in corde tuo memoriam Dei conseruare satage, conseruando te in sancta eius gratia.* Ecce, mi Christiane, salus tua in manu tua est: uti ages, ita tibi retribuetur: qualis eris erga Deum, talis erga te Deus erit: *Eadem mensurâ, seu bonâ, seu malâ, quâ mensi fueris, remetietur.* Concludo igitur hanc primam rationem: ad bonam mortem necessaria est bonæ vitæ dispositio: etenim tale est Decretum Dei, & æterna eius voluntas, in summa misericordia, summaque iustitia fundata.

Verum videamus, quid huic tam efficaci & conuincenti motivo Mundi stultitia respondere poterit. Dicit fortassis quispiam: verum est, quod per viam & legem ordinariam qui malè viuit, malè moriatur, & qui in vita ad bonè beatè que viuendum haud fuit dispositus, neque in mortè ad bonè moriendum dispositus erit; nihilominus denegandæ non sunt extraordinariæ Dei gratiæ, speciales misericordiarum, priuilegia inuiscata. Annon Deus cū

nonnullis fortè dispensare potest, qui, esto malè vixerit, benè moriantur? Verum est, quod Deus sit iustus, *Psal. 144.* at *miserationes eius super omnia opera eius.* Hic est peccatorum Achilles, hac apparente imaginatione vitam suam stabilire satagunt, volunt sua excusare scelera, consolationem suam & lætitiã absque timore totalis desperationis manuteneere & fauore student. Sed ad tollendam hanc de cerebro eorum phrenesim, necesse est, vrgens ad sit Dei auxilium, eloquentia plùs Diuina, quàm humana, ut illuminentur illæ tenebræ, emolliatur ista durities, ac peruersa illa & intuetèrata è cordibus eorum et adicetur obstinatio. Quapropter hoc munus & officium huiusmodi tollendi errorem aureæ totiç; cœlesti D. Chryostomi pennæ committamus, audiamus, quid hac in materia proferat. Interrogat S. Doctor: *Quid dicis? Erit aliquando tempus quando conuerri licebit?* Et hoc nō erit tempus presentis vitæ, sed futurum mortis. *Quod idem est, ac si perspicuis verbis diceret: nolo me conuertere in vita, volo in morte: Verba hæc Deum valdè exasperant,* iram Dei vehementer prouocant, Diuinam irritant iustitiam, ac gladium vindictæ vibrantem & fulmibantem manui Diuinæ porrigunt. Hæcine est gratitudo illa, quam debes Deo, quod hucū que te non castigauerit, quod tot tantisque peccatis immersum conseruauerit? Peccasti, tuisque inordinatis ad optatum satisfecisti passionibus? *siste iam gradum.* Tempus est, ut finem imponas, noli amplius abuti Dei misericordia: ecce, nisi peccatis tuis finem imposueris, Deus dabit finē vitæ tuæ cū principio æternæ mortis. Verum dices: *Multis dedit Deus priuilegiū, ut in vltima senectute conseruentur & in morte, tamen si in vita nunquã confessi & conuersi fuerint.* Hiscè instantiis obuiat maiori armatus zelo & ratione D. Chryostomus: *Quæris priuilegiū?* & in quem finem? ut malè opereris? ut eò liberius peccare possis in vita absque fræno timoris iudicii Dei in morte? Hoc est quærere & petere priuilegiū à Deo contra ipsum met Deum, est postulare gratiam à Deo, ut ipsum offendas. Visne, ut Deus te non obliget ad habendam gratiam in vita, eo fine, ut semper, quamdiu vixeris, stare possis in peccato, & esse inimicus & in odio Dei? O stultitiam, con-

*In ep. 2. Cōp
Hom. 22.
fol. mihi
303.*

LOYSII
DERET
O. V.

& cœcitatē inauditā! Si subditus suū adiret Principem, eique diceret: Domine, concede mihi privilegium armorum, da mihi facultatē & licentiā, ut omnis generis arma, quæcūque mihi placuerint, gestare possim, & Principi causam sciscitanti responderet ille: volo te isdem occidere, vitam tibi eripere desidero: dic mihi, quid mereretur subditus iste? quid responderet Princeps? id tibi considerandum relinquo. In præsentī casu simile prorsus occurrit peccatori cum Deo. Orat, deprecatur, supplicat: Domine, sine me vivere iuxta votum & optatum meum, quodecūque enim iusseris, id ipsum in morte me præstitutum promitto: hanc mihi concede gratiā, indulge mihi hoc privilegium, ut, tamen si te offendam in vita, me tibi reconcilies, & ad gratiā tuā admittās in morte. Quid respondebit Deus: *Qui ad mortem, ad mortem*: qui in vita moritur morte culpæ, moriatur quoq; in mortis tēpore morte pœnæ, & pœnā æternā. *Et qui ad gladium, ad gladium*: & qui in vita non timuit gladium Verbi mei, in morte præstoletur meæ vindictæ gladium. *Et qui ad famem, ad famem*: qui panē Gratiæ se priuavit in vita, priuetur quoq; in morte panē Gloriæ. *Et qui ad captiuitatē, ad captiuitatē*: qui denique in vita sese tradidit Sathianæ in mancipium eiusdem quoque mancipium sit in morte. Hoc est responsum Christi. Sed progreditur S. Chrylostomus, & petit: *Quæris privilegium; numquid tibi dabitur; respondebis: fortasse dabit, potest esse, quod Deus sic illud mihi daturus.* Ergo in vno fortasse, in vno potest esse, fundamento adeo fragili & vano nititur tota spes salutis tuæ? *Quænam hæc in Mundo æstimaretur dementia, si quispiam cum alio descensurus in arenam, nullis se vellet præmunire armis, in vno fortasse solum fundatus, fortasse cadibo saluus & illæsus? aut si quis ducturus uxorem, pauperulam caperet, dicens: quia multi sic propter spem ditati sunt? aut exstructurus domum, ædificaret eam super arenam, hac solâ spe illectus; Multa sic confiteri domus debili nixæ fundamento? Quod si in negotiis Mundi summe id asserbatur imprudentiæ & dementiæ, quantò maior erit fatuitas & stulticia, si quis in negotio salutis animæ, vbi agitur de æternitate*

tate huiusmodi committat negligentiam & socordiam.
 Sed si eiusmodi negligentiae signa actusque non aduertuntur, nec committuntur in Mundo, quia prouocans vel prouocat ad duellum, armis se praemuniat; & qui ducit uxorem, praediuiti conlocriari operatur, & in talem collimat; & qui trigit & edificium, supra solidum fundamentum id collocat: cur non etiam euitantur, sed permittantur in seruitio Dei? Quare concludit D. Chrysoftomus: *Ideo oro, s. Chrysoft. l.c.*
Obsecro, ut recedamus à malis: non expectamus, neque differamus nostram conuersionem ad mortem usque, ut & promissa bona assequamur, quae Deus promittit bonis probisque in gratia eius uiuentibus. Hucusque Chrysoft. At ultimus, quo se peccator defendit, superest clypeus, cui satisfaciet sanctus Bernardus. Quid dicunt Mundani? sanctus latro ducatum nobis praebet, viam seruat, additque nobis animum; Deus non est partialis, eam gratiam, quam Deus illi praestitit, speramus & nos: ecce, & ipse magnus in vita extitit peccator, magnus in morte sanctus; sine dispositione bonae vitae, at cum optima dispositione in morte; in vita caput & dux latronum, in morte exemplum verè poenitentium. Huic respondet sanctus cit. Doctor paucis verbis: adducere exemplum boni latronis, non est afferre exemplum, sed miraculum. Vult insinuare S. Bernardus: Christus conuertit bonum Latronem miraculo Passionis suae; non autem, ut in illo aliis daret exemplum, quod imitarentur. Quam ob causam notanter adiunxit ista dicens: *Amen dico tibi:* quasi diceret: hæc gratia extraordinaria est & miraculosa: tibi soli exhibetur, & aliis non inferuet pro exemplo; & ratio, quia tibi, & quia hodie: quia cum tam bona tibi obtigerit fortuna & occasio, ut hoc singulari & sacrosancto adeo die Passionis & mortis meae mihi praesens existas, ideo, sicut hoc die in Natura, ita quoque in Gratia prodigia sunt & miracula. Et quemadmodum scissio petrarum, terræ motus & tremor, obscuratio Solis fuere miracula diei Mortis Christi duntaxat reseruata; ita quoque quod vnus peccator, qui in vita semper peccator extitit, in malo habitatus, rebellis Gratiae & amicitiae Dei, subito, in vno temporis momento, sub finem vitae mutet affectum, mutet voluntatem.

Thom. polleriot

B

tatem

tatem, obstinatum deserat animum, obtemperet Gratia, & conuertatur ad Deum; hoc, inquam, prodigium est, quod solum patrandum est ipso die Passionis Christi, in qua is Sanguinis sui vim & efficaciam ostendere voluit. Igitur exemplum S. Latronis miseris peccatoribus animum haud addere, sed timorem potius & tremorem incutere debet. Sed quid est, quod Mundani exemplum Latronis boni ad eum promoueant, illustrent & extollant, & non mali Latronis inspiciant exemplum? Profecto maiorem ex hoc timorem, quam spem ex illo concipere deberent. Quis vnquam existimasset, quod die tantæ misericordiæ, qualis fuit is, quo verus & naturalis Dei Filius pro peccatoribus mortem in Cruce sustinuit, vnus peccator, à latere Christi existens, precibus eius adiutus, animatus illius verbis, sanctissimæ Virginis confortatus præsentia, tot tantisque signis & prodigiis monitus deterritusque, tempore præteritæ gratiæ & misericordiæ, sine potentia, absque contritione, obstinatus & impænitens moreretur, damnareturque? O prodigium humanæ obstinationis! ô miraculum cordis obæcæti, obdurati in malitia & peccati iniquitate! Verum id permisi Deus, vt cuncti intelligerent, quàm stabilis, firma, & constans sit Diuini Decreti dispositio, quod, qui malè viuit, malè moriatur, & qui non se disponit in vita ad vestem nuptialem Gratia, neque enim dispositus reperitur in morte. Ergò subsistit prima probatio, quod de lege Dei ordinaria dispositio ad bonam mortem, in vita quoque procedere debeat, & quorundam conuersiones, mortis non vitæ tempore factæ, sint conuersiones veluti miraculosæ, potius admittendæ, quàm imitandæ. Et hæc de primo motiuo, nempe, de Decreto Dei. Veniamus ad secundum.

Ora-

Oraculum Christi.

CAPUT II.

Secundò necessaria est hæc præparatio ad bonam mortem propter Diuinum Christi oraculum tam lenitè, tam instantè eandem commendantis, & præcipientis in sacro Evangelio, cum ait: *Estote parati, vigilate* *Matth. 24.* & orate: nescitis enim, quando tempus sit, nimirum, mortis vestræ. Cavete vobis, magnâ cum diligentia vocate orationibus, nè mors improvisa vos abripiat. Et quia quispiam credere posset, hoc monitum, quo Christus Dominus commendat nobis præparationem ad bonam mortem, non esse vniuersale, sed ad apostolos, non omnes & singulos concernens, concludit Saluator discursum suum, dicens: *Quod vobis dico, omnibus dico, vigilate.* Omnibus & singulis còmunè & necessarium est hoc documentum: secularibus, religiosis, viris & fœminis, omnibus personis, cuiuscunque conditionis & status existant & vt paucis plura complectar, omnibus, quicunque efficaciter saluari optant & desiderant, competit: *Omnibus,* ab que vllius personæ distinctione, *dico: vigilate* à mortifero peccati somno excitati: enimuero, quod si in eo adhuc viuentes obdormiueritis, neque mortis etiam appropinquante tempore ab eodem excitabimini. *Vigilate,* diligenti vestri præsertim cordis, nè ab alio, præterquam à Diuino, possideatur amore, custodiæ attendentes. *Vigilate,* hostium vestrorum defensionè & victoriæ incumbentes, quod si enim de iisdem in vita victoriam semper reportaueritis, victores quoque euadetis in morte. *Vigilate,* denique cum bonæ vitæ dispositione, vt in fine eiusdem ad bonam mortem dispositi paratique inueniamini. Hæc erat Christi D. N. concio, quam frequenter repetebat, suisque Discipulis & reliquis omnibus inculcabat. Et quia hæc materia salutis nostræ valdè necessaria est, multumque confert emolumentum, eandem veritatem Saluator nocte variis diuersisque illustrauit parabolis, vt potè Paritafamilias, improbi Serui, Virginum fatuarum, taleatorum nuptiarum filii Regis.

Matth. 25.
24.

Matth. 24. Et in prima parabola nos docet, quod sicut Paterfamilias, si illius horæ, quâ fur veniret, haberet notitiam, vigilaret utique; ac quia horam determinatam ignorat, totâq; vigilando nocte tædio afficitur, dormite incipit, quo tempore accedit fur, aufert & surripit è domo omnia: ad eundem modum Christianus negligens, quia determinatam mortis horam nescit, & molestiam hauri exiguam experitur, ut cunctis vitæ suæ horis Diuorum præceptorum inuigilet obseruantia, somno se committit peccati, & ecce eodem tempore appropinquat mors, quâ mediante Diabolus ei ex improviso surripit totam substantiam, vitam & animam æternis Inferni pœnis exercuciandam. Ergò, ut vnâ horâ benè moriaris, cæteris omnibus horis, in gratiâ Dei constitutus, paratusque sis, necesse est.

loc. cit. In secunda parabola, exemplo mali serui nos admonet, qui, quia videt, quod *moram fecit Dominus* suus redire, nec tamdiu expectare potest, curam domus sibi commissæ deserit, ac totum se tradit Mundi deliciis & voluptatibus: sed ecce, cum Dominus *in die, quâ non sperat, & horâ, quam ignorat*, reuertitur, reperitque eum præceptis suis inobedientem, pro merita ei infligit pœnam. Idem prorsus eueniet homini Christiano, ni sibi prospiciat. Videt, quod *moram facit Dominus*, & mors nonnihil tardat, sensus obsequitur voluptatibus; sed ecce, *die quâ non sperat*, mors accedit, & quia nullus reperit instructum meritis, absque vlla dispositione, in malo statu constitutum, mortis impœnitens; vnde æternis adiudicatur pœnis.

Matth. 25. In tertia parabola ob oculos nostros statuit, quid successerit Virginibus fatuis, quæ quia in aduentu Sponsi minimè paratæ fuerant: siquidem lampades ferebant extinctas, oleo igneque vacuâs, turpiter exclusæ fuerunt a nuptiis. Tales erunt impiorum animæ, præparatione ad bonam mortem nullam curam adhibentes. Veniet Christus, Sponsus noster sub finem vitæ: & quia sola sine instructæ, sine oleo bonorum operum, sine igne charitatis, reperientur, non tantum non intrabunt cum Sponso ad nuptias, sed miserè quoque in perpetuos Inferorum carceres detrudentur.

In quar

In quarta parabola hortatur nos ad vtiliter fructuose. *loc. cit.*
 que expendendum talentum, Gratiz per dispositionē ad
 bonam mortem in vita faciendam: nē idem nobis eue-
 niat, quod seruo pigro, qui minus benē impendit talen-
 tum datum sibi à Diuino, sed abscondit illud sub terra,
 quam ob causam seuerē castigatus fuit. Idem contin-
 get peccatori, si talenta à Deo sibi tradita in otio conuer-
 terit, aut, quod peius est, malē exposuerit, nec vllum fe-
 cerit lucrum bonorum operum ad Dei gloriam.

In quinta parabola nos admonet ad habendam nu- *Matth. 22.*
 ptialem vestem charitatis in vita, vt eadem induti com-
 pareamus tempore mortis nostræ: secus idem nobis di-
 cetur, quod negligenti isti ad nuptias inuitato dictum
 fuit: *Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptia-*
lem? Ligatu manibus & pedibus proicite eum in tene-
bras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Et hæc
 de parabolis.

Verūm haud sufficit Christo Domino terminare
 concionem suam contra peccatores, qui cupiunt esse
 Dæmones in vita, & Angeli in morte: conuincit insu-
 per eorum fraudem nouo quodam ac terribiliori argu-
 mento, dicens: *Sicut erant in diebus ante diluuium Sc-*
ia erit & aduentus Filii hominis: quod diluuii tempore
 mundanis accidit hominibus, id in morte peccatoribus
 eueniet. Primò, Noë ex iussu & ordinatione Diuinâ
 prædicabat, vt peccatis vitæque impia hæc imponē-
 rent, eò quod Deus ad iracundiam satis superque pro-
 uocatus eos castigare, & diluuii aquis submergere in-
 tenderet; at ipse aures hæc obturantes vocibus Dei
 seruum saluum censurabant, sermones eius flocci pen-
 debant, vitamque continuabant iniquam peccata pec-
 catis addentes. Secundò, ecce venit diluuium ex in-
 sperato, & præter omnem expectationem: *Et non co-*
gnouerunt, donec venit diluuium: Noë prædicanti in-
 stantis diluuii periculum credere noluerunt, donec pro-
 priis illud oculis conspicerent. Tertiò, cum venisset:
Tulit omnes, suffocauit: perdidit & ad vltimum exter-
minium reduxit omnes.

Idem casus nunc continget in Mundo. Conciona-
 tur Christus in Evangelio, concionantur Fradicatores
 B ; ex sug-

ex suggestu, propria concionatur conscientia & intera
lynderesis, hanc veritatem cunctis Mundi creaturis ma-
nifestat, quod *instat dies Domini*, & mors vicina, adue-
tus Domini ad iudicium & particulare, & vniuersale: So-
lis occasus, Lunæ mutatio, obtenebratio Aeris, Aquæ
exiccatio, sterilitas Terræ, arborum plantarumque de-
frondatio: denique totus Mundus hanc veritatem confi-
teretur, cum iam deficiat, senescat, & ad occasum tendat: &
solus homo immutabilem se existimat, non credit Fidei,
non persuadetur rationibus, nec cedit experientia:
mortem videt, & non credit: tangit eam, & non sentit:
vicina est, & remotam iudicat! O quæ fascino visum
eius impedit! O quæ dementia cerebrum eius obfuscat,
si non eripuit! O quale iudicium Dei! O qualis pun-
nitio! O qualis pœna! at iusta, at rationabilis, & pro-
pter peccata peomerita.

Et ecce miserum peccatorem repentinum inuadit
diluuium, non aquæ, non ignis, sed tormentorum & pœnarum
æternarum infernalium: conspicit iratum Iudicem præsen-
tem, horribilem audit sententiam, nullam reperit fu-
gam, nullus adest, qui ei ferat suppetias: tandem aduertit,
at eo tempore, quod ipsum nihil profusus iuuat, eo
tempore, quo omnis porta iam oclusa est, quando re-
medio nullus superest locus, quando nihil prodest co-
gnoscere, quod sit Mors, Infernus, Iudicium, Deus.
Noli procedere ulterius: subsiste hoc in puncto, reflecte
te parumper, & considera, quando tempore Noë omnes
illi, quotquot verbis eius fuerint increduli, aquis infesta-
bantur, seque in gremio præsentis mortis constitutos
conspiciebant, absque fuga, absque reparatione, absque
remedio, denique absque omni succursu & auxilio,
quomodo verbis ex imis cordis penetralibus prodeun-
tibus loqui cogebantur: O nos miseros & infelices!
ecce totum verum est, quod Deus per seruum suum Noë
nobis prædixit: ecce pœnam, quam nobis minatus fuit,
ecce prophetiam & præfagium iam adimpletum. *Et nos*
insensati &c. credebamus Prædicatorem Dei fuisse men-
titum, somniasse, delirasse, senem quendam exiisse sen-
su & cerebro destitutum. nec, quod diceret, sciuisse: &
tamen verum est, nostra ea fuit stultitia & vecordia, no-
stra

stra negligentia, nostra culpa. Constitui deinde in mortali vniuersalis diluuii angore & periculo erigebant, oculos, intuentes arcam boni Noë, omninò securam, absque periculo, supernatantem; ad cuius aspectum has aut similes dolentes tremcotesque addebant voces: Serue Dei, miserere nostri, in domum tuam nos recipe, pœniter nos erroris nostri, iussis & præceptis tuis deinceps obtemperabimus. Iam non est tempus ampliùs, respondebat sanctus Senex, præterit tempus gratiæ, effluxit tempus misericordiæ: hoc est tempus iudicii. tempus executionis Diuinæ Iustitiæ. Memento, fratres mei, quoties vobis dixerim: quiescite agere peruersè, à peccatis abstinere, in pœnam & condemnationem vestram, nisi abstinueritis, veniet diluuiù, & vos aures verbis meis obstruxistis, eaque tanquàm fabulas, mendacia, somnia & deliria explosistis; nullus iam datur mutationi locus, tale est decretum Dei, & infallibilis Diuinæ voluntatis dispositio. Hic casus in sceleribus illis successit: cuique certum iudicium est, si modò, adhuc viuus voci Dei non aperias aures, Diuinam inspirationem non acceptes, non vias inquit veri Christiani, disponendo te ad vltimum finem: persuadendo tibi, te esse mortalem, ad mortem natum, mortem præ foribus adesse, & Deum non indulgere tempus ei, qui nullam habuit rationem temporis, neque locum pœnitentiæ, qui illam in vita fugit.

Inponatur hinc huic capiti doctrinà quãdam Christi, pro proposito nostro valdè accommodã. Docet Evangelista, quod duæ dentur viæ, vna lata, qua ducit ad perditionem: altera arcta, qua ducit ad vitam. Undè æterna Sapientia vult inferre: ex via cognoscitur terminus: quemadmodùm, qui viam ingreditur Romanam, Romanam attinget; ita qui ambulat per viam mortis, conduceretur ad mortem, & qui ambulat per viam vitæ, vitæ attinget terminum. Vos ergò deducite consequentiam: Peccator impœnitens, & qui in vita haud sese disponit ad mortem, per viam latam ambulat: ergò ad terminum mortis, ad finem perditionis deueniet. Hoc idem Christus confirmat exemplo arboris: *Non potest arbor bona malos*

Galat. 4.

malos fructus facere, neq; arbor mala bonos fructus facere.
 Toto vitæ tempore fuisti arbor mala & pessima, viuendo semper in peccato: quomodo sperare poteris, te sub finem vitæ pro iucturum vitæ fructus? Et ex hac Christi doctrinâ infertur Apostolus Paulus, quod quæ semina: homo in vita, hæc & metat in morte, & colligat conformiter seminauerit. *Deus non irridetur, q. d. Verba Dei non sunt trahenda in iocos & risus, quæ seminaueris homo, hæc & metet.* Quod si igitur tempore vitæ tuæ non nisi peccata & offensas Dei seminasti, quomodo igitur in morte gratiam & reconciliationem cum Deo metes? Huc vsque Oraculum Christi, quo Evangelii veritas remanet demonstrata, & coniuncta Mundi falsitas: quod, videlicet, vita mala haud esse possit dispositio ad bonam mortem; sed malam subinferat mortem, & qui viuit in peccato, vbi sperat mori in Gratia, morturus sit in peccato.

Authoritas sacræ Scripturæ.

Caput III.

Tertio loco pro eiusdem veritatis probatione addita auctoritas Spiritus Sancti in sacra Scriptura expressa: etenim quod proponit Pater, approbat Filius, confirmat Spiritus sanctus.

Amos c. 1.

In Amos Propheta leguntur hæc minæ Dei: *Super tribus sceleribus Damasci, & super quartum non conuertam eum, q. d. propter tria peccata Damasci adhuc eis miserabor, eaque remittam; ast si peccatis istis peccata adhuc adiecerint, non remittam, neque veniam dabo.* Horum peccatorum, iuxta Ruperti expositionem, primum est consensus, secundum opus, tertium consuetudo, quartum & vltimum, de quo loquitur Deus: *non conuertam eum*, est peccatum obstinationis; & est eorum: qui in vita nolunt agere pœnitentiam; sed tempore instantis mortis pœnitere cupiunt. Hoc, inquit Deus summa veritas, transire non potest, non sunt termini si-

Rupert. in
hunc locum.

mul volubiles hæc duo. imp. pœnitentia in vita, & pœnitentia in morte: odio habere conuersionem in vita, & amare eandem in morte: ut amplexeris peccatum adhuc sanus & viuus, factus verò infirmus infirmus & moribundus veis illud detere. Quis non expauescet ac formidabit horribile illud & tremendum Dei verbum: *Non conuertam eum?* Peccatori tempore mortis suæ nullum dabo locum pœnitentiæ, non conuertam de statu peccati ad Gratiã, non benigno Patris, sed iracundo & horribili iudicis vultu eundem respiciam. Accedat nunc peccator, & libero corde, aliãque voce dicat: *Conuertar* in morte, tunc agam pœnitentiã, totus ero Dei, nũcium mittam Mundo, Carni & Dæmoni: enim verò respondet Deus: *Non conuertam eum.* Te ipsum fallis, o infelix, putasne te conuertere sine Deo? Deus inquit: *Non conuertam,* & tu contrarium illius, quod Deus loquitur, affirmare audes? *O conuertar,* vanum & vesipellem impostorem, qui paradysum inuastasti, infernum ditasti! *O Non conuertam,* verum certum ac infallibile Dei eloquium, quo iustissimè castigat peccatores! Prodeant nuoc in medium omnes damnati ex orco, interrogemus eos, quid dixerint in vita? *Conuertemur in morte.* Quid dixit Deus? *Non conuertam eos* in morte. Utra harum sententiarum verificata fuit: quis dixit veritatem? Omnes isti spe suã decepti sunt, *errauerunt in via veritatis:* Deus solus veritatis assertor, totum, quod dixit, verificatum fuit. Dixit, *Non conuertam in morte,* & re ipsã, uti Deus prædixit, ita factum est, in morte non conuersi, sed post mortem æternis cruciatibus adiudicati & damnati sunt. Idem vobis planè contiget, si in vita non conuersi, instante morte vos primò conuertere decreueritis. Quapropter hanc sententiã tanquã veritatem irrefragabilem, indelebilibus litteris & characteribus cordi vestro inscribentis: *Qui non se conuertit in vita, & in morte sese conuertere cogitat, neque in vita, neque in morte sese conuertat:* non in vita, propter defectum peccatoris dicturi: *Non conuertar;* non in morte, propter iustissimam punitionem Dei dicturi: *Non conuertam.* Muta ergo sententiã & mentem, per dilectè Christiane: illud *Conuertar*

ueritar, quod inutiliter & frustratorie pro morte reser-
uas, vsurpa in vita, & noli amplius dicere in futuro ver-
bum illud, *Conuertar*; sed conuertor in presenti: ecce
subito, *hic*, hoc in loco, vbi de facto sum, *nunc*, hoc ipso
temporis memento, in quo viuo actualiter, vitam mu-
to, desero peccatum, Diabolo renuncio, redeo ad serui-
tutem Dei mei, veri & naturalis mei Domini. Sicque
securus, quod sit te in vita conuersioni dederis, mortis
quoque tempore conuersum te deprehendes.

Hanc scripturam Amos Prophetæ aliâ quâdam ex
Oseâ desumptâ stabiliamus & confirmemus. Quadam
vice percepit Deus Oseâ Prophetæ, *ut acciperet sibi
uxorem fornicationum*. Obediuit Prophetæ, & cum ea
habuit tres filios, primus vocabatur, *Afflictio*; secundus
Absque misericordia; tertius, *Non populus meus*. Quofa-
cto Deus demonstrare voluit tres miserabiles peccato-
ris status, *in vita, in morte, & post mortem*: in vita voca-
bitur *Afflictio*, quia continuo affligetur & torquetur à
remorsu conscientie, propter peccati, in quo constitu-
tus est, obstinationem. In morte habebit nomen *Absque
misericordia*, quia cum Dei misericordia Dei hæcenus
fuerit abusus tempore vitæ, eam non reperiet, & in pen-
nam omnis illi denegabitur misericordia in morte. Et
post mortem dicitur: *Non populus meus*: quia ab electo
populo Beatorum in cælis excludetur, & cum populo
reprobo damnatorum in Inferno condemnabitur. Con-
sidera modò hos tres infelices peccatoris status, & vnum
peiores altero. Malus est primus, peior secundus, ter-
tius pessimus; & per vnum fit ascensus ad alterum; ob-
stinatio in vita conducit ad impenitentiam in morte, &
ista ad damnationem post mortem. Caue igitur, nè pe-
dem in primo gradu colloques, secus, te quoque reluctan-
te, peruenies ad secundum, & ex hoc ad vltimum, ac pro-
indè ad extremam ruinam tuam & miseriam.

Utrique huic Prophetarum authoritati adiungatur
Eccl. 5. *tertia, quæ est authoritas Ecclesiastici: No dicas: Misera-
tio Domini magna est, multitudinu peccatorum meorum
miserabitur in morte. Misericordia enim & ira ab illo ci-
tò proximant, & in peccatores respicit, q. d. misericordia
namque Dei pari gradu & gressu ambulat cum ira & iu-
sticia*

stitia eius, ut ostendat se misericordem erga peccatores, & in impenitentes iustum: siquidem graue delictum, & sacrilegium intollerabile est, abuti misericordia Dei: si quis, nimirum, ea utatur, ut eò magis offendat Deum, in eiusque perseueret inimicitia & offensa. Sperandum quidem est in misericordia Dei; sed ut quamprimum peccati statui vale dicas, & subito cum Deo te reconcilies, secus te ipsum defraudabis, & ubi speras obtinere misericordiam, reperies iram, iustitiam & vindictam Dei: quia *ira Dei respicit peccatores*, vel ut alii legunt: *requiescat super peccatores*, vindicatrix manus Dei peccatores obstinatos non castigabit obiter, sed per omnia secula, & in æternum constanter & permanentèr in eis perseuerabit ira Dei. Hæc igitur sententiæ huius sit conclusio. Misericordia & ira Dei pari gressu ambu- qui misericordia Dei abutitur in vita, eiusdem iram ex- lant: & perietur in morte.

Concludat hoc caput sapiens consili- um per Dauidem Regem traditum Filio suo Salomoni: *Tu Salomon, fili mi, seruo Deum patris tui, & seruis ei corde perfecto*. Procura Salomon, fili mi, ut Dei recorderis in vita tua, ei- que toto corde seruias. *Si quaesieris eum in vita tua, in- uenies ipsum & in vita & in morte tua: si autem dereliqueris eum in vita, proiciet te in æternum in morte tua*. Eandem pro se petebat gratiam Regius Propheta, dicens: *Conuertere, Domine, saluum me fac propter misericordiam tuam, quia non est in morte, qui memor sit tui*. Modò adhuc mihi uiuenti largire gratiam, Domine, & egò verè perfectèque me conuertam ad te: alioquin neque etiam in morte memor tui ero, à te derelictus.

Testimo-

Testimonia Sanctorum.

Caput IV.

Omnes sacri Doctores vpanimi mente & corde in hanc conspirant veritatem, quod vita sit prælagium & indicium mortis, & qualem quis ducat vitam, talem quoque sortiatur mortem. Verum ad fugiendam prolixitatem, quatuor solos adducam: duos Græcos, S. Basilium & S. Chryostomum; duos Latinos, S. Augustinum & S. Gregorium.

- S. Basil in
Hom. Et vt exordiar à S. Basilio, peccatum ad mortem vsque à conscientia deportatum appellat hic S. Doctor plagam incurabilem & insanabilem: *Affectus incurabilis, quasi affectus inueteratus*, quasi in naturam conuersus, iuxta dictum Prophetæ: *Pessima plaga tua*, manifestum miseræ mortis quasi præludium. Distinguit quoque sanctus Doctor duas species pœnitentiæ: *altera est promouens ad peccatum*, & hæc est mala, estque eorum, qui differunt pœnitentiam, & ad mortem vsque prolongant; *altera exigens lapsum*, & è statu peccati educens, & hæc est bona, estque verè pœnitentium propria, qui in vita pœnitentiam agunt, & subito à peccato resurgunt. Undè quempiam hortatur ad amplectendam pœnitentiam præproperam & expeditam, & ad fugiendam pœnitentiam tardam: *Qui enim hinc pœnituerit, in nouissimo non pœnitebit*. Culpat igitur & vituperat sanctus Basilius feram ac tardam pœnitentiam, ad extremum vsque vitam terminum dilatam, propter magnum, quod secum confert, salutis periculum: quia non est pœnitentia peccati, sed pœnitentia pœnitentiæ, nimirum, quod in vita, vt ipse erat, non pœnituerit. Huc vsque sanctus Basilius.
- In epist. 2.
ad Cor. Accedat nunc S. Chryostomus, ita monens in quadam Homelia: *Nè moreris conuerti ad Dominum, nè differas de die in diem*. Et huius rationem reddit: *Periculum enim, & metus in differendo: salus verò certa est sola cura, si nulla sit dilatio*. Distinguit sanctus Doctor

peccatorem à duratione, quâ in peccato perseverat, & hoc te cuodum, inquit, gravius est, Deoque valde odibile: quia peccasse humanum perdurasse diabolicum. *Quid in peccato magis impium? In peccato stare. Quid peius in casu, lacere in eo, & non se erigere. Et peccatores non dolendo magis Deum prouocant, quàm peccando.* Hæc doctrina est sancti Apostoli Pauli: *Non apprehendas vos tentatio nisi humana.* Vult dicere Apollolus: quod si Angelus esse nequeas, nõ sentiendõ peccatum; sed te habeas vt homo, peccata consentiendo, noli esse Dæmonis instar, perseverando & viuendo in peccato: quia si Dæmoni similis fueris in culpa, similis quoque ei eris in poena. Verùm si progrediaris, & interroges D. Chrylostomum, quâ de causa ad eõ impium & diabolicum est perseverare in peccato? & quare obtinget eis mors ad eõ infausta & periculosa? Respondebit, quia eo tempore erunt veluti mancipia & serui Sathanæ propriorum peccatorum vinculis & catenis colligati, custodem habentes infestissimum Mundi amorem & carnis, qui crudelissimi instar tyranni eos possidebit, iisque dominabitur, quousque eos præcipites agat in æternæ mortis supplicia. Prosequitur S. Chrylostomus & summopere obtupescit, non deesse peccatores ad eõ insensatos, orbatosque cerebro, qui non nisi, quod vident, credunt, audentque dicere: *Interim fruor presentibus, & tunc de incertis considerabo, adhuc tempus erit in morte de bonis futuris & incertis instituire meditationem: Hodiernum mihi concede, & sume tu crastinum. O dementia excessus! O inauditam vesaniam! & quid ab hircis & suisibus ista dicentes differunt? Quid dicitis? suntne ea incerta, quæ de futura vita sparguntur? Et ego respondeo, quod sunt visibilibus certiora: quia in visibilibus sensus decipi possunt; at anima fidei illustrata lumine in veritate sacræ Scripturæ minimè errare & decipi potest. Dices, Num de caelis aliquis venit, & dixit, quod Deus est, quis cuncta creauit? Non descendit, nec homo, nec Angelus (quibus fide infallibili haud crederetur) Sed descendit Angelorum Dominus, qui omnia diligenter nunciauit, & proprio ore nos locuit & declarauit sanctæ nostræ fidei mysteria, & in particulari, quod gehennam parauit malis,*

lis, & Regnum aeternae gloriae constituit pro bonis. Et haec de testimonio D. Chrysostomi, ad D. Augustinum transitum faciamus.

S. Aug. To.
1o. in

Matth. ser.
23.

Matth. 25.

S. Aug.

Tom. 9 in

Ioan. art. 33

S. Aug.

Sanctus Augustinus pluribus in locis operum suorum, more solito pertractat egregie hanc materiam. Ac primò docet, quodnam sit tempus poenitentiae, quominimùm, in bona valetudine, nò autem in agone constituti sumus: *Non fallaciter dictum est: pulsate, & aperietur vobis. Sed modò, quando tempus est misericordiae, quando adhuc sani & incolumes sumus, non quando tempus est iudicii & iustitiae, quòd est tempus mortis.* Et adfert exemplum de Virginitibus factis; quibus nihil profuit *sera poenitentia*, propterea Christus Dominus terribilem hanc & tremendam dedit eis sententiam: *Nescio vos, improbo vos, reprobo vos*, quod est idem dicere: declaro vos hostes meos, contra vos aeternam damnationis fulmino sententiam. Quapropter *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.* Sempet vigilare debemus, preparantes nos in vita ad bonam mortem; modus autem iuste est: *Conde vigila, fide vigila, spe vigila, charitate vigila, operibus vigila.* Custodia tuę cordis tui in vigila, in fide ambula, exerce actus Spei, in Charitate Dei vive, & bonis sempet occupare operibus. O quam pernicioosa est Peccatorum spes tempore vitæ! ait idem sanctus Doctor: spes, quæ conducit ad desperationem: *Inter spem & desperationem fluctuant peccatores*, inter spem in vita, & desperationem in morte. Dicunt in vita: *Bonus est Deus, misericors est Deus: faciam quod mihi placet, quodlibet, laxabo habenas cupiditatibus meis.* At quando infelices isti constituti erunt in agone, mutabunt mentem & linguam, dicunt intra se: *Non datur deinceps locus veniæ: tot & tanta sunt peccata nostra, & absque dubio ad damnationem destinati sumus, damnandi sumus.* Metuendum igitur, nè se occidat spes, cum multum speras de misericordia. Metuendum rursus, nè se occidat desperatio, cum putas tibi non ignosci, quia graua commisisti. In hac D. Augustini doctrina considera; quanta inter spem Iustorum & spem Peccatorum existat differentia: illa est *ad vitam*, quia adiunctam habet poenitentiam & dolorem de peccatis: hæc est *ad mortem*, quia eam comitatur impoenitentia & affectus ad peccatum. Spera igitur, charissime; ac

Spera bene; spera bonam ducens vitam, spera bona exer-
tens opera; hæc enim est vera illa spes, quæ non confun-
det in morte; & non spera peccando, & malè viuendo:
hæc enim spes falsa est, quæ te in vltimam deducet rui-
nam & desperationem tempore mortis. In qua (quis id
crederet) miser dicet Peccator; Despero, quia desperavi:
huc me vana spes mea reduxit: quia Dei misericordia in
vita abusus sum, iusto Dei iudicio nulla mihi superest
spes. In maiorem veritatis huius confirmationem addu-
cit S. Augustinus exemplum de quodam seruo, qui Do-
mino suo diceret: quamdiu in florida iuuentutis ætate
vixero, hostibus & inimicis tuis seruiam; at quando se-
nectutis confinium attigero, ad tuum redibo seruitium
& obsequium. Quid responderet ei Dominus? Profecto
id non permitteret. Quod ergo non vis pati à seruo tuo,
non est in sum, ut facias Domino tuo. Hæc est Damonis
intentio, ut præueniat in electione temporis, & pro se iu-
uentutem capiat, sic enim & sibi subiugabit senectutem:
Demon ait: da mihi præsentia; Deo futura: mihi iuuen-
tutem, Deo senectutem: mihi voluptates, illi corpus inutile.
O astutiam! O imposturam & fraudem verè diaboli-
cam! optime sane nouit malignus ille spiritus, vitium
iuuentutis conseruari quoque in senectute: prauumq; ha-
bitum in vita acquirere perseverare quoque in morte,
ac Deum neque ab eo acceptare senectutem, à quo non
habuit iuuentutem.

Hæc astutia & fraus, inquit D. Augustinus plurimis
extremam attulit perniciem & ruinam: considerate
igitur, cum sufficiat bonum propositum de futuro; fa-
ciam, dicam, me conuertam, suscipiam sanctissima Sa-
cramenta; at non modo: in senectute, in infirmitate,
quando Mundo exaturatus fuero: Ipsa res est: qua
multas occidit, cum dicunt cras, cras, & subito ostiam clau-
ditur Diuine misericordie. Et remansit foris cum voce
coruina, quia non habuit gemitum columbinum, q. d. Pec-
cator excludetur & foris remanebit tanquam coruus la-
ferri, non tanquam columba Paradisi, quia procrastinan-
do confessionem suam corui habuit cantum, non columbæ
placatum, subito agendo penitentiam in vita. Et hæc
de au-

S. Aug. ser.
I. de pœni-
tent. to. 10.

Anton.
Melissa p.
i. Sermon. a-
pud Cornel.
in Gen. 22.

Aug. de
verbis D.
Serm. 27.

de autoritate D. Augustini, qui efficaciter nos instruit *Accende lucernam ante tenebras*, ut nos pœnitentiz illu-
stremur lumine, priusquàm mortis adueniant tene-
bræ: etenim non est bona spes ea, quæ est occasio
peccandi; sed spes coniuncta cum bona vita & cum præ-
paratione ad bonam Mortem saluat: non enim coruis
sed columbæ cœli ingrediuntur arcam. Transitum pa-
remus ad D. Gregorium.

S. Greg.

Hom. 12.

Item tom.

1 in 1. Reg.

n. 15. lib. 6.

Præfatorum Patrum opinioni subscribit D. Gregori-
us, & mortis profert sententiam contra eum, qui in vita
non se disponit ad mortem; *Qui tempus congrua pœni-
tentia perdidit, frustra ante Regni ianuam cum precibus
venit.* Idque probat, quia qui nolunt conteri, eum pas-
sunt: postea, si volunt, non possunt, quia perfectè velle non
possunt, quod est necessarium ad conversionem; sed
imperfectum & inefficax habent velle, quod potius est
vana quædam velletas, quàm vera voluntas. Et hæc

S. Greg.

Hom. 12.

Isa. 55.

est comminatio illa adedò terribilis, quàm fulminat Al-
tissimus per os Isaiæ Prophetæ: *Tunc inuocabunt me, &
non exaudiam.* Tunc, quândò aquis, ut dici solet, collo-
tenus immersi conspiciuntur, quândò à Mundo repulsi
& reiecti, capti à Morte, oppressi à Dæmone: *tunc*, quân-
do Mundo deinceps inferuire nequeant, à diuitiis dele-
cti, sensus delitiis & voluptatibus destituti, volunt
conuerrere, Deo seruire cupiunt; *tunc*, inquit Deus,
*non exaudiam, obturabo aures, surdus ero, preces eor-
um non exaudiam: dicam, non est tempus amplius,
tempus misericordiæ præterit; nunc aduenit tempus
iudicii, tempus iudicandi peccata commissa, ea que, pro-
ut promouere, castigandi. O casum terribilem & mi-
serabilem! Quid tibi, miser, proderit, quod magnus ex-
titeris in Mundo, abundans diuitiis, ad honores exalta-
tus, cunctis mundanis partus delitiis & voluptatibus,
quândò, ut prosequitur idem Gregorius, lumen tuum in
die est, obscuritas in vespere?* Totum id, quod in vita
habuisti, splendoris, obturabitur in morte. Per te tota
Mundi claritudo & serenitas obscurabitur, obscurabitur
comitatus pompa, nitor nobilitatis, splendor nature; ob-
scurabitur per te cœlum, obscurabitur Gratia, implet
Deus obscurabitur. *O Lumen! O obscuritas!* ● Lumen
quod

quod vnico præteristi momento! ô obscuritas, quæ in æternum durabis! ô lumen, quod non nisi ad offendendum Deum vsui mihi fuisti! ô obscuritas, quæ per totam æternitatem serenissimo Dei vultu me priuabis! Quamobrem concludit sanctus Gregorius: si tibi est animus tam graue euadendi periculum, procura, vt *fuga tua non fiat in hyeme, vel Sabbatho*, quemadmodum etiam consulit Christus D. N. nè mors tua accedat frigidus peccati tempore, & in Sabbatho, quando Judæis itinerari prohibitum erat. Præterea *Ista Redemptoris admonitio ante mentis oculos semper ponenda, Vigilate, non decipiat vos inimicus vester: Horam tuæ exitus semper intueno*: nulla enim secura est, & à periculo mortis libera. Idèdque in omnibus studebis esse dispositus ad mortem. Et hinc Authoritatibus Sanctorum finè impoſito, procedamus ad rationes.

Matth. 24

Rationes.

Cap. V.

Si non sufficiant auctoritates Dei, Christi, & Sanctorum Patrum; saltem humanam obstinationem conuincant efficacissima argumenta & rationes euentissimæ; quæ hanc persuadeat veritatem. Sunt autem sequentes.

Prima, ex parte Dei, quia conuersio peccatoris non est opus Naturæ, sed Gratiæ: *Principium in conuersione peccatoris est ipsa operatio Dei*, iuxta Prophetæ eloquium: *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*. q. d. Da nobis, Domine, sanctam tuam Gratiam ad conuersionem necessariam, & conuertemur. Undè definit Concilium Tridentinum, quod ad mutationem cordis humani à peccato ad gratiam *requiritur inspiratio Spiritus sancti excitantis & adiuuantis* peccatorem, vt se conuertat. Hanc Gratiã excitantē & adiuuantē Deus peccatori in agone constituto iustissimè denegat; idque in pœnã, quod in vita non egerit pœnitentiam. Enimuerò communis Theologorum doctrina est, Deum punire vnum **Tomus pesterior** peccat

S. Tho. 3. p. 2. q. 85. art. 5. Thren. 6. vlt. Trident. sess. 6. c. 6. Suarez de pœnitentiã disp. 1.

LOYSII
IDERET
O. V.

peccatum cum permissione alterius, negando Gratiam suam efficacem, & per aliquod tempus etiam sufficientem, veluti docent plurimi. Quis, amabo, haec ponderans rationem affirmare audebit, bonum propositum sufficere in morte, & posse aliquem vivere in peccato, modò habebat voluntatem moriendi in Gratia, sicuti & dispositionem ad bonam mortem posse fieri eodem mortis tempore, nec esse necessarium, ut fiat in vita? O quae somnia! O quae deliria! O quae istae sunt insensatae si conversio ad Deum in tua esset posita potestatem, ac si esset opus naturale non supernaturale, ac si tenorâ Divinâ Gratia haberem nostrum arbitrium sufficienter esset; quo ad Deum conuerti, eique reconciliari possemus. Audi Diuinum Oraculum per os Apostoli.

1. Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quod ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est.* Nec unum cogitationis actum supernaturalem, & vitae aeternae meritum elicere apti sumus absque Diuinae Gratiae auxilio. Ergone tibi polliceris conversionem actumque poenitentiae in morte eliciendum eo tempore, quo DEUS propter peccata tua sanctam suam tibi denegat Gratiam? Considerationem tuam non superfluat, quod, sicut DEUS est misericors; ita sit pariter iustus: & sicut misericors praemia largitur iustis & bonis; ita iustus pariter castigat & punit malos & peccatores: quod si DEO competat, facienti quod in se est non negare sanctam suam Gratiam ad Deum quoque spectat: non facienti quod in se est negare eam. Igitur noli decipi bonis propositis sub finem vitae duntaxat exequendis: sed modò & subito, absque dilatione Deo te reconciliare, & iram eius placare stude, ut eum placatum & propitium quoque reperias in morte tua. Quod tu modò vocas spem in Deo, non est spes; sed praesumptio in vita, & desperatio in morte.

Secunda ratio est ex parte peccatoris. Primò, quia differre conversionem ad vltimum vsque vitam

germinum, est quasi tentare DEUM, quia descri-
 tur via ordinata, & appetitur extraordinaria, qua-
 runcurque miracula absque necessitate: quem admo-
 dum qui scalam instructus domo per fenestram exire cu-
 pitur. Secundò, propter salutis propriae oblivio-
 nem, cui mortis appropinquante tempore peccator
 subiacet; hanc enim oblivione DEUS castigat enim,
 quia & DEI ipse adhuc vitiosus & sanus oblitus fuit:
 & quia ibi tota accurrit cogitatio, ubi est sensus
 doloris, infirmitatis & timoris mortis. Tertio,
 propter affectum adeò radicatum & inueteratum
 in amore creaturarum, quem statim convertere ad
 Deum valde difficile est, & quasi impossibile: & à san-
 cto Basilio dicitur affectus penitus incurabilis, quia est
 consuetudo transiens in naturam. Quarto, propter
 defectum vius rationis, etenim passiones, cum multum
 intenduntur, tollunt totaliter usum rationis & liber-
 tatem arbitrii. Et tales sunt dolor de malo presenti, & ti-
 mor de futuro. Quintò, propter defectum veræ con-
 tritionis aut attritionis: ex solo namque timore servili,
 ex timore Inferni, tanquam ex fine ultimato, aut prin-
 cipali provenire solet. Sextò, propter defectum ve-
 ri propositi ad confessionem necessarij, absolutum
 namque & efficax debet esse propositum fugiendi quod-
 cunque peccatum, omnemque illius occasionem, omni
 tempore, & in omni loco. Tale in hisce non reperitur:
 siquidem non habent resolutum animum deserendi pec-
 catum quocunque tempore, siue infirmitatis, siue sancti-
 tatis. Septimò, quia confessio, quam faciunt, non est va-
 lida: eorumque poenitentia damnatorum similis est poe-
 nitentiae: poenitentiam agentes propter solum timorem
 poenitentiae: at non culpa. Talis fuit poenitentia Esau, qui non
 invenit poenitentiae locum, etiam si cum lachrymis quasi fuisset il-
 lum. Et propter eandem rationem neque approbata &
 admilla fuit poenitentia futurarum virginum, quibus di-
 centibus: Domine, Domine aperi nobis, respondit Spon-
 sus: Amen dico vobis, nescio vos, quia poenitentia vestra
 vera non est, nec ex corde, uti patet, procedit. Au-
 scultent in hac materia terribilem quandam sententiam
 Authoris operis imperfecti, qui sic loquitur: Nihil pro-
 dest

S. Thom.
 S. Basl.
 Hom. I.
 S. Thom. q.
 77. Art. 2.
 Scot. in. 4.
 d. 20.
 Sap. 5.
 Hebr. 12.
 Matth. 25.
 Auth. imp.
 dest

LOYSII
 DEREI
 O V

Auth. imp. *dest ex necessitate repetita confessio ei, qui ex voluntate nec semel confessus est.* Huiusmodi confessiones sunt tantum verbales, apparentes, confessiones coram hominibus, sed non coram Deo, qui cor, & interiorum realemque operis valorem intuetur. Octauo, propter

Ioan. 5. defectum auxilii: *Est peccatum ad mortem, & non dico, ut pro eo qui orat.* Peccatum ad mortem est peccatum, quod persecuerunt ad mortem usque: & propter hoc, inquit Deus, nullus faciat orationem, & si fecerint, non ex-

Thren. c. 7. audientur. *Noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te.* Igitur vano cum fundamento sperabitur in Sanctorum precibus, in sanctissimæ Virginis confidetur patrocinio, quotiescunque homo Christianus talem nactus fuerit comitem, & in corde suo peccatum ad mortem usque conseruauerit. Holofernes, ut caperet Bethu-

Iudith. 7. liam, *incidi precepit aquaductum*, per quem aqua defluebat in præfatam urbem. Idem profus operatur Sathanas in peccatore: curat, ut semper in peccato oblitus natus persistat, ut sic præscindatur aquæ ductus, nec in auxilium eius accurrat sanctissima Mater per sanctas suas orationes & preces. Et deficiente Matris Dei oratione, cessant quoque & deficiunt reliquorum Sanctorum orationes: siquidem omnes veluti famuli conformant se suæ Dominiæ & Reginæ. Undè dixit S. Anselmus *Te Domina tacente, nullus orat, nullus adiuuat: tu autem orante, omnes orant, omnes adiuuant.*

S. Tho & Scotus in 4 dist. 20. Ex hisce rationibus Theologiæ scholasticæ Magistri S. Thomas & Scotus cum Magistro Sententiarum concludunt: *Pœnitentia serua, raro vera, aliquando, quandoque vera.* Insuper asserunt. Semper peccator, quamdiu est in vita, propter libertatē arbitrii, & Gratiæ efficaciam conuerti potest, & etiā in morte: at de facto est moraliter impossibile, & est de raro contingentibus, quod vnus toto vitæ tempore impœnitens sit vel us pœnitens in morte. Communis igitur Doctorum sententia solidissimis rationibus probata & confirmata est, pœnitentiam in extremis esse valdè difficilem, valdè periculosam, valdè incertam, valdè raram: è contrario verò pœnitentiam & conuersionem in vita, & tempore sanitatis peractam esse securam, moraliter certam & salutarem. Undè concludit

ait S. Augustinus. In hoc dubio, in hoc biuio quid faciendum est peccatori? in negotio tanti momenti, quale est hoc æternæ salutis, aut æternæ damnationis? *Te. 28. apud ne certum, & dimitte incertum.* Si velis euadere periculum, & aliquid facere nulli dolori subiectum, *tene certum, fac, quod certum, præsentem, videlicet conversionem: & dimitte incertum,* nimirum conuersionem futuram in morte: *tene certum,* ordinariam salutis viam: *dimitte incertum,* scimitam extraordinariam, quæ est de raro & rarissimè contingens: *tene certum,* quod est pœnitentia subito executâ, & in sacra Scriptura commendata: & dimitte incertum, pœnitentiam dilatam & procrastinatam, summopere à Deo culpam & prohibitam. Nihilominus cum hoc negandum non est, quod peccatori infirmo & moribundo aliis verbis loqui ac persuadere debeamus, vt ex corde, quantum fieri potest de peccatis suis doleat, à desperationis barathro se præseruet, & in Diuina confidat misericordia: si quidem *est serâ pœnitentia, nõ serâ tamen indulgentia,* & S. Aug. *loc. cit.* Dei misericordia. At si peccatori, qui sanus & incolumis existit, potest, & non vult agere pœnitentiam; sed eam ad vltimum vsque vitæ terminum differre & procrastinare intendit, manifestum periculum, in quo constitutus est, clarè & distinctè exponendum est, & dicendum, quod *qui amat periculum, peribit in illo.* *Quam. Eccles. 3.* obrem, qui hunc elicit actum: Nolo me convertere in vita, volo me convertere in morte, nouum committit peccatum, quia positiuè proponit non agere pœnitentiam, quando eam agere tenetur; proponitque se exponere periculo nunquam faciendi eam. Accepimus igitur S. Augustini consiliu: *Vu à dubio liberari? age pœnitentiam, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quia securus es: quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam, quando peccare non potes; peccata te dimiserunt, non tu illa.*

Capiti huic coronidem imponamus præfatio quoddam peccatori in vitiis radicato & pœnitentiam ad extremam mortis horam procrastinanti facto. Solent Medici iuxta infirmitatis qualitatem aut vitæ aut mortis infirmi habere prognosticon: idem planè de animæ

infirmate, quæ est peccatum affirmari potest. *Exech. 3* *lestem* audiamus Medicum: *Impius in iniquitate sua morietur.* Vult significare: quod si infirmus spiritalis, pura, peccator fuerit obstinatus, & impius, neque etiam piâ & bonâ; sed malâ & impiâ defungetur morte. *In iniquitate sua morietur.* Quemadmodum enim in iniquitate sua vivere placuit; ita & in eadem morietur: impius, uti vixit, morietur, absque deuotione & pietate, absque amore Dei. Impius exitit toto vitæ tempore sine Gratia, sine Charitate Dei: talis & in morte deprehendetur. Miserum prognosticon, infelix prognosticon; at pessimæ infirmitatis qualitas conuenient & proportionatum. Positâ igitur veritate sententiæ à Christo datæ: vnum è tribus misero peccatori competet; aut competet ei mori absque confessione; aut si confessus fuerit, haud valida erit confessio, erit confessio coram hominibus; sed coram Deo. *Corn. epi. 5.* *qui intuetur cor,* maior erit illius confusio & damnatio propter defectum contritionis & propolitionis. *Isa. 6. 2. 7.* *13.* aut denique, tamen si benè confiteatur, Deus petimet, ut post confessionem, & paulò ante mortem rursùm prolatur in peccatum, propter malum acquiritum habitum, quo semper cuiusque inimici tentatione consentire solebat. Hoc est Diuini Medici, qui nec fallitur, nec fallere potest prognosticon: talis est peccator in vitis habituati infirmitas. Quilibet igitur miserus adeò statum effugere studeat, nè tam crudeli subiiciatur sententia.

Exempla.

Caput VI.

Quod si nec Diuina Decreta, nec Christi Oracula satisfaciant, si sacræ Scripturæ authoritates, & sanctorum Patrum testimonia haud sufficiant, deficiant quoque rationes suprâ allatæ ad peruersum peccatoris cor conuincendum; humana duntaxat

ites ipsi saltem cedat experientiae. Cessent igitur
 auctoritates, obmutescant rationes, & loquantur dun-
 taxat facta, loquantur exempla eorum, qui propriis
 conspexere oculis, manibus palparunt, & experti
 sunt suo damno, & cum aeterna sua miseria & damna-
 tione doctrinae huius veritatem: eam, nimirum, spem,
 quae in morte concipitur, haud esse securam, sed valde
 incertam & fallacem, nisi praevius bonae vitae fulciatur
 meritum. Hoc ipsum nonnullis modò probatur exem-
 plis, in quibus, veluti in speculis peccator seipsum
 contemplantur: id enim, quod hisce contigit, succe-
 det & ipsi, nisi se emendaverint.

Ac primum sit illud, quod refert Beda de quodam ge- *Beda tom.*
 nerali cuiusdam exercitus Archistratego, Conradi *2. lib 5 Hi-*
 Regis tempore, qui dispositionem ad mortem risu & *stor. c. 14.*
 ioco excipiebat, & confessionem de die in diem, de
 tempore in tempus differiebat. Tandem delapsus est
 in morbum valde periculosum, & morte accedente
 proprius, accessit quoque ipsemet Rex in persona ex-
 hortans eum ad confessionem. Respondit ille, nullum
 ad id praestandum iam superesse tempus. Et recensuit,
 quae ratione paulò ante cubiculum suum ingressi fuerint
 duo pulcherrimi iuvenes, quorum unus portavit ei li-
 brum *valde modicum*, quem perlegeret; legit ipse ea,
 quae fecerat, opera bona; sed admodum pauca & exi-
 gua. Post hanc integer accessit exercitus Dæmonum,
 & horum unus pariter ei exhibuit librum ad legendum,
valde magnum & horrendum, in quo cuncta legit pec-
 cata cogitatione, verbo & opere patrata. Dixerunt
 quoque Dæmones duobus aliis iuvenibus: *Quid hic sta-
 tis? scitote, quia hic noster est.* Responderunt illi: *Ve-
 rum dicitis, & in cumulum vestrae damnationis acci-
 pue illum.* Cum hoc d' sparuerunt Angeli, & accesserunt
 Dæmones vncis ferreis dilacerantes eius viscera,
 & sic referendo miser ille infirmus in brachiis aetere
 mortis infelicem expiravit animam. In hoc exem-
 plo idem Beda inter alia notat asseritque: *Opera nostra
 non in vacuum diffuere; sed ad examen summi iudicis
 cum illa seruari: & nobis per bonos vel malos Angelos in fi-
 nis vita ostendi.*

*Episc. Al-
grin. in
spec. vit. pec-
cipient.*

Secundum exemplum est de quodam alio, qui simili-
ter procrastinabat pœnitentiam: cumque à Religioſo
moneretur, vt confiteretur, Deique uideret ultionem
reſpondebat, *Faciam*, modò non est tempus. Pœnitentiam
eum Deus graui quadam infirmitate, in qua rogatus
confiteretur, eodem reſpondebat verbo: *Faciam*
præſens temporis occasio non patitur. Demùm ingra-
ueſcente morbo, & mortis ultimo appropinquante
puncto Sacerdos aſſiſtens magno animi zelo dixit:
chariſſime, conſidera periculum vitæ, cui expoſitus es:
ecce in portis mortis es conſtitutus; ecce Infernum pro-
pter te apertum: ecce Dæmones, te apprehenſuri, ac-
cedant; confitere, & à Deo poſtula veniam de peccat-
is tuis, actus contritionis elice, pœniteat te vitæ præ-
rita. Monitis hiſce reſpondit infirmus altâ & horren-
dâ voce? Pœnitentia ubi es? Pœnitentia ubi es? De-
teropœnitere non valeo. Vellem dolere & confiteri, &
non poſſum. Hoc iuſto iudice iudicante & puniente,
quia dùm facere pœnitentiam poteram, non volui. Hæc
in verba prorumpens mortuus eſt absque contritione &
Sacramentis, impœnitens & obſtinatus.

Catech.

*Hiſtor. c. 6.
iii. 38.*

Tertium exemplum idem confirmat propoſitum.
Erat quidam peccator peſſimæ vitæ, viuēbatque vana
ſalutis in morte obtinendæ ſpe illeceſta, tria ſolum di-
cenda verba: *Miſerere mei Deus*, aut ſimilia; æſt feſe-
lit eum vana ſua opinio & intentio; etenim cum de
quodam equo inſidens pontem tranſiret, equus (ob
quam cauſam, neſcio) perterreſactus, ſeipſum & equi-
tem in aquas de ponte dedit præcipitem: tunc miſer equus
videns præſentiſſimum mortis periculum, nec vllum ſu-
perreſſe remedium aut effugium, loco trium illorum
verborum: *Miſerere mei Deus*, quæ dicere decreuerat,
exclamando protulit tria alia verba omnino con-
traria: *Capiat omnia Dæmon*, & corpus & animam, & hæc di-
cens, ſubmersus obiit.

Quartum exemplum refertur à Caſario de peccatore
obſtinato dicto Hildobrando, qui ſemper aures obre-
rabat quotieſcunque quis ei de confeſſione loquebatur.
Mortis proximus monitusque, vt boni Chriſtiani ſun-
geretur officio, ac confeſſionis Sacramento eliceret ani-
mum

mum peccatorum sordibus, respondebat: *Homo damnatus sum, quid hac mihi possunt prodesse?* Et quidquid ipsi inculcatur, ex ore eius aliud extorqueri haud poterat, nisi hoc responsum: *Homo damnatus sum, quid hac mihi possunt prodesse?* Postremo Parochus afflicto videns nullum aliud præ manibus esse remedium, præcepit ei in nomine Dei, ut post mortem sibi compareret relationem status sui daturus. Mortuus est, & ex permissione Dei elapsis aliquot post mortem diebus comparuit præfato Sacerdote, eique dixit: *Æternaliter damnatus sum, maximè propter desperationem, quam habui.* Quibus verbis deterritus Parochus, vocato Bertolfo, subito valedixit sæculo, & factus est Religiosus.

Quintum exemplum refert Magister Joannes Gerolt dicitur Discipulus. Erat, inquit, persona quædam nobilis quidem generis splendore, at perditis moribus vitæque improbitate insignis. Hunc vxor eius valdè deuota frequenter exhortabatur ad confessionem; at ille coniugis sermones cachinnis risuque excipiebat. Nihilominus nulli vxor pepercit labori, quo cum à vita illa pessima reuocaret: vnde dixit ei: quomodo tu pœnas Inferni sustinere poteris? Respondit maritus: *putasne quod Infernus sit?* falleris profectò, somnia ista, & Concionatorum inuentiones sunt, ut nobis incutiant terrorem. Demùm, cum hominum ille infelicissimus in sua perseueraret obstinatione, nocte quâdam ipso iacente in lecto suo, venerunt Dæmones, acceperunt ipsum de lecto, & ad Infernum deportauerunt. Conspexit hoc ipsum coniunx, persona vitæ sanctitate conspicua, deditque se precibus Diuinam exorando Maiestatem, ut sibi mariti statum reuelare dignaretur. Et ecce summo diluculo sequentis diei reperit corpus mariti torum deforme, & carbonis instar denigratum, quod manu continebat quandam chartulam, cui hæc verba inscripta erant: *Iam certificatus sum, quod Infernus est. Et timor, quem habui ad agendam pœnitentiam, me illuc deportauit.*

Sextum exemplum ex eodem Authore depromptum est. Refert de quodam, qui mortis instante tempore statuerat agere pœnitentiam, & salutem simul tum se

Discipul. in suo Promptu. litt. G. ex 27.

Idem Discipul. litt. M. exemp. 19.

obtenturum sperauerat; in terram sanam ducens vitam dabat se *in reprobum sensum*. Graui tandem correptus morbo, ac morti proximus, monitusque ad superioris vitae noxas confessione expiandas, respondit: *Insuper est Dominus, & iustitias dilexit*. O quam iustus est Deus imò iustissimus: quia dum confiteri potui, contempnimodò vellem, & non permittit Diabolus, qui insidet peccatore meo, & stringit collum meum. & non permittit mihi loqui salutis meae necessaria, quia peccavi in Spiritum sanctum, Diuinā abutendo misericordia. *Et hoc loquens spirauit & sepultus est in Inferno.*

Septimum exemplum valde terribile est de quodam peccatore, qui tamen poenas Inferni sibi paratas confiteretur, nihilominus ad Deum se conuertere noluit. Refert Casarius, Deum, post omnia, quae poterat, misericordiae media cuidam peccatori adhibita, tandem permisisse, ut à Dæmone viuus conducere ad Infernum, ignisque infernalis inuitu durissimum illud carnis nihil emolliretur. Verum totum accidit contrarium, quia obstinatio ac peruersior ex inde discessit, quam intrauerat. Prosequatur vitam impiam semel ceptam, nec confiteri, nec ad sanam mentem redire cogitabat: & ecce in grauem incidit infirmitatem, & in apertum mortis periculum: Accedit Confessarius exceptum illius confessionem, deprecatur, exhortaturque eum ad poenitentiam, contritionemque de peccatis suis habendam: at impius respondet verbis vere diabolicis, & à Satana sibi dictatis: *Quid prosunt verba ista? Non possum confiteri, estò vellem. Sedes mea in Inferno posita est.* Iam perlustrauit habitaculum in Inferno mihi praeparatum. Hoc dicendo: *sine contritione, sine confessione, sine unctione, sine extrema unctione defunctus est, & in Inferno sepultus est.*

Gotschal.
Holens. Au
gustinian.
serm. 58. in
specul. tit.
Impoenit.
lib. 1.

Octauum exemplum priori adhuc terribilius est. Scribit quidam Pater Augustinianus, quandam peccatorem ob pessimam vitam suam graui à Deo correptum fuisse infirmitate. Accurrerunt amici auxiliaturi ei praebituri manus, & ad confessionem seruo intelligituri: at ille graui concitatus furore respondit: *quid inutiliter tempus impeditis? an nescitis, quid sit peccatum?*

peccator pessimus? Quid mihi prodest pœnitentia? *Dammatus sum.* Comparavit ei Christus in propria persona, ac dixit: *Ego sum Iesus Christus, mortuus pro te; miserationes meae excedunt omnia peccata tua: fac confessionem tuam, & miserebor.* At ille obstinatio idem, quod prius, respondebat: *Ego peccator pessimus. Quid mihi prodest pœnitentia? Dammatus sum.* Replicavit Christus ostendens ei sua vulnera: *Hæc omnia pro te sustinui: te damnare nolo, si vni pœnitentiam agere.* Neque huic ille emollebatur vocibus, imò cor eius plus indurabatur: Demùm Christus in manu sua è proprio latere apprehendit Sanguinem, eumque in faciem infœlicis profundens, dixit: *Sanguis hic pro signo & testimonio serviet in ultimo iudicio die, quia meam misericordiam habere noluit.* His dictis, disparuit visio, & infœlix illa anima in Sathanæ potestatem fuit tradita.

Nonum exemplum omninò horrendum & terribile est, & clarè demonstrat, quid tempore mortis efficiat impœnitentia in vita habitæ. In Historiis Cisterciensibus de quodam alio sceleratæ scandalosæque vitæ legitur, quod mortis appropinquans confinio Notarium accursu iusserit, eique iam præsentem dixerit: *Scribe, quod dico, veluti voluntatis meæ ultimam sententiam ac testamentum: Corpus meum reddatur terræ, anima Damonibus.* Abhorruere multum Confingenti hoc audientes, & modum hunc loquendi acriter reprehenderunt. Ille verò secundo & maiori cum obstinatione repetit: *Corpus meum reddatur terra, & anima mea, & uxoris, & filiorum & amicorum Damonibus.* Tertio cum idem repeteret, animam sui Confessarii simul apprehendit, dicens: *Et anima mea & amicorum, & mei Confessoris reddatur Damonibus.* Ac causam subiunxit: quia Confessarius me per viam malam in perditionem currentem videbat, & flebat, non me reprehendebat, ne auxilium præstaret. *Dixit proprio se damnas ore, & efflavit animam.*

Histor. Cisterc.

Decimum exemplum demonstrat, non omnes confessiones sub suæ v. æ executas esse validas. Parisiis, ut scribitur

LOYSII
DEREI
II
OV

vt scribit Cæsarius, morabatur persona vitæ quoque sceleratæ & impiæ. Morti vicina non solum confessus est; sed sanctissimum insuper Viaticum & extremam suscepit Vñctionem. Cuncti de ipsius salute optime censebant, quippè mortua fuerat sanctissimis præmunita Sacramentis. Nihilominus post mortem cuidam suorum amicorum comparuit, eique dixit, se iam inferis esse adiudicatam & damnatam, confessionemque sub vitæ finem factam fuisse invalidam propter defectum propositi, quia, nimirum, firma ac resoluta non fuisset voluntas non peccandi deinceps, vbi longiorem duxisset vitam.

Ultimum exemplum misero peccatori omnem propositus præcludit viam & passum: etenim probat, quod esto agoni proximus benè ac validè peragat confessionem suam, Deus nihilominus permisurus sit, idque iusto eius iudicio, vt post illam in nouum prolaborum peccatum, ac in eo moriatur. Referunt citati Auctores, vnum è peccatoribus (de quibus in præsentis loquimur) in vita obstinatum, & ad vitæ morisque conuicta redactum non paruum ostendisse difficultatem in exoneranda conscientia per confessionis Sacramentum: attamen Gratiam tandem prævaluisse, huiusque suffragio confessionem instituisse varios contritionis denotationisq; eliciendo actus: vt propterea omnes, & cõsanguinei, & amici de salute eius securam quasi spem conceperint. In hac dispositione bona, vt Mundi patebat oculis, obiit. Paulò post cuidam amicorum suorum apparuit totus ardentibus inuestitus flammis: eique iterum damnationis suæ intimauit. Obstupuit amicus, stetitque valdè attonitus, ecquomodo? inquiebat: annon confessus varios elicuisti actus contritionis? quæ ratione quispiam hoc in statu constitutus damnari potest? Verum est, respondit defunctus, confessus sum, & veros contritionis actus elicui; at permissu Dei factum, idque in pœnam peccatorum meorum tempore vitæ antea commissorum, vt post confessionem Dæmone inuaderet graui fortique tentatione: ego verò propter prauum acquisitum habitum, quo similibus cogitationibus consentire oblectarique solebam, tentationem

huic præbui consensum, deinde arripuit mors, & nullo prævio dolore, in peccato isto persistens, mortem cum vita commutavi. Hisce dictis disparuit.

Ex adductis exemplis, aliisque quamplurimis proposito huic valde accommodis, quæ in medium adduci possunt, clarè conspicitur, quanto subsit periculo dilatio & procrastinatio confessionis ad extremum vsque vitæ terminum. Insuperant ea protua instructione: & si non cupias eorum esse socius in mala morte, neque in prava & mala vita eorundem comes esse; sed bonâ vitâ ad bonam mortem te parare stude. Bona namque dispositio & præparatio, veluti toto hoc primo libro tibi declaravi, necessaria est; siquidem Christus D. N. immutabiliter ita determinavit & decrevit, sacra Scriptura inviolabiliter id inculcavit, sacri Doctores & Patres omnes id docuerunt, & persuaserunt, & exempla eorum, qui in vita non studuerunt bonæ præparationi ad mortem, demonstrârunt, eam difficilem fore mortis adiuuante tempore.

PERE-

MOYSII
DEREI
II
O.V

PEREGRINI TERRÆ

seu

*Præparationis & dispositionis ad
bonam mortem.*

LIBER SECVNDVS.

Abstinentia mali.

X huc vsque dictis clarè euititatis
probatumque remanet, quàm necessa-
ria sit ad bonam mortem præuia bona
vix dispositio: In hoc secundo libro
tractabitur de modo huius dispositionis.

Eum verò nos docet Christus Magister noster in sancto
Evangelista Luca, cum ait: *Sine lumbi vestri præparati
sint, & lucerna ardentes in manibus vestris, & vos similes
hominibus expectantibus Dominum suum, quando re-
uertatur à nuptiis.* Quibus verbis, iuxta S. Augustini
explicationem, tria comprehensuntur media: primum,
Abstinentia mali; secundum, *Operatio boni*; tertium,
Expectatio premii. Et de hisce suo dicitur ordine.

Optimum medium, optioque ad bonam mortem dis-
positio est, cum quis sospes adhuc & incolumis, quan-
tum fieri potest Diuinæ Gratiæ auxilio, ab omni abstinet
peccato. Hunc in *hæc* rationes proferemus & motus.

Luc. 12.
S. Aug. 16.
10. serm. 39

ob quæ omni conatu fugere, odioque prosequi teneamur peccatum: quia *Iste est omnis fructus, ut auferatur* *Isa. 27.*

peccatum: nimirum, fructus Passionis & Mortis Christi rotus est destruere peccatum, & hinc quoque noster fructus, nostrum studium, nostrum desiderium sit, oportet; ut, videlicet à nobis tollamus omnem peccandi materiã & occasionem, semper puros & mundos in conspectu Dei nos conseruemus. Huius nobis exemplum dedit sanctissima Mater Dei, quæ, cum adhuc in templo moraretur, accuratissimè, omniq; diligentia, veluti reuelauit S. Elizabethæ, obseruare studuit hæc duo præcepta: putat, Amorem sanctum Dei & proximi, & odium peccati: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, & proximum sicut teipsum: & odio habebis inimicum tuum, id est, peccatum.* *S. Bonav. in vita Christi.* Enim verè affirmari potest, peccatum solum esse verum nostrum inimicum, siquidem hoc solum animæ nostræ nocere, & infinitum damnum inferre potest. Progrediamur igitur ad motiua, ob quæ peccatum odio habendum & fugiendum sit. Ac primum sit.

Peccatum est summum malum.

CAPUT I.

Peccatum malum est, & absolutè malum; id est, omne *S. Aug. in*
& infinitum malum. Ac primum est infinitum malum *medit.*
in genere iniuriæ, quia est offensa Dei infiniti: & eò
maior est iniuria, quò maior est dignitas personæ of- *S. Thom.*
fensa. Secundò, est infinitum malum in genere damni,
quia priuat nos infinito bono, quod est Deus. Tertio,
est infinitum in genere sensus, quia condemnat
nos infinita peccata ignis infernalis. Quarto denique,
est infinitum malum in omni genere mali: *Propter illos, Eccles. 40.*
(id est, peccatores) factus est cataclysmus, id est, vniuersale diluuium omnium pœnarum. Tria in Scriptura sacra leguntur diluuiã: vnum fuit aquarum tempore Noë alterum erit ignis in extremo Iudicio: vltimum diluuium omnium pœnarum erit in inferno in pœnam peccatoris. Ex dictis inferetur tanquam necessaria consequentia

S. Aug.

S. Bern.

lib. 2. q. 71.

m. 6. Caiet.

quentia: si peccatum est summum malum, ergo est so-
 lum malum: Hi duo termini *summum* & *solum*, vix
 mul eueniunt in bono; ita & in malo. Deus est in-
 nitum & summum bonum; ergo, bene inferitur, est so-
 lum bonum: quia *omne bonum aut Deus, aut Dei est, pro-*
ta, effectus dependens & participatus à Deo. Ad eus-
 dem modum peccatum est summum & infinitum ma-
 lum, si non *intensivè*, ut loquuntur Theologi, sal-
 tem *obiectivè*: ergo est solum malum; quia omne ma-
 lum est tale, aut quia peccatum est, aut quia ad illud
 ordinatur. Unde patet, peccatum non duntaxat esse
 infinitum malum; sed summum & solum malum. Et
 hac prima ratione convictus remanet Christianus, odio
 habendum esse peccatum, & non quocumque odio sed
 summo & infinito, neque infinite duntaxat sed solitariè.
 Odio habenda non est paupertas, non infirmitas, non
 inimicus, nec ipsa mors (hæc enim in se mala non
 sunt, nec sunt offensæ Dei, non sunt contra Deum, ne-
 que nos Deo priuant) at solum peccatum, ut solum est
 verum malum, ideoque odio habendum & fugiendum.
 Verum quæ est causa, quod, cum peccatum sit tam ma-
 gnum malum, horrendumque adeo monstrum, non
 tantum non fugiatur & odio habeatur; sed etiam amo-
 tur, desideretur, ac procuratur? Ratio est, quæ
 comparat larvatum, malitiam suam & turpitudinem
 sub larva sensibilis voluptatis & oblectamenti abscondit
 & contegit: quemadmodum si Diabolus sub forma pu-
 eherrimi adolescentis compareret, seque hominem ob-
 feret oculis. Verum est, imò verissimum, peccatum esse
 malum, & infinitum malum, ut dictum est: at non est malum
 quod oculis corporeis sensus, sed spiritualibus animæ conspi-
 citur oculis: non est malum sensibile, sed malum intel-
 ligibile. Quapropter si videre desideres, quam grande
 malum sit peccatum, quanta sit eius turpitudo, noli in ex-
 ternæ boni sensibilis apparentia persistere; sed perge vi-
 terius, & intellectus fideique lumine ad ipsum & pro-
 prium peccati malum usque, sub illa boni apparentia
 contractum & absconditum, penetra, & peccatum non
 malum duntaxat; sed summum esse malum & summum
 in omni genere mali deprehendes: summum malum in

amaritudine cordis: summum malum in remotu conscientia: summum malum in offensa Dei: summum malum in poena damni sensus. Quamobrem consulit S. Augustinus: *Peccatores intelligite: ac sic diceret: peccatores considerate & intelligite, qui non solum sensu praediti estis; sed etiam intellectu, & hic est pars vestra principalior: ideoque intelligite, non ad id, quod sensus vobis representat, respicite; sed malum, quod sub externa illa boni apparentia absconditur, contemplamini, inspicite, ponderate: Intelligite, quia malum est amarum est reliquisse Deum. Expertus in hoc ipse sum, creditore mihi, ait idem S. Augustinus. Quia vnum alteramve experietur peccator: aut dolorem continuum in hac vita, aut cruciatum & poenam aeternam in altera. Virumque malum, amarum virumque. Ab utroque liberame, Domine.* Apposita quaedam similitudine explicat & declarat S. Augustinus stultitiam peccatoris, qui propter vnam duntaxat apparentis dulcedinis stillam, deglutit infinitam peccati amaritudinem. Comparat peccatorem deceptam decepto pisci hamo sub elca abscondito capto: *Escam deuorat, qui hamum non videt, capit escam promptè & tanterque, quia non aduertit fraudem, non cognoscit hamum sub elca latentem.* At quando piscator incipit piscem attrahere & conducere ad litus & ad mortem: *Tunc torquentur visceratus, mortis perferunt agonem, summoque suo damno & experientia probat hamum poenam, quam primo non agnoscebat.* Talis est casus miseri peccatoris: *Escam deuorat, qui hamum non videt.* Videt apparentem peccati escam; at non conspicit occultum venenum internae malitiae culpae: & quia non considerat verum malum, sed apprehendit duntaxat apprensens bonum, capit escam, & hamo capitur: fruuitur voluptate, & ligatus remanet, & de culpa condemnatus. Piscis sumendo escam gaudet; & quando hamo attrahitur, cruciatur: Ad eundem modum peccator laetus viuit & hilaris in statu peccati; at quando obructur infirmitate, quando manus Dei vindicatrix comparebit, quando temporis fines egredietur, aeternitatisque subintrabit regiones, tum sentiet, tum experietur, *quanta*

S. Aug. in Medit.

Jerem. c. 2.

S. Aug. ib.

LOYSII
DEREI
LIB. II
O. V

Tho posterior

D tormen-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tormenta cum aviditate deuorauerit, quàm graue fuerit malum, quod concurrat propter momentaneam voluptatem. Considera, quâ ratione in hoc vasto Mediterraneo oceano cuncti Angeli piscationi incumbant facti piscatores hominum, tum boni, tum mali Angeli. Cape bonorum Angelorum escam, quæ est celestis consolatio: unge verò escam Dæmonum, quæ est peccati oblectamentum: illâ enim capiëris ab aureo hamo Diuini Amoris in æterna vita: hac verò ab hamo infernali odii Deo in æterna morte. Solido igitur fundamento nititur prima ratio, quâ probatur odio summo habendum esse peccatum: quia est summum malum, malum nõ sensibile quod sensus percipitur oculis, sed intelligibile, quod oculo intellectus & fidei cognoscitur. Quapropter nõ erres, temporalibus Mundi illectus bonis, claudis sensus oculum. & aperi oculum fidei, contemplantur considera non apparens bonum escæ; sed verum & manum hami sub illa absconditum.

Peccatum, Infernus portatilis.

CAPUT II.

lib. 3. de offic.

Psalm. 24.

S. Bern.

serm. 24. de Assumpt.

Ioan. 8.

lib. 3. de offic.

Psalm. 24.

S. Bern.

serm. 24. de Assumpt.

Ioan. 8.

lib. 3. de offic.

Psalm. 24.

S. Bern.

serm. 24. de Assumpt.

Ioan. 8.

S Ambrosii sententia est: *Impii, etiam dum uiuunt, in inferno sunt, patiuntur pœnas inferni habent infernum portatilem: quocumque uadunt ipsum secum deferunt tormentum: Sic uiuentes in infernum descendunt.* Priusquàm descendant in infernum mortui, iam ibidem inueniuntur uiui. Idem confirmat sanctus Bernardus: *Infernus anima rea constituitur: Et id ipsum probat ratio: enim uerò sunt in inferno: primum, perpetua seruitus Diaboli secundum pœna damni: tertium pœna sensus.* Et tres pœnas experitur peccator in peccato mortali constitutus. Primum, est mancipium & seruus Sathanae: secundum, est seruus diaboli: tertium, est seruus peccati, & per peccatum mancipium constituitur Sathanae, qui est Dominus ac Princeps Regni peccati.

tundō, habet pœnam damni: quia se priuat Deo; dū se istos priuat Gratiā. Tertiō, sensus fust net pœnam propter remouum & stimulum conscientia, qui continuo mordet & torquet miserum peccatorem. Præterea, sicuti de Gratia affirmatur, quod sit *inchoatio aternæ vitæ*: ita de peccato affirmari poterit, quod sit *inchoatio aternæ mortis & damnationis*. Equis hoc statu peior repenti poterit? Alii timent statum pauperatis, dolent alii se esse infirmos, alii ægrè ferunt, quod persecutiones patiantur; ac nulla est paupertas, nulla miseria, mors nullā, quæ in comparationem veniat cum infœlici cuiusdam peccatoris conditione. Respondet fortassis Mundus in eorum fauorem: experientiam obstat in contrarium: etenim peccatores videmus abundantes in sæculo, magni æstimatos, honoatos, diuitis, voluptatibus & delitiis affluentes, omnia denique ad eorum voluntatem fluere conspiciamus. Verum manifestè decipitur, quicunque veram fœlicitatem in eo consistere arbitratur, quod plena quis possideat promptuaria gemmis, cistas, seriniæ cameræque pecuniā, vestibus pretiosis & suppellectile confertas habeat, visum harum aspectu recreet rerum appetitui sensuū indulgeat, totoque vitæ tempore mulicorum eactu, conuiuio, epulis, ludis & iocis delectetur. Hæc à SS. Patribus appellatur fœlicitas infœlicissima, opulentia pauperrima, dulcedo amarissima: vera namq; fœlicitas, verumq; gaudium illud est, quod est intra animam, intra cor, intra conscientiam: hoc verè satiat, fœlicem beatumque efficit possidentem. Diuinæ Sapientia doctrina est, homines iustum & in Gratia Dei constitutum esse verè fœlicem beatumque: *Beati immaculati in via*: illi verè beati sunt, qui sunt immaculati, nulliusque peccati maculæ sibi consci in Diuino viuunt amore. Ast beatitudo Iusti tota in interiori consistit: *Omnis gloria eius ab intus*. Tota pulchritudo & gloria hominis iusti est intra animam, quia non est corporalis sed spiritualis pulchritudo & excellentia. Omnis igitur Iustus, esto pauper, diues est, sed *intus*: esto affluens, contentus est, sed *intus*: esto

D 2

ab

LOYSII
DEREII
1200
O.V.

ab omnibus creatoris derelictus & infœlix æstimatus
 fœlicissimus est, sed *intus*, in anima, in corde, in con-
 scientia. Et idem pari ratione dicendum est de peccatore:
 conditio eius infœlicissima est, & status miserabilis. At
 tota hæc miseria *intus* est, in anima, in corde, in pro-
 fundo conscientia. Sic peccator ditissimus, nihilominus
 pauper erit, sed *intus*; sic contentissimus, malè
 contentus erit, sed *intus*: quantumvis fœlix sit, tamen
 infœlicissimus, sed *intus*. Vero verius est, peccatorem
 paucillum mellis gustare in ore; sed magis

S. Cyrill. star fel corde: *Mel in ore, sed fel in corde.* Ex aureo
Apoc. 17. bit scypho, sed potum mortis ex eo sugat & guttat: *Cal-
 culum aureum, sed plenum abominatione.* Distinguitur
 extant beatitudines, externa & interna, & corporalis
 & animæ: & vna ab altera distinguenda est, veriusque
 natura conditionesque bene inuestigandæ sunt & agnos-
 cendæ. Hinc ortum ducit fallacia & deceptio. Mundus
 qui non distinguit, non diuidit, non cognoscit, non
 considerat: more cæcorum incedit & ambulat, quocumque
 ei obijcitur, capit, quodcumque obuium deprehendit,
 ori apponit & deguttat, neque, an panis, an piscis sit,
 aduertit. Tu igitur apertis oculos, examina paulisper,
 quæ qualisque sit beatitudo externa bonorum corporali-
 um: & reperies eam esse beatitudinem apparentem,
 beatitudinem fugacem, beatitudinem corporis humanum
 exsatiandum insufficientem, beatitudinem in carne
 corruptibili fundatam, tempore brevissimam, variis
 doloribus angoribusque circumdatam.

Ex alia parte considera beatitudinem animæ, quæ
 vera, quàm stabilis, quàm sufficiens ad explendum
 nostrum desiderium existat: quæ ratione fundata sit
 in Deo, & in participatione omnium bonorum celestium,
 mensurata æternitate, ab omni dolore & timore,
 qui internam cordis pacem turbare possent, remotis-
 sima. Et, quod magis necessarium est, considera (hoc
 solum sufficiat) quæ ratione fœlicitas corporalis
 aliud sit, quàm æterna animæ damnatio: hoc vnice
 pondera, eoque benè ponderato, mentem animamque
 mutabis. Neque cum Mundo amplius dices: *Beatus*

populus, cui hab sunt: beati illi, qui presentibus temporalibus abundant bonis; sed cum Psalmista asseres: *Beatus populus, cuius Dominus Deus eius*: beati isti, qui totam suam felicitatem & beatitudinem in Deo collocant. Verissimum igitur est, quod ab initio dictum fuit, statum peccatoris esse statum miserum: quia est status principata & participata damnationis, cum in se contineat peccatum, quod est Infernus portatilis, & est miseria ab intus, in interiori corde, esto extrinsecus contrariam commonet apparentiam.

Peccatum peius Inferno

Caput III.

Difficilis primâ fronte videtur huius propositionis probatio, reperiri, nimirum, aliquid peius ipso Inferno, cum hic extrema, quæ animæ obtingere potest, sit miseria. Nihilominus ratio id demonstrat, & fides vna cum SS. Patrum opinione docet, miseriam peccati longe maiorem esse ipsa Inferni miseria: enim verò peccatum est culpa, & Infernus est pœna: omnis autem culpa, etiam minima, maior est quacunq; pœnâ, esto gravissima, qualis est pœna Inferni: siquidem culpa est in superiori ordine mali. Præterea peccatum est contra Deum, pœna verò est contra creaturas; unde peccatum dicitur Deicidium & Christicidium: etenim certo quodam modo, & ex affectu, tollit destruitque esse Dei, cum rationem ultimi finis (Deo propriam) collocet in creaturis; aut pœna, esto sit infernalis, non causat hunc effectum: cum destruat duntaxat aliquod bonum creatum, veluti in pœna sensus: aut certè participationem boni increati, uti in pœna damni. Malum igitur culpa sine comparatione peius est omni malo pœnæ: & per consequens peccatum ipso peius est Inferno. Eadem quoque veritas confirmatur opinione & sententia SS. Patrum, qui, si penes eorum staret electionem, potius pœnas Inferni sustinere, quam participare eligerent de quacunq; peccati culpa. Audi

D 3

S. Augu-

S. Aug. 16. sanctum Augustinum : *Mallet purus à peccato gabi*
10. serm. 9. *nam intrare, quam sorde pollutus caeterum regna*
S. Anselm. re. Verbis isdem quasi loquitur sanctus Anselm
de similit. 6. Et tunc hoc non de peccato mortali duntaxat; veru
 9. etiam de veniali sancti Patres affirmant & sentent
 quidem & hoc quoque est in superiori ordine ma
 vnde & omni poenâ inferioris ordinis, comprehen
 etiam poenâ infernali, maius est. Reitaque sic con
 stituta, quæ causa est, quod peccatores ad peccandu
Job, c. 15. adeo faciles sint & voluntarii, & bibant quasi aquam
 quitatem, cum ex alia parte peccatorum tam graue mal
 sic, vt etiam ipsum longè excedat Inferni mal
 Quod maiori admiratione dignum est, idem pecc
 tum contrarios adeo producit effectus: peccator
 ita inescat & allicit, vt, modo illo fruatur in infer
 Inferni barathrum se precipitare stocci pendat: I
 stos vero adeo deterreret, vt, ne idem committeret
 eligant potius Inferni sustinere poenas. Sicque camp
 stus, quam Peccator eligit Infernum: at Iustus
 peccet: & Peccator, vt peccet. Neque peccatum dicit
 los hos affectus & opiniones in diuersis, sed in vni
 causat personis. Quemadmodum videre est in plu
 mis Sanctis, qui ante conuersionem suam adeo pecc
 to oblectabantur, vt illius causâ parati fuerint atter
 sese subiicere poenis; at post conuersionem suam
 tum in peccatum concipiebant odium, vt, ne illud
 committeret, eiusdem Inferni poenas subire contem
 fuerint. Et tantæ admirationis causâ hæc est: quod
 peccatum duas habet facies & apparentias; si illud con
 templeris exterius, quemadmodum peccator illud
 cõtemplatur, adeo delectabile comparat, vt illius pecc
 dendi gratia vtilior, magisque expediens iudicetur
 iuscunquæ, etiam summæ poenæ infernalis toleranti
 ast Iusti, qui peccatum sub alia forma, & secundum
 quod in rei veritate, & non in apparentia est, conside
 rant, non odio habendum & abhorrendum duntaxat
 iudicant; sed etiam, si foret necessarium, poenas inferna
 les potius eligerent, quam illud committerent. Effect
 ctuum igitur adeo diuersorum causa est diuersa con
 deratio. Verum si huius quoque causam postules, ill

non est, quam diuersitas luminum. Peccator considerat peccatum in lumine sensus: Iustus uero in lumine intellectus & Fidei: quapropter optimum est consilium, quod nobis suggerit D. Augustinus, & supra adduximus. Et illud idem alius raderetur imprimaturque nostrae memoriae, placet id de nouo repetere: *Peccatores intelligite*, considerate, quod agitis, nolite, ueluti bruta, in quibus non est intellectus, operari in lumine sensus materialis, seponendo considerationem in lumine intellectus & rationis. *Peccatores intelligite*, intellectu peccatum perulstrate, non exterius, sed interius: considerate malitiam, deformitatem, damnationem, tantorum malorum, quae in se peccatum complectitur, cumulum. *Peccatores intelligite*. Considerate peccatum non in ordine ad creaturas, sed in ordine ad Deum: in quantum est contra Deum, qui est offensa Dei, iniuria Dei: qui enim bene ponderat, quanta & quam magna res sit Deus, cognoscit quoque, quam magnum malum sit offensa Dei. Et peccatum est contra Deum pluribus modis: primò est contra Deum, ut Deus est: secundò est contra Deum, ut Trinus est: tertio est contra Deum, ut primum principium est: quarto est contra Deum, ut ultimus finis est: quinto est contra Deum, ut legislator est: sexto est contra Deum, ut Remunerator est: septimò & ultimò est contra Deum, ut Redemptor est. Peccat peccator contra Deum ut Deus est, Diuinam eius spectando excellentiam: contra Deum, ut Trinus est, peccat, sanctissimae Trinitatis imaginem & similitudinem, quam in se habet, deformando: contra Deum, ut primum principium est, peccat, uiribus & potentiis à Deo sibi concessis contra ipsummet Deum abutendo: peccat contra Deum, ut ultimus finis est, collocando ultimum suum finem in creaturis: peccat contra Deum, ut Legislator est, quia legibus & praeceptis eius non obtemperat: peccat contra Deum, ut Remunerator est, quia non timet poenas, nec sperat premia aeterna: denique peccat contra Deum, ut Redemptor est, quia flocci facit, imò spernit & concludat pretiosissimum eius sanguinem. *Peccatores igitur intelligite*: & si acimum alius erigere, & peccatum in ordine ad Deum considerare nō

D 4

valca-

S. Aug. loc.

vit.

Psal. 49.

Psal. 31.

LOYSII
DEREI
O V

Isaia c. 30.

valcatis; saltem illud considerate in ordine ad vos
 Propter vestrum commodum & interesse. *Ambulate
 in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendisti.*
 Extremam vestram ruinam & damnationem, iam iam
 vobis imminentem, inspicite: ambulate in luce æterni
 ignis Inferni, à peccatis vestris & propter peccata ve-
 stra iam accensi. In hac luce plurima, quæ modo ve-
 latent, cognoscetis. Legetis ac intelligetis, quid sit
 Deus, qui offenditur: quid sit creatura, quæ cum of-
 fendit: quàm exiguum & modicum bonum sit, quod la-
 teramini: quàm magnum & excellens bonum sit, quod
 perditis: quàm brevis & modica sit peccati voluptas &
 oblectatio: quàm longa pœnæ æternitas. Legetis
 quàm magnum malum sit peccatum, quod, videlicet,
 nullum sit malum, quod cum eo veniat in comparationem,
 quod quovis alio malo, etiam ipsiusmet Inferni
 malo maius sit, & maximum inter omnia. O ignis
 fernalis, sis dux noster & illuminator! O lumen!
 O ignis è peccato natus, qui contra idem peccatum nobis
 es antidotum: si nos vivos illuminaveris in presenti
 vita, mortuos nos haud torquebis in futura. *Ambulate
 igitur peccatores in lumine ignis vestri:* ex hoc namque
 igne nascetur alius ignis sancti & puri amoris Dei: non
 timor pœnæ duntaxat; verum etiam timor offensæ
 Dei tanquàm frænum, quo ab omni peccato abstinere
 vobis inseruiat.

*Peccatum, & à Deo, & ab omnibus
 creaturis odio habitum & male-
 dictum.*

Caput IV.

Sap.

Aug. lib. 7.

Odio sunt Deo impius & impietas eius; at diverso
 modo & ratione: peccatum per seipsum, & pec-
 cator propter peccatum. Quia, ut ait D. Augustinus
Non odit Deus Esau hominem, sed Esau peccatorem.
 Quod

Quod idē confirmat S. Hieronymus in hęc verba: *proū Ad Simpli-*
pens: Amat Deus hominem. vt artifex fabricam; sed odit cium. q. 2.
mala opera, quibus fabrica vrgetur in lapsum. Neq; pec-
 catum odio habetur duntaxat; verū etiam maledici-
 tur à Deo. Præcipiebat Deus in antiqua lege sua, vt
 Sacerdotes vnà cum Arca & vniuerso populo in certa
 quadam valle congregarentur, ibidemque è loco subli-
 miori prælecto libro legis altâ voce benedicerent omni-
 bus illis, qui legem obseruabant; iis verò, qui eandem
 transgrediebantur, maledicerent: totusque populus
 cuncta sigillatim approbaret, respondendo, Amen.
 Sacerdos dicebat: *Maledictus homo, qui facit scriptile: Deut. c. 27.*
 & populus respondebat, Amen. Sacerdos: *Maledi-*
ctus homo, qui non honorat patrem & matrem: & po-
 pulus respondebat, Amen. Eodem modo Sacerdoti-
 bus de reliquis legis præceptis pronunciantibus semper
 populus respondebat Amen. Vbi aduertendum, maledi-
 ctiones Dei non solum esse verbales, veluti sunt maledi-
 ctiones hominum; sed reales esse & efficaces, quia,
 quod indicant, efficiunt: & sicut benedicere Dei est
 benefacere, ita maledicere est castigare & punire. Hoc
 iam passu parumper iam consistat peccator, & consideret,
 quot quantasque Dei maledictiones nocte dieque sibi
 congreget & accumulēt. Numerus maledictionum
 crescit iuxta numerum peccatorum: quot committit
 peccata, quot operatur transgressiones, quot vicibus
 aduersatur & rebellis est legi Dei: toties à Deo maledi-
 citur. Ecce igitur, quot maledictionibus repletur pec-
 catoris anima. *Maledictus erit in ciuitate, maledictus*
in agro. Maledictus ingrediens, & maledictus egrediens. Deut. c. 28.
 Et venient in eum omnes maledictiones ista, donec inter-
 eat. Quia non audiuit vocem Domini, nec seruauit
 mandata eius. Verū hęc nondum finis est extremæ
 peccatoris miserix. Odio habetur & maledicetur à
 Deo, & simul ab omnibus creaturis: etenim omnes
 creature vindicare nituntur iniuriam & Creatori suo
 & sibi illatam, eò quod peccator ipsis creaturis, ritè re-
 ctèque iam obsequium Dei usurpandis, malè & contra
 ipsammet Deum abusus fuerit. Quemadmodum, si
 famulus rebellis factus Domino suo, inimico eius ob-
 sequia

D s

S. Anselm. sequia & famulatum præstiturus abiret, non
de similit. c. ipsum Dominum exacerbarer, sed etiam totam eius fa-
 102. miliam iustissimè irritaret. Ad eundem modum, ut

homo per peccatum fit rebellis Deo, communicatio
 aduersatio & inimico sua defert obsequia & seruitu-
 non tantùm iustam Dei iram prouocat; verùm etiam
 totam eius familiam, cunctas, videlicet, creaturas ad
 dignationem concitat. Et iusto Dei iudicio omnia con-
 tinentur nobis ad usum utilitatis, omnia in nostram utilita-

S. Gregor. *Hom 31. in* rant vindictam: quia que ad usum nature moderatè
Evang. accepimus, ad inordinatum usum culpa conuertuntur.

Quapropter mirum non est, peccato obnoxium esse
 locorum quietem reperire eò quod in omni loco
 uios habeat inimicos: si in terra constitutus est, si
 eum absorberet: si in aqua, suffocaret eum: si in
 peste eò iniceret: si in igne, flammis suis eum absum-
 ret, nisi Deus iam dicta elementa impediret. Cuius
 denique creaturæ suo modo semper promptè sunt
 paratæ, ut peccatorem semper excrucient torquent
 que: veluti facient in Vniuersali Iudicio, & in Iudicio
 no, id Deo tantùm permittente propter peccatum pro-
 tam. O utinam in considerationem veniret tremenda

Sap. 5. ille dies, quando pugnabit cum illo orbis terrarum cum
 insensatos, quando omnes creaturæ cum Deo se armis
 bunt contra rebelles eius: & armabit creaturæ ad vinctio-
 nem inimicorum. Deus ipsemet vires æquivalentes
 creaturis suppeditabit; ut vindictam de sceleratis
 mere possint. O si peccatores considerarent ac præ-
 detent tremendam ad eò diem! O si terribile tempus
 lud præfens semper eorum obuersaretur memoria
 quam lubenter vitam mutarent & mores, quam facili-
 tate insidem foret deserere viam liberam sensus, & amplius
 rationabilem virtutis semitam? Verùm quæ ratio
 (quispiam interrogabit) creaturæ insensatæ sensum ha-
 bere poterunt, ut se de homine vindicent? Responde-

S. Hier. in S. Hieronymus, quod omnes creaturæ etiam insensatæ
Matth. c. 8 sentiunt Creatorem, non intelligendo, sed obediendo: ut
 cem Dei sentiunt, obtemperando ei: non autem
 quod Deus loquitur; sed faciunt, quod Deus mandauit
 & præcipit, subuò, promptissimè, absq; vllâ resistenti-
 ad

ad minimum etiam Diuinae voluntatis nutum. Hanc
 veritatem egregie pertractat S. Chryſtoſtomus conſide-
 rans ac deſerbens punitionem & mortem Abſalonis: *in Pſalm. 7*
 eius iuſtitia miniſtri nulli alii fuere, niſi ipſemet crea-
 turæ rationales. Captus & ex arbore ſuſpenſus re-
 maſit, ac in ea mortuus. Miles ſeu apparitor, qui illuc
 conduxit Abſolonem, mulus fuit, cui inſidebat: *Pro*
mulus eum adduxit mulus. Patibulum fuit arbor:
pro ligno arbor. Laquei, quibus ſuſpenſus fuit, proprii
 eius exſcitare capilli: *pro fune coma.* Lictor ſeu executor
 iuſtitia, qui cum interreſioni dedit, & mortem iſtulit,
 fuit idem mulus, qui animali ſubducto arbore ſuſpendi-
 tur, ſtrangulatur à ramis & tranſfixo gutture moritur. *O*
neſandum meritum parricida! exclamat hinc D. Chryſo-
 ſtomus. O ſummam crudelitatem, impietatemque par-
 ticipatam mortem Dauid patri ſuo machinantis! *Iniu-*
riam patris non pugnantis gladius, non hoſtilis manus, non
accuſantis ſcelus defendit; ſed vendicant ligna, arbor vici-
ſatur, rami defendunt: ſolæ creaturæ inſenſatæ ad mor-
 tem participatæ filii concurrunt, vt de eo ſumant vindi-
 ctam. Echuſ idem ſanctus Doctor rationem reddit:
quia omni creatura mouetur, cum ipſum Dominum ſen-
ſeri moueri: omnes creature ſuo ſe conformant Crea-
tori, & ad vindictam concurrunt, quando Deum ita velle
& præcipere ſentiunt. Verùm ad vltimum miſeri
 peccatoris exterminium progrediamur. Peccator
 odio habetur & maledicitur à Deo, parum eſt: odio
 habetur, & perſecutionem ſuſtinet ab omnibus creatu-
 ris, & hoc parum eſt. Ecquid adhuc ſuper eſt? Num ma-
 ius malum excogitari poteſt? Vtique aliud in ſuper ma-
 lum erit: quia non ſolum in Inferno & Deo & cunctis
 creaturis odio erit; verum etiam à ſeipſo odio habe-
 bitur & maledicetur. O miſerabilem & execrabi-
 lem, quem peccator attingit, caſum! Peccator ſe à ſe
 diuidit & ſeparat. Idem odio habet, & habetur: odio
 ſeipſum habet, & odio habetur à ſeipſo. Eccece ra-
 tionem; quia propter intenſum odium, quo in Deum
 fertur & exiſtat peccator, cunctas creaturas, veluti
 Dei effectus odio perſequetur, & præſertim illas, in qui-
 bus expreſſa Dei continetur imago, veluti ſunt animæ
 noſtræ

LOYSI
 DEREI
 1702
 O.V.

nostræ: & inter eas & seipsum & animam suam odio
 tenso & continuo inestabitur, quemadmodum inter
 sum & continuum odium est, quo ardet in Deum. Qu
 igitur hac miseriam peius excogitari potest? Odiob
 beria Deo, à creaturis, & à seipso: esse obiectum mal
 dictionis & Dei, & creaturatum, & suiipsius? Hic est
 status peccatoris, hæc eius erit hæreditas in Inferno.
 Quod si igitur summum illud periculum euadere, ob
 umque omne effugere desideres, odio plusquam v
 niano nunc, antequam mors acceleret, inleat
 peccatum, & vitam cum moribus muta.

Peccatum, suiipsius pœna.

Cap. V.

S. Aug. in Psal. 36. **D**E peccatore asserit S. Augustinus: *Sibiipsi tormen
 est. Ipse est pœna sua, quem torquet conscientia*
S. Chrysof. sua. Idem hoc confirmat S. Chrysoctomus, dicens
Hom. 6. ad pop. *Magnum supplicium est peccare, etsi non puniatur.* Ver
 ritas hæc neque ipsos laruit Gentiles: vndè dixit Philo
Seneca. sophus moralis: *Maxima pœna peccantium est, peccare
 Et sceleris in scelere supplicium est: seu punitio peccati
 ipso peccato est.* Pro meliori veritatis huius notitia
 tria in peccato distinguenda sunt: culpa, reatus, & pœna.
 Et tamen si pœna remitteretur peccatori, eò quod Deu
 eum punire noller; nihilominus in culpa & reatu ab
 est pœna intrinseca, essentialis & inseparabilis, quæ pec
 cator semper excrucietur & torquetur à peccato.
S. Chrysof. Hom. 21. Probatum primò quò ad culpam: quia culpa in quatu
 rum culpa nil aliud est, quam *ordinatio quadam & de
 structio ordinis*: etenim affectus, qui debebat esse or
 dinatus & directus ad Deum, inordinate convertitur ad
 creaturas: vndè cor peccatoris est cor inuersum, con
 deorsum: supra namque creaturas in Deo stare debet
 & stat sub illis contra Deum. Hæc cordis inuersio &
 inordinatio in peccatore causat, ut is continuo afflig
 tur cruciatu & tormento, & nunquam possit reperire
 quietem. Quemadmodum, si corpus nostrum firmum

mutaret, & caput deorsum, pedes verò sursum verte-
ret, esto nullâ aliâ affligeretur pœna; hic tamen standi
modus inordinatus & incompotus maximam & conti-
nuam ei inferret molestiam, nec vquam in huiusmodi
sua quietem habere posset. Idem casus occurrit ani-
mæ peccatrici; enimverò inuersa stat, caput amoris
sub creaturis, & pedes vsus sursum in Deo habet. Et
hoc illud ipsum est, quod ait D. Augustinus: peccator
nō agit aliud nisi *frui vrendis & vri fruendis*: amat Deū
& creaturas; at creaturas propter se, & Deum propter
creaturas, contra ordinem naturalem & Diuinum, con-
tra ordinem Rationis & Gratia præcipientem, Deum
amandum esse propter se, & creaturas esse diligendas
propter Deum; quod est dare ipsum *frui & fruitionem*
soli Deo; ipsura verò *vri & vsum* solis creaturis. Ne-
que hic gradum sinit peccati inordinatio: quia etiam
totius Uniuersi ordinem distubrat & peruertit: *Est per-
uersio ordinis vniuersi*: in quantum, videlicet, cunctis
abuzitur creaturis, diligendo eas propter seipsas, & in
proprium suum commodum, non propter Deum. Un-
de peccatum non est particularis; sed vniuersalis inor-
dinatio, susque deque ferens omnes creaturas, destru-
ens ordinem, ac pulchram harmoniam ab ipso Creato-
re positam. Quod si igitur peccatum ex natura sua nil
aliud est quàm inordinatio, peruersio & perturbatio,
quam pacem & quietem peccator reperire poterit? Con-
tinuam expetitur pœnam & afflictionem. Quamob-
rem, esto aliam peccatum haud sortiretur pœnam, illud
ipsum pœna est, culpa pariter & pœna est: est pœna in-
trinsicca & inseparabilis à culpa, est pœna culpæ semper
proportionata: maior namque aut minor erit, prout
maior aut minor est culpa. Patet igitur, peccatum non
tantum esse culpam, sed etiam peccatoris pœnam.

Ostendamus ac probemus idem quoque de reatu,
qui est debitum æternæ pœnæ: enimverò passiones ti-
moris & spei hanc sibi vendicant proprietatem, vt parti-
cipent de malo quod timetur, & de bono, quod speratur.
Si quidam delinquens detinetur carceri inclusus cum
periculo vitæ, pœnâ affigitur, & non aliâ nisi timore
pœnæ. Nonnullus alius ex Hispania præstolatur pro-
morio.

LOYSII
IDEREI
T. M. A.
O. V.

motionem ad aliquod officium, & gaudet, non propter aliud, nisi propter spem dignitatis, quam expectat. Idem euenit timori pœnæ æternæ, & spei æternæ gloriæ: *Spe gaudentes*, ait sanctus Paulus de Iustis: *sempelæti & hilares sunt solâ spe bonorum cœlestium. Et timore dolentes de miseris peccatoribus asserendum erit quod semper viuunt continuo vexati & afflicti timore æternæ pœnæ. Peccatum igitur in seipso pœna est, non solum ratione eius, quod in futuro & in Inferno sibi acquiritur, verum etiam propter id, quod præsentis vitæ temporis & in culpa & in reatu experitur.*

Verum quæ qualisue sit intrinseca peccati pœna, quæ lesi insuper in peccatoribus causet esse debet, exponit sanctus Chrysostomus, cum ait: *Vmbra tremant, omnia strepitum timent, sonitum folii volantis quasi gladius inuocant.* Præterea quemcumque putant ad se venire, ad se ipse sibi aduersarius est & inimicus: *Nullus prodit argente, nullo condemnat accusante, Et fugit nemine persequente.* Denique, quocumque abit, flagellatur, nulli bi aliquid tur minimû mali sui remedium & effugium; quia quocumque vadit, & seipsum & propriam securum defensionem conscientiam, quæ eum torquet & affligit. Pœna igitur peccati hæc est, continuuum tormentum, perpetuus cruciatus & tristitia, tremor sine fine. Considera igitur, quod, quoriuscumque insequeris voluptates mundanas, quando amas peccatum tuum, non nisi tuum amertamentum & cruciatum: amas virgas, quibus contumax caderis; cultrum, quo iugularis, & cor tuum confectur: gladium, quo anima tua transuerberatur: amas tuam pœnam, mortem tuam, summam tuam miseriam, & ultimam tuam ruinam & perditionem. Quid tibi emolumentum conferunt Mundi delitiæ: quem ex terrenis diuitiis capis fructum; quam pacem reperis in vana ambitione mundanæ dignitatis, si malleus malæ conscientie cor tuum semper concutiat, si anima tua immenso peccatorum pelago immersa hæreat, si denique omnia te vana exulet pax & lætitiæ? Dic mihi: quid tibi panis mensa prodesset, si eum non manducares, eo que non dantes famem tuam, quæ est in stomacho? Quid prodes-

set quoque refrigerium aqua fontanae, nisi eadem sitis corporis extingueres? Quid utilitatis autemolumentum caperet nudus aliquis, quod vestes conservaret cista inclusas? Talis tu es, & non advertis, an non caecus es? Fames, sitis nuditas est ibera animam tuam, in interiori homine, in potentiis internis intellectus & voluntatis: & tu carnem tuam sensualiter enutrire studes, sensibus tuis potum dare satagis, & corporis membra immoderata indumentorum pompa expolire allaboras. Aperti tandem aliquando oculos, & luminis deprecare Patrem, ut te illuminet. Quod si non te moueat honor Dei, proprium saltem te moueat commodum, & liberat te a culpa poenali & infernali peccati, quod non duntaxat, ut culpa, maculat, sed etiam, ut poena & poena insuperabilis, & a peccato inseparabilis, torquet & cruciat.

Peccatum, pondus & onus intolerabile.

Caput VI.

Hoc idem, quod obtingit corpori graui oppresso onere, occurrit animae graui peccati moli subiecta. Considera parumper, si quispiam suo infortunio sub magno aliquo monte sepultus, eoque ita coopertus esset, ut nec aditus nec accessus, vnde succursus sperari posset, ad eum pateret, quid faceret miser ille in tanta angustia & periculo constitutus? quid diceret? Omnem profectum perderet spem effugii, & solum mortis extremam praestolaretur ruinam. Non abilius est miseri peccatoris casus: sepultus iacet sub grauissimo peccati pondere, nec aditus, vnde per se effugere, aut remedium adhiberi possit, vllus datur: quare, quamdiu hoc in statu perseverat, non nisi extremam mortis aeternae, damnationisque ruinam expectare potest. Anima creata est a Deo tota spiritualis, spiritualibusque dotata potentis, intellectu & volunta-

MOYSI
IDERI
O.V.

lunare, quibus veluti duabus expeditissimis alim-
rum euolare & non supra eminentiam cœli duntaxat
verum & ad ipsam vsque Dei altitudinem ascendere
est; at propter peccatum a deo grauis efficitur & pœ-
rosa, vt magno impetu præceps ruat in imam latè
abyssum, nec quidquam est, quod eam retardet
tineat.

S. Antonin
p. 4. tit. 14.
6. 6.

Id exemplo aliquo à S. Antonino adducto expo-
nens esset lapis, puta, molaris, & è cœlo empyreo
deret, hic persisteret in firmamento, ab eoque, nec
descenderet, detineretur: & si deinde è cœlo Lau-
scenderet, à terra retardaretur, ibique cogere-
tuscie, nec ulterius procederet. At Angelus super
è cœlo ruens empyreo, & graui peccati opprellus
le nullum inuenit obstaculum, quod ipsius cautum
turbare aut impedire potuit, nihil in descensu
reperit, quod ipsum sustinere valuit: transiit
penetrauit elementa, ac præceps ruit in imam
fundissimam abyssum.

Zachar. c. 3.
Apoc. c. 19.
Hebr. c. 12.

Quapropter Spiritus sanctus, vt saltem aliquo
te pondus & grauitatem peccati declararet, vocat
massam plumbeam, lapidem molarem magnum,
præterea *omne pondus.* Ac si inferre vellet, nullam
reperiri grauitatem, quæ peccati grauitati æquiper-
valeat. Graue est pondus mallei, magnum est
montis, adhuc maius est pondus globi terræ: sed
hoc nihil est comparatione ponderis peccati quili-
niti & immensi. Potest vnus Angelus naturalibus
adiutus duntaxat viribus integros euertere mo-
eosque de loco in locum transportare, conquassare
mouere terram, confundere elementa: at vim
nec à seipso separare, nec à proprio loco, in quo
remouere, neque ab anima peccatoris ipsum peccatum
tollere potest, tamen peccatum esset, quod non
grauia; sed inter leuissima etiam & ventialia re-
retur.

Videamus grauitatis huius rationem & causam
re peccatum, cum ex natura sua nil aliud sit, nisi
tio quædam & simplex negatio, imò parum nihil
men tam immensi ponderis, tantumque ponderis

bitetque, vt nulla in tota Naturæ vniuersitate & circuitu reperitur grauitas, quæ ei comparari possit. Ratio est manifesta, quia in negationem illam, & sub illo nihilo tria inueniuntur & comprehenduntur infiniti ponderis, summæque grauitatis: primum est offensa Dei; quæ aqua ponderata bilance plus ponderat, quam mille, imò infiniti Musdi, si darentur. Etenim offensa desumit pondus seu grauitatem suam à persona offensa, & quò hæc est dignior, eò grauior est offensa: vnde offensa Dei infinitè digni, infinitè grauis est.

Secundum, quod continetur in peccato, est pondus & grauitas iræ & indignationis Diuina: pondus intolerabile: pondus insupportabile; pondus horrendum: vt propterea optime dicat Apostolus: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis, & incurere istam Dei irati vindictam. Leorugiet, & quis non timebit? si tememus accipiamus ad rugitum Leonis, quid fiet ad fulgurationem gladii Omnipotentis Dei, quando virtutem brachii sui, & iustitiæ suæ rigorem manifestabit?*

Tertium, quod peccatum in se comprehendit, est pondus æternæ damnationis: pondus infinitæ pœnæ & æternæ durationis: pondus, quod nec mensuram habet, nec terminum: superat & transcendit omnem cogitatum, omniq; intellectus nostri excedit capacitatem. Quamobrem meritò, veluti supra etiam allegatum est, peccatum à postolus appellat *omne pondus*, id est, *infinitum pondus*: infinitum propter infinitatem offensa Dei, propter infinitatem iræ Dei, propter infinitatem pœnæ. Quicunque igitur hanc considerat veritatem, eamque, vt deceat, penetrat, quâ ratione in se audeat conseruare peccatum, pondus aded intolerabile? quis grauissimò oppressus mole, cum se exonerare potest, non se exonerat? quid exspectas? Annon ab Angelo Domini tēmoneri conspicias & verbis & factis? Ingentem ille accipit lapidem molarem, eumque magno impetui proleciē in mare, dicens: *Hoc imperium mittetur Babylon illa magna, & ultra non inuenietur.* Quo facto tē docere voluit, quod eodem modo, ni mentem animumque mutaueris, de anima tua sumet vindictam: etenim magno Thom. posterior.

MOYSI
DEREI
II
O.V

impetu propter peccati gravitatem anima tua in al-
sum infernalem precipitabitur.

Peccatum, summa ignominia.

C A P. VII.

Prov. 35. **S**tultorum exaltatio, ignominia. Quod à peccato
putatur esse honor & gloria, si penitus introspectum
& in statera Dei ponderetur & examinetur, id non
opprobrium & ignominia esse deprehendetur. Homines
mundani credunt & arbitrantur esse laudabile proprium
complacere passionibus, vivere secundum dictam
sensus, regulare se iuxta irregularam propriam volun-
tatis regulam. Sed quàm longissimè ab itinere veritatis
errant, decipiuntur, & veluti proprio obsecati erro-
lucem veritatis non aspiciunt, imò obfuscantur in ve-
bra illius. Progrediamur ad probationem huius verita-
tis: ac primum obtineat locum auctoritas S. Scripturae.

1. Reg. 2. **Q**ui contemnunt me, erunt ignobiles: qui Dei hoc ci-
dunt honorem, ipsum offendendo Deum, propriam pa-
nam patientur honoris iacturam, quia (ut Carthusianus
præfatæ auctoritati adiungit) ipsa iniquitas & ignobili-
tas maxima. Secundò probatur ratione: quia culpa
peccati est macula quædam, quæ animam deturpe-
& vilem efficit, dum eam rebus se inferioribus, puta
creaturis per affectum unit & coniungit. Et quemadmo-
dum peccatum in ratione mali est summum malum, ita
etiam summa macula est, summa vilitas, summa infamia
& per consequens animam, in qua est, eodem modo tur-
pem efficit vilem & infamem. Hanc eandem rationem

Ose. 9. **R**edit spiritus sanctus per Oseam Prophetam: *Abomi-
nabiles, inquit, facti sunt sicut ea, quæ dilexerunt: peccatores
indignos & abominabiles se reddidit, proprie peccato-
rum, quæ dilexerunt, abominationes. Enimvero talis Dei,
quisque est, qualis est amor eius: ergo cum peccator ac-
cipiat iniquitatem & peccati infamiam, ipse se quoque
reddit infamem. Præterea verus honor solum consistit in
& corporale*

& collocatur in virtute: ergo vera infamia solum in peccato & vitio collocabitur & consistet. Præterea Deus est summa gloria; & summus honor per essentiam: ergo peccatum Deo oppositum summa erit ignominia & infamia. Unde tanquam veritas certa & infallibilis concluditur, quod sicut verus honor consistit in seruire Deo & honorare Deum; ita vera infamia à contrario consistit in peccare & offendere Deum. Videant igitur mundani homines, in quanta viuant cæcitate, cum dicunt *malum bonum, & bonum malum*, honorem appetant veram infamiam, & infamiam honorem. Ergo quicumque verum amat honorem, quicumque se in propria fama & reputatione conservare desiderat, omnino studio & conatu veram & solam ignominiam causam, qua est peccatum, effugere studeat. Quod si hanc infamiam & ignominiam non apprehenderit in hac vita, apprehendet eandem bene in futura vita, quando oculos aperiet, videbitque, quid sit peccatum, quantumque in se contineat infamiam & abominationem. Hæc ignominiam macula contaminatus erit per totam eternitatem: *Et opprobrium eius non delebitur. Et ut talis & à Deo, & ab omnibus creaturis iudicabitur.* *Mich. 6. 7.* *Prov. 7.*

De Peccato veniali.

Cap. VIII.

Inter reliquos errores falsasque opiniones, quibus ob peccati obcecationem incuti de vitiis; sunt mundani homines, hæc quoque admodum grauis est, quod parvipendant peccata venialia. Hæc miseris mundanos inuasit falsa imaginatio & persuasio, ut omne illud, quod genere peccati non est peccatum mortale, quia non priuat Gratiã Dei, exiguum inferat animæ damnum ac nocuum, ac proinde non sit multum curandum. Ad extirpandum hunc errorem, ad eam animæ nociuum salutem, præsens caput inferuet, in quo & de damnis, quæ peccatum veniale animæ causat & infert, & de eiusdem reme-

diistrabitur: supponendo primò, quantum proposito & fini nostro sufficet, cognitionem naturæ & proprietatis peccati venialis. Hinc ergò exordiamur.

Essentia peccati venialis.

Iuxta Doctoris Angelici doctrinam, peccatum veniale non est contra Charitatem; sed contra fervorem Charitatis: non est contra amicitiam Dei; sed contra familiaritatem Dei: nec est contra Gratiâ habitabilem; sed est contra realem. Probatür prima definitio siquidem peccatum veniale in hoc distinguitur à mortali, quod mortale est contra ultimum finem, quod Deus, summum nostrum bonum: ergò etiam est contra charitatem ad consecutionem ultimi finis necessariam; at peccatum veniale non est contra ultimum finem: ergò non tollit charitatem, sed charitatis fervorem. Operatione peccatorum venialium anima ferventer operatur nequit in ordine ad actus charitatis, eò quod Deus pœnam talium peccatorum subtrahat auxilia & consolationes spirituales ad fervorem necessarias. Sic peccatum veniale non tollit, neque aliqua ex parte diminuit Gratiâ & Charitatem; sed tollit solum actus ferventes & intensos Charitatis, quod est idem dicere non diminuit Gratiâ intrinsicè, quantum ad substantiam; sed solum extrinsicè, quantum ad suam operationem; quemadmodum cinis igni superpositus non tollit ignis substantiam, sed operationem durat quia igne coopertus, non, uti primò, calefacit.

Verùm dubitare quis poterit & dicere: Sicut serpens caloris est calor, ita fervor charitatis est charitas: ergo si tollit fervorem, tollit quoque Charitatem. Respondetur: esse disparem esse rationem inter calorem & charitatem quia per fervorem charitatis non intelligimus aliquid quod sit intrinsicè charitati; sed solum actum. Unde idem est dicere: peccatum veniale tollit fervorem Charitatis, ac dicere: tollit actus ferventes Charitatis ipsa charitate semper perseverante in sua substantia.

Et ut paucis plura complectamur, dicemus in aliis

peccatum mortale differre à veniali: quod mortale tollat charitatem & habitum charitatis; veniale vero tollat solum actum: tum quia, dum anima operatur actum aliquem culpæ venialis, eodem tempore actum aliquem charitatis operari nequit; tum etiam, quia post commissum peccatum veniale anima minus habilis & apta efficitur ad exercendos actus feruentes charitatis propter auxiliorum Diuinorum subtractionem, veluti dictum est supra. Cum hoc simul intelligitur alius quidam modus explicandi diuersitatem peccati venialis à mortali, nimirum: peccatum mortale est contra vltimum finem, vti dictum est: veniale est contra media ad Deum, vltimum finem, referibilia. Etenim, dum committitur peccatum veniale, actus ille ad Deum referri non potest: ergo peccatum veniale aduersatur medijs & actibus ad Deum referibilibus, & eisdem tollit: igitur peccatum veniale non est contra vltimum finem; sed contra media, nempe contra actus bonos, quibus medijs tendimus ad vltimum finem.

*Exponitur alio modo essentia
peccati venialis.*

Eandem doctrinam explicat S. Thomas hoc alio modo: In charitate sunt quatuor: essentia, inhærentia, actus, seruator. Vltima tria minus possunt per veniale, non autem primum. q. d. peccatum veniale non tollit essentiam & substantiam charitatis; tollit tamen actum, & diminuit feruorem & vnionem seu inhærentiam.

Ex dictis manet quoque probata secunda definitio peccati venialis: quod, nimirum, non tollat amicitiam Dei, quia non tollit Gratiã; sed est contra familiaritatem, quia nonnullos tollit influxus & inspirationes cœlestes, quarum interuentu & suffragio S. D. M. nobiscum familiariter agit & conuersatur. Probatur etiam tertia definitio, quod peccatum veniale non sit contra Gratiã habitualem, veluti peccatum mortale; sed contra actuaalem excitantem & adiuuantem; quia culpa eius illam impendit, vt dictum est. Et hæc de essentia peccati venialis: ad damna, quæ animæ inferi, pregradiamur.

MOYSII
IDERRI
L. II.
O. V.

Peccatum veniale, Macula
anima.

PRIMUM peccati venialis damnum est, quod macula & contaminet animam. Quia peccatum veniale non tanta & tam grauis macula sit, quam est peccatum mortale; nihilominus vera aliqua & intrinseca macula est; siquidem peccatum veniale & suam foris malitiam intrinsecam, cum sit actus quidam inordinatus contra rationem, ergo & suam habet maculam: quae macula moralis nihil aliud est, quam deordinatio quaedam moralis; ergo est macula & deturpatio animae. Hanc doctrinam declarat S. Thomas hoc exemplo: *Sicut in aliquo corpore contingit esse maculam duplici modo: uno modo per priuationem, V. g. coloris; alio modo per inductionem alicuius impediens colorem, puta linteum pulueris; ita & in animam inducitur macula: primo modo peccatum mortale, secundo veniale, quod non tollit gratiam, sed eam duntaxat impedit quantum ad operationem.* Considera igitur pulchram imaginem & similitudinem Dei, quae animae nostrae, mediante Gratia, inest; & quae ratione deinde peccatum veniale quamuis non tollat imaginis substantiam, nihilominus pulchritudinem eius & decorem cooperiat, efficitque, ne forissecus in actibus, vti deberet, compareat; & quod magis multiplicentur peccata venialia, eodem modo puluis, quo obducatur, adaugeatur: vnde miseratus est diues, quia nihil ei profuit diuitiae suae; pulchra autem sua non gaudet pulchritudine. Explicatur eadem veritas alio quodam simili exemplo: sicut in corpore operitur duplex nitor & splendor: vnus coloris, & intrinsecus; luminis alter; & extrinsecus; ad eundem modum in anima est splendor intrinsecus, Gratiae scilicet habitualis; & extrinsecus, nempe, Gratiae actualis. Peccatum mortale est macula tollens primum lumen; peccatum veniale est macula tollens secundum.

Peccatum veniale, Offensa Dei.

Peccatum veniale non solum est macula contaminans & deturpans animam, verum etiam offensa est, quia displicet Deo, ergo offendit: Et iuxta hunc sensum de peccatis venialibus locutus est Apostolus, quando dixit: *In multis offendimus omnes*, puta, in multis occasionibus, quae sunt peccata venialia. Praeterea probatur: quia peccatum veniale modo suo est *aversio à Deo, & conversio ad creaturam*, cum peccans peccato veniali eo ipso ad Deum se referre nequeat: ergo qui peccat venialiter, in quantum tale committit peccatum, certo quodam modo à Deo aversus & alienus est, est conversus quoque ad creaturas, veluti ad obiectum non referibile ad Deum, esto rationem ultimi finis in tali obiecto non collocet.

Hinc colligitur, quantum damnum conferat peccatum veniale, quando semoto rationis freno & timore Dei iuxta sensualitatis exigentiam multiplicatur. Quia quamdiu anima in malo illo habitu constituta est, non facit aliud, nisi continuo offendere Deum, & non nisi Deo displicere studet, & exiguam valde illius curam & existimationem se habere commonstrat. Quid faceret Dominus, si domi suae famulum haberet continuo inobedientem in rebus etiam minimis & ordinariis: & Dominus iubente hoc, ille ageret aliud: & tamen non eriperet ei honorem aut vitam, nihil tamen curaret, quod Dominum offendar, & ad indignationem prouocet? Profecto huiusmodi famulo pronunciaré & ominari possemus, non diutius eum in domo & in gratia Domini sui perseveraturam. Hoc idem facile continget ei, qui nullam peccatorum venialium evitandorum curam habet, eod quod ea non graues sed leues Dei offensas esse existimet: quia licet peccatum veniale respectu mortalis offensa leuis censeatur, consideratum tamen in se ipso & in ordine ad summam & infinitam Maiestatem personae offensa, & ad vilitatem personae offendentis valde grauis offensa censenda, & vt talis odio habenda & abhorrenda est, ac Diuinâ patrocinate Gratiâ curandum, nè vnquam incurramus peccata deliberata & voluntaria, etiam venialia.

*Peccatum veniale, contrarium
Legi Dei.*

Peccatum veniale non tantum est præter legem Dei, sed etiam contra legem Dei. Quia lex Dei, cum seipsa sit iusta & sancta, omnem culpam, omne peccatum & graue & leue prohibet: ergo non solum peccatum mortale, sed etiam veniale est contra legem Dei. Quamuis non desint Authores, qui negent hunc modum loquendi, asserantque peccatum veniale non esse contra legem Dei, si sermo est de lege charitatis, contra quam non est peccatum veniale, quia non tollit charitatem; concedant verò prædictum modum loquendi, sermo est de lege Dei vniuersali, in quo sensu & nomine loquimur.

*Peccatum veniale habet reatum
pœnæ.*

Peccatum veniale præter culpam continet etiam reatum, qui est dignitas & obligatio pœnæ, non quædam æternæ, ut est in peccato mortali; sed temporariæ, aut in hac vita, aut in Purgatorio expiandæ. Cuiusmodi veniali peccato, tametsi minimo, Diuina iustitia pœnam constituit: & quamuis quilibet peccator ipsa considerata videatur exigua: simul tamen iunctæ & vnitæ ingentem efficiunt cumulum: Si contempnis, appendis, expauesce, cum numeras: si parui pendis pœnam peccati venialis, quandò eam solam per seipsum consideras: time & treme in consideratione eius cum aliis simul vnitæ. Enimuerò coniectæ pœnæ peccatorum venialium totâ vitâ commissorum immensæ quasi conficiunt massam pœnarum: eoque attingere possunt, vt superent pœnam alicui mortali peccato debitam. Tantum possunt multiplicari pœnæ venialium, vt simul sumptæ superent pœnam vnius mortalis. Non est sermo de pœna damni; sed solum de pœna sensus: nam si vnum peccatum mortale promerebitur

gradus tormenti ignis; decem millia peccatorum venialium; sic cuiuslibet medius corresponderet gradus, promerebunt quinque millia graduum: sicque horum poena superabit poenam illius: vnde simul stare potest, quod anima in purgatorio plus patiatur ab illius igne propter peccata venialia, quam mala damnata anima patiatur ab igne infernali propter mortalia. *Expansce* igitur cum Augustino, considerando peccata venialia non per se sola; sed in sua multitudine & vnione culpam & poenarum.

Ultra hanc poenam, quae peccato veniali ex natura sua competit: idem etiam peccatum subiacet poenae aeternae *per accidens*, nimirum, propter vnionem, quam habet cum peccato mortali in Inferno. Ratio est, quia peccatum ibidem nullam habet remissionem: ergo nec peccatum veniale ibidem remittetur; sed semper durabit, ac per consequens semper punietur. Neque in futura vita duntaxat; sed etiam in praesenti quis patitur damnum temporale peccatorum venialium; quia, sicut nonnulla bona opera hominum peccatorum, etsi non mereantur vitam aeternam, merentur tamen aliqua bona temporalia in hac vita, puta diuitias honores &c. veluti docet S. Augustinus; ita quaedam opera mala Iustorum non merentur poenam aeternam, sed temporalem, puta, afflictiones, bonorum iacturam, & nonnuquam etiam ipsam mortem. Quemadmodum videre est in morte illata Moysi propter exiguam fiduciam, vel, vt alii volunt, propter impatientiam in tollerando tumultum populi, quae fuit *peccatum veniale* & leue, vt notat S. Augustinus: Et patet etiam in Oza, qui mortuus est morte improvisa, quia tetigit Arcam irreuerenter, seu cum exigua reuerentia, quae fuit culpa solum venialis, vt notat Abulensis: & denique in alio Propheta, qui cum abiisset, inuenit eum leo, & occidit, eo quod intermisit orare, donec Deus dedisset ei lumen, quo intellexisset sanctissimam eius voluntatem: *Non debet facilliter credere, sed Dominum inuocare, vt sibi super hoc veritatem ostenderet.* Nihilominus defectus ille orandi fuit solum venialis, quia simul habuit timorem offendendi Deum: *Timuit enim ille bonus Prophe-*
ta of.

ea offendere Deum: nisi obediisset ficto illi Propheta
quem verum & sanctum Prophetam existimabat.

*Peccatum veniale disponit ad
mortale.*

Praecipuum damnum, quod peccatum veniale con-
fert animae, est, quod disponat animam ad peccatum
mortale. Dispositio desumit naturam suam a forma
quam disponit: quantum igitur malum erit peccatum
veniale, dum forma, ad quam disponit, est peccatum
mortale, quod est summum malum. Huius effectus
tres assignantur rationes: quia in poenam peccatorum
venialium diminuuntur Divina auxilia supernaturalia
accrebunt tentationes carnis & Daemonis: habitum
in parvis, disponitur ad magna: quemadmodum qui
fuescit furari res parvas & minutas, paulatim occasum
datur furabitur res maioris ponderis & pretii. Erat
de effectu & damno peccati venialis. Ad remedia pro-
cedamus.

Ac primò apprehendendum est peccatum veniale
tanquam magnum malum; & plus timendum, quam
omnia temporalia praesentis vitae damna, & plus etiam
quam ipsa aeterna Inferni poena, seclusa culpa, veluti
Iud timuere omnes Sancti.

Primò, quia non solum disponit ad peccatum mor-
tale, ut dictum est, sed nonnunquam etiam transit
mortale, idque in pluribus casibus: primò, ratione viti-
mi finis: Nullum peccatum adeò veniale, quod non vit-
eriminale, dum placet, & amatur ut ultimus finis. Se-
cundò, ratione malae intentionis: veluti qui dicit
mendacium, ut furaretur. Tertio ratione scandali.
Quartò ratione periculi prolabendi in peccatum mor-
tale. Quintò & vltimò, ratione contemptus: sicut qui
committeret aliquod peccatum veniale, nè obediret
Deo, & hoc contemneret & parvi aestimaret.

Secundò, timeadum ac fugiendum est peccatum
veniale propter poenam spiritualem, quae puniatur à Deo
in hac vita: & est attenuatio seu diminutio Divinorum

auxiliorum, quæ in tribus Dei beneficiis consistunt: in protectione, excitatione & directione. Quia Deus in pœnam peccatorum venialium primò nos non protegit ac defendit à tentationibus Dæmonum, ut prius faciebat; sed maiorem eis concedit & permittit tentandi potestatem. Secundò, Diuinæ excitationes & inspirationes, quibus Deus affectum hominis à creaturis auocat & retrahit, & in cœlum subleuat, sunt rariores. Tertio, patiora sunt auxilia directionis & executionis operum.

Neque Deus punit duntaxat hac pœnâ spiritali defectus, in quibus est culpa; verùm etiam eos, qui absque culpâ existunt, & solum dicunt defectum perfectionis: ut quando non correspondemus Diuinis inspirationibus, ad quas non obligamur. Hos defectus non castigat Dominus Deus noster pœnâ positivâ (quia ubi non est culpa, ibi nec datur pœna) sed pœnâ priuatiuâ, attenuando & diminuendo Diuinæ gratiæ auxilia: etenim Deus ita nobiscum agit, sicuti nos agimus cum Deo (Cum iusto iustus eris, & cum perverso perverseris) Ergò si nos simus parci & avari in Deum, & non nisi id, ad quod sub peccato obligamur, facere volumus; Deus quoq; parcus erit nobiscum, ac manum liberalem in Diuinis suis distribuendis donis & beneficiis contrahet. Advertendū insuper, eum, qui non correspondet Diuinæ, vocationi, frequenter à culpa haud esse liberum; quia eandem executioni mundare omittit, non propter aliquod motuum rationabilis; sed propter aliquam passionem fastidii, pigritiæ, & superflui affectus ad rem terrenam: & operari ex passione est malum & peccatum: quia cum homo sit rationalis, eius motuum operandi non passio, sed ratio sit, oportet.

Less. ubi sup.

Psal. 17.

Less. ubi sup.

Expq.

LOYSII
DEREI
O V

*Exponitur alio modo, quomodo peccatum
veniale disponat ad mor-
tale.*

Punitur insuper hęc pœnã spirituali & privatione
peditas & negligentia in via Dei: quando Christo
nus est frigidus tepidus & negligens in domandis
passionibus, in crescendo & perficiendo se in virtutibus
quia signum est, parum ab eo Gratiam Dei æstimare
cum eam amissionis exponit periculo; & quia compen-
di pendit, attenuatis paulatim Diuinis auxiliis & de-
nutis, permittit Deus, vt perdat & amittat Gratiam
& corruat in peccata graua. Ut igitur tantum eorum
periculum, magni æstimandum est salutis nostri
negotium. A sacris Doctoribus tres curę & diligenter
distinguantur species: *maxima, moderata, & minima.*
prima impendenda est negotio salutis: secunda rebus
vitam humanam necessariis: tertia rebus superfluis
iuxta Diuinum oraculum: *Primum quartum regnum
Dei, quod est negotium salutis, & hæc omnia adiunguntur
vobis, quę, nimirum necessaria sunt ad corporis sustentationem.*

Cuncta peccata venialia timenda & fugienda sunt:
in particulari ea, quę sunt magis voluntaria. Tres
eorum inordinatorum distinguuntur species: *primi, secundi,
terti.* Primis nulla inest culpa, quia nihil voluntarii adest & inest eis: in secundis
aliqualis culpa, quia aliquid voluntarii, licet imperfecti
eis inest: in tertiis est plena culpa, quia plenum & delibe-
randum eis inest voluntarium; siquidem plena fuerit
scientiã, & plenã deliberatione. Hi vltimi debent
possunt euitari omnes: quia eos committimus scelerati
& volentes: non ita secundi, qui committuntur ex
reptione naturę, & de quibus intelligitur, quod *super
proverb 34 in die cadit iustus.* Inter hæc peccata venialia
taria & deliberata, vt dictum est, maiori diligentia
euitanda sunt, quę sunt periculosiora. Hęc particulari
diligentiã fugienda sunt peccata venialia, & ampe-

quæ sunt proximiora peccato mortali.

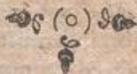
Præterea distinguunt Theologi tres species peccatorum venialium *ex genere, ex parvitate materia, & ex defectu voluntatis*: primæ speciei sunt illa, quæ crescendo intra proprium obiectum & materiam nunquam attingunt peccatum mortale: sicut est verbum otiosum, & dicere mendacium: secundæ speciei peccata venialia, intra proprium obiectum & materiam, absque eo quod transcant ad aliam speciem, sunt mortalia: veluti furari. Enimvero, si res ablata est levis momenti, & exigui valoris, est peccatum veniale; ac crescente materiâ & valore, accrescet quoque peccatum, & erit mortale: vicinæ quoque speciei peccata venialia transire possunt in mortalia. Insurgit v. g. affectus quidam odii, aut amoris sensualis: si aut nihil, aut valde parum aduertatur, non est peccatum mortale, sed veniale: si crescat aduertentia, & plenè cognoscatur, & desideretur, aut in eo anima sibi complaceat, est peccatum mortale. Præterea inter hæc peccata venialia, possunt esse mortalia, nonnulla minus vicina, aliqua verò proxima sunt peccato mortali, & hæc maiori cautela & vigilantia evitari debent: exempli causâ, intueri obiectum aliquod scandalosum est peccatum veniale, ac faciliè transire potest in mortale, quia ex cognitione facilis datur transitus ad affectum: legere librum minus honestum peccatum veniale est, si solum legatur ex curiositate aut vanitate: at per hoc medium faciliè peruenire potest ad mortale: quia ex vanitate fieri solet transitus ad sensualitatem: & quod primò legebatur ex curiositate, postea legitur cum sensualitate & maligno affectu. Tale fuit peccatum nostrorum Protoparentum: Eva namque vidit pomum curiositate aliqua ducta: ex visu transiit ad tactum, de tacto ad esum: *Vidit, tulit & comedit*. Idem dicendum est aspectu alicuius picturæ non ad eò honestæ, de spectandis comædiis haud obscenitatis: quando enim sunt huiusmodi; quod *contineant suspicia dicta vel facta* est peccatum mortale. Hæc igitur & similia peccata v. *S. Thom.* venialia præ cæteris fugienda sunt, quia facilius perpetranda ad peccatum mortale.

QUA

*Qua ratione oporteat unumquemq; effectum
in evitandis peccatis
venialibus.*

Quanta hæc esse debeat cautela & diligentia, docet sanctus Chrysolomus, cum ait: *Mirabile est in auditum dicere audeo: maiori studio mihi videntur peccata vitanda, quam magna. Hæc sua gravitate solertes, illa sua parvitate desides nos reddunt.* Vult certe sanctus Doctor, peccatum veniale ab vna parte habet quasi malum peccati mortalis, in quantum ponit & trahit ad mortale: ab alia parte non habet bonum (vt ita loquar) eiusdem peccati mortalis, quod nos non deterret, neque timidos nos efficit, vt in mortale. Quod igitur deest peccato veniali ex terrore, id diligentia & cautela nostrâ supplet debemus. Sanctus Bernardus valdè exaggerat negligentiam eorum, qui nihili faciunt & curant peccata venialia. *Nemo, ait, dicat in corde suo: leuia sunt ista, leuia sunt. venialia sunt, non curo corrigere. Hæc enim, peccata venialia, est impenitentia, hæc blasphemia in Spiritum sanctum, & blasphemia irremissibilis.* Quæ sententia ita explicanda est: aut quod in genere peccatorum venialium sit impenitentia, nec vnquam de his verus habeatur dolor: aut quod, qui haberet animum & propositum committendi omnia omnis generis peccata venialia, committeret peccatum mortale propter euidens periculum incurrendi illud. Pro explicandione, quantum sit periculum peccati venialis, propter magnam, quam cum mortali habet, vicinitatem. Varius Sancti Patres vtuntur comparationibus & similitudinibus. Sanctus Nazianzenus peccatum veniale comparat euidam scintillæ ignis, qua magnum excitat incendium: *Ingentem flammam exigua scintilla excitat.* Sanctus Augustinus assimilat illud granis arenis & guttis maris: *Minutissima sunt granis arena: tamen si in nauim mittuntur, mergunt illam. Quia minutissima sunt gutta pluuiæ: nonne flumina implent, & domos de-*

iiciunt? Adeundem modum multa peccata venialia
 etiam per se non sint mortalia, mortale efficiunt. Sanctus
 Ephrem vititur similitudine retis, quo capiuntur aues:
*Per ungulam detinetur avis, & tamen totum corpus ca-
 pitur.* Hoc illud ipsum est, quod dicere solebat san-
 ctus Franciscus: *Sufficit Dæmoni habere de nobis tenuis-
 simum capillum,* (videlicet vnicum solum peccatum ve-
 niale & habitualē) *quem fortissimum funem efficit ad at-
 ligandum,* quia vno nos trahit ad aliud, quousque nos
 inducat ad mortale. Cassianus profert similitudinem
 stillicidii, quod continuo casu cauat lapidem: sic pec-
 catum veniale continuando disponit & introducit ad
 mortale. Sanctus Thomas docet peccatum veniale
 & mortale se habere instar infirmitatis & mortis; nam
 quemadmodum febris, aut alia infirmitas disponit ad
 mortem; ita veniale ad mortale. Caietanus adiungit,
 quod sicut duplex datur ciborum genus; vnum destructi-
 uum vitæ, ut est venenum; aliud perturbatum hu-
 morum, veluti est cibus nocivus: ita peccatum mor-
 tale tollit vitam Gratiæ, & peccatum veniale tollit
 actus, uti supra dictum fuit. Concludam hoc pun-
 ctum sententiâ Christi, quæ magni ponderis est in hac
 materia: *Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint Matth. 12.
 homines, reddent rationem de eo in die Iudicii* (& idem
 intelligendum est de cogitationibus & operibus otio-
 sis) Et loquitur Christus Dominus de peccato veniali
 etiam leuissimo, quod potest esse, veluti est verbum
 otiosum. Quid dicatur de cæteris grauioribus, quæ
 continuò committuntur & in tam copioso numero
 Remanet igitur probatum, peccata venialia non esse
 mala leuia, adeoque non esse flocci facienda, sed
 omni curâ & diligentia esse fugienda. Hoc idem
 adhuc nonnullis declaremus
 exemplis.

*Prædicta confirmantur exem-
plis.*

Legitur de sancto Aicardo, quod, quia vice quædam
extra horam consuetam monasterii se tondere con-
uit, subito eodem in loco ei comparuit Dæmon, qui
colligebat, & numerabat capillos; & numerum capil-
lorum scribebat in libro, quem secum ferebat. Inter-
rogavit eum vir sanctus, quid hoc factum intenderet.
Respondit Dæmon, se præmium accepturum, si ad rursus
de Aicardo: & subito disparuit. Sanctus hic vitam
morâ, non expectans tonsuræ finem, adiuit locum
periculi, & in præsentia aliorum Fratrum passus est culpam
suam, condignam de ea simul exigens poenitentiam.
quia Dominus Deus voluit declarare omnibus Religio-
sis, quàm gratum acceptumque habuisset huiusmodi
actum, quodque defectum commissum ei remissum
sanctum virum omnino & completè tonsuram eorum
omnes non sine miraculo. In hoc exemplo veritas
conspicitur sententia & promissio Christo: *Capillus
capite vestro non peribit*: etenim omnis actus etiam in-
nimus, seu bonus, seu malus, debitâ gaudebit mercede
in extremo Dei iudicio.

In monasterio S. Odonis erat quidam Religiosus
emplaris & bonæ vitæ, qui in agone mortis confestim
cæteris Fratribus circumstantibus & animæ suæ conser-
uantibus inelamare cœpit: *Adiuuate me, obsecro: in
raptus fui ad Tribunal Christi, Ecce teterrimus huius
generis hostis, & accusator Diabolus sæculum pleu-
micis ostentauit, quas ego pro consuetudine comedere
soli, atque a mensa deciderunt. Paulo post rursus clamavit
horrendè in modum: eni adest Diabolus, ferens sæculum
quo dixi vobis. P. stetit tecum se signo Crucis communi-
cans, inter preces reddidit spiritum.* Ex quo exemplo
ligitur, quod si Dæmon ipsa mortis horâ propter
exiguos defectus nos aggredi & inuadere audeat, si pe-
ccata adeo leuia tantùm nobis ingerant timorem & ter-
rorem eo tempore, quo abhinc migrandum est, quod

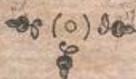
non facient defectus & peccata grauiora ? quantum timorem nobis conferet multitudo peccatorum venialium non micatum, aut capillorum, sed gula, superbia, auaritia, aedia, loquacitatis, murmuratio- num, vanitatis vestimentorum & simihum?

De Vandregisilo Abbate refertur, quod variis, Sur tom. 4. horrendisque nocturnis apparitionibus peccatariam so- 25. Iulii. mo quietem interturbantibus vexatus à Damone, nocte quadam, cum valde defatigatus & somni indigus esset, ultra solutum somno indulsit. Illico adfuit hostis & illudens ait: Te vigilantior hac nocte fui. Respondit Sanctus: Non dubito, sed in ruinam aliorum, & cum- lum tua damnationis. Et vir sanctus subito è lecto sur- geas alperam valde egit pœnitentiam, longo temporis spatio decumbens in niue & glacie.

De quodam alio Religioso magno Deifamulo nar- ratur, quod extremo agonis tempore magno correptus timore, tremore & sudore hæc edixerit verba: O bone Iesu, condona mihi hoc modicum, exiguum hunc defe- ctum. Et deinde circumstantes alloquendo Religio- sos, dixerit: hac horâ, hocque temporis puncto modi- ca peccata inter magna computantur. Verum suffi- ciente Beatissimâ Virgine Dei Matre, quæ ei apparue- rat, quiescens hæc obdormiuit in Domino. Plura alia exempla, quæ in testimonium & probationem ve- ritatis huius adduci possunt, prætermitto, sufficient iam adducta. Ad secundum progredior medium, quod est, vt manum admoveamus operi, mortifican- tes extirpantesque peccatorum venialium radices, quæ sunt passionés nostræ.

Discip. ser. 9.

Francis. Didac. in Histor. Prouin. A- rago. Ord. Prad. Hist. & Leander in Chron.

Thom. posterior.

F Mor-

LOYSII
DERETI
O V

*Mortificatio passionum tollit peccata
venialium radices.*

Potest alicui in mentem venire, quod esse liberum à peccato mortali solum & vnicum medium salutem necessarium: ac fugam venialium esse solum medium vtile, non necessarium. Quod in vno sensu est, in altero falsum. Verum est, quod peccatum veniale non tollat ius ad vitam æternam, quod admodum tollit mortale: & in hoc sensu; esse liberum à peccatis venialibus non est medium ad salutem necessarium, veluti esse liberum à mortalibus; at in sensu, nimirum, quod peccatum veniale non impediat executionem salutis & ingressum ad Gloriam, falsum est: quia nihil in cælum intrabit vllâ, seu graui seu leui, coinquinatum maculâ. Et in hoc sensu liberum à peccatis venialibus ad salutem necessarium est; tamen id minimè factu opus sit & necessarium hac vita, cum etiam in purgatorio fieri possit. Et veritate oritur necessitas, quâ ab omni peccato veniali nobis cauere, & causis, vnde illud nascitur, quod sunt passionibus nostrâ inordinatâ, opportunum adhibere tenemur remedium. Sunt igitur vndecim passiones nostrâ, veluti vndecim fontes aut scaturigines, vnde cunctâ (nisi virtute fræneniur) deordinationis peccata, tum grauiâ, tum leuiâ, nascuntur. Quod propter in statu originali, in quo passiones frænitivæ originalis erant edomitâ, homo peccatis venialibus nequiquam subiectus erat. Modus igitur mortificandi omnes passiones est moderari passionem Amorem à qua reliquæ omnes dependent: & ordinato Amore ad verum bonum, quod est summum bonum Dei, ceterâ passiones ad eundem finem pariter ordinatâ esse. Amor tunc dicitur inordinatus, quando inordinatus superfluo affectu vnitur creaturis. Et si affectus est, vt eas amet *super Deum*, & plus quàm Deum Diuinam eius legem æstimet, appetiturque, tale peccatum est. Exempli causâ; quia auarus p-

S. Tho. p. 9. libris nequiquam subiectus erat. Modus igitur mortificandi omnes passiones est moderari passionem Amorem à qua reliquæ omnes dependent: & ordinato Amore ad verum bonum, quod est summum bonum Dei, ceterâ passiones ad eundem finem pariter ordinatâ esse. Amor tunc dicitur inordinatus, quando inordinatus superfluo affectu vnitur creaturis. Et si affectus est, vt eas amet *super Deum*, & plus quàm Deum Diuinam eius legem æstimet, appetiturque, tale peccatum est. Exempli causâ; quia auarus p-

S. Tho. 1. 2.
9. 88.

propter affectum, quem habet ad pecunias, plurius facit lu-
 crum, quam Dei legem, ideo affectus ille est pecca-
 tum mortale, veu, si affectus inordinat^{us}, qui defertur crea-
 turis, est *infra Deum*, ac Deum eiusque sanctam legem
 plurius astringit, inordinatio illa solum est peccatum ve-
 niale. Hoc affectu amat Justus plurimas res creatas,
 excedendo in earum vsu, ac rectam semper retinet in-
 tentionem nihil faciendi contra precepta Dei. Hic amo-
 ris inordinatus status est. Madum ad eundem ordinar-
 dum ac regulandum perlustremus obseruandum. Mo-
 pus est dirigere & ordinare Amorem ad verum bonum,
 quod est solum & summum bonum? quia verum obie-
 ctum, quod nostrum explet & satiat amorem, duas
 condiciones habere debet, *nullam rationem mali, om-
 nem rationem boni*. Hæ condiciones deficiunt in om-
 nibus obiectis creatis, ac in Deo duntaxat reperiuntur,
 ut manifestum est. Solutus igitur Deus veri Amoris ob-
 iectum est. Regularitatem & ordinatam primam passionem Amo-
 ris modo iam dicto, cæteræ quoque regularitatem manebunt:
 quia, quotiescunque ego amo solum Deum, & cætera
 extra Deum propter ipsum Deum: eodem modo pro-
 cedent passiones Desiderii, Gaudii, Odii, Fugæ & Tristitiæ,
 passiones appetitus concupiscibilis: quia Desiderium so-
 lum tendit ad Deum, & ad reliqua propter Deum. Eo-
 dem modo discurre de Gaudio: gaudebo de Deo, &
 de creaturis propter Deum. Et quia idem amor, qui mo-
 uet ad desiderandum bonum obiecti amati, mouet et-
 iam ad odio prosequendum & fugiendum eiusdem ob-
 iecti malum, ideo reliquæ tres passiones Odii, Fugæ
 & Tristitiæ ordinantur ad peccatum: odio habendo
 peccatum, in quantum est offensa Dei, & insuper fu-
 giendo illud, ac, quando incurrimus huiusmodi offen-
 sam, concipiendo dolorem & tristitiam. Super sunt
 reliquæ passiones Irascibilis, quæ eodem modo regu-
 landæ ac ordinandæ sunt. Spe debemus confidere in
 potentia Dei: Desperatione desperare & diffidere de
 propriis viribus: Timore respicere Deum, qui *potest
 corpus & animam perdere in gehennam*. Audaciâ su-
 perare difficultates, quæ in seruitio Dei occurrunt: Irâ
 denique in nos ipsos exæstuarere debemus, quando à debi-
 to, quod

to, quod Deo debemus, deficiamus & declinamus. Et
 quomodo prima passio Amoris, Dominæ instar ac-
 gna, reliquas omnes regulet & ordinet. Pro
 praxi bene capiendâ ac penetranda est hæc veritas:
 passiones animæ sint veluti feræ atroces, quæ contu-
 gnadant animam, eamque aut peccato veniali ecclia-
 re & enervare, aut mortali devorare nitantur, quod
 ab harum vna, si succumbat, in morte vitimam
 ptura sit damnationem. Ergo modò easdem mortu-
 re debemus, sacrificantes illis pedibus Crucifixi, et
 nesque ad gloriam & honorem eius offerentes. Venit
 quia hæc passiones, est mortificentur & sacrificem
 Deo, sæpè tamen de nouo reuiuiscunt, & ad prius
 redeunt statum: ideo alia remedia in promptu habere
 sunt, vt hos prauos partus & surculos subito extirpet
 & euellamus.

*Nonnulli adduntur modi ad tollendas
 culpas veniales.*

Suarez 20. **Q**uemadmodum magna facilitate committuntur
 4. disp. 11. peccata venialia; ita Diuina disposuit Promittit
 sect. 3. remedia, vt plurima nobis adsint pro illis remittendis remedia
 quorum aliqua in praxi faciliora hic adducam.
 Ac primum eadem, quæ contra peccatum mortale
 feruntur remedia, sunt etiam contra veniale peccatum
 & contra hoc efficaciora, vt sunt Contritio, Amor
 Confessio Sacramentalis. Verum ultra hæc adhuc plu-
 ra alia sunt: primum est Attritio supernaturalis. Secun-
 dum, omnis actus virtutis supernaturalis peccato veniali
 contrarius & oppositus: exempli gratiâ: propter pec-
 cata venialia Superbiæ exercere actus Humilitatis con-
 trarios. Tertium, omnis actus supernaturalis, esto non
 contrarius & oppositus, elui affirmat. S. Augustinus
 8. Aug. En. dicit: Sufficit omne opus pietatis. Quartum, sola oratio
 chir. c. 41. quâ a Deo petimus remissionem peccatorum venialium
 absque alicuius actus virtutis exercitio. Ad hæc iam
 censita remedia, vt expungant delectantque peccata venialia,
 dua requiruntur conditiones. Prima, vt nulla ad
 con-

complacencia in talibus peccatis. Secunda, ut à nobis apprehendantur tanquam media contra venialia. Quintum, sacra communio, in qua ex opere operato remittuntur peccata venialia.

Ultra hæc media dantur alia Sacramentalia, quæ, ut nonnulli volunt, ex opere operato peccata venialia remittunt, modò ad sint ambæ conditiones suprâ allatæ, nimirum, si omnis exulet complacencia, & adhibeantur tanquam media contra venialia. Huiusmodi Sacramentalia sunt septem: Aqua benedicta. Oratio Dominicalis. Confiteor, Jeiuium, Eleemosyna, peccatoris unctio seu percussio, Benedictio Episcopalis In praxi, quando capis aquam benedictam, ralem habere debes intentionem, ut eam accipias tanquam remedium contra venialia. Et sic de aliis.

Hæc sunt quindecim remedia ad expurgenda peccata venialia. Verùm super omnia vauum est efficacissimum, nempe familiaritas Dei: *Quæ est, ad amplexus cœlestis Sponsi venire, & cuius causâ, ut docet Angelicus, S. Tho. 3. p. q. 87. a. 3. Angeli sancti peccata venialia committere nequeunt, qui semper viuunt ip familiaritate & præsentia Dei, non considerando, quæ sunt ad finem, nisi in ordine ad finem, id est, non considerando creaturas, quæ sunt media, nisi in ordine ad Deum, vltimum finem.*

Possit hic quispiam petere, an ad remissionem peccatorum venialium sit necessaria Gratia? Respondeo breuiter, necessariam esse Gratiã auxiliãntem seu actualem, quâ mediante sunt actus virtuosus supernaturales peccatorum venialium remissiuu, non verò Gratiã sanctificantem seu habitualem, quia non est opposita peccato veniali, cum similitate possint. Et quanquam remissio venialium non fit ab ipsa, ut iam dictum est, non est tamen sine ipsa: quia actus ille virtutis supernaturalis, cum est in subiecto grato, veluti supponitur, producit augmentum Gratiæ sanctificantis. Quamobrem dicitur remissionem venialium esse cû Gratia, sed non à Gratia.

Hæc de peccato veniali, & quantum ad grauitatem, & cautelam, quâ illud fugiendum, & quantum ad modum, quo iam commissum ab anima tollendum est, præ dispositione ad bonam mortem dicta sufficiant.

PEREGRINI TERRÆ

seu

Præparationis ad bonam mortem.

LIBER TERTIUS.

Operatio boni.

LUC. 12.

Secundum medium nobis à Christo
Domino nostro pro dispositione ad
nam mortem propositum est tenere
cernas ardentes manibus: Et lucerna
ardentes in manibus vestris. Quod
ta expositionem S. Augustini supra

ram nil aliud significat, quàm operationem boni. Lucerna
enim præcingimus, abstinendo à malo: & lucerna
ardentes tenemus, operando bonum. Hæc sunt duo
cepta, quæ totam continent legem: duæ bases, in
bostorum Christianæ perfectionis ædificium funduntur
est: duo poli, à quibus sustinetur, & circumagitur
ta hominis Christiani obligatio. Enimvero non
cit solum malum non admittere, nisi abstinentia mali
ni operis gloriam consequatur. Qui declinat à malo,
facit, quod obest: sed qui facit bonum, addit, quod

S. Hil. Psal.

44.

Tersull.

def. Ut palatium aliquod disponatur in commodum habitaculum Magnate seu Principe dignum, haud sufficit illud mundare & ab omnibus expurgare sordibus; sed variis insuper tapetibus & picturis exornetur, necesse est. Ad eundem modum, ut cor nostrum digna reddatur habitatio supremi Regis caelorum, non solum mundandum, & ab omni peccati macula purificandum est; verum etiam variis meritis, actionibus virtuosis adornari debet. Desideras igitur annumerari civibus caelestis & aeternae Patriae? Per has vias Odii & Amoris tibi eundem est: odio habendum peccatum, & amando virtutem: *Declina à malo, & fac bonum, & inhabita in saeculum saeculi: Psal. 36.* Odio peccatum, & amore virtutem prosequere, & hisce passibus aeternae Gloriam habitaculum aringes. Diximus supra de motibus, quae inducunt ad odium & fugam peccati; modò rationes prosecutionem virtutis, eiusque fructuum, quibus Iusti non in futura duntaxat; sed etiam in praesenti vitam fiuntur.

Negotium propriae salutis gravissimum.

CAPUT I.

UT eligatur status Gratiae, ac per viam virtutis fiat progressus, ante omnia serid nobis cogitandum est, quam necessarium sit salutis nostrae negotium, quod est primum & vnicum negotium, cui homo Christianus attendere & serid invigilare debet, caetera omnia pertractaturus veluti huic subordinata. Certissimum principium in Philosophia est: *In unoquoque genere est primum, quod est mensura & regula caeterorum*: veluti in ratione & genere luminis datur Sol: in genere calidi est ignis; eodem modo in rebus moralibus datur prima quaedam cogitatio, quae veluti regula & mensura omni-

um reliquas ad se attrahit. Et hæc debet esse cogitatio negotium salutis, à quo tanquam à prima regula reliqua omnia regulanda sunt. Nouistine, quantum laboris & curæ impendere debeas studio litterarum; taliter, tali negotiationi, ceterisque officiis & negotiis? Quantum, nimirum, prodest salutis tuæ, tantum & non amplius, & totum id, quod superfluum est, huic fieri nocuum est, neque negotium est, quod

S. Aug.

homini Christiano competit: *Placeat, quod dicitur Patriam.* O si in Mundo hæc in praxim redigeretur doctrina, quam pauca in eo essent negotia, quam paucæ lites, quanta in eo pax, quanta salutis nostræ viget securitas! Sanctus Thomas, ut declaret eam curam

S. Tho. o-

pusc. 63. de

Beatitud.

H. c. 1. q. 1.

& sollicitudinem, quam quilibet de propria salute habere debet, docet ad eam cunctos nostros affectus dirigendos: quotiescunq; desideras, hoc debet esse desiderium perueniendi, ad quod factus es, nempe ad finem creationis tuæ, qui est Beatitudo æterna: quotiescunq; doles, hæc doloris tui causa esse debet, quam nondum ibi es: quotiescunq; times, timere debes, quod non peruenies fortassis ad beatum illum finem; denique quotiescunq; lætaris, lætaberis solum & gaudebis in rebus, quæ dant spem & auxilium ad perueniendi. Et ut vno complectar omnia: *Hoc est omnis homo.* Cogitatio salutis, quæ consistit in obedientia & subiectione ad legem Dei: est finis hominis & scopus, in quem collimare debet tota industria, cura & sollicitudo hominis Christiani. Hoc est omnis homo: quia est omne bonum hominis; omne officium, omnis finis, & ut legit alia quædam littera: *Est omne negotium hominis.* Verum cum alia expositione proposito nostro magis accommodâ dicamus: *Hoc est omnis homo:* quasi Spiritus S. vellet dicere: totum esse hominis consistit in habenda cura salutis suæ: & qui ab huiusmodi cogitatu remotus est, de eo affirmari potest quod non sit homo: qui est talis, ut animæ suæ diligentem gerat curam, est homo: qui non est talis, & negligit salutem suam, non est homo. O quam pauci homines iuxta hunc sensum reperiuntur in Mundo,

1. Tim. 6.

1. Tim. 6.

do, pauci enim sunt, qui verè apprehendunt vitam

eternam, qui omni studio & conatu satagunt obtinere
Gloriam æternam, in qua vocati, & ad quam à Deo vo-
cati sunt.

Probatur eadem veritas autoritate Christi: Si *Matth. 5.*
oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice

abs te. Et idem affirmat de manu & pede, ac ra-
tionem subiungit: *Expedi enim tibi, ut pereat*

unum membrorum tuorum, quam totum corpus

tuum eat in gehennam. Quo loquendi modo voluit
Christus Dominus nobis insinuare altissimam utilissi-

manque doctrinam, & est hæc: quod homo Christia-
nus cunctis rebus mundanis anteponeat estimati-

onem & curam salutis spiritualis animæ. Quod si
ignotus diuitias tibi fore occasione[m] offendiculi & offen-

sæ Dei aduertras, *proiice abs te,* & è domo tua, sponte eas
elargiendo pauperibus, ac pie utendo ad gloriam

Dei. O quam utilius est in hac vita esse pauperem
& mendicum cum Lazaro, quam post mortem cum

Epulone protrudi in tenebras & ignem æternum!
Præcipe diuitibus huius Mundi, inquit Apostolus: ergo *Timot. 6.*

(& est reflexio D. Augustini) dantur diuites alicuius se- S. Aug. 10.

culi, quales sunt pauperes propter Christum. Diuites, *4. ser. 205*

iuxta doctrinam Sancti Pauli, sunt tales in hac vi-
ta: pauperes sunt diuites in futura vita. Miseri Mun-

dani, in quo gloriamini? in vestris diuitiis? Diui-
tes estis, fateor; at solum in hoc Mundo, in hoc

puncto terræ, in hoc momento temporis; ast
in alio Mundo, qui nunquam habebit finem, in æter-

nitate eritis pauperes, miseri & miserabiles. An
maior vaquam cœcitas, qualis hæc est, inueniri pot-

est, quod quis malit esse diues in præsentis vitæ, quæ subitò
euanesceat, quam in altera vitæ, quæ semper
& æternum durabit? Ergo si diuitiæ tibi sunt oc-
casio scandali, impediuntque æternas cœli diuitias,

proiice abs te. sperne, odio persequere, & abominare
eas, tanquam rem execrabilem, ac tuæ perditionis &
ruinæ causam. Eodem modo, si te à passione honoris
nimis agitari perferas, & ambitionem tibi peccandi
occasionem suppeditare experiaris, *proiice abs te,* digni-
tatem illam & officium. Quid tibi proderunt
hones

LOYSII
IDERRI
O V

honores & thesauri huius Mundi, si in alio igne ardebis aeterno? Alliciunt te deliciae & voluptates huius saeculi? Proice abste, aeterni tormenti dum timore. Et si in praxi praesentem Salvatoris deum nam videre cupiamus, Martyrum inspiciamus exemplum. Minabantur Tyranni, dicentes: nisi Christum negaueritis, exquisitis vos tormentis subiciemus, oculos eruemus, manus detrucabimus, & in mirissimas partes vos secabimus. Respondebant inuisi intrepidi: tormenta tormentis adicite, occidite, & morte, comburite, noua excogitate martyria & supplicia, ecce oculos & manus, eruite illos, ut libet, detruce non plus vitam corporis, quam animam aestimamus. hoc ipsum est, quod desideramus, optamus, ut, utrum, pro morte quadam temporali, vitam temporis aeternam: O sententiam & mentem hominis Christiani propriam! O doctrinam caelestem in seculum aeternae Sapientiae duntaxat edoctam & traditam! O mentem, quod nobis patefacit & manifestat pretium & gloriam summi boni, infinitamque differentiam, & intercedit inter temporale & aeternum bonum.

Hae est doctrina, ad quam nos inuitat Christus, eamque docet & exemplo & sermone. Cogitatus salutis debet esse primus cogitatus hominis Christiani, amor vitae aeternae, primus amor: causa salutis animae prima causarum omnium. Sanctus Bernardus asserbat, quod firmum fecisset propositum nunquam gaudendi ac laetandi, quousque securus esset de negotio adeo necessario, quale est negotium salutis animae. Inter Magister Auila solebat dicere, negotium salutis animae in nobis debere operari effectum, quem faceret in quo, qui humeris suis pondus unius magni montis stare. Iste non posset aliud diuertere; sed semper grauatus & oppressus tantam molem viueret. Tale pondus negotii propriae salutis, opprimit & coarctat nostrum cor adeo, ut nunquam illud relinquat liberam nullamque ei indulget temporis moram, qua de cogitare, aut aliunde laetitiam aliquam habere, & hac cura & sollicitudine exire valeat. Et non aliam viam bonam morte media superari potest.

Negotium propriæ salutis requirit
continuum timorem.

CAPUT II.

Beatus homo, qui semper est pauidus: vel ut alii legunt: qui iugiter pauet, ne Deum offendant. Beatus dici potest ille, qui semper cum timore & sollicitudine propriæ salutis vivit, & in omni actione sua timet offendere Deum: Id, in confirmat Apostolus: cum timore & tremore vestram salutem operamini. q. d. nunquam hæc vobis iriepat cogitatio, quod sitis securi de salute vestra; sed semper in sancto Dei timore vobis viuendum est, ne propter negligentiam vestram & socordiam sancta eius priuemini Gratiâ. Hic timor, iuxta S. Bernardum, triplex sit, oportet: *Timendum, manente Gratiâ; timendum, recedente; timendum reuertente.* *Prou. 18.1*
Ad Phil. 2.
S. Bernard.

Primo, timendum, manente Gratiâ, eò, nimirum, tempore, quo aliquis est in Gratiâ Dei, Nè in vacuum gratiam Dei recipiat, tenendo Gratiâ in otio, seu otiosam, & non operando cum ea & per eam actus bonos & meritorios vitæ æternæ. Neque sufficit bona operatio, sed requiritur etiam recta intentio: quia vniversalis & communis Aduersarius, si impedire non proualeat actionem, tentat intentionem, & actum sinistra intentione contaminare satagit. *2. Cor. 6.*
S. Bern.

Secundus timor exercendus est in absentia Gratiæ: Timendum, Gratiâ recedente: & multo magis hoc tempore, quàm priori: quia ubi desit (Gratiâ) desicit & Deo, & ubi ipse, & tuæ salutis: cum desit tibi vita supernaturalis principium operationum vitæ æternæ meritoriarum. Quemadmodum in rebus naturalibus quando primum mobile deficit à proprio motu, cessant quoque cæli inferiores à suo: ita deficiente Gratiâ, cessat bonitas & meritum in operibus.

Tertius timor est de Gratiâ iam recuperata. Et tunc

erunt, inquit S. Bernardus, multò magis timendum, ut
 id contingat reciduum pati: quia deterius est reciduum
 quàm incidere, cum reciduum maiorem supponat
 gratitudinem in Gratiâ Dei. Concludamus cu-
 cum S. Bernardo: *Semper timendum pro accepta Gratiâ
 amplius pro amissa, longè plus pro recuperata.*

Verùm pergamus ad remedium, quod idem Sa-
 ctus Doctor hisce verbis docet & demonstrat: *In
 vilitate didici, nihil què efficax esse ad Gratiâ promer-
 endam, retinendam, recuperandam: quàm si ogni tempore
 coram Deo inuentaris non altum sapere, sed timere,
 semper ambules in conspectu Dei non animò elato
 petro & tumido, sed humiliato & resignato Divo
 eius voluntati.*

Præter timorem iam dictum, datur adhuc alia spe-
 cies timoris, qui acutè instat sagittæ semper transire
 & etiam nùm transigit cor Justorum: & est iaceritudo
 Gratiæ tam præsentis, quàm futuræ.

Primò, incertitudo Gratiæ præsentis: quæ de-
 Trid. Conc. nitum est à Concilio Tridentino, nullum posse esse
 sess 6 c. 9. certum certitudine fidei, se esse constitutum in Gra-
 s. Tho. 1.2. tia: *Nemo scit, utrum odio vel amore dignus sit.* Quæ
 q. 112. art. 5 scire non potest, num in Confessione simul adfuerit Ab-
 Eccles. c. 1. tritio & Propositum conveniens: an extra Confessio-
 nem Contritio eum attigerit scopum, ut poruenit ad
 vltima dispositio ad Gratiâ: an actus Amoris Dei fuerit
 supernaturalis, propter magnam, quam habet con-
 actu Amoris Dei naturali, similitudinem: an adfuerit
 aliquod peccatum occultum, quod non cognoscebam,
 cognoscere tamen debebam. Ob has & alias rationes
 dubius & incertus redditur status Gratiæ præsentis.
 Sed cum hoc non est asserendum, quod Desiderius &
 famulus habere nequeat plures coniecturas & rationes
 3. Greg. lib. probabiles, è quibus colligat se esse in Gratiâ: Quan-
 61. Regist. do formidine consumptâ de præsumptione veniæ quæ-
 6. 187. dam securitas nascitur: quando sanctus Amor Dei,
 crescendo, propellit timorem, & oritur certa quædam
 in anima securitas veniæ & Gratiæ Dei: & anima non
 can-

tantum non timet mortem; sed lata ad iudicium pro-
perat, & mortem cum gaudio & amore expectat.

Unde multa dantur signa probabilia presentie *S. Ambros.*
Gratie: odium peccati, resistere aliquamdiu tenta- *serm. 7.*
tionibus & non superari, contemptus Mundi, Amor *Psal. 118.*
Dei, Amor proximi, praesertim inimicorum, fa-
miliaritas & suavitas conversandi cum Deo, patientia
in adversitatibus, vera erga Deiparam Virginem de-
votio. Haec signa sunt veluti radii lucis, Solem Gra-
tiz in anima residentem discooperientes & manifestan-
tes, esto semper iis annexa sit nonnulla dubietas & in-
certitudo, quae non reperitur in rebus Fidei, cum ea sit
ceruissima.

Ultra incertitudinem Gratiae praesentis alia insuper
incertitudo Gratiae futurae, quae Dei famulo continu-
um incit timorem & anxietatem. Etenim tamen si
aliquis pro certo, & per revelationem Divinam co-
gnoscet, dono Gratiae se esse praeditum, de perse-
verantia tamen se asscurare non possit. Quia donum
perseverantiae nullus promereri potest; sed gratis da-
tur a Deo, cui vult, & quomodo, & quando vult, &
ob eam quam causam denegari potest, veluti pro-
pter occultam aliquam superbiam, quae nequidem
culpam mortalem attingit: solet namque Deus in poe-
nam illius culpae nonnunquam attenuare & diminvere
Divinos suos influxus, & esse parcior in conferendis
donis & gratiis: ex qua subtractione anima paulatim
debilis efficitur, adeo, ut occurrente graui quadam
tentatione non resistat, & in peccatum labatur.

Ex dictis colligitur, qua ratione vita alicuius
Iusti semper transigenda sit in timore, propter pericu-
lum, in quo versatur, Gratiae & praesentis, & fu-
turae: & ex timore prodire debet exacta quaedam &
perfecta vigilantia. *Esto igitur vigilans & confirma, so-* *Eccles. 7.*
molentiam & pigriniam mortis instar fugiendo, &
oculos semper tene apertos, ut quavis impedimenta
& salutis offencula evites & effugias, apprehen-
didosque omnia media ad salutem necessaria. Enim-
vero

uerò seruus Dei minimè contentus esse debet quæ
que spe salutis; sed Diuinâ auditus Gratia omni
dio procurare debes, vt semper in ea crescat, eamque
quantum fieri potest reddat perfectiorem securitate
que. Idque fiet, quotiescunque executioni mandata
quod, Deum è nobis exigere. conspiciet, cooperabitur
& correspondendo sanctis & Diuinis eius inspiratio
bus, eo modo, quo iam dicitur:

*De ordine inter animam &
corpus.*

Caput III.

Sub creationis nostræ initium in *Adamo* fecit De
us *hominem rectum*; Deus creauit primum hominem
cum ordine inter animam & corpus: vt corpus verum
seruus inseruiret, & anima instar Dominae domina-
tur. Verum exiguo tempore durauit hæc pax & vni-
quæ, cum anima per peccatum ab obedientia Deo
subtraheret, corpus pariter se subtraxit ab obedientia
animæ: & corpus & sensus, qui vt serui obedire debe-
bant, vt Domini & Patroni dominari cœperunt; & ani-
ma, cuius instar Dominae erat imperare, ac illæ in-
seruire cœpit. Satus miserabilis & infœlix, status pe-
petuæ inquietudinis, status confusionis, & totus
uersus? Quemadmodum, si in hac perpulchra
machina ordo Vniuersi mutaretur & confunderetur,
cœlum staret infra in centro terræ, & terra supra in
convexo cœli. Hæc inter alias pœnas vna fuit, *Ad-*
amo propter primum peccatum inflicta, intrinseca
delictæ, deordinatio, & bellum veluti civile inter ani-
mam & corpus. Remedium est reditus ad primæ
statum, & vt cuiuslibet parti hominis tribuatur id, quod
cundum naturam suam ei competit: anima tanquam
superior comparatione corporis regat & gubernet.
Corpus vt potè inferius respectu animæ obediat. De

nobilitate & superioritate animæ iam dicetur, vt cum pacifica possessione animæ restitatur sceptrum corona domini, quæ de iure ei competunt: & simul cum hoc, quo ad fieri potest, homo redeat ad fœlicem statum primæ suæ originis.

Hæc veritas probabitur ratione fundamentali ex doctrina D. Augustini desumptâ: *Quidquid creatum à Deo, vel anima inferius, vel aequale est: inferius, vt corporalia: aequale, vt Angelus: melius autem nihil.* *S. Aug. 10. 1. de quest. animæ c. 30*
 Quid excellentius dici potest? Inter omnes creaturas nullam agnoscit superiorem, quò ad gradum intellectuum, vt loquuntur Scholastici. Obambulet & percurrat Mundum hunc nostrum inferiorem & visibilem: & semper se vt superiorem & Dominam inspiciet. Transcendat deinde Cœlos, & naturas ipsas & substantias Angelorum attingat, neque hisce se vilior ac inferiorem comperiet; sed eorum veluti amicorum & æqualium gaudebit societate. Ex hac veritate eruit idem S. Augustinus necessariam quandam consequentiam: *Nulla creatura colenda ab anima, sed solus Creator, quia nulla creatura superior, sed solus Creator.* *Hinc est, S. Aug. quod Anima media inter Deum & creaturas, conuersione ad Deum perficitur, conuersione ad creaturas inficitur & destruitur: quia Amor non est nisi ad suum perfectum, & perfectum non est, nisi quod est superius.* *S. Thomas: Cùm igitur Deus solus sit perfectius Animæ, quia est superior, in Deo solo collocare eebet Amorem suum.*

Hunc de anima nostra conceptum magnamque existimationem facere debemus. Tàm alium censerì debet eam conscendisse gradum, nè vnquam agat aliquid, quod nobilitati suæ præiudicet, aut minimè conueniens sit, & nè vllâ occasione à sua dignitate degeneret. Constituta vt est inter corpus & Deum, cogitet, quod sit media inter seruum & Dominum; ergò corpore suo tanquam seruo vti debet, imperando & præcipiendo ei: & erga Deum, veluti erga Dominum suum se gerat, oportet, obediendo ei: *Oportet animam regere & regi: regere inferius, quod est corpus, & regi à superiori, quod est Deus.* *S. Aug. 10. 1. lib. 6. music. 6. 5.*
 Verborum: *Est anima media inter seruum & Dominum.*
 Ani-

Anima pro Domino & Patrono suo solum agnoscit Deum, à quo expectat beatitudinem, felicitatem, omnem perfectionem; & pro seruo suo agnoscit corpus, ut sibi tanquam instrumentum inserviat in seruio obsequio Deo prestando. Et tunc bene vitur corpore, cum eius vitus refertur ad Deum, & quotiescumque id, quod corpus agit, ab anima ordinatum fuerit ad gloriam.

Considera insuper animam, quod media inter corpus & Deum constituta non inter seruum & Dominum duntaxat; sed etiam inter inimicum & amicum conspiciatur. Veritas certissima est, maiorem haud rectius animæ inimicum, quam proprium corpus: nec eiusdem maiorem ipso Deo inueniri amicum.

Corpus inimicissimum: quia totum aduersatur intentioni & scopo ipsius animæ, nec aliud procurat & tendit nisi delicias, voluptates & affectus sensuales, eam secum pertrahat ad æternam damnationem. Deus amicissimus, quia continuis inspirationibus animam in viam salutis dirigit, & ad cœlestem Regnum curare nunquam desinit.

s. Aug. ser. de corp. & anim. Concludat igitur anima, & corpori dicat: Ego cœlo veni à Deo concessa tibi, & tu terra es: melius est, tu mecum ascendas in cœlum, quam tu me trahas terram in Infernum.

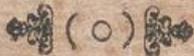
Quod sit tanta est animæ nobilitas, quod ad naturam qualis erit, si eandem consideremus in statu Gravitatis, quâ suffragante eleuatur supra propriam conditionem naturalem, & ordinem subleuat supernaturalem & Diuinum: in quo pro dignitate recipit filiationem Dei, pro hereditate Gloriam cœlestem? Neque esse filium Dei adoptiuum, est humana instar adoptionis apud homines: Homo namque non adoptat aliquem in filium suam ei communicando naturam; at Deus sublimi quodam modo verè Naturam suam iis communicat, qui in filios adoptat: adeo, ut ad hunc effectum simul concurrant Græcia & Natura Diuina: illa, ut *Quo*, veluti

Lessius de perfect. Diuinis lib. 12 c. 11. principalis & forma assistens ac vnita animæ, in ratione mouentis & mobilis: quia anima mouetur, & Diuinitas mouet.

Præterea, sicuti anima dat corpori esse, viuere & operari; ita Diuinitas donat animæ, primò, esse supernaturalè per Gratiã; secundò, viuere per Charitatem; tertio operari per alias virtutes supernaturales. Hic fuit finis Passionis Christi, & meritum sui Sanguinis; ut, nimirum, animam extollat ad statum ita sublimem & eminentem, qualis est status filiorum adoptiuorum Dei. Quemadmodum deinde id testatur in S. Joanne Ev-

angelista, cū ait: *Sicut misit me viuens Pater, & ego uiuo propter Patrem: qui manducat me, & ipse uiuet propter me, q. d. quemadmodum ego à Patre meo accepi Naturam Diuinam; & tanquam Verbum æternum per viam generationis, & tanquam Homo per viam unionis; ita quoque qui meam manducat carnem, recipiet eandem Naturam Diuinam per Gratiã. Considerata hoc in statu animæ non reperietur diuinitas inter corpus & Deum, ut inter seruum & Dominum; sed etiam ut inter seruum & Patrem, cum habeat eandem naturam cum Patre, & ius ad hæreditatem suam. Annon igitur summè inconueniens ac intolerabilis error esset, si anima tot tantisque ditata donis, & ad eminentem admodum dignitatem carni & sanguini se subiceret & mancipii instar corpori suo se subderet? Anima Dei insigni- S. Bernardi
ra imagine, decorata similitudine, desponsata fide, quid tibi cum carne & sanguine; quare ista pateris? Domini-
quam ancillari, & ancillam dominari magna abusio est.*

Pro præxi, ut stabilietur conserueturque bonus ordo inter corpus & animam, & quælibet pars persistat & maneat in suo gradu, hæc regula obseruanda est: *Quod docet anima fugiendum: quod prodest, ad implendum;* S. Thom.
idque in omnibus rebus & calibus occurrentibus. Hoc præxiu duce & lumine semper benè ambulabis, & animam in throno suo collocabis veluti Reginam, quæ imperet & dominetur; corpus verò animæ subiciat veluti seruum, qui ei obediat.

De bono usu Gratia.

CAPUT IV.

Cum corpus debitâ obedientiâ subordinatur animæ, anima pariter debitâ adoratione & obedientiâ subordinanda & subdenda est. Quod fit eo actu, quo convenienter correspondemus & cooperamur Divinis inspirationibus, bonoq; usui Divinae Gratia: quia Gratia est propter usum, sicut potentia propter actum. Duobus modis Christus Dominus noster regit & gubernat ecclesiam suam: per paternam influxum, & per externam gubernationem: primum officium exercet immediate per seipsum sanctis inspirationibus: secundum exercet per Vicarium suum in terris. Deo igitur nos gubernante per Divinos internosque influxus, modum cooperemur, oportet, quem observare debemus, ut in eis cooperemur & respondeamus: de quo modo infra instituetur.

S. Thomas
Cajet.

S. Bern.
serm. 75.

Apoc. 12.

Apoc. 3.

Tribus modis, uti docet S. Bernardus, operatur Deus in animam. Prædicatione, Creatione, & Inspiratione. Non prima, neque secunda; sed ultima duntaxat libertatem nostram exigit cooperationem: ut, quoties eum invitavit, Deus loquitur cordi, illuminando intellectum, & movendo voluntatem ad aliquem actum, vel optatum, ut subitâ nostra voluntas liberè consentiat. Divina inspiratio (ut docet Theologi) est Gratia Dei a se invicem citans, quæ consistit in a. tribus intellectus & voluntatis (in illustratione intellectus, & affectione voluntatis) tanquam duabus alis, anima elevatur ad Deum: *Da sunt ei ala due, ut volaret in locum suum, sed non volavit.* Ubi consideranda est dispositio & cooperatio Divinae Providentiæ: quomodo DEVS loquatur, quomodo anima respondeat: quâ ratione Deus inspirat cordi, & quâ ratione cor nostrum respicit DEVM: *Ego sto ad ostium, & pulso: si quis mihi aperuerit, intrabo ad eum, & cenabo cum illo, id est, ego*

fit ad ostium cordis humani, inquit Deus, si quis mihi subito aperuerit ostium sui liberi arbitrii, intrabo ad eum, & cenabo cum illo. Quibus in verbis ponderari debent quatuor actiones: *pulsare, aperire, intrare & cenare*. Primò, Deus pulsat cor nostrum sanctis suis inspirationibus. Secundò, aperit cor, trahendo liberè nostrum consensum. Tertio, intrat Gratiã habitualem producendo in anima. Quarto & ultimo, post Gratiã communicat Gloriam in altera vita. Sed, ut terminis scholasticis loquamur, dicendum esset: *Pulsat Deus per Gratiã excitantem, aperit per adjuvantem, S. Thomas. intrat per sanctificantem, cenat per glorificantem*. Iam, si quando Deus incipit pulsare ostium cordis tui, ut sibi aperiat, *cognovisses Et tu, qua ad pacem tibi*: si anima cognosceret & intelligeret, quam eximia sit illa gratia, quæ ei exhibetur, quam magnus ei manifestetur thesaurus, quomodo in sancta illa inspiratione consistat spes & fundamentum salutis suæ, perfectionis suæ, omnisque sui boni: quanta diligentia & promptitudine correspondere niteretur? quomodo omni alio se moro negotio diceret *cum timore & tremore: Domine, quid me vis facere?* En me promptum & paratum ad omnia, tua suffragante Gratiã, quæcunque Divina tuã Majestã præceperit. S. Franciscus, quando celestem aliquam visitationem in anima præsentiebat, subito, ut advertebat Deam sibi in corde loquentem, sublecebatur etiam in itinere existens, nec ultra progrediebatur, & omni possibili mentis attentione & applicatione auscultabat, quod ei Divina Majestas præcipiebat, ut subito, omnique promptitudine & perfectione illud exequeretur. Neque est, quod quisquam objiciat sese excusaturus, & dicat: satis est, si id, quod Deus mihi inspirat, adimpleatur & executioni manderetur, quando est aliquid, quod obligat sub præcepto. Quia, tamen si res à Deo inspirata & proposita solum esset aliquid supererogationis, nihilominus non facere illud, quotiescunq; non adest aliqua ratio in contrarium, est species ingratitude, & defectus perfectionis. Et quamvis Deus similes defectus non puniat poenâ positiva, quia non sunt defectus, qui includat culpã; attamen

LOYSII
DEREI
CIVIS
OV

Act. 9.

meo castigat eos poenā priuatiuā (veluti supra diximus de peccatis venialibus) priuando animam abundantia Diuinitatum suorum influxuum, & non conuincendo primò, Diuina suā Gratia auxilio. Eaque poenā grauissima est, quia est poenā spiritalis: ob quam peccata anima vim & vigorem, quo primò prædita erat, consistendum tentationibus: vnde iure merito timere potest

2.2.9.17. est summam culpæ ruinam. *Ingratitudo, docet Angelus, meretur beneficii subtractionem.* Scilicet qui est ingratus non correspondendo donis & gratis Dei, neque apprehendendo benè usum Diuinæ Gratia, ipsā Gratia priuatur meretur. *Duplex est vocatio Dei: prima, quæ vocatur ad primam Gratiam, quando aliquis est in statu peccati, & Deus vocat, ut de peccato soleat, ac poenitentem cum Diuinâ suâ Maiestate se reconciliet ac ponat in statu Gratia; secunda, quæ vocatur ad augmentum Gratia, & ad maiorem perfectionem.* In prima vocatio vocat ad obseruantiam præceptorum: in secunda ad obseruantiam consiliorum. Vtrique correspondere ac cooperari debemus: qui enim non correspondet quod est perfectionis, incurrit periculum subtractionis abundantiorum Gratia influxuum, nec non perditionis salutis. Propterea igitur, quotiescunque è caelo nobis infundi experimur bonam aliquam inspirationem quæ nos excitet moueatque ad perficendum quod bonum opus, esto solum fuerit opus supererogationis, & absque peccati obligatione, nisi aduersus suadens nobis contrarium, bonum illud à Deo non propositum & inspiratum executioni mandandum, sed sub poenâ incurrendi in vitium ingratitude, & partem di quoque Diuinæ Gratia subtractionem, uti dictum est. Verum, quia hæc a cooperatio ultra conuincitur liberi nostri arbitrii principaliter oritur ab efficacia Diuinæ Gratia, quæ mouet voluntatem nostram, non solum per modum obiecti sed etiam per modum actus mouentis. Et inclinantis voluntatem ad id, quod Deus vult: debet propterea homo Christianus continuo ex ore Dei, ut, quando pulsatur & alloquitur cor nostrum, loquatur perfecte efficaciter, donec ei aperiat. Enimvero quamuis Diuinæ Gratia efficaciam hanc possimus promereri

mereri, attamen oratione impetrare valemus. *Quam-*
obrem vauisquisque cum Propheta deberet dicere; Eri-
gemibiaurem, vt audiam te, quasi Magistrum: Quan-
do, Domine, seruo tuo loqui dignaris; fac, aures meæ
intapeatæ, vt auscultem, simul & exequar cœlestem
tuam doctrinam, vt potè à Diuino meo Magistro tradi-
tam. Et cum sancta Sponsa; Veni, Auster, perfla hor-
tum meum, & fluent aromata virtutum. Abiecdat ven-
 tus Aquilonatis malitiam suggestionum Dæmonis, ac-
 cedat & afflet ventus Australis & aucta vitælis Diuina-
 rum inspirationum, per quas producuntur germina
 actuum diuersarum virtutum. Et hæc sufficiant de bo-
 no vñ Gratia, de necessitate, & de modo cooperandi
 Diuinis inspirationibus. Quo securi erimus, quod
 spiritus eius bonus deducet nos in terram rectam, id est in
 terram viuentium, qua est terra recta, quia nulla ibi vi-
 tiorum obliquitas. *Psal. 142. Bellarm. hic.*

Pœnitentia.

Cap. V.

Supposito eo, quod dictum est, veluti prambulo ad
 id, quod iam dicitur; tempus est, vt penitus intro-
 spiciamus, examinemusque, quid in superfactu opus sit
 & necessarium ad operandum bonum ac proinde ad bo-
 nam præparationem mortis. Et ante omnia curan-
 dum est, vt bonum detur principium viæ Dei per pœ-
 nitentiam, quæ sit vera & solida de peccatis præteritis,
 & ex qua certa quasi spes veniæ nascatur. Secundò,
 facto pœnitentiæ fundamento, erigendi sunt muri vir-
 tutum, vt totum ædificium cooperiatur auro Charita-
 tis recto.

Et vt in hoc capite exordiamur à fundamento pœni-
 tentiæ, duas declaramus esse vias salutis, vnã, quæ di-
 citur via Innocentiæ; alteram, quæ dicitur via Pœni-
 tentiæ. Prima reservata fuit soli Christo, qui non so-
 lum non peccauit, sed nec etiam peccare potuit per na-
 turam

turam: & sanctissimæ eius Matri, quæ nec peccavit, nec peccare potuit per Gratiâ. Cæteri omnes, ut peccatis saltem venialibus subiecti, ab hac via excluduntur. Ita apertè declarat S. Joannes, cum ait: *1. Ioan. 2.* *dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas non est in nobis.* Ubi notandum est, Apostolum cùm ait: *Non habemus*, non intelligit peccatum originale; sed *Non habemus*, videlicet peccatum actuale, saltem veniale, a quo nequidè in Apolline in Gratia confirmati, excepti & liberi fuerunt. Sepò igitur primâ viâ Innocentiæ, differamus de secundâ Pœnitentiæ, quæ nuncupatur *Secunda tabula post naufragium* de innocentia Adami factum: ac proinde ad

S. Tho. 3. p. Luc. 13. lutein necessaria est *necessitate medi & præcepti* (ita quæntur Theologi) Veritas clarè ac dilucidè à Domino Christi oraculo tradita: *Nisi pœnitentiam egeritis, nones simul peribitis.* De hoc nullum est dubium: at quæta difficultas consistit in modo tam peragendi, & quæ ea debeat esse pœnitentia, quæ nos de venta secutos efficiat, & Deo reconciliet.

Huc respondet sanctus Augustinus: vera pœnitentia debet esse cordialis cum motatione vitæ ac morum contuncta. Idque exemplo Davidis & Saulis probat. declarat: uterque de suo monitus errore dixit: *Peccavi*; attamen solus David cœleste hoc audiuit responsum: *Dimissum est peccatum tuum:* & Saul non audiuit hanc vocem; *sed ira Dei mansit super eum.* Rursum reddit idem sanctus Augustinus diceas: *Similis vox, sed dissimilis cor.* Similis fuerunt in voce, quæ ambo idem pronunciarunt verbum: *Peccavi*; at dissimiles fuerunt in corde: quia illud, *Peccavi*, David fuit cordiale, ex intimo corde prodiit cum vero dolore & proposito emendationis; illud verò, *Peccavi* Saulis fuit solum verbale, in ore perstitit, non transiit ad cor contritum & humiliatum coram Deo. Tametsi tres syllaba valent, tres syllaba sunt *Pec ca- ui.* Magnam vim & virtutem habet hoc verbum trium syllaba-

S. Aug. 10. 10. hom 44 fol. 149. 10. rum *Peccavi*: at tunc solum, quando cum his tribus syllabis flamma sacrificii cordis ascendit in cœlum. quantum conceptus ille, quem de pœnitentia efformat

homines mundani, differt ab eo, quem formant sancti Patres! Dicent illi: ad pœnitentiam sufficere, si quis omnia sua peccata confiteatur Confessario, paucas aliquas effundat lachrymas, & mentale solum habeat propositum non repetendi deinceps peccata præterita ex motivo Dei summè amati. Hæc pœnitentia, tametsi vera sit, & sufficiens ad reponendum hominem in statu Gratiæ; nihiloominus ea non est, cuius facti Doctores mentionem faciunt: hæc namque totalem insuper requirit mutationem vitæ: sublationem omnium occasionum, tam remotarum, quàm proximarum peccati: irrevocabilem oblationem totius vitæ præteritæ in sacrificium & verum holocaustum in igne Charitatis Dei, absque eo, quod repetatur amplius, quod ipsi Deo semel oblatum est. Et, ut vno verbo dicam, verus pœnitens non, qui primò fuit, deinceps sit, oportet: in omnibus occasionibus & in se sit, & aliis quoque compareat mutatus, necesse est. Mutatum debet esse cor, non amando amplius bona terrena, sed cœlestia: mutatæ cogitationes, non considerando amplius creaturas in ordine ad Deum, & propter Deum: mutati scopi, desideria, intentiones, immergendo omnes vastissimæ infinitæque abyssos infinitatis æternitatisque Dei: & super omnia mutatus debet esse gustus & sapor: *quod timebat amittere, gaudet dimittere.* O mutationem dexteræ Excelsi! O miraculum omnipotentis Dei manus! Invenere & contemplare illum Publicanum Matthæum ad Apostolatam Christo vocatum, quanto studio & amore, quantâ aviditate inhiabat opibus & pecuniis? qualem habebat timorem perdendi eas? Sed ecce Divino vix tactus radio nuncium mittit lucro, abiicit pecunias, & quas primò avido corde conseruabat, promptiori postea animo conculecabat: *Gaudet dimittere, quod prius timebat amittere.* Quia mutatus est gustus, subintrat verus gustus, & fallacem propellit: palatus voluntatis infirmus sanatur, gustat verum bonum, abnuens fallum & appetens. *Intrat*, ait D. Augustinus, in cor nostrum *vera & summa suavitatis Dei*, & subito expellit fallaces Mundi delicias.

IOYSLI
DEREI
O.V.

Hæc sunt signa veræ pœnitentiæ: Pœnitentia lo-
 gè distans à recidiuo: Pœnitentia stabilis & firma, & sep-
 sua resolutione & mutatione. Si pœnitens es, pœnitentia
 te: Si pœnitet, non facies, quod malè fecisti. Contritio po-
 sunt, sibi que aduersantur, pœnitere, & redire ad peccati
 carum: quia quem pœnitentem alicuius peccati, hoc quæret, ut
 que ei displiceat: & qui de nouo committit peccatum, dicitur
 hoc sibi placere commonstrat. Unde tales D. Augustinus
 nus appellat non pœnitentes, sed irridentes, quia cetera crea-
 quodam modo irrident Deum & remedia pro salute in se re-
 fra à Deo nobis relicta. Loquamur igitur de hac pœnitentia
 niteantia, de qua loquuntur Sancti, quæ firmum & inuincibile
 bile includit propositum, totalem vitæ conuersionem, &
 & mutationem: Sicque ei placeat id, quod primò ei displice-
 plicebat: & displiceat, quod primò ei placebat. Insuper
 Ambrosius optimè descripsit, quales sint partes & conditiones
 huius pœnitentiæ. Tunc, inquit, poterit aliquis in magis
 verus pœnitens, quoddò post conuersionem ita viuere sanctè
 ut uigili hinc moriatur usui: seipsum abneget, & totus est am-
 mutetur. Primò debet esse mortuus Mundo & uisibilibus
 creaturarum, mortuus omni affectui & desiderio terrenarum
 rum terrenarum. Secundò mortuus quoque debet esse se
 se sibi ipsi, totum, quod habet de terreno & humano, abne-
 gando & mortificando. Ultimò, totus mutetur in corde
 eo, qui primò erat: euadat homo nouus, homo celestis. Salua
 homo totus repletus cogitationibus, affectibus, & desideriis
 sideris Dei. Præterea debet se regulare in externis, sic hanc
 giendo omnem defectum & excessum in usu creaturarum
 rum: non tantum omne superfluum, verum etiam non necessarium
 nihil ex eo, quod necessarium est: Somno minus moriatur
 gendum, quam natura postulat: & hic exiguus somnus
 interpellandus est gemitibus, interuempendus est suspiriis
 fequestrandus orationibus. Probat S. Ambrosius doctrinam
 doctrinam suam auctoritate Christi: Qui uult uicere
 me, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & sequatur
 me. Qui de vita præterita verè contritus desiderat
 meis insistere vestigiis, à capite ad pedes usque, necessarium
 est, se muniat sanctâ mortificatione, tam internâ quam
 abnegatione omnium affectuum & desideriorum sensualium,
 sualium, quam externâ, suffrendo crucem, quam Dominus
 minus humeris eius imponit.

S. Ambros.
 de Pœnit.
 lib. 2. c. 10.

Matth. 16
 Luc. 9.

Concludit denique idem sanctus Doctor: *Qui mortui* *Ambros.*
sepulti sunt cum Christo, non debent iterum velui vi-
uantes de hoc Mundo decernere Et vult dicere: qui ve-
 nitentia re pœnitet, idem est, ac si moreretur ac sepeliretur cum
 Christo: ergo verus pœnitens non debet, ac si viuus es-
 set, a rebus mundanis affectum adicere. Quid
 dicent, quid respondebunt huic doctrinæ Mundi Sapi-
 entes, qui, quando ad Confessionem tandem aliquando
 veniunt, vnicam pro pœnitentia recitantes coronam
 salutis seu solarium, se se satisfecisse obligationi, & cum
 hac poenitentia se egisse pœnitentiam opinantur? Interrogo
 eos: estisne confessi omnino? Nuncium misistis pec-
 cationum vestrarum? sic est. Deseruistis occasionem ioprimis pro-
 mittere mundanam & vrgentem? & hanc etiam. Sed dicite mihi
 ubi? quomodo abicitur affectus Mundi? quâ ra-
 tione mortificatur inordinatio passionum? quomodo
 quis de maligno cogitatus in sua infantia sacrificatur in igne
 a viuo sancto Amoris aut Timoris Dei? quomodo mortuus
 est in ambitioni Mundi & vindictæ iniuriarum? quâ ratio-
 ne & vere alliciunt senius delicta voluptatesque etiam licitæ
 & non debent esse perfectam, neque pœnitentiam esse istius ex-
 cellentia, veluti eam detentur facti Doctores. Re-
 cordare, qualem pœnitentia formam præscripserit
 Saluator in baptismo tuo, quando re a peccato originali
 ad Gratiam, a Dæmone ad Christum convertisti. Ob
 hanc conuersionem æterna Sapientia totalem ac perpe-
 tuam coram omnium, quæ ad Dæmonem spectant,
 postulat renunciationem. Memor his eorum verborum,
 quæ tibi tunc dixit Christus, & quid tu respondisti:
 Abrenuncias Sathane? Abrenuncio. Et omnibus operi-
 bus eius? Abrenuncio. Et omnibus pompis eius? Abre-
 nuncio. Christus haud contentus est vnicâ renuncia-
 tione, sed trinam exigit, quæ renunciationem denotat
 totalem & perfectam: corde, scilicet, verbo & opere,
 & omnibus nostris inimicis faciendam: Mundo, Dæ-
 moni, & Carni. Spero, te hoc conuictum, & imbuen-
 dum fore, quænam sit vera illa pœnitentia quam Deus
 a te postulat: qualis sit ea præparatio & dispositio ad bo-
 nam mortem necessaria: quale sit medium illud, quod te
 per

LOYSLI
 DERREI
 O V

per viam certam ac rectam securè conducatur ad
 rarum aeternæ salutis portum. Non tibi te ipsum
 credendo, confessionem aliquoties frequentatam
 sufficere absque eo, quod manum adiuueas rati-
 mortificandis inordinatis carnis & sensus affe-
 Ut mundetur expurgeturque ager à zizanis, her-
 malignis & nocuis, nihil aut parum prodest,
 putentur ac succidantur folia & germina vitæ,
 simul eueillantur extirpenturque radices: ita nec
 est tollere peccatum, intactâ relictâ causâ & origi-
 quæ sunt inordinati cordis nostri affectus & deli-
 Enim uerò, te minus cogitante, pestifera pec-
 proferent germina, ac in morte probabis, quam
 dele, & quali insuperabile tibi concipi abunt
 huiusmodi pravi habitus inordinatæque affectus,
 fere ac venenoso diabolicarum tentationum
 terribiliores effecti. Neque blandè tibi per-
 yelis, hanc, quam in vita flocci pendis & negligi-
 obtenturam pœnitentiam.

Narratur de quodam Adolescente eadem
 persuasione ducto, quod mortis ægoni proximo
 mare cœperit *Pœnitentia, Pœnitentia, Pœnitentia*
 es? eam optare habere, & non habeo. Neque
 eam obtinuit, quia tempore vitæ suæ eandem con-
 puit & spreuit: vnde cum male quæreret pœnitentiam
 adinuenit impœnitentiam, & cum clamaret voce
 pœnitentis, obiit corde impœnitentis.

Gratia & Virtus.

Caput VI.

IActo fundamento veræ & cordialis pœnitentiæ
 totali vitæ mutatione coniunctæ, veluti dicitur
 est capite præcedenti, erigendi sunt murti
 exercitio christianarum virtutum ad salutem
 cessarium. Nulli dubium est, primum huius

Præter auctorem & architectum esse Deum: Siquidem anima in unione cum Deo Veritas impletur, fecundaque virtutibus. Unde Philosophi etiam Gentiles hanc agnovit veritatem: cum, videlicet, virtuosum solum dici posse, qui est Dei cognitor & imitator, qui exercet se in cognitione & amore Dei. Porro valde conducit ap. rebendere magnos illos thesauros, quos in sancto vitam exercitio lucratur: magnique emolumentum est intelligere, quâ ratione vita virtuosa alicuius Justo non sit vita melancholica tristis & afflicta, veluti falsè existimat Mundus; sed iucunda & tota veris gaudiis & voluptatibus repleta. Hæc erit materia præsentis capituli, quo probabitur, verum gaudium residere duntaxat in corde Justo veris Gratia bonis ditati, ac proinde vitam Justo non esse melancholicam, sed gaudio & hilaritate plenissimam.

Primum tamen supponendum est, quod Gaudium est possessio boni cogniti & amati, est effectus causatus à bono, sed hoc bonum, ad hoc ut sit causa gaudii, tres habere debet conditiones: primo, ut sit bonum proprium nostrum, & à nobis possessum: secundò, ut sit bonum cognitum (qui enim domi haberet thesaurum, nec eum se habere & possidere novisset, non proinde gauderet) tertio, ut sit bonum æstimatum & amatum: non enim gaudemus de bono, quod aut nihili, aut parvi facimus. Hæc sunt conditiones Gaudii, progreddiamur nunc ad materiam Gaudii alicuius Justo. Sanctus Petrus Apostolus hæc pertractans materiam proponit hæc sententiam: *Maxima & pretiosa promissa nobis donavit, quod Deus ob suam infinitam bonitatem inestimabilibus summisque Gratia ac Virtutum donis nos ditavit: ut per hæc efficiamini Divina consortes Natura.* Agit Deus nobis, um, quemadmodum persona aliqua Regia, vel alius quidam magnus Princeps facere solet, qui cum aliò migrare cogit, habitaculum in magno aliquo palatio, nonnullos eò præmittit servulos & ancillos variis instructos operibus & ornamentis regalibus, quibus illud exornent, ut sit habitaculum tanto Principe dignum. Simili

S. Aug. de civit. lib. 10 c. 4. 20. 5.

Idem de civit. lib. 8. cap. 9. 20. 5.

MOYSI
DEREI
D. I
O. V

2. Petr. c. 7.

mili modo facit Deus: construxit & fabricavit animam
 nostram, instar sumptuosi alicuius palatii, cuius liber-
 veluti propriam autam inhabitare peroptat: ast quia Deo
 ma a seipsa, esto amplissima sit & quasi immensitate
 citatis, pauper & nuda est, & ad recipiendam Divinam
 Maiestatem minimè disposita, ideo præmittitur ei
 cum donis suis, quibus illa adornetur, & ad talem
 cellum finem disponatur apteturque. Itaque Grati-
 tanquam Divina quædam forma, in anima recipitur
 eandem cum omnibus suis potentis Deificatur, & lib-
 ra ut ad omnia & virtutibus infusis supernaturalibus
 à Divo Petro supra a legato vocatur *Maxima* & *du-
 riosa promissa*, quibus medianibus anima dispo-
 actualiter recipit in se Divinitatem, & consequen-
 sanctissimam Trinitatem, Patrem, Filium & Spiritum
 sanctum. Vbi notandum est, Apostolum non
 tantum de bonis futuris, quibus Justus gaudebit
 vita: verum etiam de presentibus, quibus in hac
 gaudet & fruitur. Duo sunt Regna Christi, vnum
 Gloriæ alterum: in primo regnant Iusti in hac vita
 secundo regnant Beati in alia vita: & in utroque
 infinita sunt bona, infinita dona, quibus Iusti
 gaudet. Et ut ad particularia descendam, dico
 anima Iusti novem eximia conferre dona: primo
 tum Divinum: secundo, *amicitiam Divinam*: tertio
liationem Divinam: quarto, *Hereditatem*: quinto
hereditatem Divinam: sexto, *protectionem Divinam*:
 septimo, *conuersionem*: octavo, *operationem*: & non
visitationem Divinam. Et, ut exordiar à primo,
 prium est Gratiæ: *Divinum in nobis statum efficien-*
 animam nostram eleuare ad statum Divinum. Dicitur
 hæc, *status*, significat duo: *conditionem personæ*
libertatem, vel seruitutem: & *permanentiam*
mobilitatem in tali statu. Talis est effectus Gratiæ
 constituit Iustum in statu libertatis, liberum ipsum
 endo ab omni eo, quod non est Deus, liberum à pas-
 to, liberum à passionibus, liberum ab omni inordinato
 affectu creaturatum. Et hic status merito appellatur
 Diuinus, quia talis libertas non acquiritur, nisi De-
 uitute mediâ, & per hoc, quod anima se efficiat

S. Tho. 2. 2.
 q 183 a 1.

am ac seruum Dei, & à creaturis se constituat ac reddat
 liberam. Hic est status Iusti: *subesse & præesse*, subesse
 Deo, & præesse creaturis, esse subiectum Deo, & esse li-
 berum ab omnibus creaturis. Huic contrarius est sta-
 tus Peccatoris, se veluti seruum subiicere creaturis, & à
 Deo se subducere & solare. Ita dixit Apostolus: *Cum Rom. 6.*
seruissetis peccati, liberi fuistis iustitia: nunc vero libera-
ti à peccato, serui estis facti Deo. Considera discrimen
 inter seruitutem & seruitutem, inter libertatem
 & libertatem. Seruus Gratiæ summum bonum;
 seruus Peccati summum malum. Ad eundem mo-
 dum, liber & remotus à peccato infinitum bonum: so-
 lus & remotus à Gratia infinitum malum. Ast quo-
 modo cognoscatur discrimen inter seruitutem & serui-
 tutem? Respondet S. Thomas: *Tunc est seruitus S Thom. lo.*
peccati, cum aliquis ex habitu peccati ad malum inclina-
tur: & contra, tunc dicitur seruus Gratiæ, quando
ex habitu Iustitiæ inclinatur ad bonum. Ex dictis col-
 ligitur, quàm miserabilis & miser sit status peccatoris
 (veterem bene aduertit Caietanus) quàm felix ac for-
 tunatus status Iusti. *Peccator obligatus est ad peccan-*
dam, quantum est ex seipso; quia non potest ex seipso resur-
gere: & ut Gregorius dicit, peccatum, quod per peni-
tentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit. Iustus
autem ab huiusmodi vinculo absolutus est. adeoque sta-
tus eius felicissimus est. Hæc est prima proprietas hu-
ius ditionis status. Secunda proprietas est permanen-
tia & immobilitas: quia habitus virtutum immobiles q. 183. art. 1.
ac stabiles nos efficit in bene operando, iuxta consilium
Apostoli: Stabiles estote & immobiles: sicut à contrario 1 Cor. 15.
habitus vitii efficit peccatorem fixum & permanentem
in malo.
 Primus itaque effectus, quem Gratia producit in
 anima, est, quod collocet eam in statu Diuino, in statu
 libertatis respectu creaturarum, & in statu seruitutis
 comparatione Dei: idque quantum est ex se; non cum
 vanitate & inconstantia, sed permanenter & immobi-
 liter.
 Secundus effectus Gratiæ est Amicitia Diuina. *Ioan. 15.*
non dicam seruos, sed amicos, q. d. Jam non estis serui
 timo-

IOY SII
DEREI

IOY SII
DEREI

S. Greg.
hom. 27. in
Evang.

timore seruili, bene tamen serui timore filiali, & per amici eam amicitiam, quæ est vel effectus Gratia quantum est charitas; vel effectus Charitatis prout distinguitur à Gratia. Quanta dignitas est, hominibus amicos Dei? Maxima profecto, quæ in hominibus cogitari possit.

S. Thomas.

Tertius effectus Gratia est filiatio Diuina. Quoad admodum Charitas facit amicum; ita Gratia filiatio. Hæc filiatio, tamen si adoptiua sit, non est tamen adoptionis humanæ: etenim hæc solum tribuitur rationale ad hereditatem extrinsecam Patris adoptiui; aut Diuina adoptio dicit insuper communicationem seu participationem ipsiusmet Naturæ Diuine & eius veluti dictum est supra.

Rom. 8.

Quartus effectus est ius & debitum ad Diuinam hereditatem. *Si filii & heredes.*

Quintus effectus est esse cohæredes Christi: *his hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Unde hæc prærogatiua & dignitates, puta, filiatio Dei & adoptionis Christi simul sunt unitæ: eadem namque est hereditas, quæ facit vnum, & aliam facit effectum. hoc nomine fratris non dedignabatur nos appellare ipsemet Christus, dicens: *Vade ad fratres meos.*

Ioan. 20.

dic eis &c.

Sextus effectus Gratia est Diuina protectio, sicut Justum tanquam amicum & filium Dei modo quoque speciali & extraordinario ab ipsemet Deo protegendi omni modo conueniens est.

Hæc protectio duplici exercetur successu & auxilio: vno externo, interno altero: externus succurrit, quo ita defenditur & præseruatur Justus, ne ceant inimici externi, aut homines: quantum Deus hisce liberam relinquat voluntatem, ut in suos odio prosequi, aut iis malum aliquod machinari possint, quantum velint: accedens potentia superior Deo ligata est, ne id ipsum actu faciant: neque enim illum iis referre possunt, nisi quando & quantum Dominus Deus iis permittit. Doctrinam hæc expressè in

In Psal. 19. Diuus Augustinus hisce verbis: *Vnusquisque malum*

se habet voluntatem nocendi: ut autem possit nocere, non
bet in potestate. Idque supra modum seruos Dei con-
solari debet, quod tamen plurimos habent inimicos,
tūm visibiles, tūm invisibiles; omnes nihilominus
manus gestant ligatas per Diuinam Providentiam,
nec possunt, esto velint, absque licentia & promissio-
ne Dei ullum eis inferre damnum & nocumen-
tum.

Alter succursus seu auxilium, quod Deus prote-
ctione sua suppeditat Iusto, est internum; cum, nimi-
rum, inspirationibus suis Diuinis illuminat intellectum,
voluntatem incitat & accendit, fortificat & corroborat
potentiam, ut strenue tentationes Inimici oppugnet
& eumcat. Iustus etiam in Gratia constitutus est instar
Infirmi debilis & viribus parum firmi, qui per viam lu-
bricam & lubricam incidere & ambulare, & à tergo
habere talium, qui eum truderet ac propelleret. Quam-
vis haberet spem consistendi in pedibus & non caden-
di? annon assistente aliquo vicino indigeret, qui ei
& firmam opem ferret, succurreret, eumque in periculis tuta-
retur & conseruaret? Simili Iustus indiget auxilio: est
debilis & infirmus propter fomitem concupiscentiæ,
appetit agere & incedit per viam lubricam & periculosam ob
peccandi occasiones in Mundo occurrentes: adest à
tergo, qui eum protrudit & impellit, estque Dæmon
occultus. In tot tantisque periculis & necessitatibus
succurrit Deus Diuinâ suâ Gratiâ, suisque amicis &
regibus assistit, eos protegendo, corroborando & for-
tificando, ne in tentationibus cadant, sed faciunt eum **1. Cor. 10.**
tentatione proventum, & ex tentationibus fructus
succipiant occasiones, maiusque spiritus incremen-
tum.

Septimus fructus Gratiæ est Diuina conuersatio, quia
conuersatio statui proportionari debet. Ita videmus
magis personas vilis conditionis & status conuersari cum
personis equalibus & plebeis, & personas sublimio-
ris & altioris status cum personis sublimibus & nobilibus.
In Dæmone Iustus ad statum nobilissimum, puta, Diuinum
esse conuersatus & tractare debet eum personis
etiam

IOYSLI
DERE
O V

etiam Diuinis. Dignitas altissima Iusti! Conuenire
agere & conuersari non iam cum hominibus; sed
Angelis; cum Sanctis, cum Christo, cum sancta
Virgine, cum ipso met Deo, & cum tribus Personis
diuinis. Habet clauem auream, quâ prohibitu suo
di possit secretissima cœli sanctuaria: portam
reperit apertam nunquam præclusam, quemadmo-
dum est hic in terris apud intimos amicos & fami-
limos alicuius Principis.

Octauus effectus Gratiæ est Diuina operatio
esse, posse, & operari inter se debent esse proportio-
Cum igitur Iustus à Gratiâ & habeat esse Diuinam
porentias virtutum infusarum etiam Diuinis: operatio-
operationes pariter Diuinæ sint, ad Deum ordinatæ
nouipremii Gloriæ meritioræ.

Ultimus effectus Gratiæ sunt Diuinæ visitationes
quibus Deus consolatur, & recreat animam Iusti
que sine comparatione superiores & eminentiores
his iis consolationibus, quas tanti faciunt & æstimant
homines mundani. Consolatio carnalis, quando
scit & multum augetur, loco gaudii generat dolorem
fastidium, ac animam denique damnat pœnâ acer-
vbi consolatio spiritualis, quod magis crescit, eodem
rem generat voluptatem & lætitiâ, & tandem
num cœli causat gaudium. Hucusque de inzelibus
libus bonis Gratiæ, & de thesauris immensis, quos
ma Iusti in se comprehendit.

Quod si nunc iuxta proportionem boni possidet
veluti supra diximus, subsequitur gaudium & lætitiâ
cum immensum sit bonum, quod possidet Iustus
mensum quoque erit gaudium. Verum dicit quidam
Experientia docet contrarium; etenim multi reperi-
tur Iusti, neque tamen simile gaudium percipiunt.
Spondetur causam huius esse defectum considerationis
quia non omnes Iusti cognoscunt & considerant
quod habent: ut autem bonum possident, si iam generet
dicitur.

S. Thomas

dum & lætitiã, debet esse cognitum, iuxta doctri-
 nam in principio datam. Quapropter sanctus Paulus
 apostolus exhortando fideles ad perpetuam lætitiã
 spiritualẽ (*semper gaudete*) subito subiungit medium *S. Thom. I.*
 sine intermissione orate) q. d. Valisne semper gau- *Thess. c. 5.*
 dere, curate, quod ad fieri potest, ut studio sanctæ
 orationis attendatis, & in præsentia Dei ambuletis;
 quia ab oratione certum aliquod iumen in animam re-
 sulat, quo mediante cunctos in se latentes thesauros &
 bona intuetur ac contempletur. Quemadmodum si
 Princeps al. quis ærario suo variis ac pretiosis aulæis, ta-
 petibus ac picturis adornatio in-lusus, occlusas quoque
 teneret circumquaque fenestras: ita, ut lumen Solis
 omnem præcluderet aditum, nullum in eis spectabit
 decorem, nullo gaudebit splendore; at ubi aditum
 præbent luci, & radi Solis subintraverint, nouo
 cor eius perfunderetur gaudio & thesauri aspectu recrea-
 bitur. Idem planè contingit Justo; quando possidet
 bona Gratiæ & vacat ab oratione, nullius bonæ, quod
 possidet, gaudet aspectu; sed quamprimum anima
 eleuatur per orationem, subornitur Diuina illa lux, quæ
 eam illuminat, redditque apram & idoneam ad con-
 templanda bona & dona in eis latentia. Tunc consi-
 derat, & gaudet se repositum in statu, non iam serui
 Carnis aut Mundi, sed serui Dei, cuius seruitus su-
 pereminet & præstantior est omni Dominatû & Regno
 mundano: sicut maior est dignitas, pluriusque æstima-
 tur, quod aliquis sit seruus alicuius Regis, quam
 quod sit Pastor & Dominus multorum pecorum. Et
 Justus non tantum seruus, sed & amicus Dei est, quæ
 est noua dignitas & Gratiã. Satisfuisset, & longè et-
 iam nostram superasset meritum, quod nos ad suam
 admittat seruitutem, nosque seruos suos appelleret; at
 voluit nos insuper amicitia suæ nexu adstrictos, &
 amicos suos nuncupare: neque hoc contentus, sed
 præterquam nuncupemur & simus eius serui & amici,
 voluit etiam nos filios suos nominari & esse. Gratiã
 fat potens erat in statu amicitia Dei nos collocandi,
 adque eo quod nobis communicaret dignitatem Filii;
 Thom. posterior H nihil.

LOYSII
 PADEREI
 20. II
 O. V.

nihilominus Deus utrumque à Gratia productum, nosque ad dignitatem & amici & filii pariter altari voluit. Præterea poterat nos assumere in filios adoptiuos per solam Gratia communicationem, nec hoc contentus, placuit ei hanc nobis conferre tatem filii, modo eminentissimo, puta, cum communicatione propriae suæ Naturæ. Insuper poterat assumere in filios suos; at non admittere ad hæredem suam: & si nos hæredes suos constituere decessit, haud necesse erat, ad eandem nos vocaret hæredem Christi, constituendo nos cohæredes eius. Quæ consideratione tam eximie Charitatis tantorum donorum non obstupescet? Quis non lætabitur singulari hilaritate & gaudio replebitur in contentione quinque horum privilegiorum, quæ omni mani intellectus capacitatem excedunt? Esse filium Dei, amicum, & filium Dei & Beatæ Virginis, & dem Dei, & cohæredem Christi? Nec mirum hisce prærogatiuis & privilegiis correspondere peragium Protectionis, Conversationis, Operationis, & sitationis. Meritò Justo capiti imponitur Diadema gni, & duorum Regnorum: diadema Regni pro vita præsentis, & diadema Regni Gloriæ pro futura: & hoc diadema Gratia novem adornatur gemis seu margaritis, & sunt novem dona Gratia triplicata. Concludamus hoc caput exclamatione Cypriani: *Nihil Christiano* (nomine & re tali) *eius, cui promittuntur Regna cælorum, & Regnum tiam in terra, & Regnum Gloriæ in paradiso.* Quæ huic felicitati infelicissima Mundi felicitas, quæ una voluptatis stilla infinitum secum confert tormentum oceanum. *Melius est esse pauperem cum* *quàm Regem cum malis.* Et rationem reddit: quantum anima superat corpore, tantumdem passiones animæ excedunt passiones corporis: vnde gaudium animæ, quod percipit Justus, longè superat peccatoris, quam patitur corpus: tristitia internam peccatoris sine comparatione externam excedit præteritatem, quæ perfruitur corpus. Ergo de primo ad mum vita hominis iusti non est melancholica,

S. Chrysof.

Hom. 4. 10.

4.

eam depingunt Mundani; sed lætitiâ & gaudio repleta
 quare ad hanc totum nostrum affectum applicare, &
 contrariam peccatoris vitam fugere debemus. Jam
 ultima pars huius tertii libri, quæ est de exercitio san-
 ctæ Charitatis; cui toto vitæ nostræ tempore incum-
 bendum est, exponenda esset, vt dispositio ad bonam
 mortem necessaria completeretur ac perficeretur. Ve-
 rum pro maiori distinctione specialis liber compositus
 est, cui titulus est *SERAPHINVS*, seu *SCHOLA*
SANCTI AMORIS ad quem
 Lectorem remitto.

FINIS primæ partis Pere-
 grini terræ.

H 2 PERE-

COYSII
 DEREI
 O V

PEREGRINI TERRÆ

seu

Præparationis ad bonam mortem.

PARS SECUNDA.

LIBER QUARTUS.

Exspectatio Domini.

Hoc est tertium documentum nobis à Christo Magistro nostro traditum, dispositione seu præparatione ad bonam mortem: *Exspectatio Domini*, videlicet, exspectemus Christum, & memoremur aduentum eius, qui veniet, primo, in Morte. Secundo, in Judicio. Tertio, in sua Misericordia. Quarto, in sua Misericordia. Veniet in Morte ad alium Mundum nos vocaturus: veniet in Judicio nos indicaturus, & iuxta cuiuslibet merita aut demerita laturus sententiam: veniet in Justitia poenam æternam inflicurus: veniet in Misericordia vitæ beatæ præmium elargiturus. Hæc quatuor memoranda, quæ

continuo nostrae memoriae observari, ac cordi nostro
semper imprimi debent, vim habent & efficaciam prae-
servandam animam ab omni peccato liberam, iuxta Divi-
num Oraculum: *Memorare nouissima tua, & in aeter-*
num non peccabis: & nunquam mortaliter, & raro ve-
nialiter. Nihil namque horribilius morte, nihil ter-
ribilius iudicio, nihil intolerabilius Inferno, nihil iu-
cundius Gloria Paradisi. *Quid horribilius Morte? quid*
terribilius iudicio? quid intolerabilius Gehennâ? quid
iucundius Gloria? Hoc tertium documentum, quod
Christus Dominus nobis tradidit, ut ad bonam mortem
nos disponamus, medium efficacissimum est ad obser-
uandum primum & secundum: etenim Nouissimorum
memoriae faciliè obriuentur *Abstinencia mali & Opera-*
tio boni. de quibus supra iam dictum est. Nunc de
primo Nouissimo sermonem instituemus.

Eccles. c. 7.
Carthus.
hic.

Idem.

De memoria Mortis.

CAPUT I.

Optima ad bonam mortem dispositio est ipsiusmet
Mortis memoria: quia, ut bene notat Climacus:
Affectum eximit à creaturis. Et quemadmodum San-
guis nunquam sanguinem fugere cessat, donec tibi *gradu 6.*
os aspergatur; ad eundem modum desiderium habendi
& aviditas rerum terrenarum nunquam expletur & so-
ciatur, donec *Mortis memoria refranctur.* Verum, ut
hac memoria sit, sicut oportet, nimirum, salutatis ani-
mae, & vitae aeternae memoria, nonnullas habere debet
conditiones.

Prima est, è caelo descendat, oportet, sitque do-
num Dei & actus supernaturalis. Enimvero ex nobis
naturalibus viribus liberi arbitrii, ac semoto
supernaturali Dei auxilio de Morte futura cogitare, no-
bisque moriendum esse considerare possumus: quia est
cognitio naturalis obiecti naturalis; at quod haec co-
gnitio vergat in profectum spiritualem animae, com-
moueat ad amorem virtutis, ad odium peccati, ad con-
temptum

H 3

temptum Mundi, ad desiderium vitæ æternæ, hi sunt
 scilicet naturâ superiores, & sunt ipsius Gratiæ fructus
 quare à Deo procedant, necesse est, & à speciali eius
 xilio quo naturalis mortis meditatio ordinatur ac
 mouetur ad aliquem finem supernaturalem spectat
 ad salutem & perfectionem animæ. Quamobrem
 memoria exercenda est in oratione nostra, debet
 materia nostræ meditationis, in qua Deus loquitur
 di, & lumen particulare communicat eum in finem
 huiusmodi memoria fructus conuenientes & au-
 tiles percipiamus. Præterea petendum est à Deo

Psal. 38. cum David dicendum: *Notum fac mihi, Domine, in-
 nem meum: Concede mihi, Domine, donum ceteram
 mortis meæ: & hæc memoria non à me, sed à terra
 tetra, sed è cælo: non à Natura, sed à Gratia procedit*

Hæc igitur vera mortis memoria est, quæ nascitur
 enutritur in oratione. Unde reperitur plerumque
 mentem suam hac mortis consideratione occupantem
 sine fructu: quia eam exercent in oratione, verum
 memoria vim suam & efficaciam deriuat. Memoria
 mortis & Oratio sicut veluti cinis & ignis: cinis
 tur ex igne, & conseruat eundem ignem; ita facta
 Mortis memoria oritur & nascitur ex oratione, &
 eadem conseruat orationem. Idque de prima condi-
 tione sufficiat.

Secunda sanctæ mortis memoriæ conditio est
 quantum possibile est, continua. Ideoque Spiritus
 sanctus hæc adiunxit verba: *In omnibus operibus
 memoraberis nouissima tua: comedendo, loquendo,
 sedendo, ambulando considera mortem tuam: ne
 erceatur actio, quæ te retardet, auocetque ab hæc
 sta memoria: nullum præterfluat tempus, quod
 periat salubri hac meditatione vacuum; sed semper
 omni loco, quocumque tempore: in omnibus
 cogitas, quæ loqueris, quæ operaris, Mortem
 ponderabis, ac tibi moriendum esse, recordaberis
 propter æquâ ratione sanctus Climacus mem-
 mortis appellat Panem quotidianum: quia sicut
 memoria Dei & mortis, q. d. quemadmodum*

S. Climac. omnia alimenta panis est necessarius, ita super
 memoria Dei & mortis, q. d. quemadmodum

cibi variantur & mutantur; at non ita panis, qui cum quoocunque alio cibo semper vortur & sumitur: ita cetera omnia exercitia spiritualia mutari possunt; at memoria mortis cunctis aliis exercitiis interfit, omniaque veluti forma animet, ac vitam in huius, oportet. Sed & cum aia memoria Dei coniuncta esse debet (*Memoria Dei & Mortis*) quia coniungenda est cum oratione, uti supra dictum est.

Tertia conditio est, ut mors consideretur veluti vicina, non ut distans & remota: quia malum distans, ut docet Philosophus, non timeatur; unde licet homines cognoscant, mortem tandem aliquando futuram, quia tamen non prope est, nihil curant. Quam ob causam Spiritus sanctus praeuidens hanc magnam hominum imprudentiam, consolatur & exhortatur: *Memento, quonia Mortis non tardat*: festinanter aderit, & fores pulsabit dicens: est tempus migrandi ex hoc mundo; non tardat mors, quia omni accurrit velocitate iuxta cursum temporis: non tardat, quia domus nostri corporis semper minatur ruinam: non tardat, quia Christus, ipsamet infallibilis veritas id prae dixit & reuelavit: *Ecce venio velociter; ecce* Apoc. 22. *venio cito* primo in morte ad Iudicium particulare cuiuslibet, deinde ad Vniuersale: non tardat denique, quia iam sententia lata est, & solum expectatur executio: *Te* Eccles. 14. *stamentum huius Mundi morte morietur*. Deustotum Mundum subiecit capitali sententiae: decretum & dispositio Dei haec est, omnes & singuli homines in peccatum peccati infallibiliter & irrevocabiliter debent mori. Stigitur Mors non taret venire, cur tu tardabis eandem praestolari, & te tardabis ad eam te disponere, procrastinando semper & differendo conversionem tuam. Si mors festinet te inuadere, festina tu pariter templum defendere, detestando peccatum, & amplectendo gratiam & amicitiam Dei.

Quarta conditio est, ut cum hac sancta memoria non apprehendatur duntaxat Mors ut vicina, sed etiam ut praesens: *Mortem veluti praesentem semper tibi ob oculos* S. Climac. *pone, ac si propriis oculis corporalibus videres te in capulo g. seu sandapila positum & mortuum, vel morientem in lecto* S. Greg. *Confidera statum ac dispositionem, quam tunc habebit Naz.*

COYSII
DEREI
O V

corpus tuum: quâ ratione totum erit frigidum, & stratum
 habens concauos, scabram pellem, & vultum te, v
 pallidum: quomodo vndeque geniet terror cog
 horrorem simulac factorem: quomodo deserat
 teurque ab intimis etiam amicis, imò & ab ipsis pati
 sanguineis. O si hæc consideratio ritè penetraret &
 dis tui penetratia! O si viuâ mente considerares mor
 id duraxat, quod es, sed multò magis, quod em
 id quoque, in quod corpus tuum, quod ad eò am
 palpas, redigetur! quàm facile abstineres a molli fuga
 bus, à quibus vt abstineas, non leuem modò seorsu
 sicutatem. Peregrinatur S. Ambrosius: non fuit timo
 vt consideres te quasi iam mortuum; sed sub terra
 collocatum & quasi sepultum te considera. Sicur, p. 29. *Ecce*
tus, nullam habens curam de seculo, qui nihil scit, n
 videt, nihil sentit; quid agatur in hoc Mundo; huic cum
 ab similem te esse oportet. Et huiusmodi memoriam
 mortis efficacissima est, quâ futurum statum tuum prod
 bi ipsi ob oculos ponis, meditarisque te in lecto mortu
 bundum, loculo aut sandapila impositum, ac sepulchrum
 re mandatum.

Lib. 4. epist.
29.

Quinta & vltima conditio est, vt sit memoria les confi
 quia tempus Mortis est tempus sponsaliti & nuptiarum
 rum, vt mox dicetur. Et hæc de conditionibus, quibus
 postulat sancta Mortis memoria.

Differamus nunc breuiter de materia huius mem
 riz, & quid in ea considerandum sit. Totum redi non
 tur ad quinque capita: primum est de certitudine mor
 ris: secundum de incertitudine horæ mortis: tertium vesp
 de eo, quod præcedit mortem: quartum de eo quod
 comitatur mortem: quintum & vltimum de eo, quod de
 succedit in morte & post mortem.

Quantum ad primum, triplex certitudo in mor
 ponderanda est: nimirum, quod nobis sit moriendum quod
 subitò, & cum dolore mali & gaudio boni in vita. N
 rati. Prima certitudo fûdata est in lege mortis vniuersæ
 à qua nullus vnquam exceptus fuit, neque etiam Christus
 stus Dominus noster & sanctissima eius Mater. Secun
 da in breuitate temporis, quod mensurat vitam mortu
 strinquam

Terria in lumine, quod suppeditatur in Mor-
um te, ut absque errore verum bonum, verumque malum
errori cognoscamus.

Quantum ad secundum, triplex alia incertitudo
paniter meditanda est, nimirum: de tempore, de loco,
& de modo. Etenim nescitur, quo tempore
moriendum sit, neque quo in loco, multò minus
quo modo, an morte naturali, aut violenta.

Quò ad tertium, præcedit mortem diuortium &
fugatorialis omnium rerum visibilitum.

Quò ad quartum, adest mali præsentis dolor, &
timor futuri.

Quantum ad quintum & vltimum, te expectat
Æternitas aut gaudii, aut pœnæ & tormenti.

Hæ sanctæ considerationes coniungendæ sunt
cum memoria mortis, & præfata puocta tam diu medita-
tioni subiicienda sunt, quousque del. deratum in anima
producant affectum, puta, contemptum totalem omni-
um bonorum transitoriorum Mundi huius, & deside-
rium æternorum & celestium.

Et hoc sufficiat de eo, quod in memoria mortis
considerandum est. Subiungemus modo vnam alte-
& nuptiæ industriam, quam etiam ipsimet sancti adhi-
buerunt, ut semper præsentem ac viuam hanc sanctam me-
moriã retineamus.

Primò considerabis, vitam tuam ultra hodiernum
non se extendere diem. Secundò, omnem actum,
quemcumque exercebis, cogitabis esse vltimum. Tertiò,
vesperi decumbendo, te vt mortuum in lecto compo-
nes, tibi que imaginaberis, si tunc ex hac vita migrare
deberes, quid te eo die fecisse optares, ac defectus oc-
currentes die sequenti emendabis. Quartò, in rebus
dubis adhibebis mortem in consiliũ, id agendo,
quod eo tempore te fecisse velles.

Nonnulli etiam ex Patribus hac utebantur industriã,
sefe inuicem, præsertim familiariores, salutarent hoc
Crispino monito: *Moriendum, & nescimus quando.* Alii
cubiculis referuabant aliquam mortis imaginem:
quò ad, vt continua esset huiusmodi memoria, & nun-
quam elaberetur, mortuorum ossa secum deferebant.

H s Deoi-

LOYSII
DEREI
O V

*S. Damian
in vii. SS.
Barl. Glo-
saph.
Palladius.*

Denique vt omnino secutos ac certiores sese faceret memoria adeo salutari nunquam dimittenda, mortuorum inhabitabant sepulchra.

Verum omnium optima memoria est, quam nulli alii exercent & obseruant, vt, videlicet, in quod redigatur tempore vitæ, quod in Morte succedet.

Et incipiendo à die Lunæ, hoc die conditur testamentum, valedicendo omnibus creaturis, earumque omnino se spoliando & dicendo: Item relinquo quantum diuitiarum. Item relinquo affectum concupiscentiarum. Et hoc appellatur *testamentum viuorum*, cessariū in vita condendum, sine quo aliud, quod est *testamentum mortuorum* ad salutem minime sufficiens. Hoc die varios exercebis actus mortificationis.

Die Martis institues confessionem quasi totius vitæ vltimam: exercendo te eodem die in variis diebus que contritionis actibus.

Die Mercurii sacrâ te reficies synaxilati viatico.

Die Jouis extremam suscipies Vocationem in sanguine Christi: simulque tibi imaginaberis Diuini liquoris te esse immersum, & in virtute illius a macula mundari ac purificari ab omni peccatorum macula, & graui, & leui.

Die Veneris prosequeris mortem, mortem cum Christo & propter Christum, omnibus & singulis peccatis.

Die Sabbathi sepulchrum intrabis, non solum moriendo peccato; sed etiam separanda te à cunctis peccationibus.

Die Dominicâ resurges gloriosus cum Christo. Unde hoc die omnes tuæ cogitationes, desideria & affectus erunt in Gloria celesti, vbi summo cum gaudio morabitur anima æternum beata: eique dicitur

Apo.

Vicisti in sanguine Agni, & regnabis in æternum.

Hoc sanctum exercitium primâ fronte in præcepto dè difficile viderur; ac cordi verè Christiano & caritati si amote repleto facile redditur: amor enim docet, vt cogitatione semper adhæreamus personis que amatur, & facile de iis, que ad huiusmodi

ducunt finem cogitemus. Quod si tamen huius exercitii continuatio nimis ardua & difficilis alicui videretur, posset is aliquoties saltem in anno id executione mandare, eoque sese disponere ad festa solemniora Christi Domini nostri, & sanctissimæ Virginis Mariæ, & præsertim id vsui esse posset in septimana sancta instar dispositionis ad festa paschalia. Hæc de memoria mortis dicta sufficerent; at quia materia hæc admodum vilis est, sanctorum Patrum sententiis & exemplis pariter amplius declarabitur.

Authoritates Sanctorum.

CAPUT II.

Omnes sancti Patres in hanc conspirant opinionem, ad ambulandum securè & proficiendum in via salutis necessariam esse continuam mortis memoriam. Unde dicunt, quod hæc memoria debeat nobis esse vsui, sicut lapis probationis, quo cognoscimus ac discernimus verum bonum ab apparenti: sicut stella polaris, quæ nauem animæ nostræ dirigit, deducitque ad portum Gloriæ: sicut fidelis consiliarius, qui in cunctis dubiis occurrentibus consulit nobis, quid agendum aut omittendum, quid amandum aut fugiendum sit. Denique afferunt, hanc mortis memoriam esse frænum sensus, lumen mentis, rationis regulam, donum cælestis, semitam vitæ, contemptum Mundi, desiderium æternorum ac cælestium bonorum. Verum ad sententias Sanctorum Patrum in particulari descendamus.

Sanctus Basilios, loquendo de memoria mortis, ait eam esse necessariam *ut lenamen vitæ*, nimirum miseris præsentis vitæ.

S. Augustinus determinat eam esse remedium contra omnia mala, nec quicquam vtilius esse ipsâ meditatione.

- S. Aug. in Psal.* ratione transitus nostri ex hac vita: Nihil est nobis subitum, quam cogitare, quando erimus de hoc mundo transituri. Deinde cum verè beatum pronuncietur, semper mortem contempletur, & ad mortem per dispositus est: *Illus est beatus, qui semper Mortem habet ante oculos.* Et festinat in hora mortis paratus inveniri. Et ille felix esse comprobatur, qui cogitat de supplicio ante supplicium, ut postea supplicii effugiat periculum.
- S. Gregorius Nazianzenus dicit: Nihil Mortis meditatione vestitus.*
- S. Hieron. Epist. 5. ad Paulin.* S. Hieronymus: Facile contemnit omnia, qui se per cogitat se esse moriturum: memento mortis tuae, peccabis. Ideo semper expectare debemus Patrem famulum venientem, & diem formidare iudicii. Et o, tunc ret alidem S. Doctor suggerit remedium, ut omnia nunc retinere que agamus, dicens: *Quidquid facies, respice mortem.*
- S. Greg. lib. 13. moral. c. 10. tom. 2.* S. Gregorius Magnus: *Qui moriturum se non reputat, penè mortem se considerat, & Mundo, & sibi ipsi, cum vertitur ta nostra nil aliud sit, quam prolixitas mortis.* Quia bene notat S. Augustinus, non moriemur, sed moriamur, quia semper desumitur aliquid de vita.
- S. Bern. de considerat. Mortis. gradu 9.* S. Bernardus affirmat, meditatione Mortis propriari spiritum tepidum & pusillanimum, quare conlatur. *Cum tadio afficeris, super lapidem, super quem iacent cadavera, te meditando compone.* Idem plane documentum de memoria Mortis suggestit præfatus S. Doctor scribendo Eugenio summo Pontifici: *Ingi meditatione inter huius presentis glorie blandimenta memoria novissima tua: quia quibus successisti in Sedem, tunc in dubio sequeris ad mortem.*
- S. Amb. in Hexam.* S. Ambrosius docet, memoriam mortis tollere festinationem, & affectum à creaturis: *quia nudi omnes nascimur, & morimur.*
- S. Chryst. in c. 10. Matth.* S. Chrysostomus ait cogitandum esse de morte vanitatem cessariam; at virtute mediante ea eadem faciendam esse voluntariam. *Fiat voluntarium, quod futurum est utique voluntarium: offeramus Deo pro munere, quod tenemur reddere pro debito.*
- S. Anselmus affirmat, continuam mortis memoriam causare, nè mors ex improviso veniat: Non timoratur,*

subito moriuntur, qui semper cogitant se morituros.
Hoc idem, quod ex SS. Patribus docuimus & addu- *Sene. ep. 12.*
ximus, Gentiles cuiusdam autoritate confirmari
posset.

Seneca ait: Sic formandus animus, tanquam ad ex-
remam ventum sit. Et omnis dies, velut ultimus, or-
dandus. Rationem subiungit: Quia venientem ne-
mohilaris mortem recipit, nisi qui ad illam diu se compo-
suerit. Idem alibi suggerit pro consilio: Meditare
mortem: qui hoc facit, meitari libertatem iubet, qui mo- *idem ep. 16.*
ri didicit, seruire didicit.

Celebris quoque illius Sapientis sententia est, qui
postulatus in morte, vt suis valedictionis loco relinque-
ret aliquod monitum, chartæ inscripsit duas litteras,
duo, O, quibus significare voluit duos circulos à quoti-
bet conficiendos: Terra ad terram, spiritus ad spiri-
tum, nempe, corpus ad terram & animam ad Deum re-
verti debere: & vtriuq; q; memoriam semper retinendam.

Capiti huic finem imponam eo consilio à Christo da-
to S. Theresæ, & per ipsam Sororibus suis: Vt singulis die- *S. Theresæ*
bus, tam festiuis, quàm ferialibus, vespere super sepulch-
rum communem de propria Morte cogitaret. Eandem
veritatem demonstramus exemplis.

Exempla.

Caput III.

Primum de S. Syluestro Congregationis Sylvestrino *S. Antonin*
rum Fundatore referunt, quod, cum adhuc esset iu- *in Histor.*
uenis, viso homine mortuo compunctus omnino tali in-
vanitatem mundanam exardere cœperit odio, vt in hæc
e se proruperit verba: En ego sum, quod hic fuit, & breui ero,
si nunquid hic est. Hocque ductus mortuo deserit Mundum,
& Religionem ingressus sanctissimam dixit vitam.

Secundum. Refert Climacus cuiusdam Religiosi *Climac.*
celebrem casum, qui rescitatus omnes è cubiculo ditro- *grad. 6.*
cerat, & per duodecim annos continuos nil aliud fece-
rat,

UNIVERSITÄT
PADERBORN
BIBLIOTHEK

rat, quàm meditari res vilas. *In extasi stupens, & fundens lachrymas sine strepitu fundendo.* Et rursùm mortuus sub finem vitæ non nisi hæc protulit verba: *Idcirco gerere mihi, nemo memoriam mortis habens poteris aliquid de peccare.*

In vitis
R. P. Præd.

Tertium. Memorabile quoque est exemplum alterius cuiusdam Adolescentis, qui cùm in Ecclesia audiret legi ex sacra Scriptura caput illud: *Vixit Adam annos nongentos triginta. & mortuus est: Seth natus est ei: & mortuus est: Enos natus est ei: & mortuus est. &c. summo perè obstupuit, & simul compertus dixit: Hi tantùm vixerunt, & mortui sunt, nos quoque moriemur. Quo victus mori uo, mundo relicto, ac religionem, in qua sanctè vixit, pièque ingressus est.*

Cæsar. lib.
4.6.4.

Quartum. Eodem medio memoriæ mortis Augustus Domini pristinae sanitati restituit quendam Regem sum nomine Liffardum, egressu Religionis valde incertum. Comparebat ei Angelus, eumque ad cœterum mortuorum deducebat, apertoque sepulchro dauer aliquod, terribilissimum spirans odorem ac foetorem ei monstrabat, diceos: *Vides hominem hunc? carnis eris: quò vis ire? vadè ille horrendo hoc deterritus & aculo, Diuinaque illuminatus Gratiâ, ab omni temptatione subito liber euasit.*

Serm. ult.
de temp.

Quintum. Scribit Discipulus in suis sermonibus, quò postquam persona aliqua nobili profapia oriunda mortua ac sepulta fuisset in quadam Ecclesia, post paucos dies, occasione consecrandæ illius Ecclesiæ sepulchrum illud apertum fuerit. Accessit filius defunctæ personæ visum parentis cadauer, vidit totum marcidum aded deforme & vermibus vndique oppletum, ut non attonitus hæserit, & hæc in verba protulerit: *Vanæ sunt huius Mundi diuitiæ & honores! Mortuus visu præsentis parentis sui cadaueris, cum memoria propriæ mortis futuræ, rediit illicò domum, ac ceteris detrens, cunctisque valedicens pauperem sibi Christo & propter Christum delegit vitam, fungens carbonarii officio, quo victum sibi compararet, Ecce*

humilitatis munere talem ac tantam attingit perfectionem, ut Deus ipsa mortis eius hora miraculose campanarum totius urbis Romæ pulsu eandem manifestare voluerit.

Sextum. Refert idem Author de quodam Mercatore, qui, cum syluam pertransieret, reperit quendam Eremitam tugurio suo inclusum, quem interrogauit, quanam esset vita eius, & quid ibidem ageret; cui ille *Dixit mori.* Rursum interrogauit eum Mercator, quomodo mortis meditatione addisceret bene mori; Respondit ille: hac meditatione obseruatur præceptum Dei, quod est *Declinare à malo, & facere bonum.* Mercator corde contritus, ac hisce verbis à Deo illuminatus, ut rediit domum, deseruit mercaturam, & totum se dedit vitæ abstractæ & spirituali.

Septimum. Legitur de quodam adolescente valde dissoluto, qui fugiebat omnis generis pœnitentias, & eam quoque à Confessario sibi impostam, si quandoque confitebatur. Tandem Confessarius, quia nullum aliud sibi occurrebat remedium, resoluit se hanc ei iniungere pœnitentiam, ut vnica solâ vice meditaretur mortem cum hisce tamen circumstantiis: quadrante vnus horæ circiter lecto se committens supinus in eodem iacere deberet quasi mortuus, brachijs in formam crucis compositis, candelâ benedictâ capiti, pectori verò crucifixo quodam appposito. Obediuit pœnitens, pœnitentiam impostam feliciter persoluit, & ad operatum perduxit effectum; subito namque spiritu veræ contritionis & lachrymis vitam male transactam detestatus fuit, ac spiritualem deinceps sanctamque duxit vitam.

Octauum. De Carolo V. Imperatore legitur, quod pro conseruanda continuâ mortis memoriâ penes se habebat tumbam seu capulum, quo proprium cadaver condendum erat, & quocumque locorum ibat, eum secum deferere tantâ diligentia; ut omnes ingentem eo recondi thesaurum exiltimarint. Idque eo fine faciebat, ut perpetua Mortis cogitatio eximeret à corde vñnum huius Mundi affectum.

Nonum

Serm. 116.

Psal. 36.

Specul.

Exempl.

ris. Mors.

exempl. 28.

Iust. Lips.

de monitio

lib. 2. c. 14.

idem Lips.

Nonum. Eundem deuotionis actum exercebat Maximilianus primus Imperator. eius Auis, suum patrem secum deferens capulum, ut eius incuitu perpetuo conseruaret mortis memoriam: & audire se vidit capulum se moneantem ac dicentem: *Cogita mortem: te dilatas & extendis? quem tot Præuincia & Regna non capiunt, locus iste capiet.*

In viuis vi.

Decimum. De S. Chrylostomo legitur in vita quod Mortem & Gehennam depingi fecit in suo capulo, ut ex iis continuam hauriret meditando materiam.

Eadem mortis meditatio continua erat apud Franciscum Borgiam, & in particulari viginti quatuor vicibus de die cogitabat de morte, ut eorum inferatur numero, de quibus ait Apostolus: *Vos mortem*

Colof 3.

Et hæc de memoria mortis, ut potè, vtili & necessaria bona præparationi ad eandem mortem.

De desiderio Mortis.

CAPUT IV.

DUobus modis exerceri potest memoria mortis, via timoris, aut via desiderii: quia potest etiam recordari mortis, aut quia timet eam, vel quia eam desiderat. Hoc desiderium non est semper bonum & sanctum, nisi quando bonum ac sanctum habet fundamentum: quia si quis solum mori desideret, ut eximiam uitæ præsentis miseris; hoc desiderium, ut potè, est elatum à proprio amore, bonum non est; ac si desideret mortem, ut fugiat offensam Dei, vel ut magis Deo uniatur, hic affectus, ut potè ab amore Dei excitatus, desiderium sanctum & meritorium est. De hoc igitur desiderio loquimur, quod est desiderium perfectum, & Sancti mirum in modum arserunt: & hoc est vultus desiderium mortis cum exercitio mortificationis, habendo continuam mortificationem in viu, & mortem in desiderio: quemadmodum de S. Paulo Apostolo dicitur

S. Chryf. de laud. Pauli.

Chrylostomus, dicens: *Semetipsum Deo per singulos*

res immolabat: idque duobus modis: primò, Mortificati-
 onem sine intermissione conferendo propter Amorem
 Christi. Secundò, Ad pericula & ad mortem se iugiter
 parando propter Christi Gloriam. Ut in nobis hu-
 iusmodi desiderium sanctum, quod est summæ perfe-
 ctionis, exciteretur, agemus de mortuis, quæ ad illud nos
 inducant, nobisque persuadent, vt non solum non de-
 beamus timere mortem, tanquam rem malam; verum
 etiam eandem, vt potè, rem bonam, omnisque boni
 principium desiderare. Ast primò ante omnia aduer-
 tendum, & tanquam certum supponendum est, quod, vt
 huiusmodi percipiatur desiderium, amouendum sit im-
 pedimentum & obstaculum, quod est peccatum: liqui-
 dem Moys ex se indifferens est, & est bona aut mala
 iuxta bonam aut malam vitam. Enimuerò, vt docet S.
 Ambrosius, dantur tres species Mortis. Prima est
 mors peccati, quando anima est in statu peccati, & hæc
 est mala. Secunda est mors ipsi peccato, & est quando
 moritur peccato: & hæc est bona. Tertia est mors cor-
 poralis, quæ est separatio quædam animæ à corpore, &
 hæc est indifferens, bona bonis, & mala malis. Qua-
 propter anima, quæ est in statu peccati, & apprehendit
 mortem, non vt malam deoraxat; sed etiam vt pessimam
 (mors peccatorum pessima) haud potest eam amare & de-
 siderare. imò facere nequit, quin eam odio habeat ac ti-
 meat. E contrà verò, qui est in Gratia Dei constitu-
 tus, neque peccati alicuius sibi conscius est, & tempore
 vitæ suæ in beneplacito Diuino ambulare satagit, con-
 formando sese sanctissimæ eius voluntati: & ex alio ca-
 pite cognoscit (quantum attestatur sacra scriptura, &
 prout tradunt & docent SS. Patres, ac rationes etiam, vti
 mox videbimus, demonstrant) quod desiderium ex
 motiui supernaturali & Diuino proueniens, sit valdè
 acceptum & gratum Deo, ac usque virtutis admodum
 heroicæ & summi meriti: considerando mortem non
 potest non amare eam, & amando mortem non potest
 non desiderare eam, & singulis diebus, imò singulis ho-
 ris & momentis non potest non in seipso excitare tam
 sanctum desiderium: seipsum offerendo Deo veluti ho-
 stiam viuentem in holocaustum & sacrificium mortifi-
 Thom. posterior

S. Ambrosius,
 de Bono
 mortis. c. 1.

Psal. 35

MOYSI
 DESIDERI
 MORTIS
 O V

cationis & mortis: exercendo vnam & desideranda
ram: consummando usu mortificationem, voluntaria
zyrium per quamcunque mortem, siue sit violenta
naturalis. Verum descendamus ad motiua productus
rio mortis.

S. Cypr. de
Mortal.
S. Ambr.
de Bono
Mortis.

Hæc motiua, quemadmodum docent SS. beati
Cyprianus & Ambrosius, ad duo principaliora
cuntur, & sunt: Priuatio mali & Possessio
quia interuentu Mortis anima eripitur liberatur
in finit malis, infinito rumque bonorum attingit
tinet possessionem.

Et vt exordiamur à primo motiuo, hoc sub
tinet septem capita.

Primum. Desideranda est mors, quia liberatio
lis pœnæ. Tot sunt pœnæ ac miseræ præsentis vitæ corp
intrinsicæ, vt sunt infirmitates, sollicitudines, m
tiones: tum extrinsicæ, quales sunt peruersus
nequitia hominum, temporis mutationes & viciss
nes, adeo, vt vita præsens potius sit dicenda mors
vita, & Mors comparatione talis vitæ remedi
refrigerium potius, quam mors æstimanda sit.
dictum D. Ambrosii: *Tantis malis hæc vitæ remedi
vt comparatione eius Mors remedium putetur*
Quamobrem vita præsens, non mors ducatur
etiam Mors oblonga & prolixa nuncupatur à D. Gr
rio, cum ait: *Vita est prolixitas mortis*. Et sanctus
gustinus adiungit, quod, quamdiu sumus in præ
vita, non sumus in vita, sed in morte, quia iam
cui vita detrahatur, & semper viuendo pars vitæ
ritur, vt supra ostensum fuit. Unde infert Philoso
moralis: *Vltima hora, quæ esse desinimus, non sola
rem facit, sed sola consummat*: & bene inquit
mam horam vitæ nostræ non esse solam, quæ
mortem inferat, quia omnes & singula horæ
plæ cū tempore toto præcedenti concurrerunt ad
dem finem; vnde cū ea sola morti imponatur
potius finis mortis, quam vitæ, dici potest: quem
modum vltima guttula, quæ cauat lapidem, noc
cauat, sed sola finem cautioni imponit.

Secundum caput, ratione cuius mors desiderari de-
 violenter, est, quia nos liberat à peccatis, & à peccandi peri-
 a proculis; quia, quamdiu hanc mortalem vitam agimus;
 semper peccatis venialibus & periculis mortalium sub-
 nt SS. hecti sumus. Undè mors à Divo Ambrosio dicitur se-
 aliora cultura vitiorum, quia cum Morte cessat omne pecca-
 Possibile tum, daturque finis offensæ Dei. Hoc motuum effi-
 eratur efficacissimum est pro desiderio mortis: quia qui desiderat
 tingit finem, debet quoque desiderare media: quilibet verò
 homo Christianus desiderare debet fugam omnis offen-
 sic sub hæc Dei, etiam minimæ; ergò debet desiderare mortem,
 quæ ad istum finem medium valdè efficax est: desdera-
 liberat e vnam mortem, vt effugiat aliam: desiderate mortem
 tis vite corporis, vt euectur mors animæ, quæ sola mortis no-
 nes, vt mea meetur, & vere talis est. Ad quod alludendo dixit
 ueritatis. Gregorius Nazianzenus: *Vna Mors peccatorum, quia*
e vicissitudo animæ. Mors verò corporis nomine potius, quàm
mors: formidabilis, ac propterea minimè timenda est.

Tertium, Aliud malum, à quo mors nos eripit &
 liberat, est inordinatio passionum, quibuscum, vt lo-
 quitur D. Augustinus, est assidua & molesta nobis lucta. *S. Aug. 88*
 tio: quia cum vnus inimicus prostermitur & superatur, *ira duos*
 relinquit alter, & impugnat: *Si auaritia prostrata est, Epis. Pelag.*
 à D. Greg. *exurgit libido; si libido compressa, succedit ambitio: si lib. 4. to. 7.*
 ambitio contempta est, exasperat ira, inflat superbia.
 adeoque semper dimicandum & decertandum est, &
 victoria obtenta difficilis, periculum succumbendi &
 perdendi magnum, ac damnum, quod timetur, inæ-
 stimabile est. Irregularatum ac inordinatum harum
 passionum finis est, vt animam prosternant, à proprio eius
 statu semoucant, ad terram inclinent, & bestiis planè
 similem efficiant. Quis igitur lubenter morabitur in
 presenti vitâ vnde quaque à tam molestis & iniurijs
 passionum hostibus impugnata?

Quartum, Mors insuper liberat nos à potestate
 Dæmonis. In pœnam peccati Adæ permittit
 Deus, vt Dæmon nos tentet, & in nos habeat
 potestatem, non iam coactiuam, sed solum persuasi-
 uam. Mortis interuentu tollitur à Dæmone hoc
 dominium, eiusque manibus surripiuntur arma,
 que

MOYSI
 DESIREI
 O V

quæ sunt nostra caro, inordinatæque passionēs, quæ
 nes vnâ cum Morte deficiunt & intereunt. *Com-*
turus seruitutem ad eum miseram delectabitur ne
Diaboli laqueos diu stare? Sed magis concupiscenti-
optandum ad Christum subuenientem velocius ad-
parare.

S. Aug. l.c.

Quintum. Aliud adhuc beneficium Mors
 nobis, dum nos pondere & grauedine corporis
 Quis explicare poterit, quam ærumosa ac mor-
 hæc societas carnis & animæ? *Spiritus leuat, car-*
uat: spiritus trahit, caro retrahit: & inter hor-
contrarios anima sustinet pœnas & affliction-
Mortis. Quis effreni insidens equo non aubel-
 scendere in terram, ac tantum effugere perit
 Equus effrenis, qui flocci pendit frenum rationis
 corpus nostrum: à quo mediante morte liberat
 Quamobrem sanctus Idiotâ titulum valde appo-
 attribuit morti, cum eam describit hunc in modum
de equo furioso descensio, qui nos ferebat in præ-
de Mor.

S. Greg. lib.
19. moral.
c. 5.

Idiota l. 5.
de Mor.

Sextum. Mors præterea desideranda est, quia
 ex fraudibus & fallaciis Mundi educit: ex Mundi
 quàm ex Schola errorum, scenâ fraudiam, theatri
 quitatis: vbi regnat simulatio, falsitas, impietas
 adorantur tria ista Idola: Idolum auri: Idolum
 pratis, Idolum honoris. Quapropter beatus
 Morte interueniente deserit Mundum! *Quia Mu-*
est domus peccatorum, ait D. Augustinus. Quia Mu-
*est domus Diaboli, affirmat D. Chrysostomus, se-
 Mundo Diaboli, eris in Mundo Dei. Nam Mundum
 & concupiscentia eius, asserit S. Apostolus Joannes
 terit, volat, eualescit: est somnus, ventus, vmbra.*
Aug.

S. Aug.
S. Chrysof.
10. 1. Hom.
30.
Ioan. ep. 1.
c. 2.

Idiota l.c.

Septimum. Vltimum malum, à quo nos liberat
 Mors, & omnium maximum est timor æternæ
 tionis. *Per bonam mortem, asserit sanctus Idiotâ,*
mutat homo timorem in securitatem. Felix con-
 tio, singulare beneficium est, quod nobis conferat
 per Mortem. Tollit à corde nostro illud dubium
 lum timorem, illam sollicitudinem, illam anxietatem
 Quis scit? Quid erit de me? Quid ibo? qualis erit
 mea? *viri numero, prædestinatorum, an reprob-*

...moritur? Hæc consideratio & recogitatio est, quæ tor-
 quet & cruciat omnem animam, etiam iustam & san-
 ctam; nescire finem obtinendum: locum, quo tenten-
 dum: aternitatem attingendam: an sit futura misera, vel
 beata: an malis omnibus repleta, vel bonis omnibus re-
 ferta. Ab hac grauissima cruce non nisi Mors ipsamet
 nos liberare & exonerare potest: quare non fugienda,
 sed desideranda est, promptaque, quodocunque vene-
 rit, amplexanda voluntate. Hæc de malis, à quibus be-
 neficio mortis exempti sumus, dicta sufficiant. Jam de
 bonis, quæ ipsamet Mors nobis confert, disseremus.

Primus fructus, primumque omnium, quæ Mors
 nobis exhibet, beneficium est, quod nobis suppeditet oc-
 casionem exercendi actum virtutis dignissimum, maxi-
 me heroicum, & generosissimum, qui possit esse: qualis
 est executio voluntatis Dei in re valde difficili, arduâ,
 nobisque summè contrariâ, veluti est mori & priuare
 nos propriâ vitâ. Et quamuis Mors sit necessaria; acce-
 ptior tamen mortis, eiusque oblatio, quâ Deo offertur,
 voluntaria sit, oportet, vt, nimirum, iuxta doctrinam D.
 Augustini, moriamur non solum patienter, sed etiam li-
 berè: non necessitati vinculo, sed obsequio, seu
 desiderio voluntatu. Et si mihi daretur libera electio,
 mortem præferrem vitæ ob hoc solum motiuum; quia
 Deus ita vult, & talis est voluntas Dei, vt ego moriar,
 non coactè, sed voluntariè & liberè. Alioquin quomo-
 do volumus à Deo celestibus premiis honorari, si ad Deum
 venimus inuiti? Quare, quodocunque anima præui-
 det, tempus adesse mortis suæ, seque à Deo vocari, prom-
 ptissimè debet ei obuiam procedere, & dicere cum D.
 Augustino: Nolo viuere, volo mori, cupio dissolui, esse
 cum Christo, quod idem est, ac si diceret: Ad hæc vsque
 tempora vixi, quia talis voluntas Dei; ast cum modò
 videam & experiar voluntatem Dei contrariam, Deum-
 que omninò velle, vt ego moriar; nolo amplius viuere,
 nè quidem vnicâ horâ, vel vnicò temporis memento
 diutius; sed volo mori nunc, subito, sine dilatione: ecce
 venio: paratū cor meū, Deus, paratū cor meū, promptus
 sum ad moriendū, & bis promptus & ad mortē naturalē,
 & ad mortē violentam, prout placuerit Deo meo: modò

13 semper

IOYSSII
 DEREI
 O.V

semper Deus glorificetur in me, *sive per mortem, sive per vitam.* De Morte Christi affirmat Isaias, eam non esse necessariam, sed voluntariam & liberam: *Oblatus quia ipse voluit.* Et idem de seipso attestatur in Joanne, quando dicit: *Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam pro populo.* q. d. in mea libera potestate est vivere & mori, nunc liberè morior propter generis humani salutem, quia libere à volo.

Huic Christi morti assimilanda & conformanda mors nostra: & quanquam aliunde sit necessitata, non ex parte nostrâ, *sed in preparatione animi & fidei* debet esse voluntaria & libera. Quamobrem non esset necessaria, & possem eam effugere, si minus, quia Deus vult, me mori, mortem & ego promptè & voluntariè. Hic est primus mortis effectus, glorificare Deum in iis, quæ Deus veraciter & omni fide dignissimus dixit & asseruit. Si per quædam gravis & virtutibus prædita tibi aliquid preceretur: *haberes utique pollicenti fidem.* Nunc Deus eum loquitur, *Et tu mente incredulâ perfidus facis.* Qui tibi pollicetur, tibi loquitur, est Deus, in animo fluctuante dubitare ac suspensus hætere audeas. *Deus de hoc Mundo recedenti tibi immortalitatem æternitatis pollicetur, Et tu dubitas?* non ei, uti operam adhibes fidem? Hoc est, Deum omninò non esse: hoc est, Christum credenti Dominum & Magistrum peccato mortali non offendere, ac si persona esset exiguæ fidei, & fide indignus. Hoc est, in Ecclesia constitutum fidem domo fidei non habere. Hucusque S. Cyprianus. Subjunge. Videt colorem oculus, sonum percipit auris, palatum gustat saporem, & de hisce obiectis neminùm dubitatur, ut ceræ astimantur, & tamen obiecta sunt fallacia, quæ sensus fallere ac decipere possunt, illud, quod videt oculus fidei illuminatus ab auctoritate & infallibili veritate Dei, qui nec fallere, nec falli potest, non tanquam certum tenendum, sed in dubitandum vocandum est? Si certus ac securus ex alio de eo, quod

S. Cypri. ubi
sup.

propriis conspicias oculis, quod tangis & palpas propriis
manibus; multò magis & sine comparatione certus &
securus esse debes de eo, quod Deus dicit: quia sensus
nos decipere possunt; at non Deus. Vos igitur non
timere, sed desiderare mortem? cogita & crede indu-
bitatà fide promissis Christi; considera, quod dixit in
fine vitæ suæ, quando sanctissima eius instabat Passio:
In domo Patris mei mansiones multe sunt. Vado parare *Ioan. 14.*
vobis locum, & accipiam vos ad me ipsum, & conducam
vos ad Gloriam, ut ubi sum ego, & vos sitis.

Confirmat eandem promissionem Christus Do-
minus hisce verbis: *Nunc quidem tristitiam habetis,*
nunc in presenti vita tempus est patiendi; at non diu
durabit: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor ve-
strum gaudio æterno, & gaudium vestrum nemo tollet à
vobis.

Pergit declarare æternæ Gloriæ magnitudinem &
excellentiā, & quinam illi sint, qui eam obtinebunt
exponit: *Non pro eis (puta Apostolis) rogo tantum; sed* *Ioan. 17.*
& pro eis, qui credituri sunt per Verbum eorum in me: ut
omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut &
ipsi in nobis unum sint.

Et ut Saluator noster ardens illud, quo flagrabat,
demonstraret desiderium Gloriæ nostræ, repetit ean-
dem orationem: *Pater, inquit. quos dedisti mihi, vo-* *loc. cit.*
lo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum: ut videant cha-
ritatem meam & gloriam non solum Humanitatis, sed
etiam Divinitatis meæ. Hisce & similiibus promif-
sis, quibus refertum est sacrum Evangelium desiderat
Christus corroborare fidem nostram. Quapropter sub
sermonis post cœnam initium nõ nisi hoc Discipulis suis
reliquit documentum & monitum: Credite in Deum, & *Ioan. 14.*
in me credite: quia credeado in Deum, creditis quoque
in me, qui Deus idem sum. Hac viuâ fide obtinebi-
mus verum lumen, quo cognoscamus verum bonum,
& medium, per quod illud attingamus, quod est Mors
ipsa. Undè meditatio mortis non ingeret nobis ter-
rorem & timorem; sed potius desiderium & lætitiā.

§ Chrysoſt.
Hom. 3.

Nihilominus, cum materia præſentis capitis, quæ mor-
gnæ fit utilitatis & emolumentum: quia ex nimio præſentis
vitæ amore; inordinatoque Mortis timore plurimum frequen-
ſcuntur mala; ſicuti à contrario contemptus vitæ præſen-
poralis & deſiderium mortis plurimum bonorum præſentium
eſt in vita ſpirituale (vnde merito dixit S. Chryſoſtomus) ita tu-
Sicut miles, qui vitam in prælio ſpernere debet, mor-
timens, nunquam generoſè ſegeret; ita Chriſtianus
miles eſt ſemper in conſpectu conſtitutus.) Supplicium
ritatis huius neceſſitate progrediamur ad modum
hoc mortis deſiderium exercendum ſit, qui conſilium
tribus punctis.

Primum erit, perſuadere nobis, in noſtra eſſe deſide-
ſtate, vt (Diuinâ opitulante Gratia) mortem bonam Chri-
malâ vitæ nobis reddamus dulcem & amaram. Preſen-
reâ à ſancto Joanne in Apocalypſi viſus fuit equus, ego
Mors inſidebat, viridis & pallidus (iuxta varias ſententias
nes) viridis, ratione lætitiæ & ſpei, quam inde conſe-
ent boni: pallidus, ratione triftitiæ & timoris, quæ temp-
conſpiciunt mali. Vnde Times mortem & ecco temp-
um: ama vitam. Quia amor vitæ vitæ, quæ eſt Deo
quicem reddat mortem.

Secundum eſt, obſervare conſilium Chriſti: ſcili-
non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poſt ſe mittit
discipulus, renunciano & mortificando in nobis om-
affectus carnis & Mundi, omnemque inordinatum
ritæ amorem; conſervando animam quali ſeparatam
corpore, & vitam cum eo ſolo, veluti inſtrumento
quod ei conducit ad finem gloriæ & ſervitutis Dei.
bona Mors mortem contemnat! Bona mors, vitam
ferens ſempiternam! Obona mors, quæ & tubi-
Mundo moreris! huius enim beneficio ſperas mor-
tem corporis, & vitam ſempiternam obtinebis.

Rationem reddit idem Sanctus: quia qui mori
eſt, redditur inſenſibilis, vnde timere non poteſt
mortem. Quemadmodum videmus in SS. Martyribus
qui cum primò mortui eſſent Mundo, peccato, & ſibi
iſtis, flocci pendebant mortem, & quali inſenſibiles
ſe efficiebant ad perferenda tormenta.

Tertium eſt, Vivere in dies & horas, ac ſi omni-
tâ m-

capituli
 o pro
 lum
 s vita
 orum
 solto
 et, me
 fiam
 appo
 dum
 conu
 a esse
 a bon
 . P
 quus
 rias
 e con
 is, q
 ce rem
 est
 tibi
 t me
 bis om
 arum
 parat
 mento
 De
 itam
 tibi
 quus
 motu
 est
 tyri
 o, &
 libe
 omni
 rano

a mori deberemus, offerentes nos Christo per mortem,
 siue naturalem, siue violentam in sacrificium holocausti:
 frequenter recitantes has aut similes preces iaculatorias:
 Ecce me, Domine, quid me vis facere? Ecce me promptum
 modò ad mortem, & hoc quidem temporis momento, si
 tra tua placet Diuinæ Maiestati. Volo spoliari, nolo su-
 peruolari, cã deponens fœlicitate hoc corpus, quã me
 exuerem quodam vestimento. Pro Christo sanctifico
 (id est sacrificio) me ipsum. Christo me offero in sacrifici-
 um in morte, sicut Christus obtulit seipsum pro me.
 Nolo viuere, volo mori, cupio dissolui, & esse cum Christo:
 nõ desidero in hoc infœlici exilio prolongationem vite:
 desidero esse cum Christo: & persistendo in corpore
 Christi gaudebo spiritu Christi, qui est Diuinitas Chri-
 sti. Metuus mortem contemnit, nec timet mortem: &
 ego sum mortuus Mundo & Dæmoni, & solum Christo
 meo uiuo: Non mea, Domine, sed tua voluntas fiat: si
 vis, O Domine, vt nunc ego moriar, hoc in loco, hoc
 tempore, in hac præparatione, cum hac dispositione,
 fiat voluntas tua: idem & ego volo, ac protestor, quod
 nec unico momento diutius viuere cupiam in hac vita, *Discip.*
 & intendo mori, veluti dicebat seruus tuus, fideliter, con- *exemp. s.*
 fidenter, amicaliter, & latanter: credendo, sperando,
 amando, & iubilando in Deo meo. Apprehendes igitur
 mortem, quasi rem pretiosam, in persona Christi
 consecratam: quasi rem Diuinam, annulo sanctissimæ
 voluntatis eius designatam: tanquã maximum, quod
 Deo offerre poteris, donum. Unde dices cum Hiero-
 nymo: Abiicite vestimenta luctus & tristitia, psalmum *Euseb. Episc.*
 dicite nomine Domini: quoniam hucusq; transiui per *ad Damas.*
 ignem & aquam: & ecce nunc inducit me in refrigerium. *de mort. s.*
 Terrestris domus dissoluta est, & alia succedit non manu fa- *Hieroz.*
 cta, sed aeterna in celo. Ex domo huius mortalis corpo-
 ris transiui facio ad aliud, habitaculum longè melius,
 non opera humana, sed virtute Spiritus sancti in celo fa-
 ctum. Hucusq; peregrinatus sum, iam, vt peregrinus,
 redeo ad Patriam. Ecce brauium cupio, pro quo in agone cu-
 rri: ecce portã atringo, quã antò desideravi desiderio. Veni-
 egitur mors mea quali soror mea, sponsa mea, amica mea,
 dilecti a mea: aperi mihi ianuã vitæ: exspolia me istã mor-
 tã

OYSEI
 DEREI
 M. T
 O V

zali tunicâ, ut induam me vestimentis latitia: accipio
 filium famelicum, & redde me Patri meo: redde me
 tri meæ Mariæ: redde me Patriæ meæ, meo patri-
 mio, meæ hereditati, thesauro meo, Deo meo,
 Amori, meo Jesu: redde me veræ vitæ meæ, quæ
 mare & laudare Deum in æternum. Hæc de desidio
 mortis. Jam nonnulla de huiusmodi desiderio
 ceantur exempla sanctorum.

Exempla.

Cap. V.

PRIMUM accipiendum est à Sancto Sanctorum
 pite nostro Christo Domino. Qui sicut magis
 siderio *sitibatur* salutem nostram; ita quoque vehementer
 cupiditate & voluntate currebat ad mortem, tanquam
 ad medium Redemptionis nostræ. Unde, ut hinc
 raret desiderium, de seipso dicebat: *Baptismo habere
 priuari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur
 baptismum mortis meæ suscepturus magno affligo-
 ciatu, videns Passionem meam differri & tardari.*

Luc. 12.

Secundum. Sanctissima Virgo, sicut in amore
 longè superabat omnes Sanctos; ita omnes quoque
 cedebat in desiderio videndi Deum mortis interitum.

Alb. Mag.
 de B.V.g.
 172.

Et tantum excrevit hic sanctus effectus in Matre Do-
 iuxta testimonium Alberti Magni, fuerit causa
 suæ. *Quia potest tantum intendi inclinatio sursum
 quod superetur ab inclinatione deorsum.* id est, tantum
 anima actuari potest in desiderio Dei, ut deficient
 positiones vitæ & actuati corporis necessariæ.

In vita. S.
 And.

Tertium. Sancti Apostoli in eodem vivebant
 derio. Sanctus Andreas mortem crucis nuquam
 thesaurum suum & desiderium: *Salve crux prope
 diu desiderata, & concupiscenti animo preparata.*
 ctus Petrus continuè lachrymabatur, & causam
 rogantibus respondit: *Desiderio Domini, desiderio
 endi Dominum & Magistrum meum.* Sanctus Ioseph

nes sub finem suæ Apocalypsis instantissimè petit à *Apos. s. vlt.*
Christo, ut veniret ac interesset Morti suæ, ob magnum,
quæ ardebat, desiderium migrandi è corporis huius ergo
gastulo: *Veni, Domine Iesu.* Sanctus Paulus Apосто- *Philip. x.*
lus dicebat: *Desiderium habeo dissolui, & esse cum Chri-*
sto. Et sic de aliis.

Quartum. Sanctus Basilius desiderabat mortem, *vt Hom. 12.*
exili terminum, & transitum ad Patriam. Undè Ty-
ranno, qui ei minabatur relegationem in exilium, re-
spondit: *Tota terra est mihi exilium, & unam agnosco*
Patriam Paradisi.

Quintum. S. Chrysolomus dicebat: Non timeo S. *Chrysol.*
eos, qui mihi minantur mortem: *quia qui me occidunt,*
ad vitam promouent: & moriendo non morior, quia vi-
tam habeo in meipso, nempe animam, quæ non moritur
cum corpore.

Sextum. S. Cyprianus respondebat Tyranno: Ego S. *Cypr.*
Deum meum adoro, ad quem tota mentis aviditate festi-
no, nec aliud mihi desiderium est, quàm vt mortis bene-
ficio videam Deum meum. Et licetori suo, tanquam suo
benefactori, iussit dari viginti scuta.

Sepimum. S. Ignatius Martyr tam ardente morien- *Ep. 12. ad*
ti pro Christo flagrabat desiderio, vt dilaniari à bestiis *Roman.*
suas occuparet delicias: *utinam fruatur bestiis, quæ mihi*
parata sunt! Vivus scribo vobis, desiderans mori pro Chri-
sto. Ignis, crux, bestia, & tota tormenta Diaboli in me ve-
niant: tantum vt Christo fruatur.

Octauum. S. Ignatius confessor valdè anhelabat ad *Maff in*
exitum de carcere corporis, non solum vt fruere- *vita S. Ign.*
tur beatâ Dei visione; verùm etiam visione humanitatis *Loiola.*
Christi. Et in meditatione mortis *pre lætitia à lachry-*
mis temperare non poterat. Demùm sub finem vitæ suæ
desiderio languens volandi ad Christum, petit à Domino,
vt educeret de custodia animam suam, quod & obti-
nuit.

Nonum. S. Columbano infirmo, & febri correpto *Marcus*
dictum fuerat, quod virtute precum, quas Abbas *Marcus*
eius ad Deum fundebat, ex hac vita migrare & mori
non posset. Rogavit propterea Abbatem, vt ab huius-
modi precibus desisteret, & suo desiderio moriendi an-
nueretur.

DESIDERIUM

ror: quod interuentu mortis suæ ad meliorem salu-
remque vitam translaturum iri pro certo separet. Et
ipsum consecutus est.

Idem.

Decimum. S. Praxedis postquam desiderio alie
vitæ omnia sua pauperibus erogasset, exorauit Deum
eam ex præsentis euscaret ad æternam & cœlestem
tam, & sicut petiit, ita factum est.

Vndecimum. S. Germanus Episcopus Parisien-
sis de morte sua cogitabat duntaxat, & ad eam
moperè anhelabat; verùm etiam Diuina imbutus
lacione diem & horam illius nquerat. Vnde lecto
in scripta habebat hæc verba: *Vigesimo Maii*, quæ
verborum significationem nullus vnquam scire potest
nisi interuentu mortis eius, quæ eodem successit die.

S. Bern. 10.

2. serm. 62.

§. 24.

Duodecimum. S. Bernardinus eodem ardebat
derio: præsertim verò, vt presens intueretur Dominum
& Matrem suam, sanctissimam Virginem. Præterea
cere solebat, quod *tria ad hoc desiderium inflantur*
consideratio inimicorum, periculorum, & gaudium
mortis namque beneficio non solum eripimur ab om-
nibus malis præsentibus; verùm etiam illius delictorum
magnam concipimus spem bonorum cœlestium in
æterna vita.

Memoria Iudicii particularis.

Caput VI,

Inter omnia obiecta terribilia & formidabilia, quæ
quàm intellectus creatus sibi imaginari & cõsiderare
possit, horribilissimum est illud Iudicium particu-
laris, quod in morte cuiuslibet hominis instituitur. Sicut
dum tunc actiones humanæ examini & iudicio Dei
subiiciuntur; comparet Diuina Iustitia, & quasi latet
Diuina Misericordia: Cœlum, Terra, Angeli, Demones
currunt ad arma, & quasi contendunt de possessione
nostræ. Tunc totum tempus vitæ nostræ restringitur
in vnicum solum momentum, vnicum tantum supercellit

stans, & hoc etiam evanescit vnicò momento : & ta-
 men ab isto momento dependet totum esse æternæ ne-
 stræ felicitatis. O miseriam ! Quapropter Dominus
 Deus, nostram desiderans salutem, præcipit Apostolis,
 vt prædicarent omnibus gentibus, nec alia esset prædica-
 tionis materia, quàm de Iudicio, tam vniuersali, quàm
 particulari; *Præcepit nobis prædicare populo, quia ipse est* *Act. 10.*
Iudex viuorum & mortuorum. Cùm S. Paulus Athe-
 nis quam vice prædicaret, Felix Præses audicns Apo-
 stoli sermonem totus à capite ad plantam pedis vsque *Act. 24.*
 tremete cepit: *Disputante Paulo de Iudicio futuro tre-
 mescens est Felix.* Et sanè quis poterit non terri in
 consideratione duorum horum terminorum aded à se
 inuicem distitorum, inter se differentium, & quasi con-
 trariorum: *Iudicium Diuinum, Actio humana?* Enimvero
 Iudicium Diuinum idem est, q̄ summa rectitudo, summa iu-
 stitia, summa puritas: è contra v. Actio humana signifi-
 cat actionem ex se ipsa imperfectam, per essentiam defecti-
 bilem, & quæ semper ex natura sua inclinatur ad peius. Et
 tamen D. Augustinus loquens Domino, ait: *Hæc obliqui-
 tas mea debet tua rectitudini adequari:* vita mea male re-
 gulata tuæ conformari debet: actiones meæ malè con-
 positæ, malè ordinatæ regularissimi ordinatissimique
 Iudicij tui obiectum esse debent. Hæc insipita distan-
 tia inter hominem & Deum, inter actiones nostras &
 Iudicium Dei est fundamentum alterius timoris. Et
 de hoc, veluti materia ad bonam mortem valde vtili,
 modò tractabimus; tria considerantes puncta, à quibus
 terror & horror Iudicij planè dependet. Primum de
 Iudicij persona, quæ est Deus. Secundum de tempore
 Iudicij, quod est post mortem, quando nullus datur lo-
 cus deinceps salutari penitentiæ. Tertium de
 sententia formidabili tormentorum
 æternorum fulminatrice.

(o) 300

Dicit

CONSILI
 DERET
 O V

Deus Index.

C A P. VII.

PLurima rationes ad probandum terrorem
 mi Judicii adduci possunt; sed hæc omnium
 est & præcipua, à qua, ut à prima origine, cætera
 dependent: & consistit in duabus hæc distinctionibus
Deus Index. Est terribilissimum Judicium, quod
 nobis fiet in fine vitæ: quia, qui nos iudicat, est Deus
 Deus infinitæ potentia, infinitæ sapientia, infinitæ
 iustitiae, infinitæ iustitiae, infinitæ misericordiae.
 Infinitæ potentia, ergo nullus ei resistere poterit.
 si infinitæ sapientia, cognoscit omnia nostra peccata
 grandia & levia, nec quicquam ei celare potest.
 Infinitæ bonitatis, non potest non odisse peccatum
 si infinitæ iustitiae, non potest non castigare
 eadem peccata & crimina: & denique, si est infinitæ
 misericordiae, rationem à nobis exiget, quod tot tantis
 suis beneficiis, tam copioso gratiarum cumulo
 correspondemus, & quidem tanto peccatorum
 ro. Verum ad particularia descendamus, consideremus
 que, quid sit Judicium Divinum, & iudicari à Deo
 spondet Job, nihil aliud esse, quam disputare cum Deo
 Disputare cum Deo cupio. Si homo quidem plebeus
 idiota disputare deberet cum aliquo litterato & Theologo,
 anno primo proposito argumento remaneret
 fusus & confusus; quando magister domo cum Deo
 putaturus, quando dicit Deus in extremo Judicium
 interrogabo te, responde mihi. Interrogabo te, non de peccatis
 manifestis duntaxat, verum etiam de occultis, quæ
 culpabiliter pro peccatis non reputasti, & tamen inter
 computare tenentur. Quemadmodum manifestum
 patet exemplo istius Prophetæ, qui & bonum esse
 Deum velle iudicabat, faciendo id, quod sibi aliis
 gerebat Propheta: & tamen, ut ipsamet declarat
 ptura, in actione illa male fecit, & peccavit. Et ratio

Job. 13.

Job. 38.

2. Reg. 13.

quia poterat & debebat in dubio isto casu consulere De- *Carthus.*
 um per orationem, ab eoq; lumen percire, quo cognouit- *hic.*
 set, num verus, an falsus fuisset Propheta, qui sibi lo-
 quebatur: ast, quia imprudenter & subito credidit illius
 verbis contrariis ei, quod Deus ipsi reuelauerat, pecca-
 uit. Quanta peccata modò occulta tempore Iudicii no-
 bis manifestabuntur? Quomodo anima tota quasi atto-
 nita & in extasi raptā, tūm hærebit, cūm sibi impurari
 videbit peccata, quæ inter peccata non computabat, cō-
 putare tamen debebat, & eadem vt talia cognoscere te-
 nebatur? Hæc erant peccata illa, quæ tantūm David ti-
 mebat, quando ab iis liberari petebat à Deo. *Ab occultis* *Psalm. 18.*
meu munda me, Domine. Hæc igitur erat materia exami-
 nis Christi super nos, nostraq; peccata omnia, tam mani-
 festa, quam occulta instituendi. *Interrogabo te.* Quid re-
 spondebis? quam rationē, quam exultationem proferre
 poteris? Neq; hic fisset Diuinum Iudiciū, procederet vlti-
 rius, examinabitq; nō actiones peccaminosas duraxat; *Psalm. 74.*
 sed etiam actus bonos: *Ego, inquit, iustitias iudicabo.* Exa-
 minabo quoque opera bona, quæ coram oculis Mundi
 comparent iusta & sancta; ast coram oculis Dei repleta
 patebunt imperfectonibus & defectibus. Si lumen, quo
 manus est, eò clariùs manifestat res minutas & exiguas
 (vadè lumen Solis, quia est in summo gradu, patefacit &
 in apertum producit ipsos etiam actus atomos) Quid nō
 efficiet lumē infinitæ Sapientiz Dei? Si anima, quò san-
 ctior, distinctiùs cognoscit peccata leui; quid non co-
 gnoscat Sanctitas Dei? *Quamobrem meritò S. Apo-*
stolus Paulus propriæ hæud confidebat cognitioni, di- *i Cor. 4.*
ens: Nihil mihi conscius sum, nullam in me cognosco cul-
pam; sed non in hoc iustificatus sum, nec propterea me
Gratiã præditum esse prætendo. Quod si rationem
eius postules, responderet: Qui autem iudicabit me, Do-
minus est, & Deus est, qui iudicaturus est: A quo, vt
expont D. Gregorius, si quis examinandus sum, qui *S. Greg. lib.*
oculis plusquam lynceis videbit secreta cordis, cunctos *5. moral. 4.*
etiam minutissimos ac subtilissimos conscientiz ato-
mos, omnes cuiuslibet actionis circumstantias &
qualitates. Neque duraxat opera nostra propria, & bo-
na & mala, examinabit summus Iudex, verum etiam
peccata aliena, non à nobis parata, sed no-
bis attri-

IOYSEI
 DE REI
 LIB. IV
 O. V

bis attributa, quibus quodammodo cooperati fuerunt Deo: aut non impedendo, quando impedire poterant coram tenebamur, vel consulendo, vel audiendo, vel aliis modis. Et ab hisce quoque liberari petebat David, quando

Psal. 118. do dicebat: *Ab alienis parce seruo tuo, Quasi dicitur: Non sufficiunt mihi peccata propria: non permittere, sed ut ne, ut ego peccatorum alienorum particeps sum. Et per necatur materiae iudicii modus iudicandi cum misericordia & seueritate. Duo dantur Dei Tribunalia: alter peccati misericordiae, & est in praesenti vita; alterum iustitiae, & est in futuro iudicio: & hoc adeo terribile & sompiterabile est, ut non nisi ab eo, qui illud expertus fuit, carere dicitur & explicari possit. Unde defunctus quidam Dei suo apparendo & exclamando dixit: *Nemo credit, nemo credit, quam stricte Deus iudicat, quam quisque**

Discip. ser. 9. in fin.

punitur. Et de quodam alio Religioso legitur, quod in extremis constitutus incredibili laetitia & gaudio iudicatus fuerit, quia viderat ad se venientes, primo noscendos sanctos, quos speciali deuotionis cultu venerat: secundo magnam Angelorum cateruam, & benedixit ipsam Angelorum Reginam, Verum postquam omnes visitationes subito laetitiam illam commutauit in summam tristitiam, & totus cepit expalescere, & tremere & sudare, ac circumstantibus dixit: *Ecce iudex, Christus iudex, venit ad me iudicandum.* Quae in persona tam sanctae virginis, quae etiam caelesti ipsius Matris Dei visitatione digna erat, tantum conceptum morem ac tremorem ad conspectum & aduentum Christi iudicis, quid faciet totus peccatis & Mundi affectibus immerfus, & qui non est in tam bono statu conscientiae? *Menti tuae semper obuersetur, ac cordi tuo continuo haereat verbum hoc: Ecce iudex: & quid dicitur iudex? Deus.* Et quomodo coram Deo, in cuius

Iob, 25.

specu nec stella mundi sunt, comparere poterit? Sicuti stellae tenebrae sunt respectu & aspectu Solis, ita iustitia nostra, comparatae cum summa sanctitate & iustitia Dei, quasi iniustitiae comparent. Non iustitia

Psal. 18. *tur in conspectu tuo omnis viuens.* Ubi notat S. Hieronymus, Prophetam non dicere: *omnis homo, sed omnis viuens; quia nec homo, nec Angelus iustificabitur*

si fuerit Deo: & puritas Angelica non comparer; sed euanesceat
 tera coram puritate Dei: & Christus solus (vt ait Athana-
 o, velus) cum sanctitate suâ comparere potest coram Deo,
 quia nunquam incapax omnis peccati, propter vniouem hy-
 gasti dionostaticam & visionem beatam: Nullus, praeter Chri-
 stum, iustificatur in conspectu Dei: qui incapax peccati
 est, propter vniouem & visionem. Et post Christum lo-
 cum tenet sanctissima Mater eius, vt potè, per Gratiam etiam im-
 munita: non peccabilis.

Vidimus periculum, in quo anima constituitur pro-
 & fompert terrorea) & timorem Dei iudicis: pergamus ad re-
 fuit, in medium. Unicum hoc est, recursus ad misericordiam
 dam Dei; atid faciendum in tempore oportuno, quod est tem-
 credi, eius vite, non mortis: recurrendum est igitur ad Deū,
 quāuisque deprecandus in hunc modum: *Non intres in iudi- Psal. 142.*
 tur, quoniam cum seruo tuo, Domine. Et vult dicere: Noli me
 audire iudicare, Domine, iuxta rigorem tuæ iustitiæ: sed super- *Iacob. 2.*
 mō *non exaltet misericordiam iudicium*: noli me iudicare iuxta
 u vite peccatorum meorum merita; sed pro vt tua exigit pietas
 uam: & benignitas. Noli iudicare in comparatione bonita-
 in pol- tis & sanctitatis tuæ, huius namque respectu mea sancti-
 m m m u- tas est iniquitas: noli me iudicare iuxta mensuram infi-
 ere, m- nitorum tuorum beneficiorum; eteaim hisce infinitā
 dex, m- gratitudine me correspondisse agnosco. *Non intres*
 m. *in iudicium cum seruo tuo*. Noli contra me agere Judi-
 ti ip- cem rigorosum, sed misericordem: exerce iustitiam
 conce- tuam; at tuā misericordiam temperatam: peccata mea re-
 ncom- pice; at simul cum Sanguine tuo, cum Passione tuā, cum
 di affe- Morte tuā. Orabis cum Sancta Matre Ecclesia: *Pone*
 co nst- *Passionem, Crucem & Mortem tuam, inter iudicium tu-*
 tuo in- *am & animam meam*. Contentus sum Diuino tuo sub-
 & que- tacere iudicio; sed cum hac conditione, vt non imme-
 diate me iudices, sed inter iudicium tuum & animam
 ero? *meam interponatur tua Passio, Crux tua, Mors tua: in-*
 Solis *terponatur merita tuæ præcellæ Matris & meæ Regi-*
 tate & *næ Mariæ, & dulcedine pietatis suæ mittigetur rigor*
 n in- *tuæ iustitiæ: siquidem, iuxta dictum illius Sancti, si*
 at S. H- *Deus secundum iustitiam suam veller castigare non*
 no, sed *modo omnia nostra peccata mortalia, quibus imposuit*
 abitur *pœnam eternam; verum etiam peccata venialia, veluti*
 Thom. posterior *K sunt*

IOSEPH
 DE REI
 M. II
 O. V

3. *Abbas*
Agatho.

sunt distractiones cordis, & negligentiae, quas
timus sub Diuino officio, nullus saluaretur :
Deus, hæc sunt verba eius, imputaret distractiones
negligentias, quas in orationibus nostris & in officio
no incurrimus, salui esse non possemus. Quid
quandò Deus oculo se uero respiciet, non iam dico
ctiones & negligentias in operibus bonis committuntur
namque temporali saltem subiacebunt peccata
nia opera mala à nobis patrata cum suo numero
cumstantiis suis, quod toties conculcauerunt
ctam eius legem, spreuerimus sancta imperia
cepta, ac Diuinæ voluntati pluries resistimus
les extiterimus? quis poterit effugere? quis poterit
se abscondere? quis poterit esse saluus? Non morde
dicium cum seruo tuo, Domine; eximo me, Domine
dicio tuo, appello ad tuam misericordiam: & non
nò iudicium tuum exercere velis, tu à sit illud iudicium
tum misericordiâ, dulcoratum pietate tuâ.
dam hoc caput piâ exhortatione Dionysii Cardinalis

S. Hier. in *Aperi oculos cordis tui ad intuendam hanc ueritatem*
ler. c. 2. cap. *formidandum tam immensum & æternale periculum*
25. de 4. *euadendam tantam damnationem; per conuersationem*
Novissim. *stam, timoratam, humilem, feruentem & perseverantem*
Psal 57. *Aperi oculos, & considera hanc ueritatem: Effugere non poterit*
dicans, non permittens malos abire impunitos: Effugere non poterit
nos premio vacuos. Insuper aperi oculos meos: & considera hanc ueritatem
tantum formides, timeasque periculum, quale est coram eo præsentari
re sese Tribunali Dei, & coram eo præsentari sine preparatione. Denique procura æternam damnationem
mediante vitâ sanctâ, timoratâ, humilem, feruentem & perseverantem in seruitio
Dei.

De tempore dicti Iudicii.

Cap. VIII.

Remendum quoq; ac formidabile redditur Diuinū
 Iudiciū ob tēporis circūstantiam. Enimuerō illius
 executio eo fiet tempore, quo anima de malo peccato
 potuerit nequit, nec pro auxilio ad Sanctos, nec ad ipsā
 etiam potentissimā Dei Matrem recurrere potest: eo
 denique tempore, quando nullo modo iurari potest.
 Quia, iuxta Sanctorum doctrinam, anima iudicabitur,
 non ante mortem, neq; etiam in vltimo instanti mortis,
 quoad viam adhuc pertinet: sed subito post mortem,
 eo, nimirum, tempore, quo nec amplius mereri aut de-
 mereri, sed debitum propriis meritis & demeritis præ-
 mium aut pœnam recipere potest. *Deus non iudicat ani-*
am in particulari Iudicio, nisi finaliter & immobiliter fi-
serit se in bono per conuersionem ad Deum, vel in malo per
conuersionem. Considera, quænam cor dis angustia, quæ op-
 pressio animi miserum tum inuadet peccatorem? quan-
 do humeris, vt dici solet, muro nixus hærebit, & gla-
 dium Dei vindicem, iam euerginatum & ad se interfi-
 cendum paratum conspiciet: & hinc & inde circum-
 quaque respiciendo cunctas fugæ & refugii portas oc-
 clusas, solas verò extremæ miseræ vltimæque damna-
 tionis ianuas apertas videbit. Anxietas agonizantis
 vt summa pœna & tormentum reputatur: vnde
 quidam defunctus hæc in verba prorupit: *Videbatur*
michi in agonia, quod totus Mundus esset lapis vnus, &
premeret pedem meum. Sed quid hæc agonia cum agonia
 Iudicii: Quia hæc est agonia causata à natura; illa à
 Deo natura conditore: hæc est de malo præsentē ac fi-
 nem tandem obtentura; illa de malo futuro nunquam
 habitura hæc: hanc effugere possumus; illa est
 in statu sine remedio, sine fuga, sine spe. Verum altius
 in hanc materiam vela considerationis nostræ expan-
 damus, & contemplemur, quomodo anima egredietur

*S. Thom. in
 4. dist. 20.
 Et Gen. 4
 Carthus.
 dsalo. de
 Iudicio a-
 nima art. 3
 mihi pag.
 171.*

*Cesar. lib.
 12. c. 31.*

K 2 869

MOYSI
 DERET
 O V

ē corpore, ac vbi & quando iudicabitur. Quod fuerit in statu Gratia, subito ac lætanter egredi desiderabit, filiali dicens confidentia: *veniam, & apparebo ante faciem Dei?* sed si fuerit in statu peccati, resistet, vt ita dicam, quæterit, ne egrediatur: & si in sua libertate posita parata à corpore subito se potius daret præcipite feruam, quam post mortem tremendo se suspicio, visura Iudicis offensi faciem, & expectabilem sonum sententiæ. Nihilominus si exierit, ad egressum cogetur, propria etiam voluntate, vi præcepti Diuini, quinimò ad nunquam etiam concurrunt Dæmones, vt potest ministri iustitiæ: veluti ex Diuina ordinatione cogitasse legimus.

*Carthus.
dial. de
par. ult.
Iudic. c. 4.
S. Bona. in
4. dist. 20.*

Locus Iudicii non erit in Cælo, neque in neque in Purgatorio; sed in aëre, eoque proprio ueri mortuo, vbi *Inuisibilis anima inuisibiliter* liter presentabitur Iudici, qui ubique præsens est. Tempus, subito animam egressam à corpore, pus felicissimum & gratissimum ei, qui momentis in Gratia Dei constitutus fuerit: quia erit temporis remuneracionis, mercedis, sine timore offensi, sine timore peccatorum, Dæmonum, unde quaque conspiciet creaturas sibi applaudentes, gelos collatantes, triumphum porantes & victor decantantes, ac Dæmones deuictos & confusos: & quod complementum erit gaudii & lætitudinis, debet assistentem sibi Beatissimam Virginem, quæ omnino illius animam ad felicem ac terq; beatam inuitabit patriam. Verum quis à contentione, aut cogitare poterit quantum illud breue tempus, momentum illud, illud instans terroris & confusio, conferet iniustis & reprobis, & ei, qui in odio Dei constitutus fuerit? Quomodo non commiscet cælum, trepidabit terra, creaturæ omnes erunt ad eiusmodi spectaculum? Videre vnâ regnandum in cælo & in terra creatam, a vno tempore instans redactam, omni ope & Diuinâ, & naturali & supernaturali celsitudine

que Dæmonibus circumdatam, nullis aliis vesti-
 mentis nisi propriis culpis & peccatis indutam, præsen-
 tam coram Iudice rectissimo, & implacabili, præsto-
 tem sabitanæ & irrevocabilem æternæ damna-
 nis sententiæ. Hæc inæfigmenta sunt, an verita-
 tem? Veritates si dei sunt certissimæ & insalubiles. Quo-
 modo igitur durat regnum peccati in Mundo? Quo-
 modo igitur in eodem reperiuntur homines, qui præ-
 stantibus rebus toti immersi, futurarum obliuiscuntur?
 Quomodo homo cæci instar & stupidi incedit, à sensu
 deceptus, passionibus subiectus, sub insupportabili
 peccati iugo servus & mancipium ferocis adeo Tyran-
 videlicet, Dæmonis manere debet?

Sed revertamur ad animam peccatoris, quæ iam è
 corpore egressa Divinum subintrat Judicium. Apud
 quos motu receptum erat, uti refert Josephus, ut *Joseph. lib.*
 in iudicium vocati comparerent nigro induti habitu, *14. c. 17. de*
 iugam mortis sententiæ, quam ibidem expecta- *antiquit.*
 nt. Ad eundem modum anima iam Deo inimica co-
 m Judice comparabit nigro vestimento propriorum
 peccatorum induta. Quomodo non confundetur, ac
 abelset tum anima, vestitam se conspiciens veste adeo
 rididâ, adeo abominandâ, quæ generet nauseam & ter-
 rem omnibus eandem spectantibus? O quàm vehe-
 menter tum anhelaret tam misero se spoliari pallio!
 tum dicit propriis peccatis: *Recedite à me, date mihi*
sem unus horæ spatium. Tun opera sua quasi humi-
voce loquentia dicent, & respondebunt: Tu nos egisti,
opera sumus & partus tuorum viscerum, cur igni-
us à te repellere cupis? Non te deseremus, semper tecum
sumus. Tecum pergemus ad iudicem. Ultimo huic
 profero dat manus anima, non amplius os aperit, tacet,
 profundo totalis cuiusdam desperationis silentio to-
 tum se immergit. O peccata quondam ita delectabilia,
 quomodo nunc adeo exosa & amara vos demonstratis?
 ecce oblectatio præterit, & sola remanet culpa: appa-
 ris illud bonum evanuit, & solum verum malum com-
 petet. O peccatum, quod unico solo memento gene-
 rat, at durat per totam æternitatem! Libera fuit
 anima in sum parturando, at libera non ipsum occiden-
 do: mo-

MOYSII
 DEREI
 O V

Joseph. lib. 14. c. 17. de antiquit.
S. Aug ser. 13. de Ad. ven. ad lu- dicium.

do: momentaneam oblectationem æternis perfo-

mentis. Eo tempore, quo silet anima, audiamus

Reuelat. 5. loquatur Iudex Deus: *Conscientia tua est iudex*

Brig. lib. 4. *dic ergò conscientia tua, quale iudicium mereris.*

6.134. *um meum est supplicium æternum, absque omni misericordia.* Sententia hæc ab anima lata, & à Iudice confirmatur deindè in consistorio sanctissimæ

Reuelat. 5. Et auditur vox Patris: *Va tibi, nunquam natum*

Brig. lib. 1. Deindè vox Filii: *Fili, pro te effudi sanguinem*

6.28. *quo tu omninò alienatus es, & quem nihili duxisti, in superprosecutus fuisti.* Denique auditur vox

tus sancti: *Durissimum, quasi lapis, est cor tuum*

aliquid mihi cõ eo. Et pro sententia vltimo compa-

tres Diuinæ Personæ vnâ quasi voce loquentes:

Nullatenus debes tibi Regnũ Dei. Pronunciamus

claramus te, vt filium rebellem, extorem Regni

rum, æternæque damnationis & mortis reum.

voce omnes Sancti cœli incolæ exclamant:

Diuina Iustitia, vt perpetuò exul sit à Regno. Et

in æternum & ultra, ab illo Regno, quod per

merita suum erat. Animæ in Purgatorio eiden-

to subscribent, dicentes: *Nulla pœna est tam an-*

bisum, qua sufficiat ad puniendum peccata tua: et

tormenta teneris portare, idè à nobis sequestrabere.

Superest, vt Mater misericordiæ suam quoque

nunciet sententiam; *Sed Mater misericordiæ sua*

aperuit misericordiam suam, quia iudicandus es et

dignus. Neque silentio prætereundum est hoc

genis silentium. *Si Mater misericordiæ siluit, qui*

tur? quis orabit? quis intercedet? Hic est vltimus

manæ miseriæ terminus, & manifestum signum

desperationis. Tacente misericordiæ Mariæ Vir-

loquitur Dei Iustitia: Mariâ Virgine non orantem

intercedente, veniæ & remissioni præcluditur omnis

& ianua, nullus est qui auscultat ad exhibendam

tiam, sed ad iudicandum duntaxat, & condemnandum.

Misera anima, quid hoc formidabilius audire

geris? *Silet pro te Maria: & vult dicere, non potest*

fer tibi Maria, auxilio Mariæ destituta es: ergo

bono & Gratiâ destituta & orbata es, & repleta

as miseris & malis possibilibus. Ad tam lugubre & inest omne silentium Virginis Mariæ anima infelix clausit vocem horrendam dicens: *Maledicta hora, in qua formatum sum: maledicta, in qua nata sum: maledictus qui dedit corpus & animam.* Ad has voces resonans Inferus respondit per consonantiam: *Veni ad nos, maledicta anima, ad perpetuam mortem: veni in profundum abyssi.* Hæc vique reuelationes S. Briggite. Quod hucusque recensui, fuit iudicium vnius peccatoris, qui subito horribus est, & à Christo Domino ipsi Sanctæ manifestatus, qui, cum reuelationem concluderet, hæc subiungit verba: *Audisti casum & miseriam eius, fuge Mundum, loc. sup. cit.* *concupiscentiam eius, q. d. percepisti miseriam istius animæ condemnationem: alterius damno sapiens esto: stititque perditio & ruina sic in cautelam salutis tuæ, & fuge Mundum omnemque affectum mundanum.* Eodem hoc documento finem imponam huic capitulo. Considerasti, quàm terribile sit hoc vltimum momentum, quo peccator post mortem suam iudicandus est. In remedium: *Fuge Mundum, si non præsentia corporali, saltem animo & affectu: & concupiscentiam eius: desiderium tuum non in terram inclinandum, sed ad cælum subleuandum est: vsus solùm sit in creaturis, & affectus in Deo.*

K 4

PERE-

PEREGRINI
TERRÆ

seu

Preparationis ad bonam mortem.

LIBER QUINTVS.

Memoria Iudicii Vniuersalis.

CAPUT I.

Lurimæ sunt veritates à sancta
strâ fide traditæ, & vt docet Augu-
nus, in Scriptura sacra reuelatæ.
omnes opere ipso adimpletas & ver-
catas vidimus: inter has nihil
vna est nondum in effectum ete-

infallibiliter suum sortietur effectum, & verificabitur
est ea, quæ de Iudicio ultimo vniuersali per-
s. Augus. Promisit Deus per suos Prophetas, quod erit Eccl-
videtur, quod est: quod non erunt idola, & videtur
non sunt. Scriptum est de Iudæis, quod perdituri san-
gnum: & de Hæreticis, quod erunt, & verum qui
zur. Scriptum est de die Iudicii, & sine dubitatione
mies. Quia qui in omnibus verum dixit, non potest
quo fallere. Unde concludit idem Augustinus

uilibet, dum tempus est, declinet à malo, & faciat bonum, ut in die iudicii securus sit, & reperiatur quietus absque remorsu malæ conscientiæ. Hoc igitur primum punctum est, quod, antequam progrediamur, supponendum est: nimirum, post particulare veniet iudicium vniuersale. Veritas fidei est nondum, instar aliarum, verificata, sed necessariò verificanda: *Statutum est hominibus semel mori: post hoc iudicium.* Quemadmodum Deus certo ac indispensabili suo determinauit decreto, vt omnes homines subiecti sint morti: ita eodem sancit decreto, & voluit omnes subiicere iudicio, & particulari in fine vitæ, & vniuersali in fine Mundi. Noli exultare, cum morte fore terminandos dolores & miseria: *post hanc iudicium:* neque credas, velim, sufficere iudicium particulare: *post hoc iudicium* aliud superest, quod particularis iudicii quasi supplementum erit: in hoc enim solum iudicatur anima, in illo anima & corpus simul iudicabitur, & debita eis attribuetur sententia, aut præmii, aut pœnæ. *Vt vnum abijt, & ecce veniunt adhuc duo vix post hac.* Peccator extremum malum iudicii particularis iam in morte subiuit: adhuc superueniunt duo alia vix, seu mala, nempe, vix iudicii vniuersalis, & vix pœnæ æternæ. O vix triplicatum triplicatae miseriae in summo malo! O vtinam hæ tres syllabæ indelebili caractere cordi nostro insculperentur! Considerationis huius occasione non peccatores duntaxat, verum etiam sanctissimi contremuere viri: *Quoties diem illum considero, toto corpore contremisco,* dicebat S. Hieronymus, q. d. quoties illud secundum vix iudicii vniuersalis, quod subsequetur tertium vix pœnæ æternæ, considero, semper præ nimio timore & pauore toto contremisco corpore. Quapropter (pergit idem Sanctus) vt die illo benè dispositus inueniat, nunquam à mente mea discedit iudicii vniuersalis seria cogitatio, vitam illius semper habeo memoriã: *Et si uè comedo, si uè bibo, si uè aliqua aliud facio, semper videtur illa uox terribilis insonare in auribus meis: Surgite mortui, uenite ad iudicium.* De hac igitur veritate tam certâ, quam certa & infallibilis est fides nostra; tam terribili, quam terribilis est pœnæ æternitas, quam in se continet.

K § modò

Heb. 6.4.

Carthuf.

Apoc. 12.

S. Hieron.

OYSTI
 DEREI
 O V

modo tractabimus. Et vt materia eò perfectior sit
maiores lectori conferat utilitatem, non solum de
iudicio, sed etiam de iis, quæ illud præcedent, discuti
instituemus; sunt autem quatuor:

Primum est de commotione & turbatione omnium
creaturarum: secundum de renouatione Vniuersi
ante igne: tertium de resurrectione mortuorum; quor
um & ultimum est de Iudicio.

De commotione & turbatione vniuersi
sali, quæ præcedet Iudicium.

CAPUT II.

§. Reg. 17. **A**ngelus Domini quâdam vice apparuit Eliaz, et
dixit: Dispone te, ad te Deus veniet, tibi locutus
sed aduerte, non palam, sed clandestinè adueniet sub
bra alicuius creaturæ. Subitò Elias in loco humilissimo
deuoto compositus expectauit aduentum Dei: & ex
ventum vehementem transeuntem conspexit. Spiritus
granda, & fortis, subuertens montes, & conterens petras.
Prodiit Propheta existimans sub vento hoc vehementer
latere Deum, qui sibi locuturus esset; Tunc dixit ei An
gelus: siste gradum, & noli decipi: Non in commotione
Dominus: sub hoc ventorum furore non latet Deus. Eo
dem modo post ventum comparuit magnus terræ motus,
et post terræ motum magna vorago ignis. Et tunc
respondit Angelus: Non in commotione Dominus
in igne Dominus. Denique post ignem exiguus & placidus
accescit ventus suauem spirans auram. Tunc Ange
lus: Post ignem sibilus aura tenuis, & ibi Dominus.
Hanc doctrinam, quam Angelus manifestauit Eliaz, mag
num nobis inouitur mysterium: & est, quod modum
procedendi Dei, quæ seruat nostris temporibus, multum
differt ab eo, quem ostendet in fine Mundi. Modò
& conuersatur nobiscum in sibili aura tenuis, benignè
placide & misericorditer. Tunc in spiritu, in commo
tione, in igne, cum seueritate, rigore & iustitia. Tunc
Ang.

Angelus Dei mutabit modum loquendi, dicetque: *In spiritu Dominus, in commotione Dominus, in igne Dominus.* Nunc, ut Tertullianus ait, *scintillatio Divinitatis est in aura: tunc in igne erit.* Hac nostrâ ætate Deus manifestat Divinitatem suam distributione gratiarum; in vltima ætate eandem manifestabit retributione poenarum. Hæc igitur erit materia præsentis capituli, extrema nimirum commotio, quam omnes creaturæ ante universale Iudicium patientur. Primò dicetur de turbatione futura in Ecclesia. Secundò de turbatione futura in cælo, & in Angelis. Tertiò, de turbatione futura in Inferno & Dæmonibus. Quartò, de turbatione futura in hominibus. Quintò, de commotione & turbatione futura in Elementis.

Commotio & persecutio Ecclesiæ.

Caput III.

Ultimis illis temporibus talis ac tanta erit tribulatio, ac persecutio, quam patitur Ecclesia, ut nec fuerit, nec futura sit alia ei similis: *Tunc erit tribulatio magna, Matth. 24. quælis nō fuit ab initio Mundi usq; modo, non fiet.* Et si Divinâ Prævidentiâ longo tempore navem Petri ab enormi illâ tempestate agitari permitteret, nec vnus fidelium electorumque Dei viuus remaneret: *Nisi breuiati loc. cit. fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro.* Verum propter electos abbreviabitur tempus illud, & vltra tres annos cum dimidio non durabit: *Propter electos breuiabitur dies illi.* Quod, iuxta expositionem Caietani, intelligitur solùm de visione corporali prædestinatorum, non autem de spiritali: cum prædestinatio Dei sit certissima & infallibilis. Vel dici potest: *propter electos, id est, propter orationem electorum,* ne totus populus Dei periret, sed haberet tempus se conuertendi. Ut igitur cum fructu aliquo & ordine de hac vltima Ecclesiæ persecutione agamus, dicetur primò de causis eius: secundò de effectibus: tertio de fine.

Quò ad primum, principalis causa tantæ turbationis alia

alia non erit, quàm magna promissio Dei, & extraordinaria quædam, & nunquam hæcenus audita licentia Dæmoni concessa, ratione cuius Ecclesiam omnibus rebus euciter conatur. Quapropter primò solutus

Apoc. 20.

Sathanas iam ligatus & catenis in Inferno vincitus; *Operet illum solui medico tempore: necessè est, supposito Diuino decreto, libertas concedatur Luciferò exiguo tempore, quo regnabit Antichristus. Secundo, præ-*

Apoc. 9.

Luciferum quatuor alii magni Dæmones, tanquam præces eius, & quasi præsides quatuor mundi partium uentur quoque & liberabuntur: *Et soluti sunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensis, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum: ut semper ac indefessè dispositi & parati erunt ad tentandum & nocendum, ac mortem inferent tertix parti reproborum ac idololatrarum. Denique sub dominio quatuor horum Dæmonum, & sub imperio generalissimè ducis Luciferi conscribetur ac formabitur ingens ac numerosus Dæmonum pessimorumque hominum exercitus: Et numerus equestris exercitus vicies millies duæ millia. Hoc belli apparatu in campum prodibit Sathanas sciens, quia modicum tempus habet ad expleendam*

loc. cit.

Cornel. hist.

fundendamque rabiem suam in Ecclesiam. Et ut tempus suum, in quem collimat, eò facilius & commodius attingere valeat, ex omnibus hominibus unum eliget qui erit Antichristus, eoque veluti proprio ueteris iustitiam deuastaturus Ecclesiam.

Apoc. 12.

Ex permissione Dei varios eosque extraordinarios adhibebit modos Diabolus, ut Antichristum disponat in vas iniquitatis, in habitaculum, portum & stationem omnium vitiorum. Undè primò illius capiet possessionem, ab eo etiam tempore, quo adhuc intra matris uterum maternum commorabitur, cooperando eius conceptioni, ut eam in omne vitiorum & malitiæ generis efficiat inclinatisimam. Secundo, quamprimùm conceptionis attinger ætatem, continuo Diabolus ei tantam vim & efficaciam; ut totum illud, quod iniquitas homo facturus est, procedat ex impulsu & suggestionibus Dæmonis. Tertio denique, accipiet dominium in illius cor, quod nec ullâ bonâ inspiratione, siue Dei, siue

Angeli

Angeli custodis eius concitari & occupari permittet, impeditque in corde eius omnem actum bonum, etiam naturalem moralem. Talem gradum attinget pessima hominis huius qualitas & conditio; ut nonnulli existimant eundem futurum Dæmonem in carne humana: Dæmonem propter personam, seu ratione personarum; Hominem propter naturam: quemadmodum asseritur de Christo, qui fuit Deus & homo simul: ob personalitatem Dei & naturam humanam hypostaticè unitam. Vel, ut alii affirmant, erit verus & purus homo; et conceptus operâ, non hominis, sed Dæmonis: eo modo, quo Christus dicitur esse conceptus in utero Virginali, non virtute Hominis, sed virtute Spiritus sancti. Ultraque hæc opinio falsa & erronea est: veritas catholica hæc est, Antichristum futurum verum & purum hominem, concipiendum etiam operâ & virtute humanâ; et hominem pessimum, iniquissimum, sceleratissimum: erit, ut affirmat Apostolus, *Homo peccati*, & quasi ex peccatis compositus; *filius perditionis*; erit in omnibus perfectè obsequiosus & obediens Dæmoni, veluti testatur D. Damascenus, dicens: *Omniem afflatum Sathanz* *D. Damasc.* recipiet. Non erit Dæmon, uti asserit S. Hieronymus, *lib. 4. Iud.* sed erit viuum habitaculum & hospitium Dæmonis: *Non erit Diabolus, sed vnus ex hominibus, in quo totus S. Hier. in Sathanas habitabit corporaliter.* Neque sathanz duntaxat habitatio erit, subdit Gregorius, sed etiam forma *S. Greg. 33.* & speculum, quod totam eius malitiam repræsentabit: *lib. mor. 6.* *Tota Diaboli virtus in vno illo damnato homine congesta densatur.* Denique, uti notat Doctor Angelicus, non tantum peruersus, obstinatus peccator erit; verum etiam omnium peruersorum obstinatorumque caput: *Caput erit omnium malorum propter malitiam perfectiorem.* *S. Thom. 3. nem.* Præterea Antichristus, ut sit omnis iniquitatis cumulus, erit homo hypocrita, politicus, nigromanticus, Christus totus è diametro contrarius (vnde & merito appellabitur Antichristus) & atheus.

Hæc erit pessima Antichristi conditio & qualitas. Neque tamen ex dictis quisquam dubitandi capiat argumentum, quod huic impio atam profunda iniquitatis abyssu absorpto denegabitur quodcumque salutis medium

MOYSII
DEREI
D. A.
O. V.

midium. Quia primò nunquam amittet libertatem suam, & si voluerit, bene operari poterit. Secundò Deus suppeditabit ei Gratiâ suam sufficientem, quæ si voluerit, saluari poterit. Tertiò, neque desistat auxilio Angeli custodis sui. Quartiò, Deus non desistat ipsi in communicandis nonnullis bonis inspirationibus. Quintò denique, Deus mittet ad eum Enoch & Elias, ut ipsum illuminent, & à peruersa sua doctrina & peruersa vita conuertant. At inter tot & tanta auxilia & beneficia malitia eius ipsum obcecabit, indurabit, & malo ita obstinatum efficiet, ut cuiusque salutis ostium præcludat.

Hæc de qualitate personæ Antichristi: iam de modis quibus Ecclesiam euertere & destruere studebit, dicemus. Inter alia quamplurima tria sunt arma principia quibus hunc in finem vietur Antichristus, & sunt: *Trium Tormenta, & signa.* Primò Ecclesiam conabitur de *terre donis*: quia à Dæmone obtinebit cunctos thesaurus terræ, & maris, & hos largissimâ manu distribuet suis seclis & sequacibus: *Dominabitur thesaurorum auri argenti; & omnium præterea diuitiarum, quæ sunt in profundo mari.* Secundò *Tormētis*; Inter alia præcipiet & mandabit, ut omnes Antichristiani in fronte stent suum signum, quod, ut nonnulli volunt, habet expressum litteris: *Nego Crucem*: & cæteris omnibus signum hoc non gestabunt, seuera fiet prohibitio, quidquam vendant & emant: vnde fame crudeliter ficti & vexati morientur: *Nè quis possit emere, vel vendere, nisi qui habet characterem.* Tertiò *Signis, & miraculis falsis & apparentibus operâ & arte Dæmonis factis*

Hucusq; de causis turbulentiæ, quæ futura est in Ecclesia; ad remedia à Christo suppeditata accedamus. Primum ac principale hoc erit: iussu Dei & Christi in mundum prodibunt duo egregii Duces & Heroes, videlicet Enoch & Elias, qui mirabili modo, & ut nonnulli volunt, euentu subiecti igneo venient è paradiso terrestri, & Antichristo opponant, eiusque fraudes, errores & impia

sturas diuulgent: & tribus potentissimis armis contra
 eius asseclas & sequaces pugnabunt: primò, sanctita-
 te vitæ: secundò, prædicatione veræ fidei Christi: ter-
 tiò, veris & stupendis miraculis. Quò ad primum,
 erunt personæ sanctissimæ, *in conspectu Domini stantes,* *Apoc. 11.*
 semper in continuò perseuerantes & ambulantes in præ-
 sentia Dei, assiduisque orationibus Domino commen-
 dantes Ecclesiam. Secundò, erunt potentissimi, & effica-
 cissimi in prædicatione: *ignis exiet de ore eius.* Quòd pri-
 mò intelligitur de igne materiali, quia, quandocunque
 eis placuerit, imperabunt & præcipient igni, vt de
 celo descendat, omnesque, quotquot eis aduersantur,
 & damna inferunt, deuoret, & subito ignis eis parebit.
 Secundò intelligitur, quoque de feruore & de efficacia
 prædicationis eorum: etiam liberè Antichristo dic-
 ent: tu es verisipellis impostor & sycophanta: tu
 non es Christus; sed pseudochristus, fictus & falsus
 Christus: *Contra Deum pugnas, contra Ecclesiam sauis,* *S. Hilar. 65*
Santos persequeris, Religionem tollis: Noueris Christum *Athab. cõ-*
 crucifixum, quem nos prædicamus, solum esse verum *tra Con-*
 Deum, verum Messiam, verum Saluatorem Mundi, què *stant. Imp.*
 tu negas. Hic erit tenor prædicationis sanctorum Præ-
 cursorum Christi, quem & per seipfos, & per Discipulos
 suos per totum Mundum diuulgabunt. Insuper S. Præ-
 dicatores Christianos grauium minarum Antichristi ti-
 more percussos animare & confortare studebunt, eisq;
 dicent: Memores estote verborum Christi in Evangelio,
 vbi totum id, quod modò videmus & experimur, prædi-
 xit, quod, videlicet, futurus sit Antichristus, non verus,
 sed falsus Deus, qui simulabit se esse sanctum, & sanctum
 sanctorum, & alium Christum in terris; at in veritate erit
 homo pessimus, sceleratus & abominatio Mundi. *Ecce*
prædixi vobis. Si quis vobis dixerit: ecce hic est Christus, *Matth. 24.*
 Messias, Saluator Mundi, nolite credere, mera namq; mē-
 dacia sunt. Constantes igitur estote & fortes in vera fide,
 in confessione & obedientia Crucifixi: siquidem An-
 tichristus aduentu suo non destruct, imò potius cõfir-
 mabit fidē nostram: quia eo ipso, quo venit, Christi veri-
 ficabit prælagū & variatiniū, cum ea sit vera fides, quæ fu-
 tura,

IOYSSII
 DEREI
 O V

tura, priusquam sint & fiant, prædicit. Tercid, hie
 sti præcones erunt noui Taumaturgi quod ad
 tem faciendi miracula, & non tantum in confirmat
 fidei; verum etiam in pœnam obstinatorum; vt
 amor, saltem timor locum habeat in eorum corde

Apoc. 16. Percutient terram omni plagâ, quâ quiescunt, voluerunt
 quidem peiori & crudeliori eâ, quâ Moyses puniuit
 raonem in Ægypto; & quâ quiescuntque voluerunt
 iusmodi prodigiosas & miraculosas infligent
 quia quasi per modum habitus virtutem habebunt
 endi miracula. Præterea defendent se patrandis
 cula & prodigia per elementum ignis: Et si quis
 eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit
 eorum, veluti supra dictum fuit. Hoc primum est
 fidium & auxilium; quo Deus sive succurret Eccliam
 nimirum, Apostolici Prædicatores, eminentissimam
 citate, in prædicatione, & in patrandis miraculis
 cundum præsidium erit s. Michael Archangelus
 vniuerso cœlestis militiæ exercitu: In tempore
 surget Michael, Princeps magnus, qui stat pro filiis
 suis: tempore Antichristi Luciferus se opponet s. Michaeli
 Archangelus, qui primum prælium, quod cum Satana
 gessit sub Mundi exordium, contra eundem reuoluitur
 idque in defensionem & protectionem populi Chri-
 ni. Et quemadmodum zyma & vires hostiles conuulsi
 rantur & augentur contra Ecclesiam; patimò eam &
 ratione & mensurâ cogeminantur minimina & poc
 dia, nè tentatio nostras excedat vires, vt ait Apo-
 imò potius iis sit inferior.

loc. cit.

Dan. 12.
 surget Michael, Princeps magnus, qui stat pro filiis
 suis: tempore Antichristi Luciferus se opponet s. Michaeli
 Archangelus, qui primum prælium, quod cum Satana
 gessit sub Mundi exordium, contra eundem reuoluitur
 idque in defensionem & protectionem populi Chri-
 ni. Et quemadmodum zyma & vires hostiles conuulsi
 rantur & augentur contra Ecclesiam; patimò eam &
 ratione & mensurâ cogeminantur minimina & poc
 dia, nè tentatio nostras excedat vires, vt ait Apo-
 imò potius iis sit inferior.

1. Cor. 10.

Tertium auxilium & præsidium in fauorem
 siæ erit concursus Diuinarum inspirationum.
 enim Deus illuminabit intellectum, & fraudes
 cias AntiChristi cognoscat. Secundò, fideles
 Christum & præmi expectatione corroborabit
 tiò, contra amaritudinem persecutionis infundet
 tui amoris dulcedinem. Denique, quò magis
 tur fideles exterius in corpore; eò maiorem in
 anima percipient consolationem. Et hæc de
 persecutionis Anti. hristi dixisse sufficiant, prog
 sur ad secundum punctum de effectibus:

Quemadmodum mirabilis & stupenda erit virtus eius in Mundo; ita stupendos quoque producet effectus, qui ad quinque principales reduci possunt.

Primus erit, Monarchia; secundus, quod à Judæis pro Messia agnosceretur & recipietur; tertius, quod adorabitur ut Deus in templo Hierosolymitano restituito; quartus, extraordinaria molestatio, vexatio & perturbatio Ecclesiæ; quintus, excellentia fortissimorum Martyrum.

Quò ad primum, cum venerit Antichristus totum Mundi Imperium reperiet destructum, divisumque in decem Regna, quæ ipsemet Antichristus inuadet & occupabit. Unde solus ipse remanent totius Mundi. Monarchia & Imperator: *Data est illi potestas in omnem tribum & populum, & linguam, & gentem,* quod est idem

Apol. 13.

dicere; Antichristus vniuersali Mundi gaudebit dominio. Er hoc est, quod dicitur Apollolus: non veniturum

2. Theff. 2.

Antichristum, nisi venerit discessio primum. Subtrahentur illi ab obedientia Romani Imperatoris: quamquam alii

Dam. c. 7

hunc locum intelligant de separatione & discessione S. M. Fidei, Et eadem veritas confirmatur ex aliis sacris Scripturis locis, ex traditione Ecclesiæ & communi Sanctorum Patrum opinione. Ex hisce decem Regibus

24. 12.

Chaldeis & superatis tres ab Antichristo interficientur, septem autem eius diuini sese subiciant, eruntque eius ferocii & confederati, iuxta prophetiam Danielis c. 7. &

Apol. 17.

Hier. q. 11.

ad Algas.

Tertull. in Apol. c. 3

Cyrill. Ca-

tech. sup.

Theoph.

Ambr. in 6.

2. Theff. 2.

Ioan. 5.

Neque hoc solo temporali Regno contentus erit Aduersarius Christi, sed ad spirituale quoque anhelabit: & cum simulatione apparentis sanctitatis & miraculorum ab Hebræis pro vero Messia recipietur: ut sic verificetur Prophecia Saluatoris: *Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis; quod ego de celo in terram veni in nomine Patris mei, & nolulistis me, ut Saluatorem & Messiam vestrum agnosceretis & acceptaretis: veniet vnus alius, qui erit Antichristus, mihi prorsus contrarius, hostis & aduersarius meus, & illum ut Deum & Messiam vestrum recipietis: pena iustæ promerita, & tam enormi culpæ optimè proportionatior*

Thoro. posterior

L

portio-

MOYSI
DEREI
20. I
OV

proportionata: quia qui odit lucem, manet in tenebris
& qui fugit vitam, damno suo rucin amplectitur.
Neque hic inexplebilis cupiditas & ambitio, quae
& cor Antichristi accendet & inflammabit, gra-
stia. Ultra dominium status temporalis & hono-
fici, ultra dignitatem Messiae & Filii Dei ab illo
num iniquissimo acceptam, ad tantam deo-
mentiam & temeritatem, ut tanquam filius
verus atheus negaturus sit Deum autem esse, &

Dan. II. ut verus Deus adorari velit: *Eleuabitur, & magnus*

2. Thess. c. 2.

aduersus omnem Deum, & aduersus Deum Deum
tur magnifica, puta calumnias & blasphemias. Pro-
plo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus; in
templo Dei in Hierusalem, ubi ut Deus adorabitur
pter hoc magnum sacrilegium filius perditionis
sto recepit nomen & titulum Abominationis:
natio desolationis stans in loco sancto: Antichristus
abominatio Ecclesiam Dei deuastans & deponens
quando statua eius in templo collocabitur, & tan-
Deus adorabitur: & ut de vna abominatione transi-
ad aliam: ipsam ut Deus adorabitur, & simul *Dan.*

Dan. II. adorabit: *Deum Maozim in loco suo venerabitur*

iuxta alios expositores, Maozim est locus ad orientem
Daemone adorabit in Maozim, quod inter
Turris valde fortis & abscondita. Haec igitur
gia & impia Antichristi: professio; negare verum
& in particulari Christum, negare etiam saltem
credere & confiteri seipsum solum ut Deum, &
& confiteri solum Daemone & suam fortitudinem
auxilium.

5. Aug. Ps.

9.

tio & dispositio Ecclesiae, Tres dantur (ve alle-
gustin.) Ecclesiae persecutiones: Prima Tyranno-
lenta; secunda Haereticorum fraudulenta; tertia An-
sti violenta & fraudulenta simul, & haec omnia in
em. Ab hac tertia impugnabitur, at non expugnabitur

8 Chryso.

Hom. 4. de

verb. Isa.

Ecclesia: *Facilius est Solem extinguere, quam*
obscurari: Lux Soli potius, quam Ecclesia dec-
Nunquam a veritate recedet promissio Christi
eiusque successoribus facta: *Tues Petrus*

legunt) Petra, & super hanc Petram edificabo Eccle-
 siam meam. & hæc petra, utpotè solidum & immobi-
 le fundamentum, neque ventorum furiâ, neque tempe-
 statum impetu collidetur aut evertetur: Et porta Inferi
 non præualebunt aduersus eam; imò ex aduersitatibus
 & tempestatibus contrariis magis corroborabitur, ma-
 ioresque resumat vires & vigorem: & instar Rubi Moy-
 sis, nunquam à persecutionis igne consumetur; sed eò
 magis potius illuminabitur. Antichristus, utpotè mi-
 nister & filius sathanæ, Ecclesiam deuacere & exter-
 minare studebit: at nullum obtinebit effectum, & ipse
 solus victus & exterminatus abibit, vti mox dicetur.

In quinto & vltimo effectu persecutionis Antichri-
 sti consistet excellens a Martyrum: Quolibet tempo-
 re victoriis & triumphis specialibus veluti tot coronis
 adornatur Ecclesia: at vltimis illis temporibus glorio-
 sior erit, magisque triumphabit propter inuictam forti-
 tudinem militum Christi, qui Tyrannorum spernentes
 crudelitatem, atrocitatemque tormentorum exsuf-
 stantes, securi aelæri ad palmam martyrii euolabunt.
 Rationem reddit sanctus Augustinus: quia si modo pro
 magna reputatur victoria & singulari triumpho, quod
 quis vincat Dæmonem ligatum, quam gloriosam re-
 portabit victoriam & triumphum, tunc dimicaturus
 cum Lucifero à vinculis liberato & soluto? *Si nunc cum*
Dæmone ligato tantis periculis dimicamus, cum Aduer-
sario soluto pugnatè quantò maiuserit periculum? Si-
quidem liber comparebit viribus omnibus solutis & ex-
peditis, sed quò periculiosior tunc erit conflictus, eò
maiores victori conferet gloriam.

Hi persecutionis effectus erunt: dicamus de fine.
 Grauisimo huic bello & prælio inter Antichristum &
 Christum, inter Antichristum & Christianos, inter
 Luciferum & S. Michaelem finem statuet mors duorum
 egregiorum belli Ducum, qui pugnabunt in fauorem
 Christi, ac denique mors etiam ipsius Antichristi, eius-
 que sequacium.

MOYSI
 DEREI
 20. I
 OV

S. Aug. lib.
 20. de Civ.
 Dei, c. 28.
 apud Bar-
 rad. de An-
 tichristo.

Apo. 13. 17

Sacra narrat H. storia, quod, postquam ceteri
 duo præcones Christi, cum per seipso, cum per
 pulos suos compleverint prædicationem suam
 tum Mundum, desiderantes magno seruire iam
 expectatam & dilatam Martyrii palmam, tandem
 Antichristo se vinci & superari permittent, eique
 sunt licentiam, vt in seipso sæuiat, & crudelitate
 suo libitu exerceat. Quapropter *bestia*, quæ
de abyfso, occidit eos, bestia, inquam, Luciferi inferi
 egressa, suffragante suo iniquitatis instrumento
 Antichristo, interficiet Dei seruos, & sancta coru
 pora tribus diebus cum dimidio insepulta iaceb
 medio platearum. Coram huiusmodi spectaculo
 tichristiani Christi hostes & inimici lætabunt
 exultabunt, ac si iam sua expleuissent desideria,
duo Propheta cruciauerunt eos. Et ratio tanta
 erit: quia Sancti ratione potestatis, quam habeb
 pora, gaudebunt, corpora sua castigari & cruciatu
 bolico illo Tyranno, vt hoc medio animæ suæ
 assequantur. Verum non diu durabit illud in
 gaudium: etenim post tres dies subitò & vno
 sancta illa corpora resuscitari videbuntur: Spiritu
 à Deo intravit in eos, & steterunt super pedes suos.

Apo. 11.

resurrectio verum ac reale Altissimi opus erit: sp
 namque vitalis propriæ animæ reuertetur in coru
 pora, ac resurgent agilia, gloriosa, impassibilia,
 Solis luce splendidiora: & audirâ e cælo voce, qu
 in clamabit, dicens: *Ascendite huc* (in uicissim
 milites ad triumphum vestrum ascendite) *ascendite*
in cælum in nube ad modum currus triumphaliu
 mata, Angelorum occurrentium, laudesque eoru
 triumphum de prædicationum stipati comitatu.
 quia post tres dies resuscitabuntur similes erunt
 in Resurrectione: & sic etiam eidem in Ascensio
 ab similes erunt, quod ascendent in apparatu
 Angelorum comitatu. *Et uiderunt illos inimici*
 hoc spectaculum ad eod gloriosum non obtenebra
 nocte, sed in luce diei clarescet, cunctisque eorum
 bus manifestabitur in maiorem eorum poenam & c
 fusionem. Undè subiungit Diuinum Oraculum:

mor magni cecidit super eos. Et timorem subsequetur effectus, quia in illa hora factus est terra motus magnus & horribilis. Et decima pars ciuitatis decidit, & occisa sunt hominum septem millia. Et reliqui in timorem sunt missi, & dederant gloriam Deo caeli, qui, nimirum, adhuc superuuent, deterriti tali exemplo ad Deum & ad Christum se conuertent: ut verificetur prophetia & vaticinium Apostoli: *Tunc omnis Israel saluus fiet; in fine Mundi omnes Hebraei conuertent se ad veram fidem & legem Christi.* Rom. 11.

Hic erit gloriosus sanctorum Christi Praecursorum finis, à quo multum discrepabit finis Antichristi, eiusq; asseclarum.

Post sanctam & gloriosam mortem & Martyrium Enoch & Eliae, veluti ex sacro textu colligimus, adhuc superuiuet Antichristus triginta diebus, sub quorum finem, quia in omni-ous falso & apparenter Christo similis studebit, ascendet Montem Oliueti, ibique ope & arte Demonum, qui sub specie & forma Angelorum lucis comparebunt, eleuatus, spectantibus videbitur propria virtute ascendere in caelum. Ob hanc visionem omnes Antichristi sequaces obstupescati & attoniti, eidem, ut Regi suo, acclamabunt, & tanquam proprium & verum Deum ipsum adorabunt. Apoc. 11.

Et ecce, Diuina ita disponente Providentia, quae diuturno tempore falsitatem neutiquam regnare permittit, ipsemet Christus comparabit in medio caeli: *Et spiritu oris sui (id est flatu suo) suae imperio & mandato suo interficiet eum.* Quia sancto Michaeli imperabit, ut ipsum Antichristum fulmine à caelo descendente feriat, & praecipitet: quare subito aperta magna terrae voragine, *hi duo (Antichristus & Praecursor eius) vini missi sunt in stagnum ignis adentis sulphurei: à Sancto Michaeli fulmine tacti viui in aeternas flammis prosterneantur; alii vero omnes Antichristi asseclae igne misere abstumentur & peribunt.* *Es ceteri occisi sunt in gladio.* Apoc. 19. Ubi per gladium non intelliguntur arma, sed fulmen & flamma ignis: quemadmodum colligitur ex alio loco Apocalypsis: *Es descendit ignis de caelo, & deuorauit eos:* Apoc. 21. Praeterea cum his omnibus pariter castigabitur Lucifer

Apoc. c. 20.
c. 14.

tanquam omnium caput: Et Diabolus, qui
eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris: id est
cifer generalis seductor protrudetur in idem
ignis & sulphuris: ubi & bestia, & Pseudoprophetæ
buntur die & nocte in sacula, & culorum. Hic est
tremendæ & miserabilis tragædiæ Antichristi.
ius conclusione S. Joannes dicit hæc verba: Huius
ria Sanctorum est: in consideratione æternitatis
rum, in qua punientur reprobi Sanctorum enun-
tientia. Quia, ut benè affirmat S. Augustinus,
bibet tribulationis poculum, metuens ignem gehem.
Quis non lubenter & patienti animo sufferet ma-
portalia huius vitæ, ut effugiat æterna? Transacta
teritâ hac cum morte Antichristi tempestate, &
Luciferi factâ captiuitate, S. Ecclesia magnâ
quiete gaudebit: & omnes in nouitate vitæ, in
Christi, in conformitate legis & morum con-
Deo dabunt gloriam, quia fecit in illis misericordiam
suam, eosque ab erroribus & fraudibus Antichristi

Pro capitis huius complemento superest, ut
videamus, quæ nam sit causa, ob quam Diuina
dementia permissura sit tam magnam in Ecclesia
lacionem, & cur tam amplam ac liberalem Dæmon-
ecdat licentiam & facultatem tentandi Christi
eisque nocendi. Varia adduci possunt rationes,
que proposito huic conformes & optimæ; ac
contentus ero. Ut, nimirum, magis innorescat, quæ
fragilitas & debilitas nostri liberi arbitrii in
honorum, & quod non multum nunc à Dæmon-
figamur, & tentemur, nostre non sit attribuen-
turi; sed quia Deus per suam misericordiam ma-
rum continet ligatas, nec permittit, ut nos tenta-
vi & efficaciam, quantam vellet & possent. Unde
dicitur habere clauas Mortis & Inferni. ubi per
intelligitur Dæmon, in quantum est causa Mortis
men illi Mors) Enimvero Christus pro suo arbitrio
tentiam Dæmonis ligare & liberare, limitare &
re potest, ut tentet, quantum possit & velit, sed
quantum Deusei permittit, & ne nos tentet supra
nostras. Unde semper graui sumus, oportet, tanta

Apoc. c. 1.
c. 6.

gnitati Dei, quod potestatem Dæmonis in homines ita
 constringat, & intra limites contineat. O nos miseros, si
 habere facultatem & licentiam agendi id quod potest!
 Quis tam potenti & crudeli & duerario resistere posset?
 Quare omni diligentia & conatu fugiendum est pecca-
 tum etiam leue, quia Deus in pœnam peccatorum per-
 mittere solet, ut in damnâ nostram vites Inimici accre-
 scant & augeantur.

Commotio in Angelis & Cælis.

Caput IV.

PRÛSQUÂM Deus vltimâ pœnâ & supplicio peccato-
 res afficiat; & eosdem iustissimâ animaduersione pu-
 nit, non deerunt varia signa, eaque horrenda & terribi-
 lia, quæ Diuina Pietas eis manifestabit, v& sancto corre-
 pti timore *fugiant à facie arcus*, fugiant, nimirum, iram *Psal. 59.*
 Dei per conuersionem & emendationem vitæ. Ac
 primo consideremus signa Angelorum: *Angelus iurauit*
per viuentem in sæcula, quia tempus non erit amplius. Apoc. c. 10.
 Comparabit Angelus Domini in forma corporea: &
 ponendo vnum pedem supra mare, & alterum supra
 terram exponet ac declarabit, quâ ratione Deus vni-
 uersalem habeat possessionem, & dominium in omnes
 res creatas, ac nullus iustam eius sententiam effugere
 possit; & iurabit per æternitatem Dei, quod post cla-
 psum breue tempus nullum supersit aliud tempus.
 Quod est idem dicere: Jam tempus est, o peccatores,
 quo ad Deum recurrere & vos conuertere possitis: hoc
 enim tempore cessante, cessabit motus cæli cum fine
 Mundi, nullus imposterum dabitur locus emendationi
 & penitentiæ. Et hanc veritatem iuramento æterni-
 tatis Dei confirmabit & attestabitur, ut eos instruat &
 doceat, non tempori, quod præterit & auolat; sed
 æternitati semper corda nostra debere esse affixa.

Subsequitur aliud signum. Signati erunt Christiani

Apo. c. 7.

Crucis signo, nē simul cum Antichristianis puniret de
ira Divina: Nolite nocere terra & mari, neque arboribus
quousque signemus seruos Dei nostri in frontibus
dixit Angelus superior aliis quatuor Angelis
Dei ministris. Et hoc signum formabitur, videtur
quilibet Christianus manu gestabit quandam
materiale, veluti modò nonnulla gestant Religiosi
vel quia frequenter hoc signo in fronte & pedibus
gnabunt, ut omnibus veros Christi seruos se manifestent
& declarent; vel quia ipsemet Angelus Dei frontibus
Christianorum hoc idem signum inscribet. *Deus.*
procediamur ad signum omnium terrarum
quila volantis, ruina & stragem imitantis.

Scribit S. Joannes, quod videtur & audire
præsentatione imaginaria (realis representatione
in fine Mundi futura est, figura) magnam quanda
quilam, quæ per aërem volabit & clamabit hæc
prorumpens: *Va, va, va*: Et vidi & audiui
quila volantem per medium Cæli dicentis: *Va, va, va*
tantibus in terra. Hæc Aquila erit quidam Angelus
specie & forma Aquilæ, & trina illa voce tripliciter
minabitur summam ruinam & miseriam Mundum
nentem: & illud triplex *Va* triplicem indicat
corporis, videlicet, animæ, & æternæ damnationis
bitantibus in terra, id est, diligentibus terrenis
nensibus cælestia: reprobis namque & malis
bus duntaxat, qui non corpore tantum, sed corde
que in terris habitant & bonis terrenis cælestia
nuat, hæc pœna infligetur.

Hugo.

*bitantibus in terra, id est, diligentibus terrenis
nensibus cælestia: reprobis namque & malis
bus duntaxat, qui non corpore tantum, sed corde
que in terris habitant & bonis terrenis cælestia
nuat, hæc pœna infligetur.*

Matth. 24.

De vocibus procedent ad facta & opera.
celorum commovebuntur: disturbabitur ordo
metria cælorum: vnde omnia susque deque ferentur
Aut per *Virtutes cælorum* intelligantur Angeli
Chori, miraculorum operatores: quia sub finem
di infinita & stupenda operabuntur miracula,
natos deterreant peccatores, eosque ad pœnitentiam
conuertant.

Matth. 24.

De signis Angelorum transitum faciamus ad
*celorum: Sol obscurabitur, & Luna non dabit
suum, & Stella cadent de celo.* Omnes stellæ &

denfissimis & obfcuriffimis cooperientur tenebris: quia Deus non concurreret deinceps cum eis ad illuminationem; induentur veftimento lugubri, quali lugerent: & plangerent vniuerfalem Mundi mortem: lux abscondetur, & occulabitur, quia à corde miferorum Antidam catholicorum difcedet & exulabit omnis lætitia. Et

Apoc. 6.

Commotio in Inferno & Dæmonibus.

Cap. V.

Inferus quoque futuri & instantis Iudicii signum dabit: *Angelus Domini aperuit puteum Abyffi.* Descendet Angelus Domini, & aperiet portas Inferni hactenus semper occlusas. Et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magna. Et è profunditate abyffi exurgit magna copia fumi, similis ei, qui exurgit è magna fornace. Et obfcuratus est Sol, & aer de fumo putei: & ex obfcuriffimis fumi nebula obtenebrabitur, cælum, & tota terra obfcurabitur.

Apoc. 6. 9.

Hæc nouis Inferni signis correfpondebunt alia figna Dæmonum. Omnes namque Dæmones noua rabie & furore agitantur: & terribilium horrendorumque monftrorum affumentes fpecies & formas inimicos & rebelles Chrifti tormentis exquisitis affligent & excruciant. De fumo putei exierunt locufte. E fumo infernali egredientur Dæmones fub specie locuftrarum, aliorumque animalium monftruoforum, ex variis figuris hominis, equi, leonis & fcorpionis compofitorum, & torquent Antichriftianos. Primò, deterrendo terribili tali afpectu. Secundò, pungendo caudâ fcorpionis,

Apoc. 6. 8.

L 5 *pionis*

LOYSII
DEREI
M. D.
O V

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

pionis. Tertio, mordendo dentibus leonis. Inter
 mones vnus reperietur, cui nomen Mors, palli
 dense quo: & quocunque locorum ibit, subie
 eum Inferus; Et ecce equus pallidus, & qui
 loc. cit. per eum, nomen illi Mors, & Infernus subsequatur
 per hunc equum pallidum intelligi potest Antich
 & is, cui nomen Mors, est diabolus, quia illius ca
 stit: ipsum sequitur Infernus, quia quocunque
 suam asportat poenam. Et data est illi potestas sup
 tuor partes Terra interficere gladio, fame & morte
 suis terra: & Lucifero, mediante Antichristo
 affeclis, conferretur potestas super quatuor Mundi
 vt plurimos fame peste & belle occidere possit.

Commotio in hominibus.

CAPUT VI.

Inter procellosi maris à variis furiosisq; vētis ag
 tus representabitur Mundus, cū ad occasum de
 Dan. c. 7. Ecce quatuor venti pugnabant in mari magno. Ven
 secutionum, tumultuum, assultuum, seditionum
 Luc. 21. in terris debachabuntur: Surget gens contra gen
 Regnum aduersus Regnum, & armis contendet
 tuor bestia &c. quæ sunt quatuor Monarchiæ, Ch
 rum, Assyriorum, Græcorum & Romanorum
 in destructionem alterius: prima deuorabitur à se
 secunda à tertia: tertia à quarta, & post hanc ven
 loc. cit. tichristus. In hac strage & vniuersali confictio
 erit pressura gentium, & velegunt alii, coarctatio
 stia, pressura Non videbitur aliud in mundo, quæ
 pressio, conculcatio, cædes & ruina. Id verò, quod
 superabit malum, summumq; malum futurum er
 erit dolor poenæ præsentis; sed timor poenæ futu
 loc. cit. sentibus hominibus præ timore. Apparcbunt veluti
 Et trunci, veluti emortua cadauera & ymbrae noct
 veluti horrenda phantasmata. Præ timore, effectus
 ris venturæ Iræ Diuinæ: ignis, qui tam ex Infero
 pere videtur: Iustitiæ Dei, quæ virtutem suam ob
 & inuere incendit quantum de suo rigore præ
 sæculis occultauerit & celauerit.

Commotio in elementis.

CAP. VII.

Terramotus factus est magnus; qualis nunquam fuit, *Apoc. 1. 6.*
 Talis futura est concussio terræ, qualis nunquam *& c. 18.*
 hæcenus visa vel audita fuit. Et ciuitates gentium cecide-
 runt: & corruent in terram ciuitates Gentilium. Et *Psal. 45.*
 transferentur montes in cornu maris facti insulæ maris, &
 tota terra mutabitur in voragine, voragine in abyssos,
 abyssus in ora Inferni horrida, quæ aperientur, vt viuos
 deglutiant peccatores.

Terræ consentiet Aer. Grandis magna sicut talen- *Apoc. 6. 16.*
 tum descendit: grandines immensi ponderis & magni-
 tudinis ex aëre decident. Et ex grandine facta est plaga
 magna: & ex hac pluuia grandinum & lapidum magna
 consocietur plagâ, quâ percutientur Gentiles: Et blasphe-
 mauit Deum: vbi hac percussio plagâ ad Deum se cõ-
 uertere deberent, indurati & obstinati in propria malitia
 sacrilega ora aperient, Deoque maledicent.

Nec deerunt signa in aquis: Facta est tertia pars ma- *Apoc. 8. 8.*
 ris sanguinis: mare maiori ex parte conuertetur in san-
 guinem. Mens magnus, igne ardens, missus est in mare:
 tertia pars maris ex ardore ignis etiam exiccabitur. Et *Apoc. 8. 9.*
 facta est tertia pars aquarum in absinthium: & aquæ po-
 tabiles, quæ destinatae erant in refrigerium, & salutem
 hominum, causabunt mortem eas bibituris.

Aqua se coniungat & associabit quoque Ignis in de- *Apoc. 8.*
 structionem Mundi. Ignis missus est in terram: pluuia
 ignis vna cum pluuia grandinum & sanguinis decidet in
 terram: Et erit grando & ignis mista in sanguine: & con-
 ficietur quasi magna quædam massa ex grandine, san-
 guine & igne compolita. Et tertia pars Terra combu-
 sta est: comburetur tertia pars terræ.

Vltra hæc signa elementaria, alia adhuc erunt
 magis articulata, vt tonitrua & voces humanæ: Et fa-
 ctæ sunt tonitrua, & voces, & fulgura: & inter coni-
 trua &

COYSII
 DEREI
 O V

trua & fulgura vnde quaque audientur horrenda effecti-
 biles voces, formatae in hæc aut similia verba: *Veni
 venio cito, ecce vicinum Judicium: Ecce Dominabit
 igne veniet: ecce Judicem omnes suos inimicos malo
 & igni adiudicaturum & condemnaturum. Mis,
 dicium para iustitiam, & dispone te per exercitiu
 norum & sanctorum operum.*

Hic finis imponitur signis, quæ præcedent Judicium
 & concludamus hanc materiam triâ reflectione nou
 mō reflectamus nos ad infinitam Dei misericordiam
 quæ tot tantisque mediis, non amoris dumtaxat pore
 etiam timoris & terroris quærit & sagaxit emulsi
 catorum corda, & eadem ad se convertere nititur. *calo
 eundō reflectamus nos ad obstinationem & in
 dinem cordis humani, quod tot tantisque misericordi
 sis non commouetur, non timet, nec formidat. *Et
 terribilium, vltimam miseriam, vltimum & vltimū
 malum ignis infernalis, & æternæ damnationis
 reflectamus nos ad remedium pro tam extremis
 quia nostrum est credere, quod sit Judicium, quod
 detur, quod detur sententia & pœna: & debemus
 re certitudine infallibili primæ veritati coadun
 cogitare ac recogitare, & penetrare, quâ ratione
 sit commutatio, de breui voluptate transire ad
 æternum.**

De pluuia & diluuiō ignis.

CAP. VIII.

psal. 96. **I**gnis ante ipsum præcedet. Christus Judæorum
 nict ad vniuersale Judicium; & iphus aduer
 star præcursoris præcedet densissima ignis pluuia
 exuret & absuret totum Vniuersum. Et quæ
 dum diluuium aquæ, quod fuit tempore Noë,
Gen. 6. 7. tam excreuit altitudinem, vt quindocim cubit
 fuerit aqua super montes, quos operuerat; eodem
 & ad eundem terminum ascendet diluuium ignis
 hoc diluuiō modō tractabimus, sicut & de stupore

effluibus: qui, iuxta D. Augustinum, ad quinque redu-
antur: Primus, purgabit Mundum: secundus, purifi-
cat bonos: tertius, ex cruciabit & torquet impios &
malos: quartus, in cineres fauillasque omnes, tam bo-
nos, quam malos reducet: quintus, damnatos post Ju-
dicium absorbebit, & cum eis in Infernum descendet.

Ut exordiamur à primò, veritas cathòlica est, ante
renouationem Mundi elementa & cœlios renouandos fore, ac
nouam lucem & claritatem inueniendos, ut Vniuersum hoc o-
culis Beatorum appareat pulchrius & illustrius, & cor-
pore humano dotibus Gloriæ ornato, iisdem quoque
suo modo exornentur creaturæ ei subiectæ. *Ecce creo* Isa. 56.
caeli nouos & terram nouam. Renouabit cœlum & ter-
ram, ac alia elementa mutatione non substantiali, sed
accidentali: sicut namque Apostolus: *Frateris figura*
(non substantiali) huius Mundi. Mundus præcibus
& mutabitur, non quò ad substantiam, sed quò ad for-
mam externam accidentalem: renouabitur recipiendo
nouam accides, non verò nouam formam substantia-
lem. Hoc nouum accidens noua erit qualitas lumi-
nis & claritatis, quæ de nouo resultabit in elementis ex
reflexione & illuminatione corporum cœlestium, quæ
tunc tantà constabunt luce & splendore, ut facile ele-
menta lucida efficere possint. Ex hac corporum cœ-
lestium illuminatione: *Terra erit lucida & peruisa, sicut* S. Tho. l. c.
uirum in superficie: Aquæ sicut crystallus: Aer, sicut
nunc est cœlum: Ignis, sicut nunc sunt luminaria cœli, Sol
& Stellæ. Eadem renouatio, imò maior futura est in
cœlis: *Cœlestia corpora in Mundi inuolutione ampliori* S. Thom. in
luc & claritate decorabuntur. Et hoc maius luminis
incrementum non fiet ab extrinseco, ut nonnulli asse-
runt, ex splendore, nimirum, luminis corporum beato-
rum, hoc obseruato ordine, ut corpora gloriosa suum
lumen iustuant in cœlos, cœli in elementa; sed, ut pro-
babilior fert sententia, ab intrinseco, tanquam dispositio
intrinseca miraculosè à Deo causata, non propter neces-
sitate, sed propter maiorem gloriam & voluptatem
Beatorum.

Præterea hoc augmentum luminis non erit idem
in omnibus, sed diuersum in diuersis corporibus. *Erit*
lux

S. Aug. lib.
20 de Civ.
c. 18. Gloss.
ord. 2.
Thessal. 1.

S. Tho. o-
pusc. 60.
art. ult.
S. Tho. in 4
dist. 47. q. 2
I. Sa. 56.

I. Cor. e. 7.
S. Tho. 3. p.
q. 74 a. 6.

Suarez diff
18 sect. 2.

S. Tho. l. c.

S. Thom. in
4. dist. 44.

Richd. in 4
dist. 48. p. 5

COYSEI
DEREI
II
OV

Isa. c. 30. lux Luna, sicut lux Solis, & lux Solis septies
erit: ac modò est, & corpora beatorum septies
cidiore erunt.

Hæ sufficient de renouatione & gloria
Mundi, quæ ob plures fines contiget: primo,
quia Dei in Mundo magis resplendeat: secundo,
qui est inter spiritus, reperiatur quoque inter
spiritus humani in Gloria similes erunt spiri-
gelicis, & elementa quoque in claritate ipsa
milia erunt: tertio, vt Beati etiam oculo

S. Th. 1. c. quasi sensibilibus, videant Deum in Mundo
to: quarto denique, vt in Mundo sit
quidam dies, quem nulla nox interrumpat:
præter lumen Solis & Lunæ. & cælum tunc
dius, quàm modò sit Sol, illuminabit vtramque
di partem.

Vltra hanc renouationem Mundi postea
fiet per additionem luminis, adhuc alia erit
quæ fiet per renouationem imperfectionis contra-

S. Th. 2. c. ris & repugnantis Gloriæ, & est corruptio
infectio culpa: quia elementa in statu præsen-
tias retinent qualitates, suntque domicilia
bitaculum hominum peccatorum: accedet
purgabit elementa ab omni qualitate contraria,
bet elementum reducens ad suam puritatem,
terra non sit aliud, nisi terra, in aëre nil sit
aër, & sic de aliis. Tolle in super eorum ali-
decentiam & incongruitatem moralem contra
peccatis in hoc Mundo commissis: quemad-
templum aliquod contaminatum per peccatum
patratum, non censetur amplius locus sacris
riis aptus & idoneus, nisi primò aliquo modo
detur & purificetur. Totus hic Mundus est
templum Gloriæ Dei: vt igitur fiat habitaculum
poribus beatis conueniens, igne prius mundus
purificetur, necesse est. Mundus ergò igne
& renouatus tria duntaxat continebit corporum
ra: cælos, elementa, & homines: adeoque
bunt, & absumatur omnia mixta, vt sunt bruta,

S. Tho. in 4
dist. 48. q. 3

ministrata; cum enim ille sit status incorruptionis, nul-
la admittet corpora, nisi natura sua incorruptibilia, uti
sunt celi, & elementa secundum totum, & homines se-
cundum animam. Unde sequitur, quod illud, quod
apud peccatores modo est in magna aestimatione, ut
sunt hom. agri, palatia, magnifica domus, insuper the-
sauri, diuitiae, gemmae; quodque nunc iudicatur, ut ait
Propheta, Hortus voluptatis, tunc erit solitudo deserti:
quia ignis conflagrationis cunctas has delicias & diuitias
absument, destruct, ac in nihilum rediget. Intimam pene-
trabit terrae viscera, omne argentum & aurum ibidem
sepultum, ut & metallorum fodinas deuastabit & con-
sumet. Hic erit finis desideriorum & concupiscentia-
rum mundanorum hominum: totum ignis absument
& deuorabit, totum cibus erit & alimentum flama-
rum voracium. Cor igitur nostrum nis duntaxat
bonis, quae non timent ignem, nec temporibus aut corrup-
tioni & mutationi subiecta sunt, affigendum est: &
haec sunt aeternae diuitiae, deliciae perpetuae, gaudia im-
mensa caelestis gloriae. Haec amate, haec desiderate,
haec sint scopus & finis vestrarum voluptatum & affe-
ctuum.

10el. 2. 34

Quamuis circuea, quae dicta sunt, communis extet
opinio, non deero tamen in referenda aliqua particulari
sententia, quae est sancti Anselmi, ac proinde, cum sit
tanto digna Authore, sua non caret probabilitate: exi-
stimat igitur hic S. Doctor, Terram post finem Mundi
floribus immarcescibilibus condecoratum iri: tum quia
digna fuit sustentare & intra se continere Diuinissimum
Corpus Christi; tum etiam, quia madefacta & irriga-
ta sui sanguine Martyrium; unde in maiorem gloriam
Sanctorum apparebit vnus instar paradisi. Verba S. Ansel-
mi sunt haec; Terra, quae in corpore suo Corpus Christi con-
suet, tota erit vt Paradisus: & quia sanctorum
sanguine est irrigata, odoriferis floribus, liliis, rosis,
vniuersa immarcescibilibus erit perpetuo decorata. Inquirunt
Doctores in hac materia, quando nam futura sit haec
Mundi renouatio, num ante, vel post vniuersale
Iudicium. Sanctus Augustinus existimat eam fura-
tam post Iudicium, sic enim determinat. Post Iudicium vlti-
mo lo-

COYSII
DEREI
O.V

imo loco erit conflagratio & Mundi innovatio.
 mas contrarium ceoſent eſſe verius, eventuran-
 cet ante Iudicium. Vtraque opinio probabilis
 hilominus ſententiam Sancti Thomæ probat
 eſſe indico propter hanc rationem, quam idem
 doctor etiam innuit, vt Mundus reddatur idoneus
 poſitus ad recipienda Beatorum corpora; & multo
 recipiendum Corpus Chriſti & ſanctiſſimæ Mariæ
 ideò expurgari & mundari debet ab omni
 ſordiditate & phyſica & morali. Ad authoritatem
 Auguſtini reſpondet deinde S. Thomas: *non dicitur
 do, ſed opinando.* Neque dici vel obiici poteſt
 dum de nouo damnatorum præſentia inſic en-
 quia tunc Mundus quali ad Gloriæ ſtatum eleuatus
 imperfectionis incapax erit, neque eam per ſe
 admittet præſentia Corporis Chriſti & Beatorum
 Quod ſi tamen minima aliqua macula remaneat
 purgabitur, tolleturque eodem igne, qui ex parte
 pletoque conflagrationis ſuæ officio deſeruit
 Infernum, & aliter ſeſe coniungat in perpetuum
 & tormentum miſerorum peccatorum. Hanc
 mo effectu ignis.

Secundus effectus ignis eſt purificare bonos
 ſtos, qui in vita ſua plenam haud ex huius ſortis
 nem pro ſuis peccatis: vnde ignis ille inferuetur
 Purgatorii: Et quia dictus ignis vniuerſum
 ſtirac Diuinæ operabitur, ſentient boni cruciatum
 ignis, plus, vel minus, pro meritorum diuerſitate.
 ignis ſufficiens erit, vt tam breui tempore omnia
 ta & culpas purgare poſſit: primo, quia pauca
 eorum purganda eſt quod omnes boni tribulationibus
 perſecutionibus præcedentibus valde bene purgati
 mundati fuerint. Secundo, quia poena voluntaria
 id magis purgat, veloci eſt poena huius vitæ, & eſt
 ſatisfactoria, quam poena poſt mortem. Tertio
 intentio poenæ ſupplebit breuitatem extensionis
 poris.

S. Tho. 3. p.
 lec. cit.

Tertius effectus. Torquebit malos, & tunc
 ſeſſionem capiet illorum corporum, qua

ferno per totam aternitatem excruciat. Neque deerit
ignis corporibus emortuis; quia subito resuscitata
ab eodem instabaneur igne, quo post mortem rediuiua
excruciatuatur.

Quartus effectus. In cineres rediget omnes ho- *S. Tho. lo. 6.*
mines tam bonos quam malos; at iusti, qui ab omni
culpa & catu liberi reperientur, nullam ab igne percipi-
ent poenam & dolorem: quemadmodum tria adole-
scantum corpora in fornace Babylonica ab omni poena
& dolore euolare libera. *Dan. c. 3.*

Quintus & vltimus effectus istius ignis erit deglu- *S. Tho. 3. 2.*
tite & absorbere damnatos post Iudicium, & cum eis
dem descendere & deturbari in Infernum. *Fluuijs*
9. 74. 9. 9.
ignis rapiusque egrediebatur a facie eius (erit ante *Dan. c. 7.*
Iudicium) *Psal. 96.*
Et inflammabit in circuitu inimicos

ius, & in Infernum omnes ager precipites. Hic erit
Mundi finis & terminus, maxima Gloria Beatorum, &
maxima poena damnatorum. *Quidquid erit turpe &*
foedum in Mundo, in Infernum cum impio mittetur: quid

quid uero pulchrum & nobile reueruabitur in superioribus
ad Gloriam Electorum. Et sicut Gloria Beatorum post Iu-
dicium erit maior, quam ante; ita & poena reproborum.
Et haec de effectibus finalis Igni, purgatiui huius Mundi.

Pro coronide huius capituli, superest, vt considere-
mus, qua ratione debeamus esse dispositi & parati ad ef-
fugendam poenam adeo tremendam & horribilem. An-
te diluuium aquarum voluit, ac praecipit Deus, vt cen-
tum annorum spatio ante aquarum inundationem ho-
mines se disposerent, & agerent poenitentiam: quanto
magis praeparatio necessaria est pro diluuiio ignis? Qui-
libet interroget seipsum, quomodo praestolabitur igne,

an vt amicum, vel vt inimicum? Ad bonos veniet, vt
amicus, non vt eos laedat & offendant, sed disponat ad
Gloriam: & si quis aliqua contaminatus fuerit macula,
eam transeunter tollet; sed ad malos veniet vt inimicus
& crudelissimus tyrannus, vt Inferni principium, vt eos
excruciet, torqueat, & praecipitet in abyssum aeternam.
Peccatores eo tempore erunt licet stipula: *Omnes facien-*
Malach. 4.
tas impietatem, stipula, vt comburantur & absumantur
ab igne; aut boni & electi, tanquam aurum probatum

Thom. Posterior: *M* in for-

COYSII
DEREI
II
OV

in fornace illius ignis, migrabunt ad æternos con-
thusauros.

De ultima tuba citante ad
Iudicium.

CAP. IX.

Post septem tubas septem Angelorum, qui pro-
bunt, & operabuntur ultimam stragem & m-
Mundi, cum tot tantisque signis & prodigiis sum-
plicibus, & post mortem vniuersalem hominum
tam ab igne, per quem & omnes redigentur in cin-
prodibit in medium ultima tuba octauæ Angeli, unde
vocabit & citabit omnes mortuos, vt accedant ad
no se sistant Iudicio. De hac tuba adeo funesta, rem-
ingratâ malis & reprobris: iustis verò gratiâ &
desiderabiliâ differemus, distinguentes & exami-
tes eius materiam, formam, & efficaciam. Et vti
ria initium ducamus, tuba hæc, vti affirmat S. Anselm. vti
materialis erit & sensibilis, ex materia aërea com-
ra, quemadmodum ipsemet Angelus comparatus
forma corporea, & formabitur iussu & præcepto
sti, ac ministerio Angelico, veluti prædicit Ap-
in iussu, in voce, Archangeli, in tuba Dei. Hæc
Dei, horrenda tamen instar tonitru, recipiet
se, primò, à iussu & mandato Dei: secundò, à
& cooperatione Angeli.

Angelus hic erit sanctus Michael Archangelus
clesiæ Princeps, qui & aliis imperabit Angelis, vt
aliis eodem fungantur officio, cunctisque denun-
aduentum summi Iudicis in Mundum. Hæc
quod, nimirum, non vna sola; sed plures esse debent
bx, conformis est textui græco, quia vbi in latine
tur: *In iussu, in voce Archangeli, in tuba Dei;* in
loco (*in iussu*) legitur (*in celestimate*) id est, *coelestium*
Angelorum: quia ingens aderit exercitus Angelorum

S. Anselm. in
Elucid. c.
69.

1. Thess. c. 4

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

nos qui omnes conflato consensu tubis per totum Mundum resonantibus eadem, ac vniuersum genus humanum cum omnibus spiritibus creatis, & celestibus, & terrestribus, & infernalibus, quasi ad diribitorium, conuocabunt: vt vna omnes in eodem loco compareant, expectentque Christi aduentum ad Iudicium. Sonus & clangor tubarum, qui vndequaue audietur per totum Mundum, non informis & confusus, sed formatus & articulatus erit: neque sonus & vox duntaxat, sed & significatum sensusque verborum percipietur. Ex sonis istis he voces, tanquam fulmina, prodibunt: *Surgite mortui, venite ad iudicium*: vel, vt alii volunt: *Resurgant mortui*: aut dicitur: *Apparate vos, Index enim propè est.* Verba hęc, si non ex toto, saltem maiori ex parte ab omnibus & lingulis percipientur; etenim resurrectio fiet in vniuerso orbe; & sonus verborum aliquo tempore durabit: vnde ad sonitum duobus illorum verborum (*Surgite mortui*) omnes mortui resuscitabuntur & resurgent audientque verba sequentia: *Venite ad iudicium.* At quantū cum diuersitate audietur ab omnibus verba ista. *Venite ad iudicium?* quam diuersim repectu honorum & reproborum habebunt significatum? Bonis erunt verba salutis æternæ, inuitamentum ad Gloriam, totusque felicitatis compendium; at malis & improbis mortis prænuntius, præambulum damnationis, omnisque miseriæ & calamitatis possibilibus distillatio. Verum purgamus ad horum verborum efficaciam: *Dabit voci suæ vocem virtutem, id est, effectum resurgendi mortuorum.* voci Archangeli buccinantis dabit virtutem & efficaciam, vt ad resurrectionem mortuorum effectiue concurrere possit: In qua voce variæ causæ considerari possunt: prima ac principalis erit Deus, sanctissima Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: secunda, tanquam causa instrumentalis prima & coniuncta erit sanctissima Christi Humanitas: tertia, tanquam causa instrumentalis secundaria & separata erit vox Angelica in tuba. Igitur vox ista erit *Diuna Potentia instrumentum* in resuscitandis mortuis: vnde erit vox significatiua & affectiua seu operatiua simul, quia id operabitur, quod significat, & significabit id, quod operatur.

S. Hieron.,
S. Chrysoſt.
Theophil.

Psal. 64.
Mag. sext.
in 4. dist.
43.

S. Thom. in
4. dist. 43.
q. 1. a. 2.
Suarez
dist. 50.
sect. 4.
Tolet.

M 2 Con-

COUSI
DEREI
O V

Ioan. 5.
& Apost.
loc. cit.

Considera, quâ ratione ad primum sonum & clamorem huius tubæ, *in momento, in istu oculi, &* ut loquitur S Hieronymus, *in atomo indivisibili temporis* Uniuersum turbabitur, commouebitur, & alteretur. Omnes vnâ vice resuscitabuntur mortui per totum terrarum orbem, & vnaquæque pars Mundi suos mortuos. E mari prodibunt aliquot hominum turmas, iam dudum in eodem submersorum, ex quibus terra sese aperiet in pluribus partibus, & nuda esse ne vestita & redacta in corpora uiuentia restituetur. res quoque & pulueres per diuersas orbis partes vitæ recipient spiritum, & uiuent. Procedet adhaerentius tubæ Diuinæ virtus & efficacia, quippè quæ gorem suum extendet ad ipsum vsque Infernum, & in auditorum aures efficaciter penetrabit. Ecce autem nunc illius tremendæ uocis sonitum dampnatae anime Inferni ergastulo exire cogentur: Quis hoc credat? Aperietur porta carceris infernalis, quotquot in eis stant animæ, exinde discedere tenent, eligerent tamen potius subire poenam, quàm uanum ponere pedem extra Inferni portam.

Neque id mirum est, quia optimè cogitur quod egressus ille cedet eis in maiorem damnationem, quodque animæ iam corpori rursùm unitæ duplicem poenam, quia & in se, & in proprio corpore patietur. Considera illud miserissimum & poenale iter, quod animæ damnatæ conficiunt: primum iter instituetur ab loco ad locum, ubi est proprium eius corpus, quod illud persequatur: secundum à loco resurrectionis ad locum iudicii: tertium à loco iudicii ad abyssum Inferni. Considera in primo itinere, quomodo miseræ illæ anime egredientur, Dæmonum stipatae cateruâ, quæ carceris uinculis detineant ad locum destinatum, tra carum uoluntatem condicant, & cadant, uerberent, torqueant. Ex alia parte alii conspiciuntur Dæmones, qui corpori astabunt & animæ aduentum expectant, ut subito simul vniantur, & corpus incipiat uitam potius mortem immortalem. Tunc anima, uide

Corpus suum adeo deforme, abominabile, teterrimum-
que exhalans odorem, abhorrebit ingressum corporis;
at Dæmones eam intrare compellent. Et quânam se
in vicem impertiet salute, quomodo anima saluta-
bit corpus, & corpus relaturabit animam? Anima di-
cet: maledictum corpus, propterea ad hunc deueni-
statum, tu dampnatis meae causa existis. Respon-
det corpus: maledicta anima, tuum erat me corri-
gere, non consentire effra natis meis cupiditatibus &
desideriis. O corpus quoddam amicum, nunc ini-
micum! O visionem quondam valde desideratam,
nunc omnino exosam! Cape donum, o corpus,
quod tibi offert & exhibet anima, te suæ reddit pœnæ
participem. Et ecce, cum anima intrat in corpus,
incipit ardere: ecce subito comparere ardentis instat
fornacis ignem undè quaque spirantis. Hic est finis
primo itineris, progrediamur ad secundum.

Optaret misera anima hic morari & persistere, & non
progredi vltra; at Dæmones eam in corpore adeo gra-
ui & ponderoso ambulare compellent: tandem violenti
Dæmonum coacta locum attinget Iudicii: Quis
enarrare poterit, quâ pœnâ, quâ confusione tunc af-
flictor anima, cum in statu illo damnationis, in præ-
sentia tanta multitudinis comparebit? Crescet tristitia,
quando apparebit summus Iudex eandem conde-
maturus. Tertium iter, omnium difficillimum &
pessimum, à Iudicio, nimirum, ad Infernum, super-
est examinandum, de quo mox suo loco dice-ur.

Eiusdem vocis imperio aperientur quoque portæ
cælorum, vt sine mora descendant animæ beatæ ad vi-
uificanda corpora. O quantum hoc iter d' scirepabit ab
alio, eò hoc beatius & scelicitius, quò illud detestabi-
lius & maiori subiectum miseræ! In primo itinere re-
cedent animæ beatæ à cælestibus sedibus, & ad locum,
vbi propria earum corpora tam beatam præstolantur
conferium, migrabunt. Ad huiusmodi iucun-
dum spectaculum concurrent Angeli, quorum alii af-
fistunt animabus, alii corporibus. Accedent animæ,
M 4 & 10

OYSTI
DEREI
O V

& proximiores factæ visis corporibus, amantissimisque consortibus suis, nono replebuntur gaudio & lætitia. Haud explicari possunt gratiarum actiones, benedictiones laudis, acclamationes & applausus, quibus sibi inuicem referent, corpus animæ, anima corpori. Benedictum corpus (dicit anima) quantum tibi referre gratias! mei causa te semper mortificatum, meisque præceptis obediens semper. Benedicta anima (respondebit corpus) tibi deo & benedictio: etenim totam te Diuino imperio, tuoque valore me quoque ad hunc orbem

Job. 12. nem. Replicabunt Angeli: *Benedixit Deus coram omnibus uiuentibus consistens ei, quasi misericordiam suam.* Corpora tumida & ueluta Gloria, agilia, subtilia, splendida & nobilia eodem Angelorum stipata comitatu, in momento in loco iudicii destinato constituta erunt, arenam meritorum suorum mercedem, nec notationem & quasi ratificationem sententiæ Gloria morte data recipiant. Et completo ac finito, ut mox dicitur, cum uniuersali creaturarum applausu lætitiâ redibunt ad cælum, ut duplicem remunerationem ac Gloriam; & quod ad corpus, & quod ad gloriosam.

1. Cor. 14. Pro nostro spiritali profectu obseruandum est documentum Apostoli: *Ecce mysterium quod non omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* Vult dicere Apostolus: Inter omnia fidei uoluntaria propono uobis mysterium resurrectionis, mysterium occultum, mysterium secretorum, quod duorum uerborum fide firma consistit: *Omnes resurgemus, & resuscitabimur; sed non omnes immutabimur, & Gloria uestiemur;* omnes enim immutabimur, non tamen omnes in uita, sed multi in morte resuscitabimur, non omnes tamen, ut regnum multi, ut pœnam sustineant.

Hac consideratione Sanctorum animæ & corporum quot in uiuio hæserunt salutis, ueluti corculan

compressa scire desiderarunt, num essent e numero prædestinatorum aut reprobatorum. Quamobrem consulit nobis Apostolus, vt hanc veritatem, nos, nimirum, certos esse de resurrectione, at non de Gloria securos, animo cogitationeque semper voluamus, & bonâ sanctaque vita ad bonam mortem nos disponere satagamus: vt cum certitudine fidei resurrectionis nostræ iungamus certitudinem moralem Gloriæ.

Et hæc de memoria vniuersalis Iudicii sufficiant. De forma & modo, quo illud executioni mandabitur, nunc dicendum esset; at de hoc libro sequenti tractabitur.

Finis secundæ Partis.

M 4 PERE-

OYSII
DEREI
O.V.

PEREGRINI TERRÆ

seu

Preparationis ad bonam mortem.

PARS III.

LIBER SEXTVS.

*Forma Iudicii vniuersalis, &
memoria Inferni.*

Propinquante tempore à Deo
terminato ab æterno, quo finis
netur tempori, vltimo Mundi
nec non Regnum Christi ad suam
cetur perfectionem & completem
varias Iudex noster vniuersalis parabit expedire
legationes ad homines, quibus hanc suam detest
tam voluntatem diuersis signis & prodigijs man
bit. Ecce adimplera cuncta Prophetarum
quò ad euentus præcedentes Iudicium: super
tarat, vt verificetur vltimus eius actus, qui est

dicii. Quam iucunda & gloriosa ea erit repræsentatio bonis: O quam mœsta & miserabilis ea erit repræsentatio malis! De hoc ultimo actu differendum est de ultimis captivibus, in quibus tunc propter magnificentiam Judicis, tunc propter Assessorum qualitates, tunc etiam ob alias circumstantias, distinctè exponendas, clare perspicitur, quam merendus sit magnus ille dies, & quanto studio in hac vita nos præparare debeamus, ut in eodem dispositi compareamus.

Magnificentia Judicis.

CAPUT I.

UT in præsentis capite exordiamur à magnificentia & excellentia Judicis; ex septem conditionibus & circumstantiis, quarum sacri Evangelistæ mentionem faciunt, ista eruitur: ex excellentia Throni, Maiestatis, in qua Christus apparebit, ex Potestate, ex Gloria, ex Virtute, ex Angelorum comitatu, ex Vexillo Crucis, ex congregatione Gentium: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria, cum potestate magna, & maiestate, & omnes Angeli cum eo. Parabit signum Filii hominis in cælo, & congregabuntur ante eum omnes gentes.* Mar. 33. Luc. 21. Matth. 25.

Thronus.

EX rationabili cōiecturâ, nostro modo loquendi, affirmare possumus, quod sanctus Michael Archangelus, prove officii eius ratio & convenientia exigit, immediate ante adventum Christi iam iam in Mundum venturi, cunctis cœli incolis Domini sui sit indicaturus intentionem, quâ ratione, videlicet, is in publicum prodire, & Mundo apparere intendat magnâ cum pompa, talique apparatu, qualem nullus hactenus vidit, neque deinceps visurus est, ac modo insolito egressum è proprio Empyreici loco mediterur, quemadmodum alia

M 5

vice

Suarez 3. p. tom. 2. disp. 51. sect. 4. Idem. loc. cit. sect. 3. Cornel. Matt. c. 25. vice fecit, quando propriae Matri in assumptione obuiam praecesserit. Praeterea omnibus intimis illis compareant sub specie & forma iucundissima, & sacrosanctae Humanitati Christum fieri possit, assimilari satagant, vestientur corporea, pulchra, decora ac resplendente.

Omnis spiritus caelestes ex Choris & Hierarchiis, hoc recepto nuncio, sese exhibebunt primos, ut obediant Regi suo, compareantque multaturi gaudio: neque solum in assumptis consplendore & gloria coruscantibus se sistant, verum pro maiori solemnitate triumpho Christi multis aulæ pulsantes instrumenta decantabunt & encomia sui Salvatoris. Jussu deinde

8. Thom. opusc. 60. Suarez disp. 57. sect. 3. Abulens. in cap. 24. Matth. q. 176. Ducis caelestis militiae exercitus quidam Angelus caelo prodibit, in aëre thronum sedis inflatur nubibus formaturus, in quo sedens apparebit Rex gloriae. Subito magna Angelorum multitudo conspicitur caterua, qui, ut ita loquar, ad numerum admovebunt. Ingens formabitur ex illis representans speciem & formam alicuius sedulis, sub qua magnus constituetur numerus Angelorum ex choro Thronorum, ut thronum ad numerum, qui in eos sedebit, moveat. Verum dum illi praetolantur aduentum sui Domini, conno-

Suarez l. c. nostantispect conditiones huius throni. Hae formam curus triumphalis efformata tres praehabebit conditiones: primo, erit lucidissima, *lucidior Sole*: & lumen hoc recipiet à lucis radice Christi prodituris. Pro maiori explicitio-

Dan. c. 7. Matth. 24. num flammæ ignis: *Thronus eius flamma ignis* que unica duntaxat nubes erit, sed plures sunt globatae, iuxta Divinum oraculum: *Videtur hominis venientem in nubibus.* Ex quo liquet, quod ascensus eius in caelum: in hoc namque ab re nibe susceptus fuit: *Nubes suscepit eum ab oriente in illo vero à pluribus suscipietur nubibus.* Sed aliquis: si Christus descendet in nubibus, re-

Tostat. in e.
24. Matth
q. 180.
Marc. 13.
Luc. 21.

Luc. loc. 6.

Tostat. lo. 6.

S. Thom.
opusc. 69.

COPIA
DE RE
IN
O. V.

fert sanctus Marcus Evangelista: cur igitur sanctus Lu-
cas loquitur in numero singulari: *Videbunt Filium ho-*
minum venientem in nube; Respondeo Christum descen-
surum in vna & pluribus; quia vna immediatè claudet
& tanget corpus eius, alia verò illud ornamenti loco
vndequeque circumdabunt. Insuper dubitant alii, an
nubes illa quæ immediatè claudet corpus Christi, sit fu-
tura eademmet illa, quæ ascendit in cælum. Sunt
nonnulli, qui respondent affirmatiuè, ducti verbis Ev-
angelistæ: *Quemadmodum vidistis eum euntem in cæ-*
lum, sic veniet: ergò in eadem nube conseruata, aut re-
producta. Verùm communis opinio est, eam fore
diuersam; vnde illud (sic) *non determinat modum, sed*
adum tantum ascendendi & descendendi; & vult dicere
Evangelista, quod, sicut in cælum ascendit Christus
Dominus noster; ita descendet, licet diuerso modo &
apparatu.

Secunda conditio. *Erunt nubes non solum lucida, sed*
procellosa spirantes ignem & fulgura in impios. Sicque ea-
dem nubes delectabilis, grata & iucunda erit oculis Iusto-
rum; horrida verò, terribilis & ingrata oculis impii-
orum.

Tertia conditio. Erunt nubes sacrosanctæ & sacratæ
per contactum sacratissimi corporis Christi, ac propter
ea huic Diuino vsui solum dedicatæ: vnde terminato
earum officio, finito ac completo Iudicio, statim
ac Christus ab eis recedet, resoluentur in materiam
primam; nec ad vllum alium vsum deputabuntur. Ex
omni igitur parte hæ nubes dignissima sunt, ac
nobilissima. Primò *propter originem*, quia aut im-
mediatè à Deo per creationem, aut ministerio An-
gelorum productæ sunt, nec suum principium à terra
deducunt & agnoscunt, quemadmodum alia nubes ex
vaporibus & exhalationibus terrenis formatæ, quæ
eo tempore cessabunt, quo cessabit motus cælorum.
Secundò, sunt etiam nobilissima *propter materiam*, quæ
aut erit de nouo à Deo creata, aut erit substantiæ aëreæ
iam renouatæ & perfectè purgatæ per ignem, &
quasi ad gloriosum quendam statum eleuatæ propter
augmentum luminis. Tertio, nobilissima quoque
sunt *propter officium*, quod est totum sacrum & Diuinum,
Hinc

Hinc undique repletæ erunt spiritibus beatis
 Deo Vno & Trino, qui tanquam Judex prius
 Judicium accedet, sed modo incognito & in-
 cognita repletæ denique Humanitate Christi in statu
 & glorioso eadem vestitâ Gloria, cum qua nunc
 in cælis. O Nubes gloriosa & benedicta, qui-
 bus exprimeret poterit dignitatem vestram? qui-
 bus in vobis & titulis vos condecorare & appellare
 appellabo vos curtus nobilissimos Triumpho-
 rum & Divinissimi Christi, sedem & thronum
 Divinae Maiestatis, tribunal Divinae Justitiæ,
 sedem procedet Judicium rationalis naturæ:
 Oratores, qui gloriam exponitis Divinarum pro-
 phetiarum, proclamatis Christi Divinitatem, eumque
 esse Deum & Hominem demonstratis: manifestatis
 finitatem eius potentiam, infinitam iustitiam, &
 misericordiam. Vos estis specula lucidissima
 his namque boni æternam suam contemplant
 tatem, mali æternam miseriam. O quantam
 invidiam status vester totus Divinus, non tantum
 humanus! O quam lubenter vos imitaret? De-
 rem animæ meæ, ut ad imitationem vestram
 Christi sedes, habitaculum & templum Dei, non
 exequeretur munus & officium, alium non inter-
 ventum, quam ut totam se impenderet servitio Dei
 non nisi Angelorum frueretur societate & com-
 munitate, eam mouerent, ducerent, & custodirent firmam
 bilem semper in Divino amore. Hæc de Divino
 non Angelorum ministerio fabricato sufficienti
 cælestes spiritus aliam adhuc, & hinc similem
 materia formabunt sedem imperialem, quæ pro-
 pter inserviet sanctissimæ Matri: quia nunquam
 Matre. Est ab æterno prædestinatus lesus, & cum
 Est incarnatus, sed de Maria. Reclinatus
 sepio, sed à Maria. Adoratur ibi à vobis
 lesus, sed simul cum Maria. Pendet in cruce
 sed prima iuxta crucem Maria. Resurgens pro-
 ruit Maria. Ascendit in cælum, sed ut promittit
 dona Maria. Sedet ad dextram Dei, sed confidit
 tro Mariâ. Denique venturus speratur ad iudicium
 quis non etiam cum illo venturum, atque etiam

Cathar.
 lib. 1. de
 Concept.
 B V. p. 6.
 mihi 16.

...suo: laeri contemplatur Mariam? Ergo nunquam
...line Matre: ubi erit filius, ibi & Mater erit: ubi
...ibi Maria. O Dignum nexum & copulam nun-
...am in aeternum separandam!

Beata, figura Beatissima Mariæ Virginis, col-
locata fuit in throno particulari ad dextram Salomonis
...: *Positus est thronus Matri Regis, qua sedet ad
extram eius.* Idem asserendum est de throno Matris
Dei, eum collocandum fore vicinum throno Christi, &
ad dextram eius. Siquidem omni ratione & humanæ
& Divinæ consentaneum est, ut filius honoret Matrem,
sic die illo compareat quoque B. Virgo Maria ad glo-
riam & consolationem suorum devotorum clientum.
Quod gaudium, quam lætitiâ & iubilum tunc per-
cipere vobis visâ Reginâ & Matre misericordiæ: à
qua, & per quam eam, quam adepti sunt, agnoscent
bonam? Qualem tristitiam, & internum cordis cru-
entum sentient mali, videntes B. Virginem noniam
Matrem Misericordiæ, sed Matrem Iustitiæ effectam,
consistentem filio, eiusque Iustitiâ magnificentem?
Hic erit secundus thronus, post thronum Christi. Infra
...formabunt Angeli adhuc alios thronos in situ infe-
...ri, in quibus sedebunt Christi Assessores, illi, nimirum,
...i, qui simul cum Christo iudicabunt, ut mox dicetur.
Finitâ hac primâ functione Angelorum alii remane-
...nt in custodia throni Christi, alii suum adibunt Du-
...em & Principem operis sibi impositi intumantes exe-
...utionem. Tùm S. Michael visâ cœlesti suâ militaria
...rdinem iam redacta, & pompose adornata, ut Chri-
...tum in glorio suo triumpho committetur, monebit Re-
...rem suum & Dominum, quod iam parata sunt omnia.
...et ecce ordine procedunt Angeli, resonant undique tu-
...be, sonus auditur cœlestis aula: melodia; ultimo loco
...Christus cum Matre sua, penetrat cœli: s. veluti eos-
...dem penetravit in Ascensione sua. Cuncti cœli ciues
...& incolæ comitantur, omnes ei applaudunt, nec vnus in
...cœlis remanet, egrediuntur omnes, civitas Dei rema-
...net deleta; & terra mutatur in cœlum. Ascendit
...Christus thronum suum, ubi & suam Virgo Deipara.
...tuber & præcipit cæteris Angelis S. Michael, ut paulatim

3. Reg. 2.

UNIVERSITÄT
PADERBORN

Tostat. in
Matth. c.
14. q. 179.

tim & regiâ, quâ par est, grauitate moueant thronum
orsum ad eum usque locum, in quo Christus redire
dicaturus, idque subito executioni mandabitur.
usque de prima circumstantia, videlicet, de Ma-
ria Judicis, qua resultat ex dignitate throni,
secundâ de Maiestate.

Maiestat.

Matth. 25.

Cum venerit Filius hominis in Maiestate sua,
quâ magna sit Maiestat. Christi externa & ter-
in qua ventur⁹ ad Iudicium apparebit, facile ex-
fici poterit. Venit, ut cognoscatur Deus: venit
nifestetur eius Diuinitas: venit, ut Muodo in-
eundem, qui fuit Crucis affixus ligno, tanquam
probrium hominum & abiectio plebis, esse ve-
um, Regem & Dominum omnium creaturarum
tius Vniuersi Iudicem: vnde habet in ve-
in femore suo scriptum: *Rex Regum, & Domi-
nantium*. Igitur Maiestat. erit, non humana, &
ri hominis, sed Diuina, & vniuersi hominis Dei. Ma-
iestat. erit, ut, opinione Doctoris Angelici, peccato-
iam & infideles, absque eo, quod videant Deum
Christi, & destituti etiam fidei lumine manifeste
sint, Christum esse Deum, propter signa, quæ
bunt, Diuinitatis manifestissimi: *Etiâ impij
cognoscent Christum esse Deum, non ex inspectio-
nitatis, sed per manifestissimam Diuinitatis in die*

S. August.
apud D.
Anton. p. 4
11. q. 12.
Psal. 21.

Apo. 19.

Add. q. 90.

Tostat. in
Matth. c.
24. q. 184.

Hæc Maiestat. Christi Leo digna creden-
cialiter ex apparatu externo, in quo apparet. Hæc
men Maiestat. aliud non significat, quàm *Magnitudo*
status: vnde Ma. est. idem est, quod *maior* & *ma-
gius*, ut propterea nõ omnibus competat, sed
& dignissimis Personis, quales sunt Reges & Im-
res. Ergo si apparatus & status, in quo Christus
in conspectum omnium, in die Iudicii, est, tum
finita pompæ & magnificentiæ, infinita quoque
Maiestat. in qua apparebit. Ad statum & appa-
ratum Christi pertinet, primò ornamentum & p-

exhibitio nubium, que iuxta mentem Origenis, erunt
 materia cœlesti, vnde dicuntur, *nubes cœli*. Quia
 remadmodum Christo ingrediente ciuitatem Hiero-
 ymitana, fideles prosternebant veltimenta sua in ter-
 ra, vt supra eadem graderetur & ambularet Saluator ;
 eodem hinc Mundum inferiorē ingressuro, Angeli
 r aërem cœlestes spargent nubes, vt supra eas Christ⁹
 cedat, & veluti scabella pedum eius ipsi inferuiant. In
 hoc dominio, nubium Christus suam etiam monstrabit
 ciuitatem, quodque Homo sit & Deus simul, habens
 & potestatem vniuersalem super omnia ; *Ostendens,*
quod etiam nubes obediāt ei. Multum in super Iudicis Ma-
 iestati confert grauitas motus, qua se mouebit ad lo-
 cum Iudicii. *Ad istum apparatus pertinet, quod ve-*
nit de celo successione morosa, id est, ea cum grauitate,
in regiam decet Maiestatem. Quia si in momento
 descendens fieret Christus in loco determinato Iudicii,
 non videretur venire, veluti referunt Evangelistæ, *sed*
venisse, neque sciretur, ex quo loco, an de terra, vel de
celo veniret.
 Secundō, ad Maiestatem, & extrinsecum Christi ap-
 paratum pertinet multitudo famularum & aulicorum ;
 multitudino populi dignitas Regis & excellentia ali-
 quos Principis speciatim elucet & manifestatur. Equis
 innumerabilem Angelorum numerum, qui Christi ser-
 uio & obsequio attendent, enumerare poterit ? Millia
 illum Angelorum per aeris caput ad cœlum vsque
 spectatorum conspicientur, & omnes in corporibus So-
 lis instar radiantibus comparebunt. De famulis & au-
 lis Regis Salomonis legitur, quod omnes splendidis
 vestibusq; induti vestibus, & *Capilli eorum erant*
auri ramentu aspersi, vt ad solarem radiorum contactum,
algorē capite eorum reflecteretur. Ast longē maior &
 splendidior erit pompa aulicorum Christi : non tan-
 tum caput & crines, verum & corpora eorum in splen-
 dore lucem Solis superabuot. Vidit Daniel Propheeta
 Christum Iudicem cū Maiestate sua throno insidentem,
 & vt pompæ illius apparatusq; magnificentiam descri-
 beret, statim subiungit : *Millia millium ministrabant ei,*
centies milles centena millia assisteabant ei, & cuncti re-
uerentes

C Y S T I
 D E R E I
 O V

Testat. in
Matth. c.
24. q. 178.

Testat. in
Matth. c.
24. q. 184.

176.

Proverb. 14

Joseph
Hebr. lib. 8
de Antiq.
c. 7.

Dan. c. 7.

uerentes & amantes dulce decantabant epitheta
nuptiarum inter Christum & Ecclesiam celebrant
quia adueniebat ut Judex omnium, & ut sponsus
marum electarum. Et quid mirum est, tot excelsos
parere spiritus, tot generosos caeli principes &
tantamque multitudinem Cherubimorum & Seraphi-
corum, qui prostrati, humiliati & quasi in tribulatione
sibi reuerentur & adorent praecelsam Mundum
ecclesiam, vniuersalem creaturatum omnium Iudeo-
maiestate suae gloriae confidentem! Audite

Matth. 25. illae Angelicae suavissimae & dulcissimae: *Ecce sponsus
venit, exite obviam ei.* Ecce sponsus animarum
ratus gentibus, gaudium beatorum spirituum
caelo venit in terram, ut sponsam suam Ecclesiam
matrimonii foedere iungat. Venit gaudens &
venit in abundantia suae gratiae: venit in vnicuique
bonum, vnicuique Deus, vnicuique Amor, vnicuique

Theff. 6. 4. Sponsus: *Exite obviam ei.* Et quo modo? *Re-
det Apostolus: Rapiemur in nubibus obviam
aura.* Considerari potest, Angulos custodes
caelo descensuros, ut reuerentur sponsas Chri-
stemlibet speciali honore eam excepturum, &
sturum in splendidissimo ac lucidissimo nubis
caelum usque, quae ei ad custodiam suam depar-

Caribus. O beatum Christi occursum! O felicem occursum!
piemur in nubibus: o praedulcia verba! Obviam
ad nuptias, ad delicias, ad festum, ad gaudium
num. Et subiungit Apostolus totius felicitatis
plemendum: *Et sic semper (id est aeternaliter) cum
no erimus)* & cum hac gloria & plenitudine omni
per totam aeternitatem regnabimus cum Christo
cum Domino: nil maius aliquid dici aut extogitari
est: *semper cum Christo:* quod est idem dicere, *semper
mari quodam & oceano dulcedinis, suavitatis
voluptatis, & semper, in aeternum, & ultra, sine fine
ciudit sententiam suam Apostolus: In aeternum
inuicem in verbis istis. Nemo sit, qui in alio
spe: et consolationem suam, non in possessione
terrenorum; sed seipsum consoletur duntaxat
magno illo iudicii die, eundi obviam Christo.*

etiam hac dictio, *inuicem*: Si videtis proximum ve-
 strum in tribulatione & afflictione constitutum, cum
 hac spe consolamini, dicendo: noli te nimium contrista-
 re, hac enim tua tristitia conuerterur in gaudium: *quia*
semper cum Domino erimus: & quando alios conspexeritis su-
 perbos, arrogantes & in bonis presentis vite suam
 collocantes spem & consolationem, liberè eis dicite:
 nolite in hac spe gaudere, sed gaudete potius, quod *sem-*
per cum Domino erimus: O felix nuncium: o beatam
 spem! Beatior est, qui in vita hac dicere poterit: *sem-*
per cum Domino erimus, viuendo semper in presentia &
 unione cum Deo. Securus ac certus erit de presentia
 visionis, qui in hac vita habuerit presentiam fidei. Et
 hæc desertio & obsequio, quod Angeli Christo Do-
 mino in futuro Iudicii die exhibebunt.

DE ADORATIONE.

*Quam Angeli & alia creatura Christo
 D.N. exhibebunt.*

Mensas Maiestatis Christi monstrabitur etiam in
 communi & vniuersali omnium creaturarum applau-
 su. Cunctæ creaturæ Christo applaudent, omnes eum,
 Regem & Dominum suum, adorabunt: aliæ spontè
 & ex amore, veluti boni & iusti; aliæ co-
 actè, veluti mali & impii. Quàm gloriosum erit videre
 gaudium & iubilum Sanctorum & Angelorum, quo ad-
 orabunt Dominum & Patronum suum! Scriptum est:
Cum iterum introducit primogenitum in orbem terra, di-
cent: Adorent eum omnes Angeli eius. Primâ vice, vi-
 uentibus nonnulli voluit, adorarunt eum in Incarnatione: Se-
 cunda adoratio gloriosior erit in Iudicio vniuersali.
 Omnes, & Sancti, & Angeli prosterneant se ante sanctos
 pedes, sacra illa vulnèra osculabuntur, deponent
 coronas suas ante thronum Christi: *Mittebant coronas* Apoc. 4.3.
 suas ante thronum, quo innuitur, eorum salutem & glo-
 riam, non ipsorum, sed Christi opus esse: *Domini est sa-* Alia litt.
 Thom. Posterior. N lus Psal 3.

CONSILII
 DEREI
 IN
 O V

Apoc. 6. 7.

lus, Domini est saluatio: nostra salus, non à nobis
Deo est: Solus Deo nostro, qui sedet super
attribuatur gloria Dei, qui sedet in throno
luz. Peractâ adoratione, Christus propius
eos subleuabit, admittetq; ad suos per charos
& oscula pacis, cum infinita dulcedine & con
Sanctorum. Post adorationem Christi adorant
nam suam Virginem Deiparam, tanquàm veram
turalem Dei sui Matrem, dicentes: Benedicta
mina, in æternum, & Maiestas tua in seculum
gentibus preparatis ad escam, & de manibus
tuum nos, liberauit nos gratia tua: quia tuâ
gratiâ, protectiõne, & intercessiõne eripisti
rocibus Tartari leonibus, qui animas nostras
re desiderabant; Te dicit laus, te decet imper
virtus & gloria in seculorum secula, Amen.

S. Bona. in

Psal. B. V.

Psal. 3.

In hoc adorationis actu præsentem erunt,
cœlestis aula cantores, Et canentes in citharis
tabuat: Dominus conterens bella, Dominus
nimirum: Christus victor gentium, Christus
tor hostium, Christus triumphator in bello,
expugnauit Infernum, Christus superauit & pro
omnes suos inimicos,

Judith. 6.

18.

DE ADORATIONE

Quam Demones, omnesq; damnati
D. N. exhibebunt.

VERUM, quàm funestum, triste ac horre
spect. eulum ex alia parte, videre adorationem
exhibebitur Christo ab inimicis eius; à filiis pecc
Accedent Angeli beati, fidelissimi Diuinae iustit
stii, ac miseros capient damnatos, tam Hæm
Demones: hi namque cum comparebunt in corp
assumptis turpissimis & monstruosissimis, ad
corum confusionem, & vt oculis corporeis ab
conspiciantur, & carnis igneis conducerentur ad

Cornel. in

Matth. 2. 21

Iacob. 2.

Diuini iudicis, vbi credent & contremiscunt (*credunt*
 & *contremiscunt*) sed multo magis experientur in seipsis
 veritatem & immensitatem Diuinae Justitiae confitebun-
 tur propria retinente voluntate, ac rationibus, signis, &
 expectantia conuicti, quod ipse (*Christus est Deus*, quod
 patens iudex est Filius aeterni Patris, quodque vicina
 ei assistens Regina sit Virgo Deipara, & sanctissima Ma-
 ter eius; & credentes adorabunt, & adorantes vlabunt,
 et clamabunt, vociferabuntur, blasphemabunt, statum suum
 & conditionem detestantes condegnantesq; Ecce verifi-
 cabitur Diuini illud oraculum: *Ponam inimicos tuos sca-* *Psal. 109.*
bellum pedum tuorum: ponam, inquit Pater aeternus, om-
 nes inimicos Christi Filii mei, vt scabellum sub pedibus
 eius, & ut filii inobedientes, contumaces & rebelles pae-
 ni, inferri adiudicabuntur. *Vbi Christi pedibus perpetua*
comprimantur, & poena aeterna mulctabuntur.

In hoc vniuersali applausu & adoratione creaturarum
 gaudere debemus cum nostro Iudice, quia *Omne genu* *Phil. 2.*
flexatur illi, & caelestium, & terrestrium, & infernorum.
Omnes gentes, quae unquam fecisti, venient, & adorabunt *Psal. 8.*
terram, Domine, & glorificabunt nomen tuum. &c. vt
 Dominum & Regem inuum, & in Regno natura, & in
 Regno Gloriae agnoscent & confitebuntur. Concede,
 Domine, nobis gratiam, vt die illo tremendo te adore-
 mus tanquam filii obediens, & non, vt ferui rebelles &
 contumaces: propria & voluntaria sit nostra adoratio, *S. Aug.*
 non coacta & violenta: simus cientes & subditi tui in
 Regno Charitatis & Amoris, & non duntaxat in
 Regno potestatis tuae & domitii.

Haec sunt motiua & signa, e quibus aliqua ex parte
 cognoscere possumus imensam Christi maiestatem.
 Verum his etiam omnibus omissis, solum sufficeret fol-
 gens Diuini vultus aspectus. Etenim quando Christus
 adhuc morabatur in terris, vbi maiestatem Diuinitatis suae
 occultabat, *fulgor ipse & maiestatis & diuinitatis occultata* *S. Hier. in*
in humana facie relucebat: & tale erat lumen illud, vt non- *Matth. 6. 9.*
 nisi ab inhabitante Diuinitate Humanitati personaliter
 vultu provenire potuerit: quaedam magis in extremo iudi-
 cii die, quando non in humilitate, sed in maiestate, non ad
 ecclesiam, sed ad manifestandam Mundo Diuinitatem suam ve-

COPIA
 DER
 I
 O V

comparebit totus lucidus, & cunctis celestibus
 lucidior? Si corpus alicuius Beati pro
 lucidum, & tamen claritas eius solum redanda
 ma: quanto lucidior & splendidior se in
 dabit vultus & totum corpus Christi, quando
 eius derivabitur à Divinitate, & ab Anima: pro
 quam, non ab Anima gloriosa duntaxat, verum
 Diuinitate, quæ est principium & fons omnis
 claritatis, à quo dependet lumen & claritas
 Animæ? Merito igitur de Corpore Christi
 iestatis suæ constituto dici potest: *Quod per carnis
 uinitas foris illuxit, & Diuinum illud lumen
 vultu Christi emicabat, erat quasi relucens*
 Hæc de Maiestate Judicis: nunc dicetur
 state.

S. Tho. 3. p.
 9. 4. 5. a. 2.
 S. Aug. de
 mirab. sac.
 script. c. 10
 S. Hier. ubi
 sup.

POTESTAS.

Luc. 21 **V**idebunt Filium hominis venientem in nubibus
 Potestate magna. Potestas, quam Christus
 Judicii exercebit, conformis erit Maiestati: quæ
 modum hæc maxima erit, quam vnquam
 hibuit; ad eundem modum maxima erit illius
 Tunc dicere poterit, actuali eam commo
 entia: *Data est mihi omnia potestas in Cælo & in terra*
 quia potestate Iudiciaria cælum terramque
 retribuens præmium & pœnam æternam.

S. Tho. 3. p.
 9. 9. a. 1.

Hæc potestas Iudiciaria communis est toti
 simæ Trinitati: at per appropriationem competi
 quia ad iudicandum requiritur Sapientia, & Fili
 Sapientia genita à Patre: non solum in quantum
 sed etiam in quantum Homo, & talis Homo
 Personæ vnitus, Christus hanc adeptus est potest
 ac propter quatuor titulos: *Ex vnione Personæ*
 pitis dignitate supra omnes Angelos & homines
 nisudine Gratiæ habitualis; & ex merito Passio

S. Tho. loc. c.
 a. 3.

Apoc. c. 3.

Apoc. c. 3. *Ego vici, & sedi cum Patre meo, in
 eius: quia vici inimicos meos, & iniuste iudicatus
 in Ioan.*

inducat, qui iudicatus est. Merito Iudex est, qui fuit sub
 iudice; merito iudicat, qui iudicatus est. Hic iam
 considera diuersitatem status, diuersitatem Iudicii:
 Christum iudicatum, Christum Iudicem: Christum an-
 te tribunal Iudicum, & totum Mundum ante tribunal
 Christi: Christum iniuste morti adiudicatum, & Christum
 iuste vitæ & morti adiudicantem totum Vniuersum, &
 Angelos & homines; Christum iudicatum, obiectum sum-
 mæ confusionis, & Christum Iudicem, obiectum sum-
 mæ gloriæ.

Eccè hisce exemplis docet nos Christus medium
 gloriæ, viam vitæ: Vici, & sedi, ait Christus: quasi di-
 ceret: meritum Crucis meæ est præminium gloriæ meæ; *Apoc. 3.*
 tale & totum sit, oportet: *Qui vicerit*, qui meis inhæse-
 rit vestigiis, qui crucem meam amplexatus, meumque
 exemplum secutus & imitatus fuerit, reddam eum pote-
 statis meæ Iudiciariæ participem; eique dabo thronum
 meum, non in futura vita duntaxat, sed etiam in præ-
 senti, & hic pacis, quietisque thronus erit, quo omnes *Alcazar*
 illi gaudebunt, quotquot meis obtemperabunt præce- *in Apoc.*
 ptis & mandatis, ac meæ sese conformabunt voluntati.
 O qualis est iste thronus! O fœlicem sedem! O sedem
 regalem & imperialem! in quâ anima, veluti Regina,
 sedet, constituta in pacificâ possessione Regni sui do-
 minatur cunctis inimicis suis, tum externis Mundi &
 Inferni, tum internis prauorum motuum, inordinato-
 rumque affectuum.

FORTITUDO.

*T*unc videbunt Filium hominis venientem in nubibus *Marc. 33.*
 cum virtute multa (alia littera, cum fortitudine ma-
 gna). Virtus fortitudinis est virtus quædam addens
 animum & valorem ad fortiter & sine timore dimican-
 dum cum inimicis. In hac virtute singularem se exhi- *2. 2. q. 123.*
 bebunt Christus Dominus noster in die Iudicii: quia cru-
 delem sumet vindictam de Adversariis suis, eos proster-
 net, & in nihilum rediget solâ admitandæ potestatis suæ
 visione. Neque ad Infernum vsque differet eorum
 pœnam

Suarez
disp. 57.
sect. 1.

pœnam & cruciatum; sed priusquam abripiantur
cula, & in horreos illas Inferni caavernas, te
ignis in hac vita persequent. Quapropter
ipsum precedet, & inflammabit in circuitu
& circumquaque adiuer peccatores, ut, quemadmodum
corpora beata, priusquam subirent paradysum,
lesti incipient gaudere gloria; ita miseris damna-
tequam in Infernũ agantur precipites, patientur
& cruciatus ab igne.

GLORIA.

S. Tho 2. 2.
q. 113. a. 1.

Videbunt Filium hominis venientem in
cum virtute multa & Gloria. Christus ad
veniet, non tantum multã instructus virtute & f
ne; verum etiam multã præditus Gloria. Et
plex erit, extrinseca & intrinseca. Illa Gloria
cum laude notitia: est gloriosa quãdam cog
laus alicuius hominis virtute præditi. Et hæc
dabitur Christo ab omnibus in summo gradu
lum a sanctis Angelis & hominibus; verum et
impis & Dæmonibus. Illi exaltabunt & gloriam
Christum in misericordia, & hi, etiam nolent
gnificabunt eum in Iusticiã.

Ultra hanc extrinsecam gloriam, aliam habet
trinsecam ex dotes beatis corpori glorioso
pronementem: & hæc dotes eo magis es sum
beatis alicuius gloriosorum corporum, quò gloria
Christi magis excedit gloriam Animarũ reliquar
torum. Inter omnes dotes Impassibilitatis, im-
tis, & subtilitatis effloret ac eminebit dos clar
quã simul erit effectus & causa: effectus gloria
Christi, & causa omnis claritatis, quã carera

Suarez 2. beata prædita sunt: siquidem per claritatem suam
10. 3. p. disp. cetera corpora clarificabit. Ultra claritatem
48. tam Humanitatis Christi, quinque instar
Recup. in 1. simotum fiderum comparebunt quinque
p. lib. 6. q. vuheta, utpotè, fontes & causæ omnis Gratia
19. n. 4. rie in omnes Sanctos redundantis. Quia, illi

...aiffimz illa: plaga: fuere causa meritoria & moralis
...alutis nostrae, cunctorumque effectuum Gratiae &
...dioriae; itaque conueniens est, vt sint causa effe-
...tua & physica: quia, iuxta principium Scoti, quod
...on implicat, & ad maiorem Christi adducit gloriam,
...Christo concedendum est: eigo cum non implicet hae
...au salta: physica in cicatricibus Christi, us concedatur,
...porret.

Inquit S. Thomas, vt rüm Christo conueniat habe- *S Tho. q.*
...e dotes. Et respondet negatiue: quia Christus est *95. a. 3.*
...ponus, & Sponto conuenit dare, non recipere dotes:
...t qui Ecclesia & alii Sancti, qui sunt sponsa, recipiunt
...dotes. Loquitur nihilominus sanctus Doctor de do-
...bus solum, quod ad nomen: quia res significata, vt
...ant qualitates gloriosae, modo eminentissimo, ac pro-
...ndè eminentiori, quam reliquis Sanctis, competunt
...Christo: tamen hoc nomine dotis minimè appellari
...beant, vt dictum est. Ad eundem modum deter-
...minat idem Sanctus Doctor, quod, quamuis Christus
...erissimè fuerit & Virgo, & Martyr, & Doctor, non ta-
...men ei attribuendae sunt Aureolae, sub hoc nomine *q. 96. a. 8.*
...Aureolae, quod dicit diminutionem & imperfectionem
...ictoriae. Habet igitur significatum nominis, at non
...ub hoc nomine, quod dicit imperfectionem.

OYSLI
DEREI
D. I
O. V

Vexillum seu signura Crucis. *Matth. 14. Tho. V Val- densisto. 2.*

Tunc, nempe, in extremo Iudicii die, *parebit signum* *lib. 3. p. 18.*
Filius hominis in caelo, quod est signum sancta cru- *Jacob. Bol.*
is. Sanctus Chrysostomus cum nonnullis aliis moder- *de Cruce*
is existimat hoc signum non fore aliud, quam idem sa- *lib. 6. c. 8.*
rum lignum, cui Saluator noster affixus fuit. Crucem so- *S. Chrysost.*
lam non relinquet in terra; sed secum eam leuabit ad cae *Hom. de*
lum. Alii, etiam non amplectantur hanc opinionem, *cruc. &*
non tamen eam censent esse erroneam; sed quod sine Latrone,
errone dici potest: quia, licet non sit ex reuelatis non *Cornel in*
repugnat tamen reuelatis. Plurimae ad sunt rationes, Matth. 14.
ob quas sancta Crux in caelo comparebit, siue sit illa
eadem, cui Christus suffixus fuit, siue alia ab Suarez
Angelis diff. 57. a. 2

M 4

Angelis fabricata ex materia aurea. Primò, victoria
tur, quod per crucem promeruerit gloriam sui, & nomen
nominis sui exaltationem, dexteram Patris, & ineffe-
riam potestatem super omnes rationales creaturas. Cru-
cundo, vt manifestetur, quod sit vniversalis conser-
uator, Dominus, non solum, vt Deus, propter creaturam, &
rum etiam, vt Homo, propter redemptionem nostram. A
Cruce factam. Tertio, ad consolationem bonorum
quia à Cruce, & per Crucem promanare fatentur cog-
noscunt suum bonum, & Gratia & Gloriam. Quarto, quan-
tum ad confusionem reproborum, inimicorum eius ac
Christi. Quapropter statim ac crux sancta apparetur.

S. Matt. l. c. inquit S. Evangelista: *Tunc plangent omnes Terreni*

Abulens. in nate bonis terrenis adhæsere. Tunc dicent miserum

Marth. c. catores: *Montes cadite super nos, & intra vilces*

24. q. 273. nos recipite: obtutum nostram in Crucem. Cuius om-

nis exaltatam summoque odio à nobis habitam. Signum

non audemus. Ecce inscriptam ei legimus nomen

mnationis sententiam. Hoc idem lignum, quod

nobis vitæ fructus producere debebat, causa nobis

petuæ mortis erit. Hæc reproborum meos erit

dis affectus; verum longè diuersus erit affectus

rum: cuncti Sancti viso crucis signo iubilabunt

iubilo exultabunt, adorabunt principium & finem

tis suæ, Redemptorem laudabunt, eique gratias

rent, quod per sacratum illud lignum ab æternitate

iplos liberauerit, & ad æternam gloriam euecturum

nes vnanimi consensu adibunt, amplexabuntur, &

osculabuntur sacrum illud pignus, ac dicent

S. Ec. clesia *Cruce benedicta, qua sola fuisti digna portare*

Abulens. in *Mundi, pretium redemptionis nostræ. Verum*

Matth. q. dum, quo Crux apparebit, accedamus. Sed

172. non terræ proximus, quia ob terræ rotunditatem

omnibus videri non posset; sed in loco aeris celestis

eminenti; comparebitque *lucidior Solo*. & hanc

Abulens. q. *tur ex voluntate Dei.* Ac propter hanc causam

176 & 172 sua paruitate à toto Mundo videri poterit: Deum

que efficiet, vt lux eius ab omnibus sit visibilis, &

que, tum vicinis, tum distantibus manifestetur.

mod. ut propria sua magnitudine. Lumen illud concurreret, ut in-
 m. su. instrumentum Dei, & eum, quem Deus voluerit, causabit
 is, & effectum. Sed notandum est tempus, quo splendor
 creaturae Crucis se dabit in conspectum omnium: quando, nimi-
 salis ortum, Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & *Matt. c. 24*
 creaturae stella cadent de caelo, & virtutes caelorum commovebun-
 dem nentur, & tunc parebit signum Filii hominis in caelo: ut no-
 em bombis commonstreretur, quod tunc quilibet Christianus
 fatentem cognoscat virtutem Crucis, eiusque gaudebit lumine,
 atro, quando affectus creaturarum in corde eius obscurabi-
 orum. Tunc ac profus deficient. Quamobrem die illo sola ra-
 eta apparet Luna lucidior & Sole: sola crux splendescet, *S. Aug. ser.*
 per Trinosque per totum Mundum diffundet radios: nullum *130. de ser.*
 t quod aliud aderit lumen, non Solis, non Lunae, neque stella-
 rum: sacrum illud lignum in Mundo ipsius Solis tunc
 vilicet, fungetur officio, undequaque fulgebit, triumphabit in
 em. Ch. omni loco, & apparebit in frontibus Sanctorum: Tunc *Cornel. in*
 signum Crucis apparebit in singulis electorum frontibus. *Matth.*
 Signemus Servos Dei in frontibus eorum. Ut significetur *Apoc. 7.*
 m, merito Crucis gloriam possideri. Capiti huic finem im-
 ula non ponere reflexione quadam spiritali nostro profectui ap-
 pime vili: & est, quod *Vbi ceciderit lignum, ibi erit: Ad. Phil. 3*
 eundem profus affectum, siue bonum; siue malum,
 quem erga Crucem habueris in vita & morte tua, in ex-
 tremo iudicii die habebis. Si modò fueris amicus
 Crucis, & tunc amicus eris: si modo fueris inimicus,
 & tunc inimicus eris. Considera, quod finis inimico-
 rum Crucis est interitus, mors & aeterna damnatio; *Phil. 3.*
 fructus amicorum Crucis est vita in
 Gloria & felicitate
 aeterna.

N 5 Con:

OYSTI
 DERET
 O V

Confessio & manifestatio uinitatis Christi.

Matth. 25. **C**ongregabuntur ante eum omnes gentes. Hæc
ma conditio magnificentiæ & triumphus
dicis à sanctis Evangelistis descripta. Omnes
populi cuiusuis status & conditionis ante con
Christi compatebunt: alii in aëre ad eius dexteram
in terra ad sinistram: & qui in aere, Beati erunt,
buntque dotibus corporis gloriosi præditi in
nubibus efformatis.

Primo erunt impassibiles quod ad culpam & po
nulla animæ inerit passio inordinati affectus: nul
pus inuadet passio, quæ ei pœnam adferat & dol
Hæc impassibilitas longè perfectior erit ea, quæ
mus gaudebat in statu innocentiæ: *Adam potuit*

D. Aug. lib. 12. de Civ. s. ult. *mori, si non peccasset: at Beatus non potest mori*
dotis immortalitatis & impassibilitatis. Tu quoque
perfectam illam attingent sanitatem, quæ in hac
tineri nequit: vnde D. Augustinus impassibilitatem
pellat plenitudinem sanitatis, sanitatem plenam &

Aug. c. 56. ad Dios. S. Ansel. in Elucidar. S. Tho. Ad- dit. q. 73. a. 1.
tissimam, quæ corpus ab omni & quacunque
minimâ, ei nociua tuetur & liberat. Præterea est
coniuncta cum summa fortitudine: vnde, iuxta
mum, talis erit fortitudo corporum beatorum
montes. *Et omnem molem terra pede vertere vultis*
sent. Causa huius impassibilitatis duplex est: alia
eam esse perfectum dominium, quod habet
corpus, quale & Deus habet in anima Beati: alia
eam esse quietatem quandam corpori glorioso
tem, quæ illud reddat impossibile. Corpora igni
riosa cœlestium imitabuntur naturam corporum
que impassibilia & inalterabilia, peregrinarum
num alteratiuarum ac destructiuarum incap.
nonnullus, num vnus Beatus altero erit impassibilis

S. Tho. q. 83. art. 2. *ita & præmiorum, inter quæ etiam recentiorum*

libertas gaudebit diuersitate. Enimvero, quavis impassibilitas, cum sit perfectio negatiua, quia est negatio possibilitatis, maior aut minor esse nequeat; attamen tantum ad causam suam, qua est dominium anime supra corpus, quod maior erit in eo, qui maiori gaudebit fruitione & gloria in Deo, augeri ac diminui potest.

Impassibilitati beatorum corporum adicietur quoque subtilitas, qua corpus quod unquam, etiam durum & solidum penetrabunt: ita caelos, integritate eorum maiore illa: penetrabunt, quando cum Christo paradisi ingrediuntur. Idque rei subelli, proprium est, ut firmitatem penetratiua: sic acus subtilis dicitur quoque penetratiua. Quantum ad causam effectus huius, dico, tam non esse qualitatem corpori glorioso inhaerentem, qua hoc producat effectum: sed esse perfectum dominium anime gloriose in corpus, quia in virtute penetratiua, qua reliqua omnia corpora non gloriosa penetrare potest, ipsum corpus sibi Angelisque reddit simile: Deo, tanquam causa principali, & corpore ipso, tanquam causa instrumentali & obedienciali ad hunc effectum concutiente.

Subtilitatem corporis gloriosi comitabitur aliam, nempe, agilitas, per qualitatem quandam motuum supernaturalem qualitati motiua naturali superadditam, qua corpus gloriosum summa cum velocitate, non motu duntaxat progressiuo & simultaneo; verum etiam, ut probabilis nostri Suarez fert sententia, mutatione instantanea, de vno extremo ad aliud, non pertranscundo medium, sese mouere potest. Huius opinionis videtur quoque esse S. Augustinus, cum docet motum Beati similem futurum cogitationi: vnde quemadmodum cogitatu subito transire possumus de loco ad locum, de vno extremo ad aliud, absque eo quod cogitemus de medio: ad eundem modum se quoque mouere poterit corpus gloriosum. Idem affirmat sanctus Bernardus: Talis erit, inquit ille, Beatorum velocitas, ut possint, si velint, absque omni mora, seu difficultate, ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitate. Ratio huius

S. Tho. Ad dir. q. 83.
Suarez 3. p. 10. 2. q. 48. sect. 5.

Suarez diff. 48. sect. 4.

S. Aug. Enchir. c. 90.

Serm. 4. in fest. omn. Sanctoꝝ

UNIVERSITÄT PADERBORN

huius effectus est, quia anima gloriosa in nullo
 tur a corpore, & simul cum corpore tali operatur
 bertate, ac si esset a corpore seiuncta: & quia anima
 ipsam mouere potest in hac ratione motus, vel
 li, poterit quoque & corpus suum mouere.

Ultima dos corporis gloriosi est claritas
 dundantiam claritatis animae; & quemadmodum
 maior aut minor erit, iuxta maius aut minus Beati
 meritum, ita quoque maior aut minor lux erit

*Suarez 9.
 38. scilicet 2.*

Corpora beata non lucida
 & pellucida & transparentia erunt, simulque
 ta & clara instar vitri colorati: & color proprie-
 tus erit carni corporis humani, claritas qualitas
 riae, transparentia conditioni densitatis corporis
 riosi, quae densitas non ferri; sed vitri densitas
 erit. Ita affirmat sanctus Gregorius super

Iob. c. 28.

*Iob: Non comparabitur ei aurum aut vitrum
 harmonia corporis gloriosi obuia & manifesta
 culis corporeis: non tantum caro; sed etiam
 ui, venae, humores, viscera, cum omnibus inter-
 corporis Beati conspicientur. Quae sunt non
 corpora beata propriis induta erunt vestimenta*

*S. Anselm.
 Ber. lib. 10.
 c. 13.*

Psal. 103.

spondet S. Anselmus negatiue: *Beati nudi erunt
 omni decore fulgebunt.* Nudi erunt vestibus
 bus, at lucis induti vestimentis colorum diuersi-
 stinctis: *Amictus lumine sicut vestimento.* Unde
 colorem gestabunt sancti Martyres, aliam aliam
 ctæ Virgines. Plura alia praeterco, quae de perfectis
 gloriosarum dotium, quibus Beati praediti erant
 possent: satis erit affirmare, corpus beatum balce-
 ctionibus instructum fore perfectissimum in esse & operari
 rari. In esse perfectum erit per dotem impassibilitatis
 claritatis: in operari perfectum erit per dotem agendi
 & subtilitatis. Praeter perfectionem dotium beatorum
 perfectam beatitudinem cunctorum sensuum con-
 lium, quolibet circa proprium obiectum actuato. Ad
 accedet ornamentum ex Aureola Martyrum, Virgini-
 & Confessorum.

Concludo hoc punctum reflexione qua dicitur
 Anselmo de prompta. *Placeret tibi, si esses ista*

Abalon? In eius corpore non erat macula, & eius coma
 merito pretio pendebatur praeclisa. Quid si cū hoc decore esses
 tam velox, quā Azael, qui cursu pedum praeuertebat ca-
 reas? Quid si cum his duobus, ista esses fortis, ut Sampson,
 mille viros armatos prostravit in una mandibula?
 Quid si cum his eribus esses tam liber, quā Augustus, cui
 totus Mundus servavit? Hoc idem propositum profe-
 quitur idem S. Doctor, eodem modo discurrendo & in-
 terrogando de abundantia deliciarum & Sapientiā Sa-
 lomons: de multitudine annorum Mathusalem, qui se-
 pte mille vixit annis: & omnia ista iam dicta magna cen-
 tentur dona; ast scito, concludit idem Sanctus, quod
 comparatione perfectionum, quibus dotati sunt Beati,
 pulchritudo Absalonis est deformitas & scditas, velo-
 citas Azacis est tarditas; fortitudo Sampsonis est debili-
 tas & infirmitas, libertas Augusti Caesaris est servitus,
 felicitas & consolaciones Salomonis, vti & Sapientiā eius,
 aut mortificationes & ignorantia, & longa vita Mathu-
 alem est exufflatio quaedam & veluti momentum ali-
 quod. Hæc de intrinseca Beatorum Gloria.
 Non deerit quoque extrinseca Gloria ornamentis &
 splendoris nubium, in quibus, veluti in propriis sedebunt
 thronis. Tali apparatu & pompâ instructi die illo exte-
 rno Iudicii comparebunt Beati: & dabunt gloriam Chri-
 sto, manifestabunt ac confitebuntur eiusdem Diuinita-
 tem, quia gloriam, quam possident, non nisi à Christo tan-
 quam à causa principali & instrumentali, in quantum ni-
 mirum Deus est & homo; se obtinuisse agnoscent & de-
 latabunt. Tria insuper principalia signa, è quibus cog-
 nosci potest Diuinitas Christi, & quod Christus sit ve-
 rus Deus, assignantur in sacra scriptura: Operatio miracu-
 lorum, Remissio peccatorum, & Manifestatio secretorum
 cordium. Et omnia hæc signa die illo Sancti cognoscent.
 Videbunt tot & tanta miracula in confirmationem,
 quod Iudex ille, qui venit iudicare Mundum, sit verus
 Deus; & remissionem peccatorum suorum opera Chri-
 sti factam fuisse agnoscent, experienturque cunctos suos
 cognatos occultosque cordis affectus Christo Domino
 notos esse & manifestos.
 Congregabuntur etiam ante Iudicis conceptum mi-
 sereri damnati in terra, ast modo prorsus contritio & op-
 positio

COPIA
 DE RE
 II
 OM

Suarez
disp. 50.
sect. 5.

posito Beatorum Glorie. Comparebunt terti-
& tenebrosi: passibiles, & actu ignis tormentis plu-
entes, densi & graues Neq; ex eo, quod corpora volun-
torum sint passibilia, erunt quoque corruptibilia. At
ignis ille, cum operetur vt instrumentum Dei, thro-
illa torquet & excruciat, non tamen eadem opere ui-
pet aut destruet. Ex hoc apparatu omni infelicitatis
misera refertissimo patebuntur etiam damnati. Neque
esse verum Deum, vt supra dictum est. Hac de Re-
centia Iudicis d. xix. sufficiant; discurrant
Assessoribus eius.

De Assessoribus Iudicis

CAPUT II.

Isa. 3.

Dominus ad iudicandum veniet cum Sanctis
ra. Non solus ad iudicandum veniet Dominus
mendo illo Iudicii die, sed aliorum Sanctorum

Sap. 3.

comitatu: Iusti iudicabunt nationes. Hoc idem se op-

Matth. 29.

idemmet Christus: Sedebitis & vos super sedes iu-

Luc. 22.

indicantes. Et idem confirmat Apostolus ead-

1. Cor. 6.

Sancti de hoc Mundo iudicabunt. In hac materia de i-

certum, & aliud dubium. Certum est certum
propter loca S. Scripturæ iam allegata, quod
thronis iuris sedentes cum Christo iudicabunt.

Suarez.

est, quinam sint illi Sancti qui iudicabunt, & qu-

disp. 57.

Nonnulli asserunt, quod cum Christo iudic-

sect. 4.

Nonnulli asserunt, quod cum Christo iudic-

S. Hier. ep.

omnes homines perfecti, esto non sint religiosi

28.

opinionis iustissimi SS. Doctores, Hieronymus

S. Aug. in

stinus, Gregorius, Anselmus.

Pf. 49.

Alii volunt, hanc promissionem factam esse

S. Greg. lib.

giolis. Hanc opinionem amplectuntur S. Thom-

S. mor. c. 16.

Abulensis, & alii addunt super D. Angelus, mag-

S. Ansel. in

& quoscunq; Religiosos, sed solum perfectos

Elucid.

ros: quia promissio Christi nis solum modo facta

S. Th. in 4.

reliquerunt omnia propter Christum, & perfecti-

dist. 47.

trione Christum secuti fuerunt. Idè asserit S. An-

Anton. p. 4.

& vult quod non solum in se perfecti sint, sed

tit. 14. c. 11.

runt etiam alios. S. Antonius, & Abulensis

S. 6.

gium excedunt quicq; ad SS. Martyres, sanctos

...nes: addentes; quod hæ virtutes Martyrii & Virginitatis
...ormentis plus mereantur sedem iudicariam, quam paupertas
...corpora voluntaria.

...Alit supra omnes sanctissima Virgo in proprio sedebit
...throno ad dexteram Filii, cum eodem quoque iudicatura,
...eadem clavi dictum est supra. Dubium aliquod proponit A-

...bulensis, cur Christus Dominus promittendo hoc privi-
...legium Apostolis, nullam Mariæ suæ fecerit mentionem?
...Respondet, primò quia tunc presenti Apostolorum cor-

...tui non intererat sanctissima Virgo. Secundò, quia non
...erat commemoranda ceteris: cum enim Christus loque-

...retur servis, haud conveniens erat, ut eidem etiam ordini
...sanctissima eius Mater infereretur: quia Virgo iudica-
...bit velut Regina, reliqui Sancti tanquam servi. Diffi-

...cultas moveri poterit de Angelis, an ii quoque iudica-
...bunt? Nonnulli existimant, id non repugnare: quia tamen
...non videntur oculis corporeis, intellectu tamen videntur

...et conformitas cum Christo sufficit in gradu in-
...tellectivo. Sed insuper asserunt, convenientiorem esse
...se opinionem S. Thomæ, Angelos non iudicatuos; hoc enim
...iudicium debet esse visibile & sensibile; ergò eius-
...demationis & natura fiat Judices, oportet. Hæc

...deus, qui cum Christo iudicabunt, sufficient. De-
...claremus nunc modum iudicandi & profereudi sen-
...tentiam: iudicabunt iudicio disceptationis, & prolatio-

...nis sententia; quia omnium cognoscant merita & retri-
...butionem, quæ iis competit. Præterea, simul cum
...Christo ex eius commissione, & veluti delegatione, ean-

...dem cum Christo profereud sententiam, veluti Cardina-
...cum summo Pontifice.
Verum si loquamur de iudicio comparationis & ap-
...probationis (quod proprie non est iudicium) omnes
...Sancti iudicabunt: in quantum mali comparati
...cum bonis pœnâ digni cenentur; & præterea omnes
...Sancti Christi approbabit sententiam. Pro fine
...huius capituli considera excellentiam huius privi-
...legii, quando totus Mundus statit in timore &
...tremore, quando etiam Reges in terram prostrati
...nudo latere palpitant, quando ultimum Vale di-
...citur Mundo, quando expectabitur finis creaturarum
...& ultima sæculi consummatio; & quod plus est, quando
...sum-

Abul in
Matth 8.
19 q. 205.

S. Tho. Ad-
dit. 89 a. 1.
S. Anton.

p. 4. c. 11.
tit. 14.

Abulens in
c. 2. Mat. 9.
194.

Suarez
diss. 57.
sect. 4.

S. Tho. l. cita
Suarez.

Cornel. in
Psal. 102. 6.

OYSTI
DEREI
O V

summam gloriam præstolantur boni, & mali
 miseriam: eodem ipso tempore Sancti sine
 Majestate judiciaria sedebunt totū judicatum
 non homines duntaxat, verum etiam Angelos
 Si nunc tibi placeat finis, non displiceat medium
 cura, ut vivas non tantum in statu Gratiæ; sed
 statu perfectionis: quia solis perfectis, uti diximus
 privilegium concessum est.

De iis, qui judicabuntur in Iudicio

CAPUT III.

Joel. c. 3. **C**ongregabo omnes gentes, & adducam eas in
Iosaphat, & disceptabo cum eis. Et vallis
 capax erit tot tantarumque gentium & populi
 quia Mons Oliveti vicinus destructur, solo & rivo
 æquabitur, & complanabitur, veluti colligitur
Zach. c. 14. pheta Zacharia. Omnes nos manifestari oportet
2. Cor. c. 5. bunal Christi: unde liquet, cunctos homines
 discrimine, tam fideles, quam infideles à Deo
Suarez. candos: nõ solum Iudicio retributionis, quia omnes
disp. 57. tincunt præmium, aut pœnam, juxta sua merita
sect. 9. demerita, verum etiam Iudicio discussionis, quia omnes
 manifestabuntur opera bona & mala, merita & vitia
 ta, qualitates & circumstantiæ operum: quæ
in Addit. Thomas aliter sentire videatur. Et illud Joannes
ad 3. p. 9. non credit, jam judicatus est, potest quoque intelligi
39. a. 5. delibus, quia qui nõ credit fide viva, jam judicatus
Ioan. 3. vult dicere: jam condemnationi subiectus, vel
 judicari: sicque S. Joannes non negat actum
 affirmat debitum illius. Neque difficultatem
Psal. i. lius locus Psalmi: Non resurgent impii in iudicio
 nim vult dicere: Non prævalent, non erigentur
 sed judicabuntur, convincentur, & condemnabuntur.

Dubitari potest de Innocentibus, & de Angelis
 bonis, tum malis & reprobis, num etiam judicabuntur.

Respondetur cunctos fore subiiciendos iudicio retribu-
tionis; at non discussionis: quia discussio proprie fit
circa illos, qui opera bona simul & mala exercuerit: An-
geli boni opera duntaxat bona, mali mala exercuerunt
opera, & idem dico de Innocentibus.

suarez
disp. 97.
sect. 8.

Dubitarunt in super alii, num omnes illi, qui iudica-
buntur, mortui erunt: quia Apostolus insinuare vide-
tur, quod nonnulli uiui, & non prius mortui iudicabuntur.

Respondet S. Thomas: *Hac est securior & communior opi-
nio, quod omnes moriantur. Primum, quia sic congruum Di-*

S. Tho. in 4
dist. 47.

*stina iustitia, ut omnes, qui peccato subiiciuntur, etiam
mortui. Secundum, ex sacra Scriptura resurrectio est uniuersa-
lis, ergo & mors. Dicendum igitur est, omnes uniuersa-
liter esse iudicandos, etiam sanctos Affectores, qui cum
Christo iudicabunt: hi simul erunt Iudices iudicantes
reliquos omnes, excipe Christum & B. Virginem, & iudicabuntur a Christo & sanctissima Virgine.*

OYSEI
DEREI
O V

De examine Iudicii.

Caput IV.

Valicium sedit, & libri aperti sunt, & alius liber aper-
tus est, qui est liber vite. Hi libri, qui aperientur, si-
gnificant omnium hominum conscientias, quae manife-
stabitur in iudicio: Erunt veluti quidam libri conti-
nentes res gestas, tum bonas, tum malas.

Apoc. 20.
S. Hier. hic.
S. Tho. in 4
dist. 43.

Alius liber, dictus liber vite, est liber predestinatio-
nis, qui aperietur in iudicio, quando electi ad dexte-
ram Christi sedebunt in Gloria, & quicumque praefato
libro non fuerit inscriptus in aeternas Interni flammis
precipitabitur: Et qui non est inuentus in Libro vite scri-
bitur, missus est in stagnum ignis. Praeter librum vite da-
ti librum mortis negat Doctor Angelicus: non quia
Deus non recorderetur, nec habeat memoriam reprobo-
rum: sed quia reprobi tales sunt, qui non ex voluntate
& intentione Dei; sed ob propriam suam malitiam da-
mniati sunt, & ideo etiam dicitur, quod Deus eorum
non re-

S. Tho. 1. p.

Apoc. 21.

Thom. Posterior

Unde probabile est, quod peccata quaedam grauiora publica-
 buntur, & a Christo Domino voce sensibili reprehenduntur,
 sicuti & nonnulla opera bona & heroica eodem sensibili modo laudabuntur. Et in particulari opinantur
 nonnulli opera misericordiae, & vitia eis opposita manifestanda fore a Christo Domino voce sensibili. Ast re-
 qua omnia opera, & bona, & mala, merita & demerita
 moraliter, & voce interiori cunctis patebunt & mani-
 festabuntur.

*Rich. in 4.
dist. 47.*

Quantum ad tertium de Tempore, dico: *Non eris in S Tho. in 4.
dist. 43.* Quod enim facit Deus virtute & efficacia suae omnipotentiae ad hoc non indi-
 uuntur mora longa temporis. Subito, in actu oculi Illumina-
 ad hoc *conuenitur abscondita cordium*, in quibus veluti in notis cla-
 re expressis, cunctorum legentur actiones.

Veniamus ad quartum punctum propositum, circa
 hoc dicendum est, quod non tantum peccata reprobo-
 rum, verum etiam Sanctorum, & grauiora & leuiora, tam
 mortalia, quam venialia in Iudicio vniuersali patebunt &
 manifestabuntur. Quamuis Magister sententiarum
 contrarium huius doceat, nihilominus auctoritas sacrae
 Scripturae valde militat in fauorem opinionis affirmati-
 uae: *Cuncta quae sunt, adiuuet Deus in Iudicium.* Ubi fit
 mentio absolute & vniuersaliter, absque vlla bonorum in-
 terceptione. Ratio idem confirmat, quia de illo mani-
 festanda est *praesens iustitia, & praeterita misericordia*, u-

*Mag. sent.
in 4. dist.
43.*

Et quemadmodum triumphabit excellentia
 Diuinae Iustitiae in iudicandis & puniendis peccatis re-
 proborum, ita quoque exaltata comparebit Diuina Misericordia
 in remittendis peccatis Justorum. Conducit quoque
 ad gloriam Christi, ut ab omnibus conspiciatur, &
 Passio eius exaltetur virtus & efficacia in remittendis
 omnibus electorum peccatis.

*S. Tho. ibid
Decl. c. ult.
Carthus. in
4. dist. 47.*

Idem confirmatur, quia haud potest cognosci
 quanta fuisset Sanctorum contritio, quanta poenitentia,
 nisi etiam sciretur, quanta, & quo ad qualitatem, & quod
 ad numerum, fuissent eorum peccata, & nisi etiam eo-
 rundem opera bona a malis separari possent. Neque ratio
 in contrarium est alicuius roboris: *Quia nouitia seu* *S. Tho. in 4.
memoria peccatorum non erit Beati causa doloris*: tum *dist. 43.*

Quia

UNIVERSITÄT
 PADERBORN
 BIBLIOTHEK

hoc. cit.

quia status ille beatus similitum passionum incertum etiam, quia talis manifestatio per se ipsam esse non est mala: ergo in mente Beati dolorem carnis querit, qui res, ut sunt, apprehendit. Sed potius in incunctatis & gratiarum actionis, loco doloris pietas ex consideratione peccatorum & penitentia peracta: & quia Beatus totus in desiderio gloriae forptus est, gaudebit in hac memoria, cum in mentione Diuinorum attributorum gloriam Dei etiam conspexerit. Unde magna cum laetitia & iubilo Bonitati gratias referet, quod sibi tantam exhibuit misericordiam.

Neque sententiae huic aduersatur auctoritas. *Exech. 18.* Scripturae: *Impius si egerit penitentiam, omnia iniquitatum eius non recordabor amplius.* Id enim inquit quod ad culpam & poenam, quia Deus culpam et poenam simul & poenam, iuxta meritum contritionis.

Circa quintum & vltimum punctum, quia sunt Accusatores, dico, primo Accusator erit Deus, unde in Apocalypsi vocatur *Accusator fratrum eius* *S. Antonin.* *accusabat eos ante conspectum Dei, die ac nocte,* *p. 4. 10. 11.* *runt eum propter sanguinem Agni; sed superbia vincetur ab iis, quos accusabit, in virtute Sanguinis Agni.* *Tit. 14.* *Secundo, Accusatores erunt homines sancti.*

Sap. 5. *Iusti in magna constantia (scilicet ad accusandum) & reprobos. Tertio, accusator erit vniversus Mundus. Armabit creaturam Deus (scilicet ad accusandum).*

Aderunt quoque in Iudicio testimonia. Primo pro nobis, erit Deus: *Ego ero Iudex & Testis.* *Jerem. 19.* *intra nos, propria conscientia. Tertio, extra nos. S. Anselm.* *Si Angeli, & in particulari Angelus custos noster ubi sup.*

Et haec de hac materia, quam finiamus aliquid in xione. Procura & stude semper bene operari, quod scribes in vita tua, hoc ipsum leges die vltimo in libro tuo. Scribe, operando bene, in libro vitae, quod in mente Dei; & noli scribere, operando male, in libro mortis, qui est in mente

Damonis.

De Sententia Iudicis.

Cap. V.

Tunc dicit Rex his, qui à dextris eius erunt: Venite Be-
nedicti. Tunc, post finitum examen, post compila-
tos processus, post auditos accusatores, post allata testi-
monia, ponderatis etiam singulorum meritis & demeri-
tis, summus Rex & Judex vniuersalis finalem proferet
sententiam, elargiendo bonis æternū præmium, & ma-
los æternis adiudicando pœnis. Hæc sententia erit sensi-
bilis, quia sensibile erit iudicium, sensibiles homines, qui
iudicabuntur, sensibilis & visibilis Judex & Thronus in
quo iudicabit: alia priuatæ sententiæ propriis singu-
lorum meritis ac demeritis correspondentes erunt in-
sensibiles & mentales. Unde duæ erūt sententiæ vocales,
vna vniuersalis respectu bonorum, vniuersalis altera cõ-
paratione malorum: & mentales plures ac diuersæ erunt,
iuxta multitudinem personarum iudicandarum, & iuxta
meritorum ac demeritorum diuersitatem.

Difficultas est de causa & de sententia, quâ ratione &
modo promulganda erit: aut mentaliter, aut vocaliter. *Richard. in*
Afferunt nonnulli; Christum voce material & sensi-
bili didicisse verba illa: *Esurini & dedistis &c.* cæteras
verò causas mentaliter. *apud Car-
thus.*

Alii volunt, quod neque illa verba: *Esurini &c.* pro-
nunciabuntur voce sensibili, quia omnibus competere
nequeunt, & excluduntur omnes illi, qui non habent fa-
cultatem elargiendi eleemosynas, veluti sunt Infantes,
Pauperes, Religiosi, Angeli. Præterea, quia eodem quo
que modo proclamari deberent alia causæ virtutum ex-
cellentiorum, quales sunt opera misericordiæ spiritua-
lis, vsus Sacramentorum, Martyrium. Utraque opinio
sua non caret probabilitate. Insuper probabiliter tenet
Suarez, quod Christus, pronuntiando voce sensibili sen-
tentiam, non loquetur alicui in particulari, sed multis in
vniuersali, secundum varios ordines. Exenpl gratiâ: pri-
mo laudabit voce sensibili Virgines, deinde Martyres,
& sic

& sic de aliis ordinibus: ac eodem modo variorum reprobabit ordines. Verum, probabiliter affirmari potest, hanc sensibilem Christi laudem quemlibet etiam in particulari extendendam fore: videtur esse conformius sacrae Scripturae & Patrum dictis: quia S. Apostolus Paulus loquitur in 1. Cor. 4. *Judicio vniuersali: Tunc laus erit vniuersa* & S. Chryso-
 2. Cor. 10. *idem Apostolus: Non qui seipsum commendat, sed quem Deus commendat.* Et S. Chry-
 S. Chrysof. *Quis non cupiet in hac vita contemni, ut in alia vita voce Christi laudari?* Eiusdem opinionem nonnulli sunt apud Carthusianum, eiusque sequentes reddunt, asserentes Christum loqui voce sententiam maius sit gaudium honorum, & maior dolor sententiarum proborum; idè sicut corporalis apparatus Christi erit frustra, nec sensibilis illa prolatio. Et hi non loquuntur de sententiis definitiuis Christi in iudicio discussionis, apportando rationes con-
 tentionis & salutis. Neque in hoc modo dicendum peritur implicentia; sed magis exaltatur Christi Gloria & primum Sanctorum: probabiliter asserendum est. Et quis non contemnit sanctissimam Virginem in praesentia totius mundi hanc sensibilem promereri laudem? cum Filium suum honorare Matrem, & exaltare eam, quod sancti vita exitu humilissima. Insuper hanc laudem merebunt sancti Apostoli, & quilibet in partem Neque Omnipotentiae Diuinae modus deest, quod deus prorsus verbis omnibus & singulis propriam laudem, iuxta propria singulorum meritum idem quoque dicendum est de reprehensione & sententia, qua efficiet peccatores propter eorum delicta.

In hac materia finalis sententiae vltimi iudicij considerandum quoque est gaudium bonorum, & malorum, utrumque continetur in hisce duobus: *venite, ite. Venite, accedite ad Deum, fons immensum omnis boni oceanum: Ite, discedite a principio & causa omnis boni.* In his duobus summa consistit felicitas, & summa hominis Chri-

1. Cor. 4.

2. Cor. 10.

S. Chrysof.

Carthus.

in 4. dist.

47. q. 1.

misericordia, *Vniri cum Deo* est summa foelicitas; *separari a Deo*, summa miseria est. Et quamdiu praesentem agimus vitam, sumus in periculo, neque terminum, quem attingemus, cognoscimus. Quamobrem vnusquisque ad remedium recurrere, & quantum possibile est, curare debet, vt in hac vita habeat vnionem cum Deo, timeat separationem, continuam Dei gestet memoriam, fugiat obliuionem. Considera insuper, solum tempus praesentis vitae esse tempus Misericordiae, & tempus iudicii esse tempus Iustitiae, aut distributivae comparatione bonorum, qua conferitur praemium conforme merito; aut vindictivae respectu malorum, qua promerita poena castigatur culpa.

Christo Iustos inuitaturo ad gloriam, eisque dicturo: *Venite, Benedicti Patris mei, possidete Regnum paratum vobis a constitutione mundi.* Respondebunt Beati cum iubilo & exultatione: *Benedictio & claritas, Apoc. 7. & sapientia, & virtus, & fortitudo Deo nostro in saecula saeculorum, Amen.* Sed quid respondebunt miseri peccatores terribili isti tono & sono finalis sententiae, aeternam continentis damnationem? Primum hoc vocabulo: *Ite maledicti*, intimabit poenam damni; secundò, *In ignem aeternum*, pronunciat poenam aeternam sensus. Tunc has miserabiles prorumpunt voces: *Non insensati vitam illorum (iustorum) aestimabamus insaniam.* Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est; ecce, in statu foelicitatis aeternae constituti sunt, & nos sempiternis adiudicati sumus tormentis & miseriis inter Dæmones sine termino moraturi. Verum parùm tibi proderit hoc lumen coetempore, nunc illud habere stude, & vitam peccatorum ut veram insaniam, & vitam Iustorum ut veram aestima sapientiam.

Ultimà vix à Christo prolata sententià, subito illius subsequetur executio: *Ibunt hi in supplicium aeternum; Iusti autem in vitam aeternam.* Quapropter *Matth. 25.* terra, sine mora, hiaeu suo viuos absorbebit & deuorabit omnes spiritus infernales simul cum igne, qui, vt supra dictum est, totius Mundi renouationi inseruiat. Caelum quoque panderit, & Christum recipiet.

UNIVERSITÄT
PADERBORN
BIBLIOTHEK

ma... gem Gratix, non erit alia lex sed status Aternitatis: ergo
ecula... in tempore legis huius, quod est vltimum ante aterni-
D. Augu... tem, erit Iudicium. Verum ignoratur, quo determina-
tis... atatis huius tempore, quo anno, quo die, qua hora
erit Iudicium, veluti mox dicitur.

Secundò certum quoque est, quod cito & breui quo-
tempore futuro sit Iudicium, tam particulare
quam vniuersale: *Eccc venio cito. & merces mea mecum*
est, inquit Chrillus Dominus. *Et dixit cito, quia presens*
tempus futuro tempore comparatum est veluti momen-
taneum, veluti etiam loquitur Apostolus: *Momentaneum*
hoc est tribulationis nostra aeternum Gloria pondus ope-
ratur in nobis, q d tribulatio presens vitæ secundum se
considerata valde leuis est: secundum tempus spectata
momentanea est comparatione aternitatis & futuræ
Gloriæ.

Et probatur, quia Mundus iam deuenit ad senectutu-
renis suam: *Mundus iam senescit: & veluti res senio con-*
fecta paucas habet vires, vigoremque exiguum ac de-
bilem: vt propterea vix in se esse conseruare possit. Ita
experientia docet in hominibus, qui primò ad octingen-
tos vsque, & nongentos etiam viuiebant annos, modò
vix annum octuagesimum attingunt. Vndè concludit
S. Cyprianus: *Quia iam Mundi finis proximus est, ac*
proinde Iudicium vniuersale: *ad Deum mentes vestras*
Dei timore, si non amore, conuertite.

Hoc idem affirmat S. Chrysostomus, idque signis, quæ
Mundi finem præcedunt, commonstrat & probat: *Non Hom. 33. inq*
longè a fine absumus, sed iam Mundus properat: hoc bella, loaq,
hoc afflictiones hoc extincta Charitas significat.

Confirmo hanc veritatem testimonio S. Vincentii
Ferrerii, cui Chrillus apparuit, dixitq: *Inter cetera eu-*
angelizabis extremum Iudicii diem cito futurum.

Prætermitto plura alia signa, quæ eandem probant
veritatem: veluti de Romano Imperio, quod iamdu-
dum cepit deficere, & in fine huius veniet Iudicium:
de prædicatione Evangelii per totum Mundum in Chi-
na, Japonia & Indiis facta: *Prædicabitur Evangelium in*
vniverso orbe & tunc erit consummatio: de bellis & per-
secutionibus Turcarum; hæc enim vltima, quam patie-
tur

Carthus.
loc. cit.

2. Cor. 4.

S. Cypr. ep.
ad Demet.

S. Chrysoft.

Matth.

SYSTI
DEREI
OV

Apoc. e. 6. tur Ecclesia, erit persecutio, significata per equum
Cornel. hic. lidum: quemadmodum equus rufus indiget
 tionem Gentilium, & niger persecutionem Hære-
 rum.

Cornel in Alia adhuc adest ratio, ob quam Judicium
epist. lac. 5. fiet, vel, ut loquitur sanctus Hieronymus, *Chryso-*
te ianuam assistit. & confestim ad iudicandum
 & est, quia subito accelerabit mors cuiuslibet
 in particulari, & eadem sententia in Judicio particu-

3. Aug. ep. ta confirmabitur in Judicio vniuersali. Unde
30. ad He- Augustinus: quâ ratione & modo quispiam
lychium. nouissimo die vitæ suæ; eodem modo constitutus fiet
 nouissimo Mundi die, seu in Judicio vniuersali. eludo
 colligitur, duobus modis subito venturum diem
 falis Iudicii: primò, mediante Iudicii particulari
 do, etiam per seipsum, quia est omnium vltimus
 uersalis. Prima breuitas est ante conspectum hominum
 secunda est ante conspectum Dei, qui videt
 res in æternitate.

Tertiò denique certum est diem Iudicii
 ex occultissimis Dei secretis & arcanis, quæ
 festantur hominibus, nequidem Angelis:
Matth. 13. rem illa, vel hora nemo scit, neque Angeli
 que Filius, nisi Pater. Ubi notandum, quò-
 do dicitur: Filius hominis, nimirum Christus
 scit determinatè diem Iudicii, id velim ita
 non scit à se, in quantum homo, & per se
 turalem; bene tamen nouit diem illum per
 bus

Nazian. beatam & infusam: scit eum in sua Humanitate
Damasc. ex sua Humanitate; scit illum in quantum homo
S. Thomas. ex se, sed per reuelationem Patris. Quò
Carthus. tur Apocalypsis Iesu Christi, id est, reuelatio
ibid. Christo à Patre, secundum naturam assumptam
 omnium cognitio, & præteritorum & præsentium
 turorum infusa est Anima Christi in instanti
 nationis, ac proinde etiam ei infusa est notitia
 Iudicii.

Suarez. Præter Christum, probabile est, hac eadem
disp. 13. sect. rione & notitia instructam esse sanctissimam
 trem: quia hoc decet dignitatem Matris Dei,
 9. Yniuersalis totius Vniuersi.

Eadem veritas illustratur & probatur ratione. Enim-
 modo sicut creatio Mundi dependebat à libera volunta-
 te Dei; ita quoque eiusdem conuersatio: quare non nisi
 per reuelationem sciri potest, quanto tempore Deus
 Mundum hunc conseruare dignetur. Præterea Mundus
 conseruatur à Deo, vt compleatur numerus Præ desti-
 natorum. Unde, secundum D. Augustinum, completo
 numero Prædestinatorum summo à Deo determinato; illico ce-
 psum Mundus assequetur finem suum: numerus autem
 Prædestinatorum nostram subterfugit notitiam,
 quia ipse ille solus sit reseruatus cognitioni Dei: ergò neque
 sciri poterit, quanto tempore Mundus durabit. Con-
 siderando hanc materiam: *Ratio facti est voluntas facientis:*
 non enim adest ratio, nisi voluntas Dei nobis occulta.
 Hisce veritatibus, vt certis, suppositis, veritas alia, sed
 vltima dubia, discutienda remanet: & est, an ex probabili so-
 lutione coniecturâ, & non ex certitudine affirmari possit,
 quod quod completâ totâ Mundi ætate, quæ censetur esse sex
 millium annorum (computando pro quolibet statu, Na-
 turæ, Legis, & Gratix duo annorum millia) immediatè
 futurum sit Iudicium,

Dubio proposito respondetur primò, si sermo est de
 possibili, casus propositus admitti potest, quia in spatio
 quodlibet annorum 355. quod adhuc superest, & complet
 sextum millenarium ætatis Mundi, verificari possunt ea
 signa quæ præcedent Iudicium.

Secundò, si sermo de facto, & intelligatur de sex milli-
 bus annorum determinatis & definitis, falsa est opinio,
 & sustineri non potest: quia iuxta hunc sensum deter-
 minatus cognoscitur dies Iudicii (contra Evange-
 lium) quod, nimirum, incideret in primum diem im-
 mediatè post finitum sextum millenarium.

Tertio, si loquamur de sex millibus annorum indeter-
 minatè & indefinitè, & sensus sit, quod Mundus dura-
 bit sex millibus, & non septem millibus annorum; tunc
 opinio probabilis est, & sustineri potest: quia non est
 inconueniens id asserere, cum sit probabile, propter pa-
 ritatem, quam habent inter se status Mundi, quod Mun-
 dus durabit sex millenariis. & non attinget septimum; &
 curretate septimo, nescitur, quo anno futurum sit Iudi-
 cium.

Suarez. lo. 10.

Suarez ubi sup.

Cornel. Apoc. c. 20. v. 6. Acofta lib. 1 c. 2. de temp. nov.

Et hæc

COPIA
DE RE
209
O V

Et hæc de præfenti materia sufficient: si quis
 stro repugnaret instituto, si similibus dubiis
 moraremur. Nunc statuenda esset hora, quæ
 institueretur iudicium. Alii dicunt, illud fore
 dum sub mediam noctem (*Mediâ nocte clamor*)
 Addit S. Hieronymus, esse traditionem Apostoli
 quamvis, id incertum esse; alii sustineant.
 quod veniet mediâ nocte, idem est dicere; veniet
 prouiso. Ita quoq; incertum est, quo die in septimo
 veniet, an die illo, quo ascendit Christus in celum
 alio die, quo mortuus est.

Matth. 25.
S. Chrysof.
S. Hieron.
Suarez ubi
sup.

Cess lib.
13 c. 21.
Joel. 6. 3.

Progredior ad secundum punctum propo-
 loco, in quo fiet iudicium. Communis Patrum
 est, illud fore instituendum in valle Josaphat:
illis congregabo omnes gentes, & deducam in valle
phat, & disceptabo cum eis. Neque vocabulum
saphat, intelligi debet secundum etymologiam
 quæ in Chaldæo significat: *Dominus iudicabit*, sed
 dum vocabuli proprietatem, nempe, iuxta nomen
 prium vallis: alioquin neque nomen Bethleem
 ficaret locum determinatum, quia omnis locus est
panis, ubi est Christus, Panis vitæ æternæ. Ergo
 me *Josaphat*, non omnè significat vallem, sed
 tam illam inter Montem Oliueti & Montem Calvarie.
 Neque comparatione tot tantorumque hominum
 nimis angustus erit: quia primò non continebit
 eos, qui iudicandi sunt; sed solùm reprobos; & de
 electi vna cum Christo in aère comparebunt. Porro
 dicta valle comprehenduntur etiam omnes loci
 nes cum tanta distantia, quanta sufficit ad
 tantam corporum multitudinem. Et propter
 finem Mons Oliueti diuidetur in quatuor partes
 ducetur ad eandem planitiem cum Valle Josaphat
 dicit aliquis: ob quam causam Deus determinat
 iudicium, & non tempus: in quo determinato
 iudicium, scimus; at nescimus, quo tempore fiet.

Respondeo: determinat locum, ut ad com-
 nos excitet memoriam duorum principalium
 rum vitæ Christi: primò, videlicet, ad memoriam
 sionis & Mortis Christi: in monte Calvarie: & de-
 memoriam mirabilis eiusdem Ascensionis in Monte

ueni. No determinauit tempus, vt parati simus | omni te-
ore, quia omni & quocunq; tempore venire potest Iu-
cium vniuersale mediante Iudicio particulari in mor-
nostra. Insuper elegit istam vallem, & non aliam, pro
o Iudicii: vt, vbi iudicatus fuit, ibi & iudica-
et: & eodem loco, quo fuit spectaculum suæ
gaminæ, esset quoque Theatrum suæ Gloriæ.

De Regno Christi & Dei.

CAP. VII.

Finis, Mundi tunc erit, cum tradiderit Regnum Deo & *1. Cor. 15.*
Patri, quando Christus Dominus noster possidebit
Regnum suum in perfecta pace & quiete, offeretque il-
lud Patri suo æterno. Ubi duo Regna consideranda sunt:
vnum Christi, in quantum Homo: & aliud eiusdem, in
quantum Deus est. Primum est Regnum sub Regno, id est, *Ad Ephes.*
Regnum subiectum & subordinatum Regno Dei, *6. 59*
quemadmodum ipsemet Christus est finis sub fine, est fi-
nis, sed non ultimus, at subordinatus fini ultimo, qui est Deus:
Christus autem Dei: vos estis ad gloriam Christi. *1. Cor. 3.*
Christus est finis Christi, & Christus est finis Dei: Christus est finis noster,
Et regnum illud non spiritua- *Suarez. 3.*
le, sed & corporale est, cum habeat dominium *p. 10. 1. diff.*
vniuersale & primariam, non indirectam tantum, sed & *8. sect. 2.*
directam, in omnes creaturas. Unde in sacra Scriptu-
ra appellatur Rex & Dominus: Rex, propter potestatem
iurisdictionis: & Dominus, propter potestatem domi-
nii, secundum quam vt potest creaturis omnibus pro-
suo arbitrio. Hæc perfecta potestas, tam spiritualis,
quam temporalis competit Christo ratione Vnionis
Hypostaticæ, propter quam est Filius naturalis Dei: &
conaturalium instar proprietatum omnes ei compe-
tunt perfectiones, quæ nullam dicunt implicantiã,
nec contradicunt carni passibili Christi ob finem nostræ
redemptionis assumptæ, veluti est gloria corporis. Un-
de sequitur, hanc potestatem cœpisse in Christo ab in-
stanti

CONSILI
DE RE
O V

stanti conceptionis suae; sicque tunc adhuc in
 ventre Matris suae & poterat facere miracula
 riid, quod volebat: quia, ut dictum est, tanquam
 naturalis proprietates sacrae illi Unioni debita
 propter Christum non solum est Rex natus, ut
Matth. 2. Magi dicebant: *Vbi est, qui natus est Rex Iudaeorum?*
 etiam conceptus Rex cum perfectissima potestate
 rituali simul, & temporalis, utraque directam
 absque dependentia unius ab altera. Verum sicut
 de usu & de perfecta possessione & manifestatione
 potestatis; ea fuit in Christo post Resurrectionem
 Ascensionem suam, & erit ultimo die Iudicij
 omnes tanquam serui, vel amoris, aut timoris, aut
 Charitatis complebunt: quando omnes exaltati
 ac manifestabunt eius attributum, vel iustitiam
 recordari. Ac propterea dies ille tremendus
 citur in sacra Scriptura *Dies Domini*, dies in quo
 Christus suam ostendet Potestatem & Dominium
 in primo Adventu, & in ipso instanti Conceptionis
 Rex & Dominus: at non comparebat illius
 & Magnificentia, abscondita & occulta sub
 te carnis nostrae, propter finem nostrae Redemptio-
 nis. In secundo Adventu manifestabitur, qualem
 ac totam suam ostendet potestatem ac Ma-
 iestatem, quemadmodum apparebit ut Iudex viventi-
 um & mortuorum; ita & in conspectum
 omnium Dominus & Pater, Hoc est
 universalissimum Christi, haec est potestas
 (ut vocant) Christi, & fuit semper in Christo
 proprietates naturalis; sed ante mortem suam
 usum talis potestatis. Quae simul in Christo
 terunt summa potestas, & summa paupertas
 potestas propter summum ius; summa paupertas
 propter summam privationem usus rerum temporali-
 um. Verum haec amplissimam potestatem, cum su-
 per naturalis suae, communicare noluit suo Vicario
 rari; quemadmodum nec eidem communicavit
 tem spirituales secundum omnem perfectionem
 est potestas nova instituendi Sacramenta, & facien-
 dae. Haec de potestate Christi in genere;

discussum nostrum ad potestatem duntaxat spiri-
tualem, & ad Regnum spirituale Christi, quod habet su-
per animas in ordine ad earum salutem.

Hoc Regnum spirituale præ alio Christo charissi-
mo est, quia est regum totum coeleste ad æternam
gloriam ordinatum: Regnum Ecclesiæ, & militantis, &
triumphantis simul. Exercuit, Christus Dom. hanc po-
testatem, quando fundavit Ecclesiam, quando instituit
regem Evangelicam, quando misit Apostolos ad prædi-
candum per totum Mundum Evangelium, Hanc exer-
cebat potentiam patrando miracula in confirmationem
fidei, quam prædicabat, & in confirmationem Divinita-
tis suæ; ut cognosceretur ut Homo, & crederetur ut
Deus; ac denique manifestabit hanc potentiam in ex-
tremo Iudicii die, quando iudicabit vivos & mortuos
sicutique retribuens iuxta propria merita. Eadem
virtuali potestate nunc gubernat Ecclesiam suam, du-
citur influxu, vno interno Gratia (De plenitudine eius
Joan. 19.
omni accepimus) externo altero, dirigendo, nimirum;
actiones externas Ecclesiæ: & primum officium exer-
cet immediatè per seipsum: secundum mediatè per suum
exercitium. Quando Christus erat in terris, iuxta utrum-
que modum per seipsum immediatè infuebat; at in fine
saeculi, ultimo die Iudicii cessabit omne regimen.
1. Cor. 15.
non evacuaverit omnem Principatum, & Virtutem, &
Potestatem. Tunc cessabit subordinatio Angelorum,
non quantum ad gradus & ordines, sed quantum ad offi-
cia & ministeria in ordine ad regimen Ecclesiæ, & au-
lium animarum. Constituto igitur Mundo in hu-
jusmodi statu, accedet S. Michael Archangelus, tan-
quam Caput, Protector, & Custos Ecclesiæ, ac Christo,
tanquam vero ac legitimo Domino, Regnum Ecclesiæ
sæpe suâq; custoditum & defensum offerret: primo of-
feret totum Angelorum exercitum in tot Hierarchias &
Ordines distinctum, suâq; mediante exhortatione sub
Mundi initium stabilitum & confirmatū in Gratia Dei.
Deinde alium ei offerret copiosissimū Beatorū exercitū,
in varios etiam Virgīnū, Martyrū & Confessorū ordines
distinctū: quos omnes S. Michael custodiat, & promo-
vet ad eō in Divino servicio, ut ad extremū vsq; vitæ ter-
minū constantes manserint, & mortui fuerint amici & fi-
lii Dei.

Acce-

CONSILI
DEREI
O V

Acceptam Christus habebit hanc oblationem
bona officii illius administratione, deque cui
modi diligenter adhibita gratias ei referet, cum
deinde omnes illas animas pretiosissimo suo
redemptas aeterno suo Patri Deo. Hucusque
Christi; differamus nunc de Regno Dei.

1. Cor. 15. *Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc
subiectus erit ei, qui sibi subiecit omnia in omni
explicare poterit, quando Christus caelum in
omnium Sanctorum Angelorumque caelestium
cetera, & ante conspectum Patris sui consti-
dem exhibebit offeretque Regnum ipsius;
quam, explanare & exponere poterit affectum
reuerentiae filialem in Christo, affectum illum
paterni in Paterni in Patre, immensam illam
gaudium illud in cunctis caeli incolis, sub
Matris Dei, cum Filium suum negotium bo-
rum, à Patre ei impositum, tantam cum glori-
norem ad finem deduxisse conspexerit?*

Ioan. c. 17. *consummaui: quod dedisti mihi, ut faciam, in Re-
gnum tuam super Terram, negotium mihi
executus sum, manifestando nomen sanctum
non tuum nomen Dei, iam notum Judaeis,
mentium Patris, quo cognouerunt & crediderunt
me Filium tuum, totum connaturalem & consub-
stantialem tibi. Ecce haec vulnerum & plagam bo-
perhibent testimonium, quod ad gloriam
sionem & Mortem tuam sustinuerim. Pater, ut
distingui, volo, ut ubi sum ego; & illi sine me
videant claritatem meam. Clarifica me tu
temetipsum claritate, quam habui, priusquam
dus fieret, apud te. Rogote, Pater aeternus,
nica gloriam tuam, non meae Personae
quemadmodum ab aeterno communicasti
etiam Humanitati meae: ut omnibus innotesceret
non Hominem solum, sed & verum esse Deum
per omnia aequalem. Ad hanc vocem Deus*

S. Chrysof. *disti mihi, volo, ut ubi sum ego; & illi sine me
videant claritatem meam. Clarifica me tu
temetipsum claritate, quam habui, priusquam
dus fieret, apud te. Rogote, Pater aeternus,
nica gloriam tuam, non meae Personae
quemadmodum ab aeterno communicasti
etiam Humanitati meae: ut omnibus innotesceret
non Hominem solum, sed & verum esse Deum
per omnia aequalem. Ad hanc vocem Deus*

S. Cyrill. *videant claritatem meam. Clarifica me tu
temetipsum claritate, quam habui, priusquam
dus fieret, apud te. Rogote, Pater aeternus,
nica gloriam tuam, non meae Personae
quemadmodum ab aeterno communicasti
etiam Humanitati meae: ut omnibus innotesceret
non Hominem solum, sed & verum esse Deum
per omnia aequalem. Ad hanc vocem Deus*

Cornel. in *temetipsum claritate, quam habui, priusquam
dus fieret, apud te. Rogote, Pater aeternus,
nica gloriam tuam, non meae Personae
quemadmodum ab aeterno communicasti
etiam Humanitati meae: ut omnibus innotesceret
non Hominem solum, sed & verum esse Deum
per omnia aequalem. Ad hanc vocem Deus*

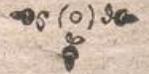
loc. cit. *temetipsum claritate, quam habui, priusquam
dus fieret, apud te. Rogote, Pater aeternus,
nica gloriam tuam, non meae Personae
quemadmodum ab aeterno communicasti
etiam Humanitati meae: ut omnibus innotesceret
non Hominem solum, sed & verum esse Deum
per omnia aequalem. Ad hanc vocem Deus*

Ioan. *temetipsum claritate, quam habui, priusquam
dus fieret, apud te. Rogote, Pater aeternus,
nica gloriam tuam, non meae Personae
quemadmodum ab aeterno communicasti
etiam Humanitati meae: ut omnibus innotesceret
non Hominem solum, sed & verum esse Deum
per omnia aequalem. Ad hanc vocem Deus*

& solùm florebit Regnum Dei, sola regabit
Amor Dei. O beatam & beatissimum illud
mittetur & promouebitur ad hoc Regnum!
per Sanctorum fuit desiderium: vt adirent hoc
seruirentque in hoc Regno suo Regi & Domi-

bit in hoc Regno *in aeternum & ultra*. Quo-
quando veniet? *Adueniat Regnum tuum, adve-*
tuum. Veni Domine Iesu. Beati qui aduenerunt
rum Agni vocati sunt! Scribit S. Gregorius de
S. Greg. de quod, cum ei Morti iam proximæ appareret
S. Gall. lib. dixerit illa Apostolo: *Quid est, Domine mihi?*
4. Dialog. *mihî peccata mea?* Respondit S. Apostolus: *Dom-*
c. 13. *ni: Rex tuus te exspectat in Regno suo æterni*
Regno Christi, Dei, & Sanctorum, cunctis que
Peregrini terræ dixisse sufficiant.

Verùm, priusquàm huic operi finis imponatur
conclusionem hætenus dictorum, considerandum
quod nobis subministrat S. Joannes: *Ego frat-*
particeps in tribulatione, & in Regno. q. d. Ego
frater vester, & vobis similis, Ipse esse particeps
Christi, quia modò particeps sum Crucis eius &
Regna Christi: vnum Crucis, & est in hac vita
Gloriæ, & est in altera vita: & de vno Regno
tus ad aliud. Visne esse securus & certus de Re-
riæ? Stude seruire modo in Regno Crucis, par-
mo amplectendo tribulationes, quas cuncti
miserit; quod si nunc instat veri peregrini terra-
ris, verus deindè efficiaris ciuis cæli, effugies
nas Inferni, cuius memoriam tibi exhibebant
capita: quia si magnum debeamus concipere
de rigore Judicis, maiorem nobis incurere debet
rem seuera illa & irreparabilis ipsius sententia
tra peccatores semel prolata executioni man-
Inferno, veluti in loco à Diuina Iustitia delicti
pro reprobatorum supplicio.

Memoria Inferni.

Cap. VIII.

Professio Christiani ad duas principales restringitur obligationes duobus hisce verbis: *Abstine & Sustine*, significatas: quia à cunctis oblectamentis animæ totius abstineat, & quasi unque tribulationes è manu Dei quotidie peruenientes, patienti animo sustineat, & oportet. Ad utrumque finem plurimum conducit peccatorum inferna ium memoria. Qui temporalem dulcedinem cum timore æternæ amaritudinis considerat, ab illa facile recedit; & qui Crucem, ut medium, quo æternam inferni effugiat incendium, contemplantur, non sunt illam, sed lubenti animo amplexatur, ut potè viam necessariam ad ultimum Gloriæ nostræ finem attingentiam. Ita dixit S. Chrysostomus: habitâ memoriâ inferni non est dolor in malis, nec gaudium in bonis. q. d. Non debemus dolere in tribulationibus, neque lætari in consolationibus; quia dolor præsens nos eripit & liberat à futuro, & temporalis lætitia sternit nobis viam ad vitam æternam. Ergo, ut quis abstineat à bono innocuo, & malum vtile seu fructuosum sustineat, remedium efficacissimum est memoria Gehennæ. Verum dicit aliquis: hæc medicina valde amara est, ac inanimè radiosum & molestum est loqui de Inferno: hoc dioma non ita facile capitur: quamvis materia vilis sit, præcis tamen valde difficilis est. Sed audiat hic, qualiscunque ille sit, quod respondet S. Chrysostomus: *Inferno, ait, nihil amarior, & nihil dulcius: nihil amarior Inferno in seipso spectato; ac nihil dulcius eodem, pro vt est in nostra memoria & lingua: Quia hæc audiendo, anima ad se conuertitur, & cautior facta, effertur a tyrannide, q. d. anima audiens peccatorum acerbiteram æternitatemque ad seipsam per timorem reuertitur, & facta cautior fugit peccata, ardoreque*

S. Chrysost.
to. 4. Hom.
41.

S. Chrysost.
to. 2. in c. 12
Matth.
Hom. 24.

P 2 Nam

OYSTI
DEREI
D. T
O W

flammæ infernalis deterrita in altum erigitur
 fimo volatu cœlum petit: non aliter, ac si
 stissimæ sylvæ incendio, de terra in altum evo-
 & quod altiùs & sublimiùs volant, eò secer-
 duntur ab illo periculo. Progreditur vltima
 Chrysoſtomus, quia non tantum hæc memo-
 set vilem facilemque, sed etiam necessariam
 huiusmodi recordatio Inferni extinguat ignem
 uio illius è contratio ignem illum accendat:
 Gehenna? Gehennam extinxisti: taces de
 Gehennam incendiſti. Quia Timor præmissi
 prior est & efficacior: minæ alicuius mali ap-
 cacioresque sunt ad cor peccatoris commo-
 quàm promissio alicuius boni æterni. Quia redi-
 priuetur Deo, æternâque Gloriâ, non omnino
 faciunt, neque pro magno malo reputant: & timor
 quis continuò ardeat, ardentibusque semper
 & torqueatur flammis, est malum quoddam,
 seipsum loquitur, & subitò, vt in confidera-
 venit, vehementem animæ incutit timorem. Et
 religes immensum illud desiderium, quos De-
 de amore nostro. Ut nos inuict cogatque ad
 tuum, non sufficit ei, quod illum speciali præce-
 bis commendauerit, parùm ei videretur, quod
 sionem præmii æterni adiunxerit, neque sibi
 tum existimat, quod exemplo suæ Passionis & Crucia-
 tionis nos præcesserit: vult in super, pro vltimo
 dere minas ignis, tormentorum, pœnarumque
 rum. Undè ignis infernalis nõ est efficitus Odii
 ris: quia summè desiderat amorem nostrum, & iudi-
 summam pœnam, nisi eum amauerimus. Quid
 debui ultra facere, & non feci? Quid potuit De-
 plius facere, quod non fecit? Utrumque motum
 Amoris & Timoris arripuit. Fequitur maior et per-
 mor Amore Passionis & Mortis eius? Quis
 est esse timor Timore ignis ardentissimi, &
 cruciantis: Oporteret igitur, se resoluat
 necessariò ei competit ardere igne, aut Amore
 aut Inferni: nullum datur inter hæc duo extremum
 dium: aut semper miser, aut semper beatus

S Chrysoſt.

10.4.

Theſſ. 2. c. 1

Hom. 2.

Isa. 54.

et fecerit inter flammam Diuinæ Charitatis, aut
 horretur miserè inter ardores Interni sempiternos. Jam
 tempus faciendi bonam ac prudentem electionem:
 iam diu uiuimus, iter & transitus liber nobis patet ad
 utramque partem. Ut igitur ritè rectèque hanc insti-
 tuamus electionem, proderit continua ignis huius me-
 moria. Ervè tam salutaris doctrina menti nostræ magis
 inagisque imprimatur; agemus de acerbitate illarum
 poenarum, quàm uehementies & magnæ sint in intensio-
 ne & duratione: poenæ infinitæ, poenæ æternæ: poenæ
 finitæ, quæ omnes comprehendunt poenas, nullâ ex-
 ceptâ: poenæ æternæ, quia durabunt per sæcula sæculo-
 rum, sine fine, per totam æternitatem. Hæ poenæ ad
 quæ reducuntur capita; ad poenam damni, & ad poenam
 omni finis, & de utraq; Diuina patrocinate Gratia, iam dis-
 cantur.

Pro Poena damni.

CAP. IX.

Multæ & innumerabiles poenæ sunt, quibus damnati
 in Inferno cruciantur & torquentur; at maxima
 de his sententiam, sanctorum Patrum opinione, est poena damni,
 seu poena æternæ Gloriæ. *Dua sunt poenæ: ignis Gehenna,*
Casus Gloriæ, seu priuatio cœlestis Gloriæ, & casus S. Chryf. 10.
Etiam si decies mille Gehennas potest superari. Mat.
Quædam nihil tale est, quale ab illa vita beata recedere, & ex- Hon. 23.
 Erratio id clarè demonstrat: quia poena ignis
 æternæ, ubi dicitur nos malo finito; at poena damni nos priuat bono
 infinito: & quæcunque res, etiam maxima, si est finita,
 nullam proportionem habet cū infinito. Verū ut melius
 hoc percipiatur, quod non passio mali duntaxat, verū etiā
 priuatio boni sit poena uehementer affligens & contri-
 stans animam, capiamus exemplum à quodam filio Re-
 gis, qui habet ius successionis ad Regnum. Quod si hic
 Amoneo tempore, quo in Regno succedere debet, mancipare-
 tur carceri, ubi extremam pateretur paupertatem, cun-
 ctarumq; rerum egestatem, quam non exindè perciperet

S. Gregor.

ret afflictionem & tristitiam in corde suo? Dicit in odi-
 se: *Vbi sum? vbi non sum? Vbi sum?* in carcere esse prae-
Vbi non sum? In amplitudine Regni. Sum enim, qui
 omnibus derelictus: non sum solus, & ab omnibus derelictus:
 non sum inter obsequia & feruitia totius mundi
 que subditorum: sum in penuria & egestate omnium
 rum, non sum in abundantia omnium bonorum
 poena etiam aueretur, si ob culpam suam se ad
 cludi consideraret: quia non obediens, ut
 rebellis Patri suo extitit: & quomodo dunc
 poeniteret ingratiudinis? Sed frustra: quia
 non est in tempore recipiendae alicuius
 Hoc exemplum valde declarat, quantum
 poena d. mai. Omnes Christiani sunt filii
 gis Dei. & omnes in Baptismo acceperunt
 sionem Regni: & in morte, si nullum ex
 ponatur obstaculum, recipient illius possessionem
 quid contingit? Si quis tempore mortis
 fuerit in inimicitia & offensa Dei, loco eius
 lis capere deberet possessionem Regni: ad
 aeterno Inferni carceri, carceri sterili & priuati-
 no. Considera, quid tum infelix illa anima
 quam perceptura afflictionem & tristitiam, &
 miserabili statu constitutam, & Regno ad-
 batam se conspexerit? Dicit intra se: *Vbi sum?*
sum? Vbi sum? in obscuritate carceris, in tene-
 bitibus obscurissimae noctis. *Vbi non sum?*
 illius diei in caelis nunquam nocte terminatur
 sum? Priuatus semper omni consolatione
 tione. *Vbi non sum?* In abundantia & plenitudine
 terni gaudii. *Vbi sum?* semper miser. *Vbi non*
 per beatus. Verum, quod maiorem addet
 misero damnati hominis cordi, erit consideratio
 tantum malum propriae suae voluntatis partem
 propria sua peccata & rebellionem contra Deum
 falsis, apprehendet. O quantum tunc de misericordia
 cipiet dolorem & poenitentiam? O quantum
 peccasse, ex corde optaret, non quidem
 poe, sed timore poenae! Dicit nonnullus
 stare potest, quod anima quaedam Grati

in odio Dei obstinata tam vehementer apprehendat
 esse priuatum Deo? Quia desiderium tendit in obie-
 ctum, quod amatur, & dolor percipitur ex priuatione
 illius, quod amamus. Respondetur, quod damnati
 desiderant Deum propter amorem bonitatis eius; sed
 propter desiderium propriae delectationis. Enimvero vnus-
 quisque naturaliter desiderat esse, non miser, sed foelix
 & beatus, & vehementer appetit liberari ab omni gene-
 re mali, & satiari in omnium bonorum plenitudine.
 tale desiderium erit, quod in summa intensione ha-
 bebunt anima ab impedimento corporis libera: desidera-
 bunt propriam suam foelicitatem & beatitudinem, esto
 non desideret amorem & gloriam Dei.

Præfatis alia quædam accedet consideratio, quæ
 immopere tristitiam pœnæ damni augebit. nimirum,
 si pro tam exiguo lucro magnam ad eum fecerit iactu-
 ram, tam vili pretio vendiderit pretiosissimam gemmam:
 propter momentaneam oblectationem perdidit per-
 petuam voluptatem & consolationem. Tunc videbit

amortus, quam dolose Dæmon ipsum circumuenerit,
 et fraudem deduxerit. *Obrulit pomū, & absulit regnū. D. Bernar.*

Et ut melius capiatur, quantum malum sit pœna
 animi; aduertendum est, quod ait D. Augustinus, Deū, *S. Aug.*

quod sit vita animæ nostræ, non esse aliquid extra nos, sed
 habitum & intrinsecum se nobis, quemadmodum ani-
 ma corpori in se infusa est: quia, sicut corpus est creatum
 ad recipiendam in se animam, tanquam propriam for-
 mam; ita anima à Deo creata est ad recipiendum in se
 Deum, veluti animam suam. Quod si igitur corpus ha-
 beret intellectum & iudicium, quam non perciperet tri-
 stitiam ac pœnam ex eo, quod semper esset priuatum
 anima, à qua recipit esse, viuere & operari, & quæ ab-
 eunte ab it putridum cadaver teterrimum exhalans o-
 dorem? Ad eundem modum & longè maiorem sentiet
 anima pœnam ex eo, quod orbata sit præsentia Dei, in
 quo uiuit, operatur, & est.

Et hæc pro explicatione & notitia pœnæ damni,
 quid & quænam sit, & quantum excedat pœnam sensus, suf-
 ficientiam de partibus eius in particulari, & quot pœ-
 næ includantur in vna pœna, agendum est.

Tot numero datur pœnæ damni, quot reperiuntur bo-
 na, qui-

DESI-
 DERET
 DEUS
 O V

quibus nos priuant. Prima est priuatio Grati-
 da, priuatio Charitatis: tertia, priuatio ium-
 quarta, priuatio visionis beatificæ: quinta, pri-
 moris beatifici: sexta, priuatio fruitionis beati-
 prima priuatio Gloriæ corporis, quatuor donis
 pè, claritate, subtilitate, agilitate, impassibilitate
 prehensæ: octaua, priuatio societatis Beatorum
 & vltima priuatio pulchritudinis Musici.
 Hisce bonis damnatus priuabitur in æternum.
 sideratione tantæ iacturæ propter causam
 summam concipiet tristitiam. Et quemadmodum
 possessione summi boni, & bonorum, quæ
 nentur, oritur in Beato summam & infinitam dan-
 dium; ita è contratio ex priuatione summi
 Boni, aliorumque, quæ ex eo proveniunt (vnde
 & culpabili) resultat in Damnato summus
 dolor, summa & infinita tristitia.

Pro conclusione huius puncti considera, quæ
 magnum malum est pœna damni, æquum est
 mo timorè timeatur, summaque
 & cautela, nè quispiam illud incurrat; rem-
 reparare causas & originem eius. Pœna damni
 est priuatio Gloriæ, dependet à culpa, quæ est
 Gloriæ, vnde vna priuatio dependet ab alia.
 re assecurare, nè secundam incurras priuationem
 mam: procura, quantum poteris Diuinam
 Gratiâ, fugere peccatum, te que in sancta Deo
 conferuare itude: sicque securus & liber eua-
 damni. Considera, quàm magnum & infinitum
 lum sit, per totam æternitatem esse priuatum

fac tue creationis, centro cordis tui
 vitâ animæ
 tuæ.

De pœna sensus.

CAP. X.

Uemadmodum culpa peccati continet in se duas
malitias, quæ sunt, *Auersio à Deo, & conuersio ad
creaturam*; ita pœna correspondens culpæ duo in se
continet tormenta: vnum est esse priuatum Deo, quæ
ratio est pœna damni; alterum, cruciari & torque-
ri à creaturis, & est pœna sensus. Declaratâ igitur pœ-
nâ damni, disseremus modò de pœna sensus, quæ ita
nominatur, non quia pœna damni non sit etiam pœna
sensus (tristitia namque, quàm Damnatu patitur pro-
pter priuationem Gloriæ, verè sentitur, & est obiectum
sensus) sed quia pœna, quæ vocatur pœna sensus,
causatur ab instrumento externo sensibili, puta, ab igne,
glacie, cæterisque pœnæ obiectis.

Hæc pœnâ vltimum dabitur complementum summæ
miseriæ & calamitatis ipsius Damnati. Quia non tan-
tum in Inferno patietur omnium bonorum priuatio-
nem, in intensissima etiam siti denegabitur ei quæuis
gutturula, in immensa fame nè quidem mica panis ei
ministrabitur, & omnis etiam minimus lucis radius
prospicietur; sed etiam pro maiori omnium calami-
tatum, cumulo patietur in se tormentum & pœnam om-
nium malorum. Idque duobus modis: primo ab igne,
qui operabitur ut instrumentum Dei, & per potentiam,
ut vocant, obediencialem excruciat plus minusue, &
vna alteraque pœnæ speciei iuxta peccatorum merita.
Undè non illam tristitiam duntaxat causabit, quæ nasci-
tur ex sensu ignis, verùm etiam eam, quæ nascitur ex
sensu glacie, & sensu vermium, ex sensu iæuum,
percussionum, & tormentorum. Ac propterea
de igne Inferni verificatur, quod sit *vna & omnis*
pœna: vna per naturam suam: omnis, per virtutem
Dei: vna, tanquàm creatura naturalis: omnis, tanquàm
creatura obediencialem: vna, ut ita dicam, formaliter:
omnis, certo quodam modo, eminenter. Et, quæ di-
xi, ex

Hugo Card
ad Rom. c. 3
f. 35.

xi, exponit Hugo exemplo Gloriz Beatorum, quod simulac diuersa est; vna, veluti loquuntur Theologi. Gloria obiectiua: diuersa, Formalis; quia in eodem omnes Sancti, alii plus, minus alii gaudent: Sic saluati recipiunt denarium, & maius quidam, & minus; sic eodem modo omnes damnati erunt in pena: Hic est primus modus pœnarum sensus. modus est in propriis obiectis distinctis & diuersis igne: quia tristitiam summi frigoris non solum patitur in igne, vt in instrumento Dei; verum etiam in natura propriam cuiuslibet subiecti dolorifici, per vis, glaciei, & similia.

Ratio est, quia si peccator offendit omnes creaturas offendendo earum Creatorem, iustum & equum ab iisdem crucietur & torquetur. Per quam creaturam per hac & torquetur. Vt sic eadem creaturæ, quæ sunt instrumenta peccatorum, fiat etiam instrumenta pœnarum. Et armabit Deus omnem creaturam contra peccatores: cunctisque vtetur creaturis tanquam Iustorum ministris ad calligandos peccatores. Idque etiam exemplo Beatorum explicari potest, qui vnum idem obiectum vident & in Deo, & in seipso; ita damnati eadem patientur pœnam in igne & extra ignem in proprio obiecto, modo supra explicato.

Hæc de pœna sensus in genere, descendamus ad pœnas sensus in particulari. Quemadmodum supra diximus pœnam damni diuidi in nouem pœnas, sic etiam ad eundem modum nunc dicemus cum S. Augustino pœnam sensus diuidi in nouem pœnas, quæ ab eodem sancto Doctore appellantur Pœna Magistrales, & primariæ & principales, quia reliquæ omnes ad eas reduuntur. Et sunt sequentes: prima, pœna ex igne; secunda ex glacie seu frigore: tertia ex vermibus; quarta ex tenebris: quinta ex conscientia; sexta ex scetore: septima ex alpe; octaua ex flagellis Dæmonum; nona ex catenis candentibus.

Conscientia; sexta ex scetore: septima ex alpe; octaua ex flagellis Dæmonum; nona ex catenis candentibus.

Hugo lib. 12.

Sap. 12.

Sap. 5.

3. Aug. ser.

4. de Adv.

ad Iudic.

Prima pœna ex igne.

Nec omnes pœnas sensus hanc pœnam ignis dicunt esse essentialem, ad proindè immobilem & inuariabilem; vnde tametsi alix pœna variarentur & mutarentur, hæc tamen semper erit stabilis & permanens, semperque Damnat: animam torquebit & affliget. Causa efficiens ignis huius est voluntas & Decretum Dei: *Flatus Domini* *Isa. c. 30.* *tanquam torrens sulphuris succedent eum: flatus Dei, qui est verbum & præceptum eius instar torrentis sulphurei accendet illum ignem. Causa materialis erit sulphur, cuius magna copia est in visceribus terræ. Pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure.* *Apoc. 21.* *Torturum pœnæ damnatorum erit ignis & sulphur, ignis in materia sulphuris, seu ignis sulphureus. Quia cum sulphur sit naturæ calidæ, valdè aptum est ad concipiendum in se ignem: & erit ignis in sulphure, non tanquam in pabulo, quod consumitur ab igne, sed tanquam in subiecto, in quo conseruetur, ad eum modum, quo ignis est in ferro cadente. Neque sulphur duntaxat, sed & Damnatorum corpora ignis huius materia erunt. Nutrimenta eius ignis & ligna multa.* *Isa. 55.* *Vbi sub voce lignorum significatur Damnatorum corpora, veluti in sacro Evangelista Luca nominantur ligna arida. Qualis Luc. 23.* *erit miseria conspiciere misera illa corpora vndique ab igne penetrata, veluti ferræ ardentia & candētia? Quantum ad causam formalem, erit ignis ardentissimus, efficacissimus, sætidissimus. Fumus eorum ascendet in sacula* *Apoc. 19.* *saeculorum. In aspectu & visu erit terribilis, in tactu insupportabilis, in virtute insuperabilis, & per totam æternitatem inextinguibilis. Causa finalis erit manifestatio Divinæ Justitiæ. Et quem admodum Beatorum Gloria Divinam manifestabit Misericordiam; ita è contra pœni Damnatorum Divinam monstrabit Justitiam. Totus Mundus, inquit Gerson, Deo canit musicam, dū decantat eius gloriam: ipse etiam Infernus concurrat ad hunc concentum musicum declarando & manifestando magnificentiam & rectitudinē Divinæ Justitiæ: Infernus representat tenorem huius cantus, & Paradisus altum.*

Hoc

UNIVERSITÄT
PADERBORN

Hoc igitur primum Inferni tormentum est: simul ipsum semper viuam memoriã recolare debes, peccata tua do hæc tria vocabula: *Ignis, ardentissimus, æternus* hæc Inferni ignis solus esset, quemadmodum solus est binatus noster materialis, ingentem nihilominus obtinet: *ferus* ret timorem & terrorem; at, iuxta communem calorem fororum opinionem, noster comparatione illius est frigus ignis mortui, depicti, apparentis & umbrati. Tunc quoddam est *ardentissimus*, id est, summam habet virtutem & efficaciam ad comburendum, torquendum cruciandum: & solum hoc ei deest, quod potest feruere & destruere nequeat, ne torquendo & cruciando sufficiat. Tertio est ignis *æternus*, qui includit lucem. Vitæ excludit *Nunquam*: semper torquet, nunquam quiescit. sicut. Ecce, inquit D. Augustinus, debet amari quæ sententiæ tuæ poenam: ignis amoris carnalis incit, vel suscitatio ignis infernal s. Cape igitur optimum consilium sancti Doctoris consilium: *Extingue cupiditatem, augete Charitatem*, extingue ignem carnalem: creaturam accende Amorem spiritualem Dei, & æternas Inferni flammæ.

Secundum tormentum ex
frigore.

S. Aug de
triplici

habitu

S. Ansel in

Elucid. c.

61.

PRæter poenam ignis inextinguibilis adertur Damnatæ alia poena intolerabilis frigoris. Damnatæ principalia tormenta in inferno, frigus intolerabilis. Et frigus tam potens, virtutis & efficaciam erit: ut si igneus mons in illud vertitur, in glaciem conuertetur. Inter alia miranda penda quamplurima, quæ pro maiori Damnatæ tormento reperientur in Inferno, & hoc quoque erit vnum contrarium non retardabit, nec impediet contrarium, sed simul stabunt in gradu etiam in inferno. Vnde eodem tempore miser Damnatæ sentiet summum calorem & summum frigus: simul gelum astringetur & à flammis comburetur: quia hæc poena, esto secundum suum esse naturale repugnet

simul, non tamen se excludunt secundum esse
 intentionale, ut probant S. Thomas & Abulensis. Et
 hanc contrarietatem pœnarum commixtionem seu com-
 binationem voluit innuere Saluator illis verbis: *Ibi erit*
frigus & stridor dentium: planctus & fletus propter summum
 calorem: stridor & corrosio dentium propter summum
 frigus. Neque veritati huic aduersatur sententia Job
 (Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium) quia
 transitus ille iuxta modum loquendi nostro modo ac-
 commodatum tantum intelligitur; ast in re, de qua fit
 sermo, non est transitus aut successio; sed vnio in eodem
 iudicio.

Vrigitur ritè re&eque aliqua saltem ex parte conci-
 piat hoc magnum tormentum frigiditatis; considera, si
 quis se nudum collo tenens immergeret stagno congela-
 to, veluti sancti quadraginta Martyres, quorum solem-
 nitatem celebrat S. M. Ecclesià, qualem intensissimum
 exiòde sentiret dolorem? at si frigus eiusdem glaci
 augetur & duplicaretur; profecto & tormentum du-
 plicaretur. Et si cum centuplici proportione, amplius
 augetur; accresceret & tormentum.

Quid dicès modo de stagno isto adeò congelato &
 frigore tam intenso? videtur primè fronte summum ar-
 tigi ille gradum frigiditatis. Verùm est, comparatione glaci
 & niuium huius vitæ; at si comparetur cum niuibùs al-
 terius vitæ, cum aliqua congelata & glacie infernali,
 amittet quasi suam frigiditatem, & tepidum potius,
 quam frigidum apparebit. Progredieris adhuc hac ca-
 dem munitus consideratione: si quis stagno congelato
 ad iudicium esset vno continuo die, magna esset pœna:
 si duobus diebus, maior: si integro anno, longè maior:
 si triginta aut quinquaginta annis, humanæ patientiæ
 transiret confinia, quia malum esset insupportabile & in-
 tolerabile. Quid igitur erit, si quis in immenso illo Inferni
 Oceano congelato constitutus esset, non aliquot diebus,
 vel annis, sed per omnia sæcula sæculorum, per totam æ-
 ternitatem? Dicat, qui tormentum illud experitur, me
 quod attinet, vix illud exponere valeo. Respondent ta-
 cendo, consentienturque Damna, deficere sibi voces qui-
 bus illud tormentum exprimant; non superesse verba,
 quibus

S. Tho. 3. q. 2.
 Add. q. 97.
 a. 2.
 Abulens.
 in Matth.
 q. 149.
 Matth. 3.
 Job. 24.

9 Martii.

UNIVERSITÄT
 PADERBORN

quibus illud exponant, nec conceptus, quibus
 eapian. Et hæc de magno illo tormento frigidum
 rum examinemus. quænam sit illa culpa, cui tantum
 tur pœna. Responderet S. Augustinus, culpam esse
 quod cor fuerit valde frigidum, & quasi congelatum
 Amore Dei, neque unam quidem Diuini Amoris
 lam, in seiplo conceperit. Quod si igitur glaciem
 infernalem in liquorem soluerit, teque ab illis
 tis niuibus liberare, frigusque illud intollerabile
 defectibile fugere desideres; ama Deum, ama
 ama beatam æternitatem.

Tertium tormentum ex Vermibus

S. Aug.

S. Mar. c. 9.

S. Aug. de

Ciuit. lib.

21. c. 9.

Vermis vorum non moritur, & ignis non extinguitur.
 Quibus verbis representat nobis Christus æterni
 plia: qualia erunt vermes, serpentes horrendi,
 inextinguibiles. Et ut nostris cordibus alius hæc
 matur sententia, eandem reperit unam, duabus, duobus
 vicibus in eodem sermone: *Quem non terret phre-*
sio, & illius pœna comminatio tam vehementer
uino?

Tormento ignis & frigoris adiungitur tertium
 tormentum, quo miseri Dammati affligentur, ex
 proueniens. Ubi per vermes intelliguntur omnes
 venenatorum animalium, quæ serpunt super terram
 serpentes, viperæ, basilisci, dracones: vnde modum
 di Christi Domini non est metaphoricus, sed proprie
 de veris animalibus materialibus intelligendus
 iuxta regulam à D. Augustino traditam & vltimè
 verba sacre Scripturæ in sensu proprio non meta-
 co intelligenda sunt, quando non adest aliquod
 pugnant, vel ex iisdem non sequitur aliquid in-
 niens. Quapropter sacri Doctores duo distinguen-
 tium genera: aliud spirituale, quod animam
 rodet continuo remorsu conscientie; aliud materialis
 quod rodet carnem, iuxta Diuinum oraculum: *Ver-*
me carnis impij vermis & ignis. Et sicut ignis, intel-
 igne materiali, semper capitur iuxta proprietatem

Basile. 3.

ita quoq; asserendam est de vermibus. Huius opinionis
 frigitur. S. Augustinus, S. Basilus, S. Anselmus, S. Bernardus,
 Innocentius de contemptu Mundi, & alii. Quanquam
 non desit, qui asserat, Christum in illa sententia intelli-
 gendum esse de verme spiritali, & duobus aliis verbis
 (ignis & vermis) comprehendere duas partes principa-
 les pœnæ Inferni, puta, pœnam sensus, & pœnam

S. Aug. lib.
 21. de Civit
 6.1.
 S. Basil.
 Ps. 23.
 S. Anselm.
 in Elucid. 4
 S. Bern. ser.
 19. in Cant.
 S. Innocent
 de contemp
 Mundi. 6.1.
 S. Ans in
 Elucid.

Conditiones horum vermium & serpentium multæ
 sunt: prima est, quod toti igniti ignem spirabunt, &
 igne in flammis vivent, veluti pisces in aquis. Secun-
 da, quod erunt immortales, & virtute Diuinâ in igne
 conseruabuntur, nec vnquam deficient & consumentur:
 tertia, erunt aspectu horribiles: Serpentes & dracones
 visu & sibi horribiles: quarta, erunt voraces, morden-
 tes, torquentes & cruciantes Damnatorum corpora, in
 membris, sensibus, & cordis visceribus: quinta erunt in-
 strumenta & ministri Diuinæ Justitiæ, plus minusve
 torquentes, iuxta Damnatorum peccata.

Sistamus hic parumper in consideratione huius
 pœnæ. Magnum censetur esse tormentum, si quis
 tempore ætatis nudus exponeretur soli, simulque
 muscarum vesparumq; aculeis: & longè maius tormen-
 tum esset, si quis protruderetur in vas aut foueam aliquã
 serpentibus, viperis, aliisque virulentis repletam animali-
 bus, quorum venenosis moribus vndequeque eruciaretur
 ac dilaniaretur. Verùm hæc omnia exempla, &
 terribiliora alia, quæ excogitari possunt, adumbrant
 tantaxat pœnam illam, quam inferunt vermes infer-
 nales. Hic quasi carbone aliquo extincto simpliciter
 adumbratur pœna illa; at ibi est vera imago, & vera
 idæa summæ miseræ: & quamuis nulla alia daretur
 pœna in Inferno, hæc sola sufficiens esset, quæ nos de-
 terret abstraheretque à peccato. Videre horrenda illa
 monstra, audire sibilos illos terribiles, & draconum am-
 plexibus stringi & circumplicari erit eius hæredita-
 tas (Hæreditas in dracones) hi sunt amici & cogitati
 Fratris tui dracones, hic cibus & potus Fel draconum,
 lectus Cubilia draconum. O infœlicem societatem! O

Less. de per-
 sect. lib. 13.
 6.24.
 Malach. 1.
 Job. 30.
 Dent. 32.

conuex.

UNIVERSITÄT
 PADERBORN

Hier. 11.
S. Greg.
Dial. 4. c.
37.

conuersationem horrendam! Theodorus, quæ
rus fuit draconi ad deuorandum, tantaro ferocibus
nam, ut potius desiderasset mortem; quid erit
no, cum tot tantisque, tamque ferocibus conue
conibus? ab illis semper deuorari, dilaniari,
quàm absumi? Hoc tormento in specie puni
pii & crudeles, qui nunquàm proximis suis
dia præstiterè opera, & Domini, qui tyranni
tiam exercuere aduersus subditos, qui leges non
Apud Gell. 20, sed sanguine scribunt. Ab horrendo ad eò
liberare desideras? Diuinam placã iram im
operibus erga proximos tuos, quantum potes
eis, & cor tuum semper conserua in vero Dei
amore, ab omni odio liberum.

Quartum tormentum ex tenebris.

Matth. 12.

Ligati manibus & pedibus mittete eum in tene
teriores. Hæc est ea sententia, quam Christus
contra eum, qui nuptiarum locum intrauerit
beas vestem nuptialem: ligatis manibus & pedibus
terminabitur & proicietur in tenebras Infe
mas & horribilissimas. Et dicuntur tenebræ
res, quia sunt extra Regnum cælorum, quod est
lucis. Ratio est, quia cum locus Inferni sit in
funditate & centro terræ, nullus est lucis, neque

S. Tho. 3. p.
9. 47.

neque Lunæ penetrare potest radius. Tantum
pauillum luminis ignis, sed debile admodum
nosum ibidem reperietur; non quidem propo
lationem, sed ad maius Damnatorum tormentum
dem suffragante Dammati videre possint ob
renda & nociua ibidem existentia.

Abulens. in
s. 25. Matt.
9. 556.

Omniò conueniens est, hanc pœnam & tene
satam esse in Inferno: quia ibi reperiri debet
quia cum priuatione quinis gaudii & cõsolationis
& ibidem debent esse tenebræ, quæ causant tristitiam
non debet esse lumen, quod causat gaudium, con
nem & oblectamentum: Dulce lumen & dulcis
Eccles. 11. oculis hominum videre Solem.

Verum, vt clarius harum tenebrarum percipiatur natura, cōsideremus proprietates tenebrarū Ægyptiacarū, *Exod. c. 21. Sap. 17.*
 Quæ sunt nona Pharaonis plaga; & figuræ tenebrarum infernalium. Quinque principales extiterunt conditiones tenebrarum Ægyptiacarum. Prima, erant palpabiles, quia erant in aëre crasso & nubiloso. Secunda, erant horribiles: quia in medio harum tenebrarum conspiciebantur obiecta terribilia, laeuata, & phantasmata, frequenter etiam videbantur gladii igniti instarfulguris. Tertia, erant immobiles, quia Ægyptii perterriti, & facti quasi attoniti, mouendo se, præcipitium aliquod, aut periculum illud damnum & periculum incurrere timebant, quamobrem in eodem loco, veluti statuz saxæ sine motu persistebant, & vt dicitur in libro Sapientiz, *Sap. loc. cit.*
 Erant in carcere sine ferro reclusi, & tenebræ erant eorum carceres & catenæ. Quarta conditio, erant particulares non speciales; quæ Ægypti solum in tenebris erant, & Israelicæ in clara luce: imo in eadem domo per Dei miraculū Ægyptii obscurati patiebantur noctem, & Hebræi, vt pote electus Dei populus, claro & sereno gaudebant die. Quinta & vltima, erant tenebræ diuturnæ: quia tribus continuis diebus perdurabant. Eadem proprietates, ac cum maiori excessu, reperiuntur in tenebris Inferni. Primum, sunt tenebræ palpabiles propter materiam crassi quasi & caliginosi vaporis ibidem existentii. Secundò, horribiles, propter horrorem monstrorum, quæ interuentu exigui luminis ignis representantur. Tertio, quasi catenæ miseròs alligant damnatos, eosque adeò reddunt immobiles; vt nec manum, nec pedem, nec oculum mouere possint. Quarto, non sunt vniuersales, nec communes omnibus hominibus; quia peccatores duntaxat obstinati, & æternis Inferni carceribus adiudicati tenebrarum illarum patiuntur horrorem; ac homines iusti & amici Dei, vocati, & introducti ad nuptias Agni perpetuam quadam immensa claritate gaudebunt luce. Quintò sunt diuturnæ, neque tribus diebus solis, veluti Ægyptiacæ durabunt, sed per omnia sæcula, & in æternum non videbunt lumen. *Psal. 48.*
 Sine fine, sine termino, semper in tenebris, semper in nocte obscurissima, nunquam in luce diei.
 Causa huius pænæ est: *Quia fuerunt rebelles lumini,*
 Thom. posterior Q cique

UNIVERSITÄT
 PADERBORN

eique contradixerunt, egerunt contra lumen
 rationis, contra lumen supernaturale Divinae
 rationum: ac propterea de tenebris internis transierunt ad
 externas: de tenebris animæ ad tenebras corporis: et
 tenebris privantibus luce Dei ad tenebras privantes
 luce Solis: & hæc est summa miseria, duplex hæc
 cœcitas mentis simul & corporis, Sanctus
 Tob. 6. 12. summoperè deplorabat cœcitatē suam, & dicit
*Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris factus
 men colli non video?* Et nihilominus interius
 videbat lumen Dei; tamen si oculi corporis
 essent: attamen oculos animæ habebat apertos
 feri Dammati & corpore & animâ prorsus cœcitate
 omni lumine & materiali, & spiritali orbati.
 Joannes optimum nobis remedium, quo hæc
 Ioan. 1. effugere valeamus, suppeditat: *Ambulabitis
 ut tenebra vos non comprehendant:* q. d. ambulate
 vite, non secundum dictamen carnis & sanguinis,
 secundum dictamen rationis & legis Dei: *sermo
 rationes aternas, juxta motiva & principia fidelium
 suffragante lumine interno Gratia non tantum
 comprehendemur exterioribus Inferni tormentis
 tempore mortis nostræ securi sempiternam lumina
 rix attingemus.*

Quintum tormentum ex remotione

Conscientiæ.

EX necessaria consideratione propriorum
 Erum & pœnæ damni sensusque illis debite
 in Dammati ingens quædam tristitia & dolor
 stimulus & remorsus conscientia, & veritatis
 S. Tho. in 4 animæ: quia sicut vermis corporalis nascitur
 dist. 50. q. 2. tredine carnis, & eandem rodit carnem; ita
 sus conscientia generatur ex putredine peccati
 animam.

Pro meliori notitia huius pœnæ consideratio

quod eadem cognitio, quam habere Damna-
 & de propriis, & de aliorum peccatis in vniuersali
 iudicio, remanebit deinceps in iisdem reprobis In-
 terrogati erga stulo inclusis per totam æternitatem, ac sem-
 per ante mentis oculos posita habebunt omnia pecca-
 (quoad species, indiuidua & circumstantias) &
 propria & aliena, nec vnquam, nè quidem exiguo
 temporis spatio ab illa cognitione cessare poterunt. Id
 que duas ob causas: primò, propter gloriam Dei, ve
 semper perfectum habeat, quam iustum rectumque
 meriti Dei iudicium, & quam iustè propter peccata sua
 illam patiantur: secundo, propter maiorem
 suam confessionem, cum peccata ipsorum manifesta-
 untur omnibus, & ea scelera quæ commiserunt in
 secreto, tunc & semper omnium patebunt oculis.
 Neque de peccatis & operibus malis duntaxat conti-
 nuam habebunt cognitionem, verum etiam de operibus
 bonis, & propriis & alienis. Hac scientiâ imbuti erunt
 maiorem suam confusionem, quia videbunt, quod
 pro re vilissima tot tantorumque bonorum operum
 amiserint meritum, quod, si perseuerasset in illis,
 magna cum facilitate salutem obtinuissent, quod val-
 de ingrati extiterint in correspondendo Diuinæ
 gratiæ donis, quod denique Diuinis beneficiis cor-
 responderint maleficiis & peccatis. Post hæc conside-
 ra, quale futurum sit spectaculum habere semper
 ante oculos vnâ cloacam & sentinam immundissi-
 mam cunctorum peccatorum & iniquitarum Mun-
 di. Quanta conspicientur abominationes, quot
 impietates, quod scelera? Et quamvis ex alia par-
 te affectus Damnati, ab vltimo fine auersus, amet
 iniquitatem; nihilominus odio habebit peccata il-
 la, veluti instrumenta omnis sui mali, extremæque
 miseriæ & damnationis suæ.

Insuper ex consideratione peccatorum jam expositâ
 sequitur confusio: ex confusione dolor & tristitia, quæ
 est remorsus conscientiæ: & ex remorsu magna
 penitentia de omnibus & singulis malè actis, non ra-
 tione culpæ, sed pœnæ.

Quapropter cum penitentia simul stabit obstinatio:

Q 2

STIT

*Abulens. in
 c. Matt. 24
 7. 34. 3. 6
 2. 554.*

*Abul. ubi
 sup.*

UNIVERSITÄT
 PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

erit obstinatus & confirmatus in malo culpa
nue malum pœnæ. Verum quibus peccatis
correspondebit hæc pœna? Torquetur enim
conscientiæ, quia parui pendit stimulum Dei.
Deus stimulauit eor peccatoris, vt se conuerteret
Diuinis inspirationibus oclusit aures, tergite
cupiter spreuit Altissimi Maiestatem: In pœna
interior ille conscientiæ carnifex continuo
excruciat & torquet illud cor, nec inquam
gebit quietem: semper & sine intermissione
flagellabit, & affliget illam animam, immerget
marissimo afflictionis & tristitiæ pelago. Me
nos ab hoc timore liberemus, est, vt semper
quiete propriam conferuemus conscientiam,
faciles nos exhibeamus Diuinis inspirationibus
proq; animo Angelo nostro custodi, ad bonum
mulanti, & à malo abstrahenti, obediamus.

*Sextum tormentum ex intolerantia
fœtore.*

Isa. 34.

*Ex cadaveribus eorum ascendet fœtor. Et hæc
Inferno quoq; vigetur, non decrit, nimirum,
stiles & intolerabilis, qui ex putridis fœtibus
Damnatorum cadaveribus efflabit. Quemadmodum
de Beatorum corporibus dicitur, quod suauissimum
fundunt odorem & fragrantiam: ita Damnatorum
pora, tanquam sentinæ & cloacæ fœtulentissimæ
mum dabunt odorem: & qui in presenti vita pœna
par est, & cum offensa Dei, sibi complacuit in fœtore
& suffitu, is eod. in aeternam sentiet pœnam in fœtore
ni. Et eris pro suauis odore fœtor.*

Isa. 63.

In loco Damnatorum præter cadavera alia in
perietur materia intensissimi fœtoris & erit sulphur
in sulphure duæ pœnæ considerari possunt: quæ
altera fœtoris: & idem sulphur erit simul res
materia fœtida, inftar ferri candentis cõburet, & de
olebit. Idq; nõ erit per fumalem euaporationem, sed
species intentionales: quia post Iudicium cellam
Solis efflabit quoque omnis motus generæ omni
ruptionis. Præterea pessimus percipietur odor

*Abulens. in
Matth. 9.
160.*

hunc loci: quia Inferni carcer, uti erit obscurissimus, ita foetidissimus, cum sit sentina omnium faecium & for-
um terræ. *S. Thom.*

Verum ad rationes, quibus, hanc pœnam verè ibidè
sistere probatur, accedamus: primò, id declarat princi-
pium illud vniuersale: quia in Inferno erunt *omnia gene-* *Abul. lo. cis*

rum aliorum: ergò neque deerit hæc pœna scetoris, quia
scetor est maximè afflictiuus. Secundo, quia, ut supra pro-
batum est, ignis Interni, cum operetur vt instrumentum
Dei, continebit in se cunctas pœnarum species, & sicut
peccatum est *summum, in genere culpa*: ita ignis summus
erit in *genere pœna*; vnde & miseros Damnatos hoc sup-
erfici genere, scetore, nimirum, & graueolentia afficiet.

Tertio, quia sicuti alii sensus habebunt obiecta sua pro-
portionata & dolorifica; ita & odoratus habebit suum,
quod est pessimus odor. Quarto, quia peccatum est pes-
sima quædam animæ plaga (*Pessima plagatus*), & sicut *Nabum. 3.*

postema marcidum ac putridum, pessimum spirabit o-
dorem: & esto non corporis; animæ tamen odoratus sum-
ma cum pœna optimè percipietur. Tot igitur & tanta
Damnatorum peccata & scelera simul vnita & accumu-
lata qualem intolerabilem causabunt scetorem cum
perpetuo tormento & afflictione illarum animarum?
Ultimò, *ad cumulum omnis pœna*, hoc tormentum erit
interminabile, & sine fine: quia nec materia scetida vn-
quam deficere, neque sensus odoratus vquam obtura-
ri poterit, sed semper & necessariò pessimo multipliciq;
odoris suffitu affligetur & torquetur. Concludo hoc

capite consideratione quædam *S. Bonauenturæ*: Si vni-
cum solum ex putridis illis Inferoi cadaueribus prodiret
aut deportaretur in hunc Mundum nostrum, *totus orbis*
ignitatum inficeretur. Quid igitur erit in illa cloaca in-
fernali, in qua tor millia millium putridorum cadauerum
simul sepulta iacebunt?

*Septimum tormentum ex aspectu
Dæmonum.*

Neque oculus corporis suæ carebit pœnâ, speciale
namq; tormentum hauriet ex horribili Dæmonū spe-
ctu: quia valdè probabile est, quod maligni illi spiritus
affli-

Q 3
V
W

Carthuf. in
Iſa. c. 24.

assument horrendas formas corporeas, ac
monstrorum figuras, vt talibus obiectis ex
torqueant corporalem visum seu oculos miser
mnatorum. Et quemadmodum multi afferunt
los beatos assumpturos in æterna Patria cor
cherrima & lucidissima, vt eorundem decore &
lectent corporeos Beatorum oculos; ita Angeli
pissima, horrenda & foedissima assument cor
rundem intuitu & aspectu deterreant & affig
rales oculos Damnatorum. Non absimilis pœ
fuit Aegyptiis, quando inter tenebras palpab
bant eis spectra & monstra, quorum intuitu
bant & summo periculis deterrebantur. Hoc aspect
bitur valdè Damnaui miseria: quia oculo spirit
ma intuebitur propriam spiritualem Dæmonis
tatem & turpitudinem, & oculo corporeo vide
rendam a deo foeditatem assumptorum corpore
misera & infelix erit societas rebellium, inimic
Dæi, semper Dæmonibus crudelissimis, ferociss
monstris vndique erunt stipati & circumdati.

Sap. 17.

Octavum tormentum ex flagellis.

S. Gregor.

Eosdem habebunt tortores, quos habuerunt
incoercitos. Idem Dæmones, qui in præteriti
runt causa culpæ, erunt in futura causa pœnæ.

Eccles. 39.

spiritus, qui ad vindictam erecti sunt: maligni
ministri sunt & executores Diuinæ Iustitiæ & tra
ac malleis, virgisque ferreis continuò cædent
gellabunt miseros Damnatos, & nunquam celsi

S. Aug. 10.

10. serm. 26

nec quidquam de rabie & furore in cædendo
Præterea, ac si alii Dæmones continuò cædent
gellantes non satisfacerent suo officio: Lucifera

S. Aug. ad
frat. de
monte.

S. Augustinus, incessanter clamabit ad alios Dæ
Percutite, dilacerate, interficite, sine misericordi
tiam

Suarez.

Abulens. in

Hæc pœna, quam Dæmones infligent Damna
intelligitur decemtiali pœna ignis, sed de aliis

bus. Quamuis nonnulli existiment, quod Dæmo-
 nes post Judicium non habebunt hanc potestatem tor-
 tuendi & affligendi inimicos Dei, adducentes verba illa
 Apoltoli: *Tunc evacuabitur omnis principatus, & cessa-
 bit omne Dæmoniorum dominium.* Quia si Deus
 tempore presentis vitæ id eis permittit, hoc facit non
 ad bonum ipsorum, sed propter bonum nostrum. ut per
 Dæmonum tentationes exerceamur, capiamusque oc-
 casionē & satisfaciendi pro nostris peccatis, & prome-
 rēdi majorem Gratiā & Gloriam. Verūm post Judi-
 cium (inquīi illi) cessante sine tentationis, cessabit quo-
 que potestas tentandi & affligendi: & cuncti, tam ho-
 mines damnati, quā Dæmones à Justitia Diuina puni-
 entur: *non per modum ministerii* (hoc enim diceret im-
 perfectiōnem) *sed per modum imperii, quia tota natura,*
& igni illi obediunt, & ignis tunc obediet Deo, debitas
que pœnas infliget inimicis & D. M. Ex dictis eruitur,
 quā graue malum sit subiicere se in presentī vitā Dæ-
 moni quō ad culpam, quia in futura eidem peccator re-
 m. acbie subiectus quō ad pœnam.

Nonum tormentum ex catenis
 igneis.

Ligati manibus & pedibus mittite eum (puta, seruum
 ingrātum & inobediētē) *in tenebras exteriores & ignē*
 Inferni. *Et ha catena erunt prementes, stringentes, urentes,*
nec committentes. Dampnatorum membra. Considera cate-
 nas peccatorum tuorum, quæ alias tibi parturiunt cate-
 nas in Inferno. Peccata tua, yeluti rotæ annuli, quorum
 unus alteri innexus est, terribilem conficiunt catenam,
 quæ cor tuum & conscientiam ligat, ut eadem in Inferno
 in catenam igneam transibit, quæ religabit, constringet
 & in æternum torquet. Adverte præterea, quod, ad
 effugiendas has catenas ferreas igneasque Inferni, pa-
 tientī animo sufferre debeas tribulationes vitæ hu-
 jus, quæ sunt yeluti catenæ ligneæ, ut eas nuncupat
 Q4 Pro-

OYSTI
 DEREI
 T
 W

Ierem. 6. 28

Propheta: *Catonas lignos contrivisti, factus pro-*
reas, q. d. Jugum suave Dei excusisti? Jugum & onus, re-
 tolerabile infernalis pœnæ portabis. Hæc de peccatis a
 sus, quas miseri Damnaati patientur, dicta sufficiunt ad
 ta veritatem Divini oraculi: *Congregabo super eos vni-*
la. Confarcinabo & congregabo, inquit Deus, horra-
 generis pœnas & mala in pœnam & vindictam horra-
 rum meorum. *Quis ita audax erit, vt Deum habere*
inimico? vt vindictæ eius æternus sit scopus? & tempo-
 tot tantisque intolerabilibus pœnis se subiciat, quatenus
 possibile, Christianum aliquem reperiri in hoc heret. Hæc
 qui firmiter has horrendas & æternas pœnas sempiternas
 credat, & non timeat, nec tremat, nec sit sollicitus: cur-
 lute sua, sed omnis curæ & sollicitudinis expertus, & non
 si esset incredulus? *Quomodo hæc duo simul stare possunt?*
 sunt: fides certa ex vna parte, & peccata ex altera
 coniungit vnitque res ad eò disparatas, & contrarias?
 contrarias? Erit sanè persona discursus expertus, & non
 iudicium est, nec cerebrum. Fides certa datur de
 tate ignis, & ridetur, ioco & ludibrio habetur, & non
 est, qui de super cogiter? *Quid stupemus? ubi somnum*
est iste, qui nos eludit, somnus? qua est ista, qua nos quæ d-
obliuio lethalis *Quomodo viuimus ita stupidi? quomodo*
 iste, qui nos tenet oppressos, lethargus mortalis? *Quomodo*
 igitur instituamus sapientem, & cum fide certa & duram
 sanctum Timorem & Amorem Dei, media, vna maiu-
 tentissima ad pœnas æternas euitandas.

s Chryso-
 serm. 124.

De aternitate pœnarum.

CAP. XI.

Ut clariùs percipiamus, quàm magnum ma-
 pœna æterna, primò breuiter considerabimus
 aternitas in seipsa. *Aternitas est vna duratio sine*
mino, & sine fine: est duratio interminabilis. Duratio
 quæ declaratur, explicaturque per vnum Semper
 vnum Nunquam: est vnum Semper, quod nunquam
 bet finem, & vnum Nunquam, quod semper durat
 Semper, quod non nisi per vnum Nunquam
 potest; & vnum Nunquam, quod declari nequit

semper. Enimvero si interroganti: quid est Semper, responderis: est duratio centum annorum, aut milium annorum, aut millium millium annorum; responsio autem sufficiens erit, quia longè & infinitè diuturnior est. Vnde, ut quæsito satisfacias, coactus eris dicere: est duratio quædam, quæ nunquam finit. Similiter, si interrogatus fueris, quid est Nunquam; non satis erit respondere: est duratio quædam tanti aut tanti determinati temporis: sed dicere tenebris: est vnum non esse semper, vnum non esse per semper, quod semper durat. Hæc igitur est natura & essentia æternitatis, vnum est Semper, & vnum Nunquam. Hinc communiter definitio: Est circulus, cuius centrum est Semper, & circumferentia Nunquam. Ex hæc æternitatis essentia tres proprietas deduntur.

Prima proprietas Æternitatis.

Prima est, quod subiectum, in quo reperitur, reddat æternum. Si vnatur cum pœna, pœna erit infinita: si cum premio, infinitum erit præmium. Exempli gratia: febris, quæ durat vno die, est malum aliquod: quæ durat duobus diebus, maius malum; quæ durat infinitis diebus, est infinitum malum. Idem asseretur de præmio: gaudium durans vno die, est bonum: quod durat duobus diebus, maius bonum est: quod infinitis diebus durat, infinitum bonum est. Quamobrem omnes pœnæ Inferni, quia sunt æternæ, infinitæ sunt: cuncta Paradisi gaudia, quia æterna, infinita sunt. Ita, vt idem sit æternitas, quod infinitas, infinitas in seipsa, & facit infinitum torum id, quod ei vnitur & coniungitur. Hinc etiam sequitur, quod eadem æternitas nos summè miseros, summèque felices efficere valeat. Æternitas cum pœna, qualis est in Inferno, summa miseria: Æternitas cum gaudio, qualis reperitur in cælo, summa felicitas. Si interrogaueris Damnos, quodnam sit illud malum, quod complet omne malum, eosque reddit summè miseros? Respondent, Æternitas: si idem quæsitum propolueris cæli Incolis, quodnam sit bonum illud, quod perficit omne bonum, eosque efficit summè felices? Respondent: Æternitas. O Æternitas, principium & causa summi mali

CONSILI
DEREI
V
V

mali, aut summi boni : Beatus & felix ille, qui
in bono statu, : miser & infelix iste, qui te in
suscipit.

Secunda proprietas Æternitatis

Secunda est, quod præsens faciat (præsenti-
li) id, quod est futurum præsenti reali. Quæ
Æternitate affirmatur : est tota simul : non est
va, veluti est tempus ; sed est simultanea & con-
mentaliter & in apprehensione. Ideò cognitio
torum, quæ mensuratur æternitate, non per
tes duntaxat ; sed etiam futuras, quæ succedunt
per totam Æternitatem, apprehendet, sentiet
omnes essent præsentes. Pari ratione Sancti
non propter gaudium præsens tantum beati-
tudinem etiam propter futurum, quod quasi succedunt
per totam Æternitatem. In hac vita, ubi ad
stræ mensurantur tempore, non experiri
sum. Laetitiam & tristitiam, crastinâ die futuram
habebō hodie, sed cras : hodierno sufficere
sua, nec cogitatur de die sequenti. At Æternitas
prehendit, amplexatur & vnit simul omnia
omnia gaudia, omnes afflictiones & miseras : & quæ
non sint simul in esse reali ; sunt tamen simul in
hensione, in perceptione, & in dolore.

Math. 6.

Tertia proprietas Æternitatis

Tertia proprietas est, quod duratione, vbi
xitur, reddat immobile & immutabile : ac proprie-
tas semper vna & eadem est, nec vnquam
sua infinitate. Adde, de Æternitati, quod de
lis, semper remanebit eadem. Et quemadmodum
eur de Deo, quod sit immutabilis, quia nihil
nihil ab eo auferri potest ; ita si Æternitati adderetur
millium annorum, non propterea cresceret : & si
surripias, non propterea deficeret : sed semper
eadem, tota, integra, & invariata in sua infinitate.

Hæc de Aeternitate in seipsa spectata: eadem, ut ap-
 plicata pœnis Inferni, jam consideranda est. In hoc
 consistit summum malum Inferni, quod totum id,
 quod unquam ibidem reperitur, sit æternum: æterna pri-
 vatio Dei, æternæ pœnæ sensus, æternus carcer, æternus
 gnis, æternus vermis conscientiæ, æterna societas Dæ-
 monum, æternus dolor, æterna mors, æterna damnatio,
 æterna & summa Damnatorum miseria. Ibi miseri pec-
 catores nil aliud cogitant & contemplantur nisi Aeterni-
 tatem: quod patiuntur, est Aeternitas: in Aeternitate
 vivunt & semper moriuntur: in Aeternitate ardent abs-
 que villo fine: in Aeternitate affliguntur, in Aeternitate
 semper damnati sunt.

Miseri & infœlices Dammati, ecqui sunt sermones &
 voces vestre? quid dicitis; quid loquimini? ubi loqui-
 mini? Duo verba sola: *Semper*, & *Nunquam*. *Semper*
 ardeunt, nunquam finient; semper miseri, nunquam fœ-
 lices: semper damnati, nunquam beati; semper in do-
 lore, planctu, & miseria, nunquam sine illis. *O Semper,*
& Nunquam! Hæc sunt duo clavi acutissimi, qui conti-
 nuo vestra transfigunt viscera, neque vnicui duntaxat
 momento ab illis vos liberare potestis. *O Semper*, quod
 nunquam habebis finem! *O Nunquam*, quod semper
 durabis!

Alia Aeternitatis proprietates.

Verum ad alias miseras Aeternitatis Damnatorum
 transsum faciamus. Omnis pœna, quæ est in Inferno,
 infinita est, & dupliciter infinita: infinita in cruciatu, &
 infinita in duratione. Et si qualibet earum sola esset,
 summum malum, quid erunt simul unitæ? Si quis in hæc
 via adjudicatus esset nostro igni, ut eodem æternum
 concremaretur, infinita esset pœna, infinitum malum: &
 tamen pœna illa solum infinita esset infinitate duratio-
 nis: in Inferno est infinitum tormentum, quod ignis
 infligit, non tantum, quia infinite durat, sed etiam, quia
 infinite affligit & cruciat.

UNIVERSITÄT
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

Præterea, Damnatus in sustinendis tormentis
 hebit successionem, sed simul vnitimque sustinet
 nia tormenta & pœnas, & vna non suc. edet
 uti in hac vita; sed vna cum altera semper conuenit
 Et quod summè affligit illos miseros, est, quod
 scant & videant cuncta tormenta, quæ patiuntur
 planè frustra, inutilia, & idem semper, quod
 debetur Iustitiæ, mansurum debitum: siquidem
 bitum irremissibile simul, & intolerabile, nec
 remittit, neque peccator patiendo ei satisfacit
 Post millia millium annorum, pœnarumque
 marum debitum hoc rursùm ad caput, principem
 redibit. Adhæc aliud occurrit motium, quod
 perè aggrauat peccatoris damnati tristitiam
 Aeternitas causata à causa leuissima: Libera
 sum æternum parit anima opprobrium, & tormentum
 maledictam commutationem breuis & momentaneæ
 delectationis in æternam pœnam & afflictionem

S. Aug. ser.
 250.

*Rigor iustus Dei in puniendâ
 pœna æterna.*

Neque de superfluo & nimio rigore accusetur
 Diuina Iustitia, quod culpam temporalem vindicet
 niatque pœnâ æternâ: siquidem conuenienter
 qui peccauit contra Deum æternum, puniatur pœna
 nâ, inquit S. Bonauentura. Et qui peccauit in
 ait S. Gregorius puniatur in æterno Dei; id est, si
 cauit voluntate semper peccandi, semper quoque
 tur. Et remanens semper culpâ, semper remanens
 S. Thomas, cû in Inferno culpa remitti nequeat
 esto nulla alia adesset ratio, malitia tamen & iniustitia
 infinita, quam in se continet peccatum, talis
 meretur pœnam æternam, vt potest
 conuenientem,

S. Bonau.

S. Gregor.

S. Thom.

S. Aug.

*Fructus ex consideratione Aeternitatis
excerpendus.*

Ut hinc exordiamur, nullum est dubium, temporale
in infinitum excedi ab aeterno. Unde minima Inferni
pœna infinitè superat omnes pœnas huius vitæ, & mini-
mum cœli gaudium excedit cunctas Mundi huius con-
solationes. Nihilominus experientiâ compertum habemus,
nos plus allici & trahi rebus temporalibus, quàm
aeternis. Ratio & causa hæc est, quia voluntas non nisi ab
obiecto vicino & considerato seu cogitato movetur, nos
vero in contemplandis & considerandis rebus aeternis
valde negligentes, & considerationi rerum tempora-
rum toti immerfi sumus. Quamobrem non harum, sed
illarum rerum, puta, cœlestium contemplationi omni
studio & conatu incumbendum est, & ut asserunt sacri
Doctores, oportet *figere pedem in Aeternitate*. Hac con-
sideratione acquiritur cordis stabilitas: *Cor humanum, in
desiderio Aeternitatis non fixum, stabile esse non potest.* S. Bern.
Et anima aeterna desiderans presentibus non turbatur. Ad
hæc efficacissimum remedium est ad superandas cunctas
tentationes: *Remedium contra omnes tentationes, in uno
Aeternitatis desiderio conquiescere.* S. Bern.

Præterea, toto vitæ nostræ decursu, & in omnibus a-
ctionibus nostris res temporales solum in usu; at aeternæ
in desiderio habendæ sunt: *Temporalia in usu, aeterna
in desiderio.* Sed præcipue S. Bonaventura modum expo-
nit, quo ad Aeternitatem tendere debeamus, nimirum,
per septem vias, quæ sunt: *Aeternorum intentio, aeterno-
rum meditatio, aeternorum contemplatio, aeternorum reue-
latis, aeternorum prægustatio, aeternorum affectio, isinet. som.*
Dispositio, videlicet, operando semper propter æ-
terna, eadem meditando, contemplando, & amando: &
tunc correspondebit Dominus Divinis illustrationi-
bus, affectibus, & transformationibus.

Et omnino rationi conforme est, quod, cum anima
in se aeterna sit, & propter aeternam creatam, non se tempora-
libus

libus subdat rebus, sed intentione, cogitatione, affectu ad aeterna aspirer.

Concludo optimam praxi D. Gregorii propositam, utro accommoda. Quando te provocat & allectat & diuoluptas & oblectatio, dic: *Momentaneum, quod delectat: aeternum, quod cruciat.* Quando delectata d. perterreret, & quasi exanimat via virtutis, & cruciatu d. dic liberet: *Momentaneum, quod cruciat, aeternum delectat.* Hic est transitus, quem cuncti faciunt a momento ad Aeternitatem: at boni ab vno momento ad vnam aeternitatem gaudiorum: & mali a vno momento gaudiorum ad Aeternitatem tormentorum.

*Vivarepraesentatio, si ve delin-
alicuius miseri damnati.*

CAP. XII.

UT haec memoria aeternarum infernalium po-
vivacius & indelebili caractere nostris in-
tur cordibus, non abs re erit, si ob oculos mentis
am miserrimum & infelicissimum statum aeternitatis
iam in praedam dati flammis averni, tam quod dicitur
cuiusque potentias, quam quod ad corpus cum membris
& membris. Status miserrimus, Status omnium ad
rum aggregatione perfectus: est tumulus & congregatio
tio omnium malorum, quae quis unquam sibi aeterno
ri possit: quia *Deus, qui est summus, qui dicitur privab*
habet in summo: quemadmodum Deus est in summo
esse, ita quoque summus erit in supplicio conditio, qui se
ut non remaneat dedecus peccati sine detore iustitiae, n
melius est, ut peccator iuste doleat in supplicio, quam
pune gaudeat in peccato. In hoc consistit punitio, quae
& decor iustitiae, quod digna poena compendit, quae
dinem peccati, & quantum peccator peccati
voluntatem Dei, tantundem etiam patiatur con-

S. Bonav.
so. 1. Brev.
s. 6.

bitus supernaturales manebit semper impetellus
quos se ex grege Christi, & Christo consecrat
clarabat, & contestabatur. Idque ad maiorem
fusionem, quia continuo ei improperebitur
propria, quod, cum signo illo dederit nomina
Christi, Christo rebellis factus castris Diaboli
suam addixerit, & sub eius stipendio militaverit.

Insuper anima in propria natura conspiciet
Dei, alterius imaginis perfectionis Gratiae & G
pacem; at ad eod deformatam & deturpata
abominabilem peccati imaginem, ut ratione
nis & coniunctionis summum ei incussura
& horrorem. Quid horribilius, quam videre
primò tam nobilem & dignam, ut, non iam di
gelum; sed in ipsummet Deum transformari pot
eà ad eod vilem, abiectam, & despiciatam red
bolo similis, imò in Diabolum transformata
propterea eadem illa ignis aeterni poena Diaboli
debeatur quoque illi animae? O vicissitudinem
simam! O mutationem verè diabolicam de
eminentia & felicitate præcipitanti in summa
mitatem & miseriam!

Intellectus.

Intellectus Damni obœcatus erit, non
subtractionem Divini luminis, sed etiam per
dicii perversitatem. Habebit Iudicium inordinat
peruersum, quo non tantum non apprehendet
iustitiam, excellentiam & pulchritudinem; sed
peruersè, falsè & erroneè de Deo iudicabit
prehender dignum odio illud, quod, ut obiectum
bonum, summe amari meretur.

S. Tho. 3. p.

Add. q. 98.

a. 3.

Abul. q.

564. in

Marth.

Suarez.

lib. 8. c. 2.

sest. 11. de

Ang.

Causa huius perversitatis est, quia apprehendit
non in se, neque in effectu bono; sed in malo di
fectu punitonis. Unde, quia considerat Deum
punitorem & leclerum ultorem, sicuti odio
nam, ita & illius causam, quae est Deus, odio
In presenti vita Iusti amat Deum, etiam in
& puniuntur, quia poenâ illâ, ut bonum suum, app

miser Damnatus poenam suam, ut solam summamque
 destructionem considerat: unde causam illius amare
 non potest: quia; juxta commune axioma: *Amicabile ad*
seipsum est ex amabili ad se; bonum alterius amari non
 potest; nisi aliquo modo in eo consideretur etiam bo-
 num nostrum: unde ad amorem Amicitiae, quo ama-
 mus Deum requiritur, non tanquam finis, sed veluti
 conditio, ut bonum Dei apprehendatur aliquo modo, ut
 bonum nostrum. Hac igitur perveritas Intellectus
 Damnati, quod non consideret Deum aliquo modo, *et*
bonum suum, sed ut malum suum, & summum malum
suum; quapropter eum amare nequit, sed summo & ia-
 tato odio persequitur. Et si quis ulterius causam in-
 vestigare, & scire desideret, cur Damnatus habeat & non
 illam de Deo habeat apprehensionem; respondeo, cau-
 sam esse summam tristitiam, summamque poenam, cui
 illi immeritus haeret, ut non apprehendat, nec confide-
 rat aliud, nisi poenas, & Deum punitorem: & ex hac ju-
 stitiae perveritate non tantum sequitur odium Dei, bla-
 phemiae, maledictiones; verum etiam induratio, obsti-
 natio, desperatio.

Aristot.
S. Thom.

Hae est poena Intellectus Damnati; sed ejus originem
 magis remoram perlustremus & examinemus. Ab hujus
 causa de causa coepit falsum & perversum judicare bonum ma-
 lum & malum bonum. Ecce originem cunctorum pec-
 catorum Mundi: judicium falsum, perversum, erro-
 reum, & coecum. Hoc trahit & allicit voluntatem ad
 poenam scelerum praecipita, & ad ipsum denique Inferni
 parathrum. Cupisne igitur tantam Inferni poenam e-
 vadere? Nunc, quamdiu presentem ducis vitam, intel-
 lectum tuum duplicato, rationis, nimirum, & Fidei, lu-
 mine rectum efficit.

Isa. c. 5.

Voluntas.

Perveritatem Intellectus sequitur obstinatio volun-
 tatis. Et quemadmodam Damnatus immobiliter ap-
 prehendit, & immobiliter appetit: quia necessario appre-
 hendit, necessario appetit & vult malum. Hae obsti-
 natio duplex est, in malo commisso, & committendo;

Thom. Posterior

R

primo

OYSTI
 DEREI
 V
 V

primò inhæret obstinata anima, propter impetiam; Secundò, propter voluntatem ab ultimo habitu. Unde non tantum non eliciet, neque conuenit vnquam vnum actum bonum supernaturalem, propter negationem Gratia; sed nequidem bonum, ob recti finis defectum.

Memoria.

Erit miser damnatus per continuam & necessariam oblivionem omnium, quæ possunt eum consolari per continuam & necessariam recordationem, quæ ipsum affligere & torquere possunt. Erit congruum est, vt semper suarum recordetur peccatorum, qui semper Diuinorum oblitus fuit beneficiorum.

Phantasia.

Habebit necessariam & vehementem appetitionem omnium obiectorum sensibilium, quæ ei deest, & iustitiam conferre & ingerere possunt: semper instabilis permanebit in imaginatione presentis, ab eo actum suum auocare poterit. Neque apprehendit ignem, sed & reliquas omnes penas sunt in Inferno, tanquam presentes, & cum circumstantiis, quæ magis cruciatur & affligitur. Insuper obiciuntur ei diuersa & horribilia phantasmata, ac terribilia spectra, in maiorem poenam & cruciatum. Hæc quoque poena erit libertatis, quam in dulla vita in vita, eo quod non subordinauerit eam Ratio liberam eam abire permiserit post obiecta terrena & creaturarum.

Appetitus sensitivus.

Semper à furiosa passionum suarum rabie affligetur & cruciabitur: à iustitia, dolore, odio, inuidia, avaritia, desperatione. Hi male ordinati affectus, velut frenes furie & rabiosi canes potentias appetitivæ inuicem dilacerabunt, nec vnum quietis momentum

er imp
timid
que e
natur
bonu

da gebunt, sed semper & continuo erunt in bello & tor-
mento. Neque id mirum videatur, quia affectus illi
ordinati ceperunt esse rebelles in vita; unde & in In-
fero profus effrenes effecti, sunt causa ultimæ miseræ
& damnationis.

Sensus externi.

Cuncti propriis afficientur supplicis & pœnis. Visus
erucabitur horribili Dæmonum aspectu: Auditus bla-
phemiis in Deum & B. Virgineem: Gustus fame & siti in
voluerabili, ac præterea humore quodam pseudo, qui
continuo inhærebit palato, cum continua degustatione
amaritudinis & nausæ. Odoatus fœtibus
intolerabilibus. Tactus igne inextinguibili. Hæc pœna
erit iuxta proportionem maiorum oblectationum,
quas in præfenti vita habuerunt.

*S. Tho 1. 2.
in Fascic. f.
469.
Cornel.
Apo. 18.*

Membra corporis.

Nullum erit membrum, quod non habeat proprium
tormentum & dolorem. Si in hac vita omnes
omnino infirmitates, quibus membra corporis nostri
affici possunt (dolorem laterum, dentium, capitis, oca-
lorum, &c.) simul quis pateretur, id quantum hoc esset
tormentum! At in Inferno omnia hæc mala simul vi-
ta erunt, & plura infinita alia aderunt, qualia nec oculus
vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderet.

*Vincent.
Bell. spec.
moral. lib. 2
p. 3.*

Modus viuendi.

Vita, quam illius regionis incolæ agunt, est continua
mors, coram: cibus est rabidissima fames: potus coram,
ardentissima sitis: lectus, ignis: vestimenta, flamma: mu-
lca gemitus: lumen, densissima tenebra: conversatio
coram est cum fœtis, bestis & Dæmonibus. Et, ut pau-
cis plura complectar, viuunt in in summa privatione o-
mnium bonorum, & in summa possessione omnium ma-
lorum quod est idem dicere: Viuunt sine Deo, in æter-
na visione Dei priuati, & totaliter eos occupavit ser-
uum peccatorum malum.

Habitatio.

Guiliel.
Paris p. p.
e. 56.

Luce. 16. 1

Quemadmodum in vrbe quadam Regali
lam & palatium Principis dantur carceres ad
dos & puniendos malefactores; ad eundem
in hac amplissima ciuitate Dei, quæ est totus
præter palatium regale, quod est cælum Emp
præmiis donantur boni; datur locus carceris
delinquentium depuratus, & est Inferus.
quis sit iste locus, nullus melius eo, qui ipsu
petitur, explicare poterit. Describat eum
Epulo. Respondet paucis quidem & breui
volis & ponderosis verbis, dicens: *Est locus*
tum. Et si petas, quæ & qualia ibidem
tormenta; idem ille replicabit: *Est locus*
quia non aliqua solum ibi inueniuntur torm
omnia; Vnde *locus tormentorum* dicit locum
dentem tormenta, sine ulla gaudii admixtio
summa continentem tormenta, sine remissio
missione pœnæ: locum æterna comprehend
menta, sine vlllo fine & termino. Dicite, cog
cogitare, imaginamini, somniate, quanta
stis, mala: cuncta absorbentur & compreh
duobus hisce vocabulis: *Locus tormentorum*
gite, quod miseri Dammati cum hâc exper
dam habebunt notitiam (esto in confuso) al
oppositi, qui dicitur: *Locus gaudiorum*, & exper
lis illius pœna in infinitum augebitur & cre
speratione huius. Et hæc est Inferni habit
finis, & promerita pœna libertatis carnis & sen
piternis vinculis & catenis esse alstrictum in
simo & horrido inferni carcere.

Conclusio Tractatus.

CAP. XIII.

Matth. vi.
13.

Oculis mentis tuæ observabitur sententia
Francisci Borgiæ: *Si aliquid scio, hoc tantum
Infernus domus mea.* Hæc etenim scientia summa

salutaris animæ, quâ, nimirum, cognoscimus, In-
teritum proprium esse locum nostrum, peccatis nostris
Infernum. Inde vires hauries ad sufferendas omnes vitæ
tribulationes: & in omni euentu de pauper-
tate, infirmitate, persecutionibus & morte dices: *Ridi-
culus sum: hac ad futura mala.* Idque probatur exem-
plis duorum sanctarumque personarum, quæ conti-
nuam hanc de Inferno gestarunt memoriam.

S. Greg.

De S. Chrystomo legitur, quod *Inferni imaginem in
seipsum describitam habebat*, hanc ob causam, nè ea vna
imago in memoria & mente eius elaberetur.

S. Chrysof.

S. Hieronymus seipsum addidit deserto, & motiuum
locum *Gehenna*, quam continuo mente peruolu-
it.

S. Hier.

Comes & socius, qui in omnibus actionibus
operabatur, ut bene succederet, *erat motus*

S. Aug.

S. Bernardus *firmum sibi fecit propositum*, quod nun-
quam velle lætari, & hilari esse animo, donec ab
Inferno liberatus esset.

S. Bern.

S. Ignatius a principio conversionis suæ, reprehensio-
nis quæ nimis acriter in seipsum animaduertens, &
reprehensio operum operibus adderet, respondere solebat:

S. Ignatius.

Loijola.

*Quis me, hæc leuia pati, ut saluam faciam animam
meam, eamque eripiam à multis pœnis, quas Damna-
ti in Inferno.*

Miles quidam sanctus ob continuam memoriam In-
ferni, cuius etiam pœnas aliqua ex parte in visione ex-
perire solebat, acerrimam egit pœnitentiam, & desuper
intra octiduum respondebat: *Maiores his expertus sum, q. d. To-
tus Infernus, quod modò patior, valdè modicum, aut penè
nihil est, comparatione eius, quod vidi & expertus fui in
Inferno.*

Brith elms.

Beda lib. 2.

c. 13. de

Hist. Angl.

De quadam alia Persona legitur, quod post mortem
ab Inferno liberata ac pristina vitæ restituta non solum
continuum infernalium pœnarum habebat memoriam;
verum etiam semper Deo gratias immensas referebat di-
cens: *Gratias Deo: amplius non ardebo.*

S. Alexander Abbas semper mente agitabat *Gehen-
nam*; & quidam Religioso de acedia spirituali tentato

Abb. Alex.

R 3 idem

YSII
DEREI
V

Iosaphas. idem deuotionis exercitiū dedit pro consilio & re
Iosaphat filius Regis Indiarum à Barlaam
forti ac cōstanti onimo restitit tentationibus
quia firmam ac stabilem Inferni conseruabat

Prætermitto infinita alia exempla, quæ
adduci possunt: Dicere sufficiat, memoriam
se viam ad cœlum, & per hanc ambulasse Sancti
est donum particulare defursum proueniens
minum, à Deo etiam frequenti ac continua

S. Greg. ne petendum est, semper dicendo: *Da mihi, Domine
vitu Christi, & precibus Maria, irriguum supra
ferius; duplicem, videlicet lachrymarum fontem
riorem, propter desiderium cœlestis Gloriz
rem, propter timorem Inferni. Considera, terra*

Gen. 3. dictam esse à Deo (*Maledicta terra in opere tuo*)
affectu cordis tui habitare in terra; sed supra
sub terra; supra terram, desiderio cœlestis Patrie
ra, timore Inferni. Time, spera, & ama: at semper
& in Deo *Quid times? mala temporalia huius
Nequaquam; time priuationem Dei æternam
Quid speras? bona præsentia? Non: speras
possessionem Dei in Paradiso. Quid amas? Cuius
sensus? Non; ama Deum, & sanctissimam eius*

*S. Chryf. in supra omnem timorem & spem. Concludo de
ep. ad Rom. sententiã S. Chryostomi: Non sinit incidere in
Hom 31. 20. Gehenna recordatio.*

4. Et hæc de hac tertia parte, & de toto Peregrinatio
Faxit Deus, vt eo præuiō duce iter vitæ huius
peragas, & foelicem alterius vitæ, vbi vt cives cœ
num regnes, terminum attingas: quia, vt ab ip
monstrauit, *Qui gemit Peregrinus, gaudet in Ciuitate*

S. Aug. res peregrinationis sunt exiguæ stellæ, & durat
fimo tempore; at voluptates & gaudia cœlestia
sunt flumina exuberantia, & vndique cor inu

Psal. 45. *Fluminis impetus laetificat Ciuitatem Dei: in impet*
totam durabunt æternitatem. In qua semper deo
Deo ter Opt. Max. ad cuius gloriã & honorem
præsens typis mandatum est. *Semper Deo*

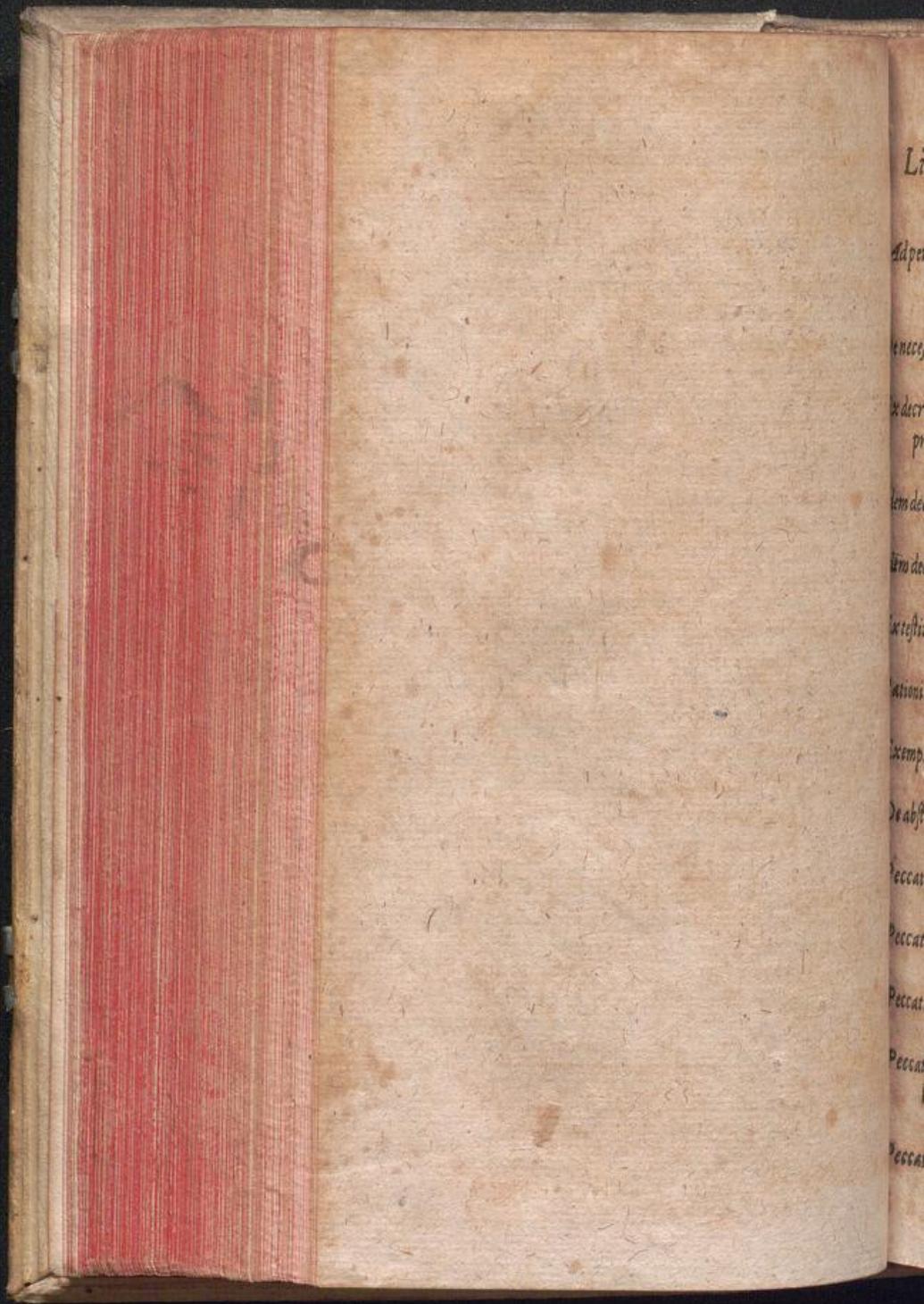
*honor & gloria,
Amen.*

F I N I S.

filio d
raam
onibus
ab ar
quaz
poriam
Sando
mens
ontinu
ibi, Da
fontem
loriz
ra, terr
e tu
supra
s Pat
e sem
a hui
ce in
spere
nas? C
m et
do des
re in
Peregr
ca hui
e ues
r ab
is Cam
e durat
celes
or in
: in
emper
honor
per Do

QVSTII
DEREI
II
V

INDEX

Librorum & capitum quæ hoc opusculo continentur,

De peregrino in terra sive dispositionem ad bonam mortem introductio	
Lib. I.	
De necessitate preparationis ad bonam mortem. p. 1.	
cap. 1.	
De decreto Dei ostenditur primò, quàm necessaria sit preparatio ad bonam mortem	2
cap. 2.	
Idem declaratur ex oraculo Christi	9
cap. 3.	
Idem declaratur ex autoritate sacre scriptura	14
cap. 4.	
Idem testimonio SS. Patrum	18
cap. 5.	
Idem probationibus Idem probatur	23
cap. 6.	
Idem exemplis idem confirmatur	28
Lib. II.	
De absentia à malo	36
cap. 1.	
Peccatum est summum malum	37
cap. 2.	
Peccatum infernus portatilis	40
cap. 3.	
Peccatum pejus inferno	43
cap. 4.	
Peccatum & à Deo & ab omnibus creaturis odio habetur	46
cap. 5.	
Peccatum sui ipsius poena	50
S	cap. 1.

OPUSCULI
DE RE
LIB. II
CAP. V

I N D E X

	cap. 6.
<i>Peccatum pondus intolerabile</i>	
	cap. 7.
<i>Peccatum summa ignominia</i>	
	cap. 8.
<i>De peccato Veniali</i>	
<i>De essentia peccati Venialis</i>	
<i>Peccatum Veniale macula anima</i>	
<i>Peccatum Veniale contrarium legi Dei</i>	
<i>Habet reatum pœne</i>	
<i>Disponit ad mortale</i>	
<i>Qua ratione evitari possint peccata venia</i>	
	72 & seqq.
	Lib. III.
<i>Operandum est bonum</i>	
	cap. 1.
<i>Negotium propria salutis gravissimum</i>	
	cap. 2.
<i>Negotium propria salutis continuu</i>	
<i>rem</i>	
	cap. 3.
<i>De ordine inter animam & corpus</i>	
	cap. 4.
<i>De bono usu Gratia</i>	
	cap. 5.
<i>De Pœnitentia</i>	
	cap. 6.
<i>De Gratia & Virtute</i>	
	Lib. IV.
<i>Expectatio Domini.</i>	
	cap. 1.
<i>De Memoria Mortis</i>	
	cap. 2.
<i>Quàm necessaria sit Memoria mortis</i>	
<i>thoritates SS. Patrum</i>	

INDEX

cap. 3.	115
<i>Exempla idem confirmant</i>	
cap. 4.	118
<i>De desiderio Mortis</i>	
cap. 5.	128
<i>Exempla</i>	
cap. 6.	130
<i>De Memoria Iudicij particulariis:</i>	
cap. 7.	132
<i>Dens Iudex</i>	
cap. 8.	137
<i>De tempore dicti Iudicij.</i>	
Lib. 5. cap. 1.	142
<i>De Memoria Iudicij Universalis</i>	
cap. 2.	144
<i>De commotione & turbatione universali, qua pra-</i> <i>cedet Iudicium</i>	
cap. 3.	145
<i>De commotione & persecutione Ecclesiae.</i>	
cap. 4.	157
<i>Commotio in Angelis & Caelis</i>	
cap. 5.	159
<i>Commotio in Inferno & Damonibus</i>	
cap. 6.	160
<i>Commotio in Hominibus</i>	
cap. 7.	161
<i>Commotio in Elementis</i>	
cap. 8.	162
<i>De pluvia & diluvio ignis</i>	
cap. 9.	168
<i>De ultima tuba citante ad Iudicium</i>	
Lib. 6.	(174
<i>De forma Iudicij Universalis & memoria Inferni</i>	
cap. 1.	175. & seq.
<i>De Magnificenza Iudicij</i>	

DESI
DEREI
II
V

I N D E X

<i>De Assessoribus Iudicis</i>	cap. 2.
<i>De iudicandis in Iudicio</i>	cap. 3.
<i>De Examine Iudicii</i>	cap. 4.
<i>De Sententia Iudicis</i>	cap. 5.
<i>De tempore & loco Iudicij</i>	cap. 6.
<i>De Regno Christi & Dei</i>	cap. 7.
<i>De Memoria Inferni</i>	cap. 8.
<i>De Pœna damni</i>	cap. 9.
<i>De pœna sensus</i>	cap. 10.
<i>prima pœna ex igne</i>	
<i>Secunda ex frigore</i>	
<i>Tertia ex vermibus</i>	
<i>Quarta ex tenebris</i>	
<i>Quinta ex remorsu Conscientia</i>	
<i>Sexta ex intolerabili fœtore</i>	
<i>Septima ex aspectu Damonum</i>	
<i>Octava ex flagellis</i>	
<i>Nona ex catenis igneis</i>	
	cap. 11.
<i>De aeternitate pœnarum</i>	
<i>Exponuntur proprietates aeternitatis</i>	139. 140.
<i>Fructus ex consideratione aeternitatis</i>	
<i>Viva representatio hominis damnati</i>	
<i>Conclusio Tractatus</i>	

F I N I S.